

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

G. CĂLINESCU
ENIGMA OTILIEI
VOL.I

LITERA

CHIȘINĂU 1998

G. Călinescu

CZU 859.0-31
C14

Textul prezentei ediții a fost reprodus după:
G. Călinescu, *Enigma Otiliei*, Colecția *Lyceum*. Pre-
față de Ov. S. Crohmălniceanu. Tabel cronologic de
Cornelia Ștefănescu. Editura Albatros, București, 1976

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975-74-011-1

© «LITERA», 1997

TABEL CRONOLOGIC

- 1899 Se naște la 2 iulie (19 iunie stil vechi), “ora 7 și 55/60 postmeridian”, la București, G. Călinescu. Nașterea a fost înregistrată la 21 iunie, conform certificatului de naștere nr. 4607 din 1899. Datele sunt confirmate de un certificat de tip nou, eliberat la 19 iulie 1961, cu nr. 14778.
- 1899—1902 Primii ani îi petrece la București, pe strada Gh.Șincai. “Întâia amintire pe care o am ca copil este următoarea: mă aflu în brațele cuiva pe o tindă gigantică, privind spre un bulevard imens. Pe urmă, prin reconstrucție, am înțeles despre ce poate fi vorba. Tinda nu era altceva decât modesta intrare cu două scări laterale a bisericii Schitu-Măgureanu, lângă Cișmigiu” (*Psihologice, Contemporanul*, nr. 39, 1937), 25 septembrie 1964. p. 1. Vezi și Valer Donea (Profira Sadoveanu), *De vorbă cu G. Călinescu, Adevărul literar și artistic*, XV, seria a II-a, nr. 797, 15 martie 1936, p. 5.
- 1903 La vârsta de 4 ani a fost dus de familie la Botoșani. “Aici mi-am petrecut a doua copilărie” (Valer Donea, *Idem*). “Câțiva ani înainte de moarte, călătorind cu autobuzul, cu membrii Institutului de Istorie și Teorie Literară, directorul, pe măsură ce se apropia de Botoșani, devenea tot mai taciturn și mai neliniștit. După sosirea în oraș, urmat de două-trei persoane mai intime, Jupiter tonans, devenind brusc emoționat, părăsi misterios grupul, plecând pe străzi. Un aer de indelebilă sfiiciune îl făcea să privească suspicios înapoi, pentru a vedea dacă nu-l urmăresc ceilalți. Pe o stradă largă, dreaptă și luminoasă, G. Călinescu întrezări umbrele copilăriei” (Valeriu Ciobanu, *G. Călinescu, în Revista de istorie și teorie literară*, tom. XV, nr. 3, 1966, p. 498).

- 1904-1905 Primele cunoștințe le-a dobândit “nu la școală, căci aveam între cinci și șase ani. Am căpătat un abecedar, condei cu peniță și un caiet liniat complex, ce-mi producea multă satisfacție ochiului prin portativele sale și, ajutat de ai mei pe apucate, am învățat să scriu și să citesc relativ” (G. Călinescu, *Rememorări. Nașterea*, II, nr. 527, 25 decembrie 1947, p. 5. Vezi și *Viața românească*, XVIII, nr. 6, iunie 1965, p. 16).
- 1906 Urmează clasa I primară la Iași, la școala din str. Toma Cozma. Familia locuia pe str. Păcurari nr. 27. “Accesul la ea [la școală] din strada Păcurari, unde ședeam, era dificil iarna pe ger. Bolovanii căpătau un polei care-i făcea alunecători. Atunci puneam tașca jos și așezat pe ea mă rostogoleam la vale, în Păcurari. De câte ori, acum câțiva ani, trecând spre Facultatea de Litere din Iași, la curs, n-am meditat la drumurile mele infantile” (*Rememorări, Viața românească*, p. 17). În clasa I are 8 la toate materiile, 9 la conduită, “atenția bună, silința f. bună”. Prima încercare literară, o poezie, a scris-o când era în școala primară. “Cum de mi-a venit în minte o astfel de ispravă, fără nici cea mai mică idee de literatură, n-aș putea spune” (*Idem*, p. 16).
- 1908 După absolvirea clasei a II-a se mută cu familia la București, str. Știrbei-Vodă, nr. 40.
- 1909-1919 După terminarea cursului elementar, se înscrie la Gimnaziul, Gh. Șincai”, situat nu departe de locuința lui Titu Maiorescu din str. Mercur. Elevul este atras de invențiile tehnice și militare, atracție “care și astăzi îmi apare de neconceput” (*Idem*, p. 16).
- 1911-1912 Cântă în corul de băieți condus de profesorul Ghimpețeanu. “Și acum glasul meu interior este de sopran, baritonul mă irită. Pentru opera mea vocală primeam lei cinci într-o piesă de argint și mai târziu, pare-mi-se, șapte” (*Idem*, p. 18). Dintre profesorii care i-au călăuzit pașii, G. Călinescu amintește de Gârbea, “traducător al cărții lui Iov”, G. Lazăr care publica la *Convorbiri literare*, C. Giurescu, “om de valoare... chiar nouă ni se părea impropriu pentru gimnaziu”, și “distinsul gânditor” Gr. Tăușan, fost elev al lui T. Maiorescu (G. Călinescu, *Orientări filozofice, Adevărul literar și artistic*, nr. 863, 20 iunie 1937, p. 15).

- 1914 Elev al Gimnaziului “Dimitrie Cantemir”. Aici îl vede pe *I. G. Duca* “proaspăt ministru de instrucție”, care îi pune întrebări “despre toxine și mă îmbia pedagogic să răspund” (G. Călinescu, *I. G. Duca. Portrete și amintiri*, în *Adevărul literar și artistic*, XI, seria a II-a, nr. 627, 11 decembrie 1932, p. 7).
- 1915-1917 Elev la Liceul “Gh. Lazăr”. “Îmi plăceau scrierile despre romani și pieile roșii, acelea cu aventuri sau cu probleme științifice. Îmi picase în mâini niște cărți despre mesmerism și despre hipnoză, între care chiar și ceva de Wundt despre sugestiune. Nu mai vorbesc că la paisprezece ani Jules Verne și Al. Dumas reprezentau pentru mine geniile geniilor” (G. Călinescu, *Lectura în vacanță.*, în *Contemporanul*, 35 (568), 30 august 1957, p. 1).
- 1917-1918 În timpul refugiului în Moldova, când capitala este ocupată de trupele germane, în primul război mondial, frecventează cursurile “Liceului Internat din Iași”, pierzând însă de la o vreme contactul cu școala. La sfârșitul războiului este cercetaș și ajută la înregistrarea celor secerăți de tifos.
- 1918 *octombrie*. Își dă examenul de bacalaureat la Liceul “Mihai Viteazul” din București, secția modernă.
- 1918-1919 An de ezitare sau de îngrijirea sănătății. “Eram numai piele și os / Și mă credeam (cu mândrie) tuberculos” (*Impostură*).
- 1919 La Facultatea de Filozofie și Litere din București studiază limba și literatura italiană. Titular al catedrei era Ramiro Ortiz, decan, Dimitrie Onciul. Alți profesori: N. Iorga, Vasile Pârvan, P. P. Negulescu, M. Dragomirescu, Ovid Densusianu, E. Lovinescu, care l-a suplinit o vreme pe Charles Drouhet. În același an funcționează ca bibliotecar interimar la biblioteca facultății. Primele încercări literare sunt semnalate la 31 mai 1919, când D. N. Nanu reține la rubrica intitulată “Corespondență literară” a revistei *Sburătorul*, o strofă din poezia *Fluturașul*, semnată *G. Călin*. La 27 septembrie, E. Lovinescu răspunde noului colaborator la “Poșta redacției”: “Câteva cugetări sunt spirituale, dar e atât de greu de urmărit originalitatea în cugetări”.

15 noiembrie. I se confirmă primirea unor “lucruri promițătoare”, dar G. Călinescu renunță pentru o vreme la încercarea de a publica literatură.

- 1919-1920 Elaborează două lucrări de seminar, la catedra lui M. Dragomirescu: *Duiliu Zamfirescu*, “*Ghetsemani*” și *N. Filimon* “*Nenorocirile unui slujnicar*” (O. Papadima, *Din anii studenției, în Revista de istorie și teorie literară*, tom. XIV, nr. 3-4, 1965, p. 514).
- 1920-1921 Elaborează lucrarea de seminar Calderon, “*Judecătorul din Zalamea*”.
- 1921 *Vara*. Pleacă în Italia. La recomandarea lui D. Onciul este numit paleograf-bibliotecar la Arhivele Statului din București, post pe care-l menține până în 1923. “Organizarea bibliotecii Arhivelor e începută de mine” (*Rememorări*, p. 20).
- 1921-1922 Alte lucrări de seminar: *Al Russo*, *Cântarea României* și *G. Topârceanu*, *Balada chiriașului grăbit* (*Revista de istorie și teorie literară*, tom. XIV, nr. 3—4, 1965, p. 522—553).
- 1923 Trece examenul de licență în italiană, având ca discipline secundare franceza și româna. Apare în traducerea sa *Un om sfârșit* de Giovanni Papini. Din luna martie îl suplinește pe Claudiu Isopescu la liceele “Gh. Șincai” și “Matei Basarab” din București.
- 1924 Debutează în critică la revista *Roma*, condusă de Ramiro Ortiz cu un articol despre Pirandello, continuând să publice articole, medaliaoane, note, la rubrica intitulată “Cronica”.
19 iulie. După examenul de capacitate este numit profesor provizoriu la Liceul “C. Diaconovici-Loga” din Timișoara (ordinul ministrului nr. 69 336/1924).
- noiembrie*. Recomandat de Ortiz și susținut de D. Onciul și V. Pârvan, obține un concediu de studii pentru doi ani, în Italia. Pleacă la Roma, însoțit de colegi arheologi. Este bursier al Școlii Române din Roma, condusă de V. Pârvan. G. Călinescu a cutreierat Roma antică și muzeele, a răsfoit toată biblioteca antico-arheologică din școală, a avut acces la Biblioteca Vaticanului. Spre sfârșitul anului venea din țară directorul școlii, V. Pârvan, care

își revizua în acea perioadă monumentală sa operă *Getica*. Primăvara plecau cu toții la Napoli și Pompei. “Atunci s-a cimentat între intelectualii italieni bine gânditori și românii luminați și democrați (feriți de erori tardive ce n-au fost ale epocii mele italiene), legături indisolubile” (G. Călinescu, *Prieteni italieni*, în *Contemporanul*, nr. 39 (573), 27 septembrie 1957, p. 1). Audiază cursurile unor mari specialiști, între care Adolfo Venturi. Se inițiază în engleză și arta dansului, în arheologie și arhitectură. “La Roma am avut prilejul să mă informez mai bine despre problemele arhitecturale, să consult unele opere clasice, să vizitez monumentele, să datez după grosimea mortarului și dimensiunea cărămizii un zid ivit în săpături, să învăț felurite *opus*, adică chipuri de așezare a elementelor intrate în structura lui” (G. Călinescu, *Un arhitect*, în *Contemporanul*, nr. 45 (943), 6 noiembrie 1964, p. 1).

- 1925 Publică în limba italiană, însoțite de studii, rapoartele misionarilor catolici din țările române în secolele XVII și XVIII, *Alcuni missionari cattolici italiani nella Moldavia dei secoli XVII e XVIII*, Roma, Libr. de Scienze e lettere, 1925.
- 1926 Publică în *Universul literar* (XLII, nr. 51, 10 decembrie 1926, p. 2), condus de Perpessicius, o poezie de dragoste, *Nova mihi apparuit Beatrix*. Acesta este socotit de el, în Istoria literaturii, adevăratul debut poetic, deși versurile le privește ca “improvizate”, reprezentând “un material prea sărac pentru caracterizare” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ed. Fundației, 1941, p. 838). Ia parte la ședințele cenaclului “Sburătorul”. Ascultându-l vorbind, la prima vizită, E. Lovinescu s-a exprimat: “Domnul Călinescu este mintea cea mai ascuțită a generației de astăzi. Am credința că mă va continua în critica literară” (I. Valerian, *Cu George Călinescu. Prin anii tinereții*, în *Gazeta literară*, nr. 40 (673). 30 septembrie 1965, p. 3.) De la 1 septembrie figurează pe lista corpului didactic al Liceului “Gh. Șincai”, unde rămâne până în 1935, exceptând perioada 1928—1929, când e profesor la Timișoara. Era coleg cu E. Lovinescu, N. N. Condeescu, I. M. Rașcu, Al. Graur.

- 1927 Inițiază, la 15 ianuarie, în revista *Viața Literară* a lui I. Valerian, rubrica de literatură străină. După câteva asemenea medaloane, va publica până în 1933 articole și note cu subiecte din literatura română, la rubrica “Opere și autori”, susținută mai înainte de Pompiliu Constantinescu. În *Sburătorul* începe prin a da scurte fișe critice despre scriitorii români, la rubrica “Aspectele vieții literare”. La *Sinteza*, revistă condusă de G. Nichita, G. Călinescu redactează pagina de critică literară, scriind de cele mai multe ori singur cronică, recenzii, miscellanea. Memorabilă, polemica lui G. Călinescu cu E. Lovinescu. Începe colaborarea la *Gândirea*, rubrica “Idei, oameni, fapte”, colaborare care se sfârșește brusc în noiembrie 1929.
- 1928 Colaborare sporadică la *Universul literar*. Funcționează ca profesor la Liceul “C. Diaconovici-Loga” din Timișoara.
4 mai. Se căsătorește cu Elisabeta (Alice-Vera) Trifu, devenită “incomparabila Vera”, căreia îi va dedica seria de *Opere*.
- 1930 Publică la Roma *Altre notizie sui missionari cattolici nei paesi romeni*, care ca și *Alcuni missionari...* sunt extrase din *Diplomatarij Italicum*, condus de V. Pârvan (Iorgu Iordan, G. Călinescu și *Universitatea din Iași*, în *Revista de istorie și teorie literară*, tom. XIV, nr. 3—4, 1965, p. 509).
- noiembrie-decembrie*. Conduce revista *Capricorn*, care are în vedere “ridicarea criticii profesionale”, prefigurând în cele două numere apărute *Jurnalul literar*. Colaborează la *Vreemea*.
- 1931 Publică la *Viața românească* fragmente din *Viața lui Eminescu*, pe care o scrie în satul Rod, de lângă Sibiu. Contribuie la apariția revistei *Hermes* și colaborează la o revistă, cu apariție efemeră, *Licăriri*, tot cu profil didactic.
- 1932 Publică la *Adevărul literar și artistic* și la *România literară* (revista condusă de L. Rebreanu), fragmente din *Viața lui Mihai Eminescu* și capitole din romanul *Cartea nunții*. Apare la Editura Cultura Națională volumul *Viața lui Mihai Eminescu*, strălucit debut al autorului în istoria literară.

- 1933 Inaugurează la *Adevărul literar fi artistic*, la 12 februarie, *Cronica mizantropului*; mai publică o cronică sportivă (sub pseudonimul *Sportiv*); sub semnul probabilității stau cronicile semnate *Dandy* (o cronică a modei) și *Ovidius* (cronică balneară) (Marcel Duță, *Cronica mizantropului*, în *Revista de istorie și teorie literară*, tom. XIV, nr. 3—4, 1965, p. 701—711). Apare primul său roman *Cartea nunții*. La propunerea lui G. Ibrăileanu este numit codirector al revistei *Viața românească*, împreună cu M. Ralea. G. Călinescu răspunde de partea literară, artistică și redacțională, responsabilitatea pentru ținuta ideologică și politică revenindu-i lui M. Ralea. Apare ediția a doua, revăzută, a *Vieții lui Mihai Eminescu*.
- 1934 Întrerupe temporar activitatea la *Viața românească*. G. Călinescu a studiat la Biblioteca Academiei manuscrisele Eminescu.
- 1935 Apar volumele II și III din *Opera lui Mihai Eminescu. Cultura, Descrierea operei* (Editura Fundației pentru Literatură și Artă), colecția “Scriitori români contemporani”.
- 1936 Apar volumele IV și V din *Opera lui Mihai Eminescu: Cadrul psihic, Cadrul fizic, Tehnica, Analize, Eminescu în spațiu și timp* (Editura Fundațiilor pentru Literatură și Artă). “Cei mai dedați cu emoțiile reci ale criticii ne vor lăuda mai puțin pentru munca *umilă* și *onestă* și vor ghici intenția noastră de a nu face uz de talent, de a nu înăbuși opera eminesciană în propria noastră sentimentalitate și în stilistică. Am dorit a face ceea ce Sainte-Beuve numea fiziologia operei, istoria ei naturală (*Pensées*), adică acea disecție înceată și fără zgomot, care prin exactitatea și curățenia ei înrăurește mai adânc asupra spiritului” (*Postfață*, vol. V, p. 375), Premiul Academiei “C. Hamangiu”.
- 23 noiembrie. Își susține doctoratul la Iași cu teza *Analiza literară a unui manuscris eminescian: “Avatarii faraonului Tla”*. Candidatul propune comisiei de examinare (I. Marinescu, M. Ralea, Octav Botez, O. Tafrali, Iorgu Iordan) ca teză complementară volumele I—II din *Opera lui Mihai Eminescu*. Colaborează la *Revista Fundațiilor*.
- 1937 Reia activitatea la *Viața românească*.

1 octombrie. Numit conferențiar provizoriu de critică și estetică literară la Facultatea de Litere a Universității din Iași, ca succesor al lui Octav Botez. Apare culegerea de versuri *Poesii* (Editura Cultura Națională) cuprinzând 11 piese.

- 1938 Apare *Viața lui Ion Creangă* (Editura Fundației pentru Literatură și Artă, colecția “Scriitori români contemporani”). “Ca și în cazul lui Eminescu, am încercat a face portretul lui Creangă interpretând documentele. [...] Judecățile asupra operei le-am unit cu narațiunea biografică într-un portret totalitar, deoarece opera se află, întrucât îl privește pe Creangă, strâns legată de existența lui” (*Postfață*, ediția 1964, p. 384). Mai apar: *Enigma Otiliei* (al doilea roman al său), ediția I a *Poeziilor* lui Mihai Eminescu, întocmită și comentată de G. Călinescu, ediția a III-a, revăzută și cu aparat critic, a *Vieții lui Mihai Eminescu*.

septembrie. Călătorește în Franța și Italia.

- 1939 Jurnalul literar, foaie săptămânală de critică și informație literară; director, G. Călinescu, secretar de redacție, G. Ivașcu, corector, Al. Piru. Printre colaboratori se numără Adrian Marino. “G. Călinescu simțea nevoia să reediteze gestul critic al lui Măiorescu, opus unei întregi epoci de confuzie literară, în care scop se pun și bazele asociației “Noua Junime”, având ca organ *Jurnalul* în locul *Convorbirilor*” (Adrian Marino, La “*Jurnalul literar*”, în *Viața românească*, XVIII, nr. 6, iunie 1965, p. 190). Renunță la colaborarea de la *Adevărul literar și artistic*. Apar volumele *Principii de estetică* (cuprinzând cursul de estetică ținut la Universitatea din Iași), *Liviu Rebreanu, T. Arghezi*, în colecția “Scriitori de ieri și de azi” a *Jurnalului literar*.

- 1940 27 noiembrie. Asasinarea lui N. Iorga: “În legătură cu aceasta, după în veci infama lui asasinare, vorbind ca profesor studenților de la Iași, printre care se afla un grup de tineri cu fierberea puberală derivată în efervescenta legionară, și care au vrut să protesteze împotriva elogiului ce se aducea marelui victimă, G. Călinescu făcea netemător de consecințe, un gest de energie, însoțit de repetarea elogiului, impunând tăcere zgomoșilor delincvenți” (Vladimir

Streinu, George Călinescu, în *Gazeta literară*, XII, nr. 5 (568), 28 ianuarie 1965, p. 3).

1941 *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. “N-am făcut decât jumătate de pas, dar acest mic spațiu înseamnă parcursul de la istoria literară de pură erudiție la întâia istorie a literaturii române în înțelesul propriu” (*Prefață*, p. 5).

1942 10 ianuarie. Obține definitivatul în postul de conferențiar la Facultatea de Litere și Filozofie din Iași.

1943 Debutează în dramaturgie cu piesa parabolă *Șun sau calea neturburată (mit mongol)*.

Ediția a II-a din *Poeziile* lui Mihai Eminescu.

1944 Universitatea din Iași își suspendă cursurile. O bombă a căzut pe camera de lucru a lui G. Călinescu, arzându-i și împrăștiindu-i biblioteca. Fundează ziarul *Tribuna poporului*. Publică la *Vremea*, *Ecoul*, *România liberă*.

30 noiembrie. Numit profesor titular la Catedra de Istorie a Literaturii Române Moderne de la Universitatea din Iași.

Istoria literaturii romane. Compendiu.

1945 1 octombrie. Șef al Catedrei de Literatură Română Modernă de la Facultatea de Filozofie și Litere din București. Inaugurează cursul cu prelegerea *Sensul clasicismului*.

Suplinește Catedra de Limbă și Literatură Italiană. Publică la *Revista Fundațiilor*. La ziarul *Națiunea* organizează pagina literară săptămânală.

30 noiembrie. Director al revistei *Lumea*.

1945-1946 “Cronica mizantropului”, semnată *Aristarc*, apare număr de număr în săptămânalul *Lumea*.

1946 Ales deputat în Marea Adunare Națională.

Impresii asupra literaturii spaniole. Ediția a II-a (revăzută) a romanului *Enigma Otiliei* și a *Istoriei literaturii române. Compendiu*.

octombrie-noiembrie. Călătorie în U. R. S. S., după care publică fragmente care vor constitui volumul *Kiev-Moscova-Leningrad*.

Director la *Națiunea*, care apare până în 1949.

- 1947 Seria a II-a a *Jurnalului literar*, buletin al Catedrei de Istorie a Literaturii Române Moderne, continuând “în general” vechiul program, cu “excluderea caracterului popularizant”. Manualele de limba română pentru cl. I și a II-a ale gimnaziilor unice, pentru clasele a III-a și a IV-a ale liceelor de băieți și fete.

1 aprilie. Simpozion la “Dalles” despre “criza literaturii române”, pe care o combate împreună cu D. I. Suchianu și Marcel Breazu.

30 aprilie—5 mai. Conferențiază în calitate de deputat de Botoșani în diferite puncte ale județului, precum și la Fălticeni, Suceava, Sibiu.

- 1948 *29 mai*. Membru activ al Academiei, în locul lui Sextil Pușcariu. Ocupă locul de academician alături de alți critici: Perpessicius, Tudor Vianu.
- 1949 *martie*. Numit director al Institutului de Istorie Literară și Folclor (devenit Institutul de Istorie și Teorie Literară). Nuvelele *Iubita lui Bălcescu*, *Catina*, *damnatul*, *Noi vrem pământ* (Colecția “Contemporanul”).
- 1952 Redactor responsabil al revistei *Studii de istorie literară și folclor* (în 1964, *Revista de istorie și teorie literară*).
- 1953 Opera lui Ion Creangă, ediție îngrijită, prefatăată și cu un glosar de G. Călinescu.
Bietul Ioanide, roman a cărui redactare a terminat-o în 1949. Ediția a II-a a piesei Șun.
septembrie-octombrie. Călătorie în R. P. Chineză. Scurtă călătorie în U.R.S.S.
- 1954 Inițiază *Istoria literaturii române*, în monografia, cu studiul *N. Filimon*, sub egida Institutului de Istorie Literară și Folclor al Academiei.
- 1955 Volumul *Am fost în China nouă*.

9 decembrie. Inițiază la *Contemporanul* rubrica “Cronica optimismului”; numele lui apare săptămânal până la data de 12 martie 1965.

1956 Volumul *Studii și conferințe*.

Ediția a III-a, cu modificări, a romanului *Enigma Otiliei*. Organizează cel dintâi spectacol de teatru, cu colaboratorii Institutului, punând în scenă *Franțuzitele*, de C. Facca. Experiența se va repeta anual, piesele fiind scrise de astă dată de G. Călinescu, având ca tematică mici întâmplări din viața Institutului.

1958 *ianuarie*. Citește colaboratorilor, la Sinaia, fragmente din *Scrinul negru*, poezii, din viitorul volum *Lauda lucrurilor*, iar în cursul anului, la Institut, *Estetica basmului* și fragmente din lucrarea neterminată *Folclorul în “Convorbiri literare”*.

1959 *Enigma Otiliei*, ediția a IV-a. Romanul e tradus în franceză și publicat sub îngrijirea Editurii “Nef” din Paris, în colaborare cu Editura în limbi străine din București.

Călătorie în Republica Socialistă Cehoslovacia și în R. D. Germană.

Apare monografia *Nicolae Filimon*. Este sărbătorit la Academie cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani.

Scrive piesa pentru păpuși *Tragedia regelui Otakar și a prințului Dalibor*, o interpretează și o imprimă pe bandă de magnetofon.

1960 *martie*. Este numit profesor onorific la Catedra de Istorie a Literaturii Române a Facultății de Filologie din București.

Apare la E. S. P. L. A. romanul *Scrinul negru*.

decembrie. Ultimul spectacol organizat la el acasă, cu piesele *Phe-dra*, *Secretarii domnului de Voltaire*, *Răzbunarea lui Voltaire*, *Soarele și luna*. Începe să lucreze la piesa Ludovic al XIX-lea.

1961 Edițiile a V-a și a VI-a (definitivă) a romanului *Enigma Otiliei*. Versiunea germană a romanului *Rötsel um Otilie*, Berlin, Buchverlag der Morgen.

Prefața la volumul *M. Sadoveanu, Romane și povestiri istorice*. Profesor onorific la Facultatea de Filologie din București, ține prelegeri despre Alexandrescu, Alecsandri, Eminescu și Creangă.

- 1962 Monografia *Gr. M. Alexandrescu* (Viața și opera). Traducerea poloneză a romanului *Scrinul negru*; traducerea romanului *Enigma Otiliei* în lituană.
Scurtă călătorie în Franța. *Istoria literaturii române*, vol. I, macheta.
- 1963 Volumul de poezii *Lauda lucrurilor*.
Îngrijește ediția bilingvă (franco-română) a volumului *Opere de I. Creangă*.
15—18 septembrie. Călătorie în Italia cu prilejul comemorării lui Pico della Mirandola.
- 1964 Șef de catedră onorific la Facultatea de Filologie din București. Volumul *Cronicile optimistului*, cuprinzând articole publicate în *Adevărul literar și artistic*, *Vremea*, *Tribuna poporului*, *Lumea*, *Contemporanul*. Ediția a IV-a revăzută a Vieții lui Mihai Eminescu. O nouă ediție din *Opere de I. Creangă*. *Enigma Otiliei* în limba maghiară. Premiul de Stat pentru întreaga activitate literară. Piesa *Ludovic al XIX-lea*, tipărită în revista *Teatrul*. Se joacă la Iași *Tragedia regelui Otakar și a prințului Dalibor*. Se internează la sanatoriul Otopeni.
- 1965 Studiul monografic *Vasile Alecsandri* și primul volum din seria *Opere (Cartea nunții)*.
12 martie. Încetează din viață.

Cornelia ȘTEFĂNESCU

I

Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece, un tânăr de vreo optsprezece ani, îmbrăcat în uniformă de licean, intra în strada Antim, venind dinspre strada Sfinții Apostoli cu un soi de valiză în mână, nu prea mare, dar desigur foarte grea, fiindcă, obosit, o trecea des dintr-o mină într-alta. Strada era pustie și întunecată și, în ciuda verii, în urma unor ploii generale, răcoroasă și foșnitoare ca o pădure. Într-adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrâni, ca de altfel îndeobște curțile marelui sat ce era atunci Capitala. Vântul scutura, după popasuri egale, coamele pomilor, făcând un tumult nevăzut, și numai întunecarea și reaprinderea unui lan de stele dădea trecătorului bănuiala că mari vârfuri de arbori se mișcau pe cer. Tânărul mergea atent de-a lungul zidurilor, scrutând, acolo unde lumina slabă a felinarelor îngăduia, numerele caselor. Uniforma neagră îi era strânsă bine pe talie, ca un veșmânt militar, iar gulerul tare și foarte înalt și șapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc și elegant. Fața îi era însă juvenilă și prelungă, aproape feminină din pricina șuvițelor mari de păr ce-i cădeau de sub șapcă, dar culoarea măslinie a obrazului și tăietura elinică a nasului corectau printr-o notă voluntară întâia impresie. Din chipul dezorientat cum trecea de pe un trotuar pe altul în căutarea unui anume număr, se vedea că nu cunoștea casa pe care o căuta. Strada era pustie și lumea părea adormită, fiindcă lămpile de prin case erau stinse sau ascunse în mari globuri de sticlă mată, ca sa nu

dea căldură. În această obscuritate, strada avea un aspect bizar. Nici o casă nu era prea înaltă și aproape nici una nu avea cat superior. Însă varietatea cea mai neprevăzută a arhitecturii (operă îndeobște a zidarilor italieni), mărimea neobișnuită a ferestrelor, în raport cu forma scundă a clădirilor, ciubucăria, ridiculă prin grandoare, amestecul de frontoane grecești și chiar ogive, făcute însă din var și lemn vopsit, umezeala, care dezghioca varul, și uscăciunea, care umfla lemnăria, făceau din strada bucureșteană o caricatură în moloz a unei străzi italiice. În apropierea mănăstirii și peste drum de ea, o casă cu ferestre înalte era încă luminată. În fața ei staționa o trăsură luxoasă cu doi cai albi, înăuntrul căreia dormea, cu capul în piept și cu hățurile în mină, un birjar gros, înfășurat în tipicul veșmânt lung și încrețit de catifea. Tânărul ajunsese cu greaua lui valiză în chip de balercă în dreptul ei și, după oarecare examen, se opri lăsând o clipă jos povara. Casa avea un singur cat, așezat pe un parter scund, ale cărui geamuri pătrate erau acoperite cu hârtie translucidă, imitând un vitraliu de catedrală. Partea de sus privea spre stradă, cu patru ferestre de o înălțime absurdă, formând în vârful lor câte o rozetă gotică, deși deasupra lor zidăria scotea tot atâtea mici frontoane clasice, sprijinite pe câte două mensole. La fațadă, acoperișul cădea cu o streășină lată, rezemându-se pe mensole despărțite de casetoane, totul în cel mai antic stil, dar mensole, frontoane și casetoane erau vopsite cu un ulei cafeniu. Zidăria era crăpată și scorjită în foarte multe locuri, și din crăpăturile dintre fațada casei și trotuar ieșeau îndrăzneț buruienile. Un grilaj înalt și greoi de fier, ruginit și căzut puțin pe spate, dovedea, pe dreapta, existența unei curți, în care se zărea prin întuneric atâtea frunziș și atâtea trunchiuri, încât întinderea ei, deocamdată, nu se putea calcula, impresia trecătorului fiind

totuși de pădure fără fund. Grilajul avusese o poartă mare cu două aripi, legată acum cu un lanț. O portiță mai mică numai era deschisă, și pe aceea, luându-și sacul în mână, intră tânărul, după oarecare chibzuială. Ajungând în fața ușii de la intrare, el se codi să urce cele două trepte de piatră și porni spre fundul curții spre a vedea dacă putea da de cineva în odăile de serviciu. Acolo putu să-și dea seama că partea de din dos a casei avea o înălțime mai mare decât a restului, parter și cat formând două coridoare suprapuse, cu geamlâc. Numai în catul de sus o lampă cu petrol ardea, restul mocnea în întuneric. Tânărul se întoarse spre intrarea din față și medită un mijloc de a-și vesti prezența. Însă nu văzu prin apropiere nici o sonerie, și a bate în ușă i se păru, cum era și natural, o absurditate. Într-adevăr, ușa, de forma unei enorme ferestre gotice de lemn umflat și descleiat de căldură sau ploaie și bubos de vopsea cafenie, se întindea de la cele două trepte de piatră, tocite în modul convexității, până aproape sub streășină. Nici o perdea nu acoperea ochiurile de geam, pline de un praf străvechi, pe care se vedeau bine urmele picăturilor de ploaie și ale melcilor fără casă. Neavând alt chip de ales, tânărul apăsă clanța moale și dădu să tragă ușa. Dar spre spaima lui, ușa cea uriașă se mișcă aproape de la sine, căzând spre el cu un scârțâit îngrozitor. Intimidat, așteptă ca lumea din casă, intrigată de zgomot, să năvălească jos, dar nu se întâmplă nimic. Tânărul intră atunci, încercând să închidă cât mai bine infernala ușă, și abia înăuntru făcu uimitoarea descoperire că mânerul de os al unui probabil clopoțel interior atârna în sală. Dar nu îndrăzni să sune numaidecât, într-atât îl miră anti-camera. Ea era de o înălțime considerabilă, ocupând spațiul celor două caturi laolaltă. O scară de lemn cu două suișuri laterale forma un soi de piramidă, în vârful căreia un Hermes de ipsos, destul de grațios, o copie după un model clasic, dar

vopsit detestabil cu vopsea cafenie, ținea în locul caduceului o lampă cu petrol cu glob de sticlă în chipul unui astru. Lampa era stinsă, în schimb o altă lampă plină de ciucuri de cristal, atârnată de înaltul tavan, lumina turbure încăperea. Ceea ce ar fi surprins aici ochiul unui estet era intenția de a executa grandiosul clasic în materiale atât de nepotrivite. Pereții, care, spre a corespunde intenției clasice a scării de lemn, ale cărei capete de jos erau sprijinite pe doi copii de stejar, adulterări donatelliene, ar fi trebuit să fie de marmură sau cel puțin de ștuc, erau grosolan tencuiți și zugrăviți cu șablonul și cu mâna, imitând picturile pompeiene, și îndeosebi porfirul, prin naive stropituri verzi și roșii. Însă sistemul de perspective și festoane în loc să fie tratat pe întregul câmp al anticamerei, printr-o optică falsă de zugrav, era tăiat în două secțiuni corespunzând fiecărui cat, indicând astfel în chip supărător lipsa de coeziune a planurilor. În sfârșit, tavanul imita prin zugrăveli casetoanele unui plafon roman. Acest sistem de decorație, precum și crăpăturile lungi și neregulate ale pereților dădeau încăperii un aer de ruină și răceală. Tânărul, hotărându-se în fine, trase de mânerul clopoțelului. Atunci un fel de schelălăit metalic răsună de sus ca-n niște spații mari și goale cu ecou rău. Trecu un timp chinuitor pentru necunoscutul de jos, apoi scara începu să scârțâie ca apăsată de o greutate extraordinară și cu o iritantă încetineală. Când provocatorul acestor grozave pârâituri fu jos, tânărul văzu mirat un omuleț subțire și puțin încovoiat. Capul îi era atins de o calviție totală, și fața părea aproape spână și, din cauza aceasta, pătrată. Buzele îi erau întoarse în afară și galbene de prea mult fumat, acoperind numai doi dinți vizibili, ca niște așchii de os. Omul, a cărui vârstă desigur înaintată rămânea totuși incertă, zâmbea cu cei doi dinți, clipind rar și moale, întocmai ca bufnițele supărate de o lumină bruscă, dar privind întrebător și vădit contrariat.

— Unchiul Costache? îndrăzni să deschidă gura tânărul, pe urmă, intimidat, refăcu întrebarea: Aici șade domnul Constantin Giurgiuveanu?

Bătrânul clipi din ochi, ca și când n-ar fi înțeles întrebarea, mișcă buzele, dar nu răspunse nimic.

— Eu sunt Felix, adăugă tânărul, uimit de această primire, nepotul dumnealui.

Omul spân păru tot așa de plictisit de întrebare, clipi de câteva ori din ochi, bolborosi ceva, apoi cu un glas neașteptat de răgușit, aproape șoptit, duhnind a tutun, răspunse repede:

— Nu-nu-nu știu... nu-nu stă *nimeni* aici, nu cunosc...

Buimăcit, tânărul stătu locului nemișcat, așteptând o revenire asupra tăgădei. Dar bătrânul, după ce-l privi clipind, cu acea deferență hotărâtă cu care îndemni pe un individ să plece, zise din fundul gâtlejului: “Bună seara!” și porni iarăși, în scârțâituri îngrozitoare, pe scară. Tânărul puse mâna automatic pe mânerul valizei și ieși amețit pe ușa gotică și apoi pe poarta ruginită, trecu prin fața muscalului, care sforăia mereu, și porni dezorientat înainte.

Uimirea liceanului va părea nu se poate mai îndreptățită, dacă vom ști cine era. Se numea Felix Sima și sosise cu o oră mai înainte în București, venind din Iași, unde fusese elev în clasa a VIII-a a Liceului Internat. Sfârșise liceul, trecând examenul de capacitate, și acum venea în București la tutorele său, Costache Giurgiuveanu. Acest Giurgiuveanu, căruia obișnuia din familie a-i zice “unchiul”, era cumnat al tatălui său care murise de un an. Doctorul Iosif Sima, fost medic militar, apoi demisionat, nu mai avea de mult rude apropiate de sânge. Singura lui soră, soția lui Costache Giurgiuveanu, cel căutat, murise și ea de mult. Vădov el însuși de vreo zece ani, doctorul își ținuse băiatul mai mult în pensionate și în

internate. După o lungă boală plictisitoare, se stinse și el, cu satisfacția că copilul e mare și cu viitorul oarecum asigurat. În afară de un oarecare depozit în bani, doctorul lăsa lui Felix o casă cam veche dar solidă și rentabilă în strada Lăpușneanu. Pentru administrarea acestor bunuri, fusese indicat ca tutore “unchiul Costache”, cumnatu-său. De un an de zile, Giurgiuveanu reprezenta pe Felix în raporturile cu școala, plătea taxele, semna în calitate de corespondent, iar Felix, la rândul lui, îi trimitea știri despre el. De altfel, relațiile acestea nu erau deloc pricinuite de simpla întâmplare a tutellei: “unchiul Costache” și “verișoara Otilia”, care trecea în genere drept fata lui Costache, fuseseră totdeauna numele cele mai pomenite din casa doctorului Sima și socotite ca simbol al rudeniei apropiate.

Felix nu văzuse pe Costache Giurgiuveanu decât cu mulți ani în urmă, ca copil, și tot atunci o cunoscuse și pe Otilia, care era o simplă fetiță. Dar în fiecare an scria la sărbătorile consacrate și în alte câteva împrejurări “unchiului Costache”, întrebând ce mai face “verișoara Otilia”, iar Otilia scria “unchiului Iosif”, întrebând ce mai face “vărul Felix”. Tânărul fiu al doctorului și Otilia erau astfel în chip oficial intimi prin corespondență și desigur că, dacă s-ar fi întâlnit, n-ar fi putut decât să continue și oral stilul familiar din scrisori. Zăpăceala lui Felix era dar explicabilă. Numărul casei îl cunoștea infailibil, iar în casă locuiau “unchiul Costache” și “verișoara Otilia”. Rămăsese hotărât, în urma unei corespondențe pe care o ținea, nu-i vorbă, cu Otilia, că, îndată ce va termina liceul, va veni la București, în vederea continuării studiilor, urmând să locuiască la unchiul-tutor în strada Antim. Îl vestise la vreme printr-o scrisoare, și acum îi era dat să primească acest răspuns ciudat. Felix își cercetă bine memoria, spre a vedea dacă nu cumva are o lipsă, dar lucrul era

cu neputință. Acela era numărul. Căută mai departe vreun bis și se gândi la posibilitatea ca în curtea unchiului să fie mai mulți locatari. Știa însă bine că Giurgiuveanu era proprietar și nu închiria, și un chiriaș, de altminteri, ar fi știut la cine stă. Mai mult muncit de ciudățenia acestei întâmplări decât de problema petrecerii nopții în necunoscut, Felix mergea în neștire înspre strada Arionoaiiei, când, deodată, o imagine i se fixă în minte. Pe un carton mic, o fotografie-vizit în tonalitate cafenie spălăcită înfățișa un om cu capul aproape depilat, cu ochii foarte proeminenți și cu buze groase, cu numai câteva fire negre rare în loc de mustăți. Această fotografie, care se afla pe biroul tatălui său, îi deștepta în minte, nu știa de ce, ideea unui hoț de copii mici. Însă era sigur că fotografia reprezenta pe unchiul Costache. Omulețul de pe scara scârțâitoare, mult mai bătrân, era aidoma moralmente cu unchiul din fotografie. Un fior necunoscut de experiență rea trecu prin sufletul candid al lui Felix: Să nu vrea să-l primească “unchiul”? Dar de ce? Desigur că nu a lămurit bine.

Poate scrisoarea n-a sosit și nu se așteptau să vină așa târziu, noaptea. Totuși, spusese răspicat: “Eu sunt Felix!” Cu îndoiala în suflet, însă hotărât, tânărul se întoarse înapoi și, după o scurtă codire, intră din nou în curte și în anticameră și trase de blestematul clopoțel, care răsună pe sus ca un vas de sticlă sfărâmat pe podele. După o așteptare chinuitoare, scara începu să scârțâie greu, și bătrânul spân apăru din nou cu ochii mirați.

— Ce e? întrebă el în șoaptă, ca și când nu l-ar fi văzut pe băiat.

Glasul acestuia pieri de emoție, și inima-i zvâcni cu violență în piept. Încercă să-și adune puterile, când o voce cristalină se auzi de sus:

— Dar, papa, e Felix!

Felix privi spre capătul scării ca spre un cer deschis și văzu în apropierea lui Hermes cel vopsit cafeniu un cap prelung și tânăr de față, încărcat cu bucle, căzând până pe umeri. Atunci bătrânul, ca și când totul s-ar fi petrecut în modul cel mai firesc, fără nici o lămurire asupra atitudinii dinainte, clipind molatic din ochi, cu aceeași duhoare de tutun și cu același glas fără acustică, zise lui Felix Sima:

— Ia-ți geamantanul și vino sus!

Urcară amândoi pe scara pârâitoare și se găsiră într-un soi de antreu pe care tânărul nu avu răgaz să-l examineze, rămânând totuși cu sentimentul că mobilele erau toate acoperite cu niște cămăși de materie fumurie. Fata, subțiratică, îmbrăcată într-o rochie foarte largă pe poale, dar strânsă tare la mijloc și cu o mare coleretă de dantelă pe umeri, îi întinse cu franchețe un braț gol și delicat. Felix îi strânse mâna și avu o clipă impulsivă de a i-o săruta, însă fata i-o trase cu mult înaintea de a lua o deciziune și i-o trecu sub brațul stâng.

— Ce bine-mi pare, ce bine-mi pare, zise ea volubil, că ai venit. Eu sunt Otilia.

Apoi, părându-i-se că tânărul nu reacționează destul de călduros, întrebă, întorcând adânc fața spre el:

— Oare nu-ți pare bine?

— Ba da! răspunse sfios Felix, contrariat că nu vine nici meni să-i ia valiza din mină.

Condus de Otilia și urmat de bătrân, Felix intră într-o odaie foarte înaltă, încărcată de un fum des și înțepător de tutun ca o covertă de vapor pe Marea Nordului. În mijlocul ei, la o masă rotundă prevăzută cu o mare lampă de petrol cu glob de sticlă mată, se aflau, în fața unui joc de table, trei persoane care la deschiderea ușii ridicară capul în felurite grade de curiozitate. Erau două femei și un bărbat. Bătrânul merse și ocupă scaunul rămas gol lângă ceilalți, în vreme ce Otilia conduse pe Felix de-a dreptul la masă, prezentându-l.

— E Felix, zise ea oprindu-se în fața bărbatului care tocmai aruncase zarurile.

Acesta ridică numădecât capul și întinse repede mâna. Era un om cam de vreo cincizeci de ani, oarecum voluminos, totuși evitând impresia de exces, cărnos la față și rumen ca un negustor, însă elegant prin finețea pielii și tăietura englezească a mustății cărunte. Părul rar dar bine ales într-o cărare care mergea din mijlocul frunții până la ceafă, lanțul greu de aur cu breloc la vestă, hainele de stofă fină, parfumul discret în care intra și o nuanță de tabac, toate acestea reparau cu desăvârșire, în apropiere, neajunsurile vârstei și ale corpolenței.

— Pascalopol, se recomandă el cu o ceremonie care trăda creșterea lui aleasă, reținând ceva mai mult mâna tânărului într-a sa, spre a-l examina. Îl privi fără excesivă cordialitate, chiar cu oarecare umbră de ironie îndepărtată, însă cu o politețe grabnică, respectuoasă:

— Va să zică dumneata ești Felix de care ne-a vorbit atâta domnișoara Otilia!

— Este băiatul doctorului Sima de la Iași, completă în șoaptă bătrânul, frecându-și mâinile, cu un răs prostesc. —

— Da, da, da! adăugă Pascalopol, părând a căuta în memorie și, cu un zâmbet grațios, care îi descoperi o dantură bine reparată, abandonă ușor mâna tânărului.

Otilia opri pe Felix în fața femeii mai mature. Era o doamnă cam de aceeași vârstă cu Pascalopol, însă cu părul negru pieptănat bine într-o coafură japoneză. Fața îi era gălbicioasă, gura cu buzele subțiri, acre, nasul încovoiat și acut, obrajii brăzdați de câteva cute mari, acuzând o slăbire bruscă. Ochii îi erau bulbucăți, ca și aceia ai bătrânului, cu care semăna puțin, și avea de altfel aceeași mișcare moale a pleoapelor. Era îmbrăcată cu bluză de mătase neagră cu numeroase cerculețe, strânsă la gât cu o mare agrafă de os

și sugrumată la mijloc cu un cordon de piele, în care se vedea, prinsă de un lăntișor, urechea unui ceșuleț de aur. Doamna care juca table cu Pascalopol, în vreme ce ceilalți priveau, ridică o față scrutătoare și examinează din cap până în picioare pe Felix, ridicându-și în același timp cu multă demnitate mâna spre a-i fi sărutată.

— Hm! spuse ea arțăgos și cu un glas răgușit, însă forte. Dar ești flăcău în lege!

— Intră la Universitate, Aglae, lămuri bătrânul, cu același supărător glas stins, însoțit de râsul fără rost.

— Da?! se miră sumbru doamna și-și continuă jocul cu Pascalopol.

— E tanti Aglae, sora lui papa, explică Otilia lui Felix, văzându-l cam nedumerit.

— De unde să mă cunoască? întrebă Aglae. Când a murit mă-sa, era numai atât. De atunci nu l-am mai văzut. Tu ți-l amintești, Aurico?

Rușinat de bruschețea expresiunii “mă-sa” și de familiaritatea cu care oamenii aproape străini vorbeau de familia lui, Felix privi sfios la aceea pe care o chemau Aurica. Era o fată cam de treizeci de ani, cu ochii proeminenți ca și ai Aglaei, cu fața prelungă, sfârșind într-o bărbie ca un ac, cu tâmpole mari încercuite de două șiruri de cozi împletite. Ședea cu coatele pe masă și cu capul între palme, privind jocul celor doi. La apropierea lui Felix, ridică ochii fixând cu avidă curiozitate pe tânăr și întinzându-i la buze o mână arcuită.

— E verișoara Aurelia, comentă Otilia!

Lui Felix numele acestea îi erau vag cunoscute, dar nu-și amintea să mai fi văzut vreodată persoanele. Îl supăra de altfel grozav ridicola valiză, pe care o trecuse în mâna stângă, neavând răgazul s-o așeze undeva. Otilia, sfârșind prezentarea, părăsi brațul lui Felix și se rezemă de scaunul lui Pascalopol, întrebând:

— Cum merge?

— Prost, domnișoară Otilia! zise acesta, întorcând un cap galeș spre speteaza scaunului său.

Rămas singur, Felix căută o scăpare din această ciudată situație și se retrase spre fundul odăii, unde, în semiobscuritate, se zărea o canapea de pluș roșu. Văzându-se uitat de toți, își lăsă în sfârșit valiza jos și se așeză. O tuse apropiată îl făcu să tresară speriat. Abia atunci observă că în apropierea sa, la o măsuță, se mai afla un om. Un bărbat în vârstă, cu papuci verzi în picioare și cu o broboadă pe umeri mișca mâinile asupra mesei, țintind atent. Avea mustați pleoștite și un mic smoc de barbă. Individul ridică asupra lui Felix niște ochi grozav de spălăciți și-i lăsă apoi asupra măsuței, fără să scoată o vorbă. Abia după ce se mai adaptă obscurității, Felix constată cu surprindere că domnul cu broboadă broda cu lână de felurite colori o bucată de etamină întinsă pe un mic gherghef.

— Proaste zaruri! bombăni Aglae. Apoi, după o pauză: Dar, Costache, la cine o să stea “băiatul”?

— La noi! explică Otilia.

Ședea acum cu o coapsă pe marginea fotoliului bătrânului, jucându-si ca o pendulă piciorul, în vreme ce cu mâna stângă îmbrățișase capul vădit mulțumit al aceluia.

— Așa?! se miră Aglae. N-am știut: faci azil de orfani.

— Dar Felix are venitul lui, protestă Otilia, nu-i așa, papa?

— A-a-are! bolborosi moș Costache, privind ca un protejat în ochii Otiliei, care îi scutura un fulg de pe haină.

— Atuncea faceți pensiune, continuă implacabil Aglae. O să aibă Otilia cu cine se distra, ce zici, Pascalopol?

Pascalopol își mușcă puțin buza de sus, cam schimbat la față, dar, lovind zarurile, răspunse conciliant:

— Așa ești dumneata, cocoană Aglae, malițioasă.

Otilia sărise acum de pe scaunul lui moș Costache pe acela al lui Pascalopol, pendulându-și și aici piciorul. Această prezență avu efecte tonice asupra jucătorului, fiindcă începu să manevreze cu mai multă vigoare. După câteva mutări rezezi își retrase mâinile, notificând c-un răs sonor de om gras:

— Încă o linie!

În vreme ce Aglae reîntocmea jocul, Pascalopol contempla pe Otilia. Aceasta îi potrivea acul cu perlă din cravată, îi scutura ușor umerii, privindu-l cu o grațioasă maternitate, mereu atârnată pe marginea scaunului. Deodată, privind spre mâinile albe și încărcate de inele ale lui Pascalopol, se entuziasmă:

— Vai, ce inel frumos! Nu l-am mai văzut.

Inelul în chestiune era petrecut pe degetul mic al mâinii stângi, cam spre vârful lui, deși degetul era destul de fin. S-ar fi părut că bijuteria nu era pe măsura proprietarului și era pusă acolo numai spre păstrare. Era un inel simplu, însă un foarte frumos safir încadrat într-un număr de mici perle, ca un miez de floare între corole, și apoi elegant strâns în câteva foi de aur. Pascalopol îl scoase cu o grabă extraordinară și-l întinse Otiliei, rugând-o cu toată afecțiunea teatrală pe care un om matur e în stare s-o pună în glas:

— Te rog să-l iei!

Otilia îl așeză pe inelarul mâinii drepte și, ridicându-și brațul subțire în dreptul lămpii, zise exaltată:

— E superb!

Apoi trecu lângă bătrân, sub ochii căruia îl puse îmbrățișându-i umărul cu mâna stângă.

— Nu e așa, papa?

Bătrânul îl privi avid cu ochii lui bulbucați, și din buzele sale groase emise invitația șoptită:

— Ia-l! Ți-l dă ție.

Prin ochii Aglaei și ai Aurichii trecură fulgere scurte.

— Nu ți-e rușine, Costache, lăsați omului inelul. Poate e vreo amintire.

În loc de orice protest, Otilia întinse inelul lui Pascalopol. Acesta însă îi prinse mâna.

— Te rog să-l iei. Pentru dumneata l-am și adus, dar am uitat. Mi-ai vorbit de safir ca de un port-bonheur al dumitale.

Zicând acestea, Pascalopol îi strecură inelul în deget și, ținându-i brațul, i-l sărută în apropiere de cot.

— Ascultă, Pascalopol, izbucni Aglae iritată, joci, sau nu joci? Văd că te zbenguiești cu fetele. Simioane, strigă ea, aruncând ochii spre fundul odăii, tu ce faci acolo? De ce nu te duci să te culci?

Omul cu broboadă și mic barbișon, care broda și scruta din când în când pe Felix, scoase un scurt mormăit.

Zarurile începură din nou să cadă.

Părăsit de toți, obosit, Felix examina mediul în care căzuse; Otilia îl surprinsese de la început și n-ar fi putut spune ce sentiment nutrea față de dânsa, dar simțea că are încredere în ea. Fata părea să aibă optsprezece-nouăsprezece ani. Fața măslinie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arăta și mai copilăroasă între multele bucle și gulerul de dantelă, însă în trupul subțiratic, cu oase delicate de ogar, de un stil perfect, fără acea slăbiciune suptă și pătrată a Aureliei, era o mare libertate de mișcări, o stăpânire desăvârșită de femeie. Moș Costache o sorbea umilit din ochi și râdea din toată fața lui spână când fata îl prindea în brațele ei lungi. Fata avea, era limpede, toată inițiativa, și Costache era un simplu satelit al voinței ei. Însă Otilia nu făcea nici un gest care să pară îndrăzneț, nu scotea nici o vorbă nechibzuită. Totuși, pe Felix, familiaritatea ei, oricât de copilărească, cu Pascalopol îl nemulțumi. Lui Felix, apariția Otiliei îi dădu un sentiment

inedit, de mult presimțit. Nu avusese până acum nici o intimitate cu vreo femeie. Mamă-sa murise de mult, de când el era în școala primară, și nu avea atunci destulă complicație sufletească spre a o cunoaște mai de aproape. Ea era o fire bolnăvicioasă și iritabilă și stătea mai toată vremea întinsă pe o canapea într-o odaie, citind câte o carte, strigând și poruncind slugilor prin ușa întredeschisă. Cu multe săptămâni înainte de a muri, ea dispăruse de acasă, și Felix înțelegea acum că doctorul Sima, tată-său, o internase în vreun sanatoriu. Doctorul mânca la masă împreună cu copilul, sumbru, fără să scoată o vorbă, mângâind numai la plecare băiatul pe păr și întrebându-l dacă e bine și n-are nevoie de ceva. Într-o seară, doctorul Sima, după o lipsă de o zi întreagă, în care slugile se purtară față de Felix cu o ciudată stimă compătimitoare, veni palid și obosit, îmbrăcat în negru. Îl chemă grav pe Felix, îi cuprinse amândouă mâinile într-ale sale și-i vorbi astfel:

— Felix, ești destul de mare și de cuminte ca să-ți spun o imensă veste tristă: mama ta n-are să mai vie niciodată acasă, mama ta s-a prăpădit.

Doctorul îngâlbeni și mai tare la solemnitatea propriilor lui cuvinte și strânse puternic mâinile copilului, spre a-i ocroti izbucnirea. Dar vestea era prea tare pentru experiența sufletească a lui Felix. El înțelese doar atât, că ceva foarte neobișnuit se petrece în casă, și lăsă capul în jos. Doctorul continuă:

— Măine, când te duci la școală, spune domnului institutor că n-ai sa mai vii. Vei merge într-un pensionat.

Toată noaptea, Felix fu chinuit de o agitație nemaiavută, care-i sfărâmă somnul. Nu era nici durere propriu-zisă, nici frică, ci acel zbucium al necunoscutului pe care-l ai în noaptea dinaintea plecării pentru totdeauna într-o țară îndepărtată.

A doua zi intră în clasă cu mâna îndoliată și se așează în bancă cu pelerina pe el, în așteptarea numai a institutorului.

— A murit mama mea, explică el colegului de bancă, intrigat.

— A murit mama ta? se miră acela ca de un eveniment onorabil.

— Da.

— Lui Sima i-a murit mama lui! strigă pițigăiat colegul către clasă.

Copiii se strânseseră în jurul lui Felix, privindu-l cu mare curiozitate.

— Și acuma nu mai vii la școală?

— Nu.

Copiii erau prea mici, ca să încerce vreun sentiment de compătimire. Ei erau doar izbiți de acest privilegiu al lui Felix de a nu mai veni la școală. Când intră institutorul, un om de treabă, stors la față, care-și ridica mereu pantalonii prea lungi, copiii îl lămuriră neîntrebați.

— Domnule, lui Sima i-a murit mama lui! Institutorul își împreună mâinile sincer emoționat și se apropie de banca lui Felix, în vreme ce copiii, în loc să se ducă la locul lor, făcuseră cerc în jurul băncii eroului.

— Ce spui?! Bietul băiat! Ce nenorocire! Și acum nu mai vii la noi?

— Nu.

— Îmi pare foarte rău. Ce nenorocire!

Lui Sima, privirile acestea respectuoase ale tuturor îi alterară sentimentul de tristețe, care sta nelămurit în adânc, și i-l prefăcu într-un soi de mândrie de a fi obiectul de atenție al lumii. Institutorul îl mângâie.

— Poate că te așteaptă tatăl tău. Să-i spui domnului doctor Sima că regret foarte mult. Așa, draguță! Și institutorul

întinse mâna lui Felix și-l conduse cu atenție la ușă, cum conduci un paralytic. Copiii urmăriră pe Felix cu o admirație nemaipomenită, fără umbră de durere. Felix însuși îi privi mut, atât de cuprins de noutatea situației lui, încât acest sentiment nu avea nici un nume.

Abia cu câțiva ani mai târziu, văzând pe alți colegi trecând pe drum cu mamele lor, Felix începu să mediteze asupra sentimentului care nu se născuse, fiind întrerupt la o vârstă nepăsătoare. Cu fotografia mamei sale înainte, el încercă să reconstruiască un sentiment pierdut, interpretând vechi amintiri: din păcate, era prea târziu. Fotografia rămânea a unei ființe îndepărtate, pe care abia o cunoscuse.

La internat colegii nu vorbeau despre femeii decât cu râsete indecente și cu mister, iar slugile, singurele ființe de gen feminin pe care le întâlnea pe aproape, aveau vorba mușcătoare și luătoare în răs. Pentru întâia oară Felix era prins de braț cu atâta familiaritate de o fată și pentru întâia oară, luând act de izbucnirea unei simțiri până atunci latente, încercă și acul geloziei, văzând cum Otilia generalizează tratamentul.

Zarurile zornăiau pe masă între cele patru capete strânse în jurul luminii de lampă. Jucătorii emiteau numai scurte exclamații tehnice, moș Costache râdea doar în favoarea câștigătorului, iar Aurica privea nemișcată cu fața între palme, aruncând câte o ochire și la Felix. În fața bătrânului se afla o chesea de tutun, din care acesta apuca mereu, făcând țigări de mână, pe care le lipea scoțând foarte tare limba afară și bulbucându-și și mai rău ochii. Fabricatele le strângea apoi într-o mare cutie de tablă. Pe masă se mai vedeau la o parte un morman de cărți de joc, de unde se putea deduce că tablele reprezentau doar o distracție trecătoare, de antrenament. Tre-cuseră peste două ore de încordare monotonă de când Felix

fusese uitat acolo și nimeni nu se mișca de la masă. Într-un târziu, Pascalopol lovi zarurile definitiv în semn de încheiere și se lăsă, respirând tare, pe speteaza scaunului.

— Coccoană Aglae, eu zic să trecem la cărți!

Aglae luă un pachet de cărți, în vreme ce Costache se ridicase și cu grijă minuțioasă strânsese jocul de table și-l pusese deoparte, le mestecă și le depuse în mijloc, în scopul de a fi tăiate.

— Cine joacă? întrebă ea.

Aurelia făcu un semn de participare cu capul. Aglae se făcu că scotocește într-o pungă de satin, că dibuie pe masă, și-n cele din urmă spuse speriată:

— Comedie! dar nu mai am nici un ban. Costache, n-ai tu câțiva franci, să nu mai mă duc până acasă?

Costache se arătă înspăimântat și se apără bolborosind:

— N-n-n-am!

Pascalopol puse în evidență un gros portmoneu de marochin roșu, din care luă patru piese mari de argint de câte cinci lei.

— Coccoană Aglae, îmi pare rău!

Aglae păru a fi muncită de o scurtă repulsie, apoi se dădu învinsă.

— Bine, ne socotim noi la sfârșit.

În vreme ce Aglae împărțea cărțile celor patru jucători (ea, Aurica, Costache și Pascalopol), Pascalopol scosese o țigare și o înfipsese cu un capăt într-un țigaret de chihlimbar gros. Otilia trase un chibrit pe grătarul unei chibritelnițe și îi aprinse țigara. Aglae vru și ea una, însă numai de la Pascalopol, care i-o oferă cu obișnuita grabă; Costache se mulțumi cu un noduros fabricat propriu. Chiar și Otilia, rugată din ochi de Pascalopol, își luă o țigare și trase din ea așezându-se pe marginea scaunului musafirului. Centrul odăii se umplu din

nou de fum proaspăt, gros, care, trecând din lumină în umbră, semăna cu norii rezezi ai unei furtuni. Cei patru începură să joace, scoțând scurte exclamații, necunoscute lui Felix, care nu știa nici un joc. Situația i se părea tânărului fără scăpare. Dacă ar fi fost un simplu invitat, ar fi dat bună seara și ar fi fugit. Dar era “acasă”. Era obosit și pica de somn. Jucând tăcută și trăgând cu prudență cărțile, Aurelia îl ochea din când în când. Deodată zise:

— Otilio, poate lui domnul Felix îi e foame!

Otilia sări de pe scaunul lui Pascalopol.

— Vai, cum l-am uitat! Ce zăpăcită sunt!

Venind lângă Felix, îl întrebă și ea:

— Ti-e foame, nu-i așa?

Felix tăgădui cu capul, dar Otilia, răspunzând singură la întrebare cu un “firește că ți-e foame!”, se rezezi ca vântul pe o ușă. Se auziră izbituri de dulapuri, ciocnituri de farfurii și Otilia reapăru în curând cu o farfurie pe care se aflau două prăjituri de casă.

— N-am decât asta acum, dar trebuie să mănânci.

Spre a se încredința de supunerea tânărului, Otilia se așeză pe canapea foarte aproape de el și-i întinse cu mâna, ca unui copil, una din prăjituri. Felix o luă intimidat și începu s-o mănânce încet, sub ochii Otiliei, care aștepta. Într-adevăr, îi era foame. Otilia nu slăbi vigilența până ce nu sfârși prăjitura, apoi i-o întinse și pe cealaltă.

Cu brațul stâng trecut repede pe după brațul drept, aștepta și părea foarte mulțumită.

— Cum te simți la noi? întrebă ea drept încheiere.

În alte împrejurări, Felix ar fi întrebat-o dacă ea n-avea obiceiul să doarmă noaptea, dar acum era atât de buimăcit, încât zise numai:

— Bine!

Satisfăcută de răspuns, Otilia îl părăsi și trecu din nou în spatele bătrânului, în cărțile căruia privi îmbrățișându-i gâtul. Apoi trecu și în spatele lui Pascalopol.

— Cine câștigă?

— Aglae, șopti Costache.

Într-adevăr, Aglae, care juca foarte serioasă, începuse să-și reducă datoria față de Pascalopol. Ea privea din când în când și în cărțile Aureliei, și câteodată trăgea de la ea câte o carte și-o zvârlea jos.

— Aurico, nu ești atentă deloc!

Când Otilia supraveghea pe Felix, Pascalopol aruncase ochii spre ei. Acum îl întrebă, fără să ridice ochii din cărți:

— Domnule Felix, am uitat să te-ntreb, ce-ai de gând să urmezi la Universitate?

— Aș vrea să urmez medicina.

— Firește, fiu de doctor, te-nțeleg. Foarte frumos.

Aglae păru foarte excitată de acest nevinovat dialog.

— Doctor, meserie nesigură, să umbli după clienți!

— Un doctor bun, muncitor câștigă foarte bine azi, observă cu voce mângâietoare Pascalopol.

— Nu-i așa? se interesă deodată Otilia.

— Pentru asta trebuie să ai cap, nu glumă! adause rece Aglae, ca și când era vădit că asta lipsea lui Felix.

— Nu mă-ndoiesc, zise Pascalopol, de inteligența domnului Felix.

— Medicina cere ani mulți, urma Aglae, trântind cu ciudă o carte, cheltuială, întreținere. Un orfan trebuie să-și facă acolo repede o carieră, să nu cadă pe capul altuia.

Tonul cu care fu pronunțat cuvântul “orfan” și chiar cuvântul însuși pe care nu-l mai folosise nimeni, în legătură cu el, jigniră profund pe Felix.

— Vai, ce spui, tanti Aglae, dar Felix nu cade pe capul nimănui, reproșă Otilia.

Aglae nu se dădu bătută.

— Vreau să spun că e moda acum cu Universitatea. De ce să meargă la Universitate? Are un venit, să-și găsească o slujbă acolo, și gata. Eu pe Titi îl las să-și sfârșească liceul, și basta.

Pascalopol luă țigaretul de pe scrumieră, trase un fum și-l depuse la loc, spre a-și acoperi o preocupare. Un cocoș se auzi cântând prin apropiere. Pascalopol scoase ceasul și zise:

— Domnișoară Otilia, tânărului i-o fi somn. E târziu. Otilia sări iute de pe scaun și, mergând la Felix, întrebă:

— Ți-e somn?

Ochii lui Felix și ora înaintată făceau întrebarea de prisos. Otilia îl luă iarăși de braț, după ce tânărul apucase de jos valiza, și-l îndreptă spre o ușă. Înainte de a-i pași pragul, Felix crezu de cuviință să zică “Bună seara”. Pascalopol se grăbi să-i răspundă, întorcând capul. Aglae răspunse și ea, fără să ridice ochii din cărți. Aurelia îl urmări numai cu privirea. Trecură printr-o odaie neluminată decât de lună, care părea a fi sufrageria, apoi într-o săliță din care o scară de lemn ducea la etaj. Se urcară pe ea și ajunseră într-un coridor cu geamlâc, în care Felix recunoscă geamlâcul zărit de jos, din curte. O lampă de petrol de o formă mai îngrijită ardea într-un cui. Otilia o luă și începu să deschidă ușile odăilor care dădeau în coridor. Erau cel puțin patru.

— Doamne! zise ea, nu știu unde să te culc. Am uitat să spun sa pregătească o cameră.

Felix avu impulsivitatea, ca și cu prilejul prăjiturii, să declare că nu avea nevoie de nimic, însă i se păru absurd, deoarece neapărat trebuia să doarmă undeva. De aceea tăcu și luă parte prin așteptare la preocuparea Otiliei. Aceasta de-

schise o ușă, intră singură înăuntru, deretică ceva în pripă, fiindcă se auziră lovituri de scaune izbite și de dulapuri închise, apoi strigă lui Felix să intre.

— Până mâine dormi aici, este odaia mea. Fii fără grijă. E cam dezordine, dar o să mă ierți, nu? Noapte bună. Măine vom sta de vorbă mai mult.

Otilia spuse toate acestea repede, cu un râs grațios, dar cu siguranță în glas, mai dădu o ochire odăii și ieși, făcând lui Felix un salut cu mâna. Se auziră tropote pe scară, trântituri de ușă, și apoi totul reintră în liniște. O lampă portativă cu abajur era aprinsă pe o masă rotundă, răspândind cercuri de umbre degradate prin casă și imprimând un rotocol alb în tavan. Felix privi în odaie. Încăperea era mai mult lungă decât lată și avea o fereastră care da în geamlâc, acoperită cu o mare cortină de pluș maron. Câteva fotolii scunde și mici de pluș maron, un scrin de nuc de modă veche, dar masiv, un dulap de haine din același lemn și foarte lat dădeau odăii un aer bătrânesc dar elegant. Lucirea pereților atrase atenția lui Felix, care descoperi cu mirare că odaia era tapetată cu o hârtie dungată și cu mici flori de miozotis. În schimb, patul era nou și așa de scund, încât părea un divan. Două suluri moi de catifea se sprijineau la capete pe speteze ornamentate cu împletituri de pai. În apropierea ferestrei se afla o masă de toaletă cu trei oglinzi mobile și cu multe sertare. În fața ei se vedea un scaun rotativ de pian. Sertarele de la toaletă și de la dulapul de haine erau trase afară în felurite grade, și-n ele se vedeau, ca niște intestine colorate, ghemuri de panglici, cămăși de mătase mototolite, batiste de broderie și tot soiul de nimicuri de fată. Cutii de pudră numeroase, unele desfundate, flacoane de apă de Colonia destupate erau aruncate în dezordine pe masa de toaletă, ca într-o cabină de actriță, dovedind graba cu care Otilia le mânuia. Rochii, pălării zăceau pe fo-

tolii, pantofi pe sub masă, jurnale de modă franțuzești mai peste tot, amestecate cu note muzicale pentru piano-forte.

Pe un fotoliu se găsea un morman de cărți, cele mai multe nemțești, dar și romane franțuzești din colecția Calmann-Lévy, ilustrată și cartonată. Deasupra se vedeau *Mademoiselle de la Seiglière* de Jules Sandeau, *Indiana* de G. Sand. În cameră mirosea pătrunzător a pudră și parfumuri. Felix se lăsă pe marginea patului, neîndrăznind încă să profaneze cu somnul său acest ascunziș feminin. Atunci văzu că patul era el însuși plin de tot felul de nimicuri, de perne de catifea cu broderii aplicate, de păpuși de stofă, de rochii și jupoane zvârlite în grabă și că nu se zărea nici umbră de plapumă ori de întocmire pentru dormit. Otilia uitase acest amănunt. Felix se întinse puțin pe pat spre a-și odihni emoțiile neînțelese pe care le încercase de câteva ore. Un cocoș se auzi foarte pe aproape bătând din aripi și cântând. Lui Felix i se păru că aerul din casă își schimba în mod ciudat culoarea și că lampa nu mai dădea atâta lumină. În peretele opus ușii, o mică oglindă făcea o pată alburie. Felix se ridică și suflă în lampă, și atuncia își dădu seama că oglinda prin care se vedeau acum coame de copaci era o fereastră. În odaie era o lumină dulce crepusculară. Felix se întinse din nou pe pat, cu capul pe un morman de perne decorative, fără să se dezbrace. Era hotărât să nu se culce, ci numai să se odihnească, intimidat de acest interior care nu părea pregătit să-l primească. Prin minte i se perindară toate întâmplările din cursul acestei seri ciudate, figura spână a bătrânului, scările scârțâitoare, chipurile din odaie. Apoi toate capetele începură să se apropie și să se depărteze de masa de joc ca într-o horă, un clopot răsună deasupra lor și căzu ca un fum gros la mijloc, iar două brațe subțiri îl cuprinse de gât, în vreme ce un glas șoptit de față întreba:

“Te simți bine, la noi, nu-i așa?”

Felix se lăsă în voia brațelor și se cufundă cu ele în visuri.

II

A doua zi, Felix fu trezit din somn de grindina repede a unui pian care răsuna prin apropiere. Cineva trecea mâinile cu jovialitate pe deasupra clapelor, cântând cu multă dexteritate un exercițiu complicat, care varia la infinit o temă. Felix își aminti numaidecât de mâinile lungi ale Otiliei și nu se mai îndoii că ea era cântăreața. Sări înfricoșat din pat. Soarele era sus pe cer și pătrundea în odaie din două părți. Tânărul își îndreptă puțin hainele, potrivea locul pe care dormise și avu intenția să se spele. Dar în cameră nu găsi nimic trebuitor. Scoase atunci din valiză puțină apă de Colonia cu care-și dădu pe față și pe păr. Acum nu știa ce să facă. Să stea în odaie cum îl îndemna ascuns timiditatea, ar fi fost necuviincios; să iasă, se temea să nu nimerească unde nu se cade, necunoscând casa. Aruncă o clipă privirile pe fereastra cea mică și constată că dădea într-o curte vecină. De altfel, era o fereastră condamnată, care ar fi urmat să fie astupată în cazul unei construcții alăturate, dar pe care, se vede, relațiile dintre vecini o îngăduiau. În curtea de alături, Felix văzu o casă fără etaj, cam veche, dar solidă și largă. Ferestrele înalte aveau deasupra frontoane grecești de tencuială, și intrarea avea chipul unei tinde sprijinite pe două coloane vopsite ca porfirul, ai cărei pereți erau zugrăviți pompeian. De-a lungul pereților se înșirau hârdaie mari cu oleandri și de jur împrejurul ogrăzii erau straturi de flori prejmuite cu nuiele. Mai spre fund se vedea și un chioșc de lemn vopsit verde în care Felix zări pe bătrânul de peste noapte cu barbișon și broboadă, care broda mereu. Înțelese acum că tanti Aglae, cu Simion al ei și

cu Aurica locuiau alături. Felix mai dădu câteva ocoluri odăii, ascultând exercițiile Otiliei, care le intona și vocal acum, cu un glas subțirel și tremurat. În sfârșit se hotărî să crape ușa, fiindcă auzise niște bocănituri pe alături. Abia scosese capul, și-i răsări înainte fața spână a lui moș Costache, care i se păru acum mai buzat și mai stacojiu la față.

— Ai dormit bine? întrebă el, cu vecinica lui răgușeală. Părea foarte binevoitor și mai ales servil de politicoș din cauza fizicului meschin și a continuei frecări a mâinilor.

— Vino să-ți arăt odaia dumatăle.

Pe același coridor, moș Costache călăuzi pe Felix la o altă ușă deschisă de perete.

— E gata, Marina?

— Gata, gata, răspunse arțăgos o femeie mătăhăloasă, bătrână, îmbrăcată rău, ca o servitoare. Dumnealui este?

Moș Costache consimți din cap.

— Uite aici, luă femeia în primire pe Felix. Țasta-i patul, cum nici la mama dumneatale n-ai avut.

Într-adevăr, era un pat mare, cu tăbliile de lemn de nuc sfârșite în două suluri groase cu capete de bile. Marina îl pipăi cu mâna, demonstrativ.

— Șezi pe el, să vezi! Uite, aici îți pui rufele, ici hainele, ghetetele să le pui aici, în cutie. Ai masă să scrii pe ea cât poți.

Odaia era asemănătoare cu aceea a Otiliei, dar în locul tapetului era o zugrăveală verzuie. Și aci o mică fereastră dădea în curtea vecină. Marina urmă călăuzirile ei, dând lămuriri dintre cele mai indecente. Când Felix o privi mai bine în față, văzu că n-avea decât un ochi valid. Celălalt îi era atacat violent de albeață și era pe jumătate închis de pleopă.

— Ce faci, se răsti deodată Marina la moș Costache, nu-mi dai bani de cheltuială? Doar n-o să te hrănesc cu vânt!

Moș Costache se bălbâi:

— Nu-nu-nu mai ai bani?

— Că mulți mi-ai dat, îi rânji bătrâna.

Această familiaritate miră pe Felix, care totuși observă că, cu tot halul în care se afla Marina, ea n-avea aerul să fie o slujnică. Anumite trăsături mai fine îi innobilau fizionomia. Mai târziu el află că bătrâna era o rudă îndepărtată a lui moș Costache, pe care acesta, abuzând de împrejurarea că femeia, celibatară, n-avea unde să se ducă și era și cam slabă de minte, o folosea ca servitoare. Bătrânul își scărpină puțin chelia, apoi trase la o parte pe Felix, întrebându-l cu glas și mai stins ca de obicei:

— A-a-ai bani?

Felix se roși la față și vârî repede mâna în buzunar. Avea vreo optzeci-o sută de lei, cât îi mai rămăsese după cumpărarea biletului de tren și care în fond îi fuseseră dați de moș Costache, conform unui aranjament, prin secretariatul internatului, ca bani pentru mici cheltuieli. Scoase un portmoneu în care ședeau ticsite câteva monede de argint.

— Numai cinci lei, zise Costache, ochind portmoneul. Felix îi întinse o piesă groasă și mare.

— Da pâinea, sări Marina, care n-ai plătit-o de două săptămâni!

Moș Costache își mai ciupi puțin fruntea și repetă umil:

— M-m-mai dă-mi cinci lei. N-am acum la îndemână, sunt cam strâmtorat.

Felix îi întinse și a doua piesă. Între timp pianul tăcuse, dar emoția nu-i îngăduise tânărului să audă trosniturile scării apropiate. Când întoarse capul, zări pe Otilia. Era cam palidă și avea ochii fieși și muștrători.

— Papa, ce faci aici ?

Bătrânul lăsă ochii în jos, gudurându-se.

— Nimic. I-arătam odaia. Te las pe tine să-i ții de urât.

Și, frecându-și mâinile, bătrânul o luă mărunt pe scară în jos.

— Ți-a cerut bani ? întrebă, supărată, Otilia pe Felix.

— Nu! minți acesta.

— Ba ți-a cerut! întări fata cu o intonație care n-admite replică. Papa este un om bun, urmă Otilia după oarecare trecere de timp, luând pe Felix de braț, însă are ciudățeniile lui. Trebuie să fii îngăduitor cu el. Vii să-mi ajuți să iau ceva din odaie ?

Otilia intră în camera în care dormise Felix și începu să scoțoască, trăgând toate sertarele dulapului și ale toaletei și nemaiînchizând nici unul. Scoase o rochie de tul cu multe volane și o aruncă pe brațul tânărului, mănuși de piele și de ață lungi până la coate, sticlute, gheme, o perniță de ace și alte nimicuri, dându-le pe toate acestuia. Apoi îi făcu semn să o urmeze. Ajungând în capătul scării, începu să coboare cu o repeziciune de pisică, abia urmată de Felix. Din sălița de jos a scării intrară într-o odaie aproape goală, în care se afla un pian cu coadă, cam vechi, cu capacul ridicat. Cele două ferestre ale odăii erau deschise. Mormane de note muzicale, de reviste de modă erau aruncate pe jos în jurul negrului pianoforte. În fața instrumentului era un simplu scaun de lemn, ca de tavernă, cu tăietură în chip de inimă. Otilia se repezi la el și, așezându-se aproape călare, începu să alunge degetele subțiri asupra clapelor.

— Asta o știi ? întrebă ea pe Felix.

Cânta o compoziție foarte la modă pe atuncea, prin sentimentalitatea ei, *Chanson russe*, și Felix, care avea cunoștințe muzicale, putând descifra cu ușurință la pian și la vioară, își

dădu seama că îndemânarea și finețea Otiliei depășeau cu mult banalitatea bucății.

— Ah, zise Otilia, lăsându-și o clipă mâinile pe genunchi, ce sentimentală sunt!

Apoi, înfigând din nou degetele în clape, începu să cânte *Rapsodia ungară* de Liszt, indicând cu multă vigoare părțile grave, dar când intră în zona furtunoasă a compoziției, trânti deodată capacul peste claviatură și sări în picioare.

— Îmi vine uneori să alerg, spuse ea lui Felix, care ședea în picioare, puțin cam încurcat de rochia și nimicurile cărora le slujea de cuier, să zbor. Felix, adăugă ea confidențial, vrei să fugim? Hai să fugim!

Și mai înainte ca tânărul să se dezmeticească, deschise ușa de perete și începu să alerge prin curte. Felix o urmă cu pași mari, în vreme ce Marina, din ușa bucătăriei, care se vedea jos la parter, mânuind o lingură mare, strigă nebăgată-n seamă de față:

— Haida! A-nceput nebunia!

Otilia o luase spre fundul curții, care era foarte adâncă și plină de pomi groși și stufoși. Un mic grilaj, căzut pe alocuri, indica despărțirea dintre curtea din față și cea din dos. Nu era nicăieri nici un strat, iarba creștea în neregulă. Un chioșc înalt de fier se vedea între copaci. Otilia alergase într-acolo și ședea acum pe banca circulară din interiorul chioșcului, în jurul unei mese de tablă vopsită. Felix sosi în sfârșit și el și depuse lucrurile pe masă. Otilia își ridicase sus picioarele subțiri și goale, vârate de-a dreptul în pantofi, îmbrățișându-le cu brațele, și-și scutura răzând pletele, care-i căzuse pe ochi. După ce Felix se așeză pe bancă, Otilia desfăcu o cutie lată din care scoase niște bastoane lungi de ciocolată. Întinse unul tânărului, dar când acesta vru să-l ia cu mâna, ea-l trase înapoi, ducându-i-l de-a dreptul la gură. Luă și ea un baston,

pe care începu să-l ronțăiască, înșirând în același timp, pe masă, mânușile de piele, pe care se pregătea să le frece cu benzină.

— Va să zică, ai să studiezi medicina? Domnul doctor Felix Sima! Sună foarte frumos. Vreau s-ajungi un doctor mare, dar mare. Însă, apropo, Felix, fiindcă zici că te faci doctor, îmi bate inima grozav câteodată și-mi zvâcnesc vinele. Crezi că am ceva la inimă?... Ia-mi pulsul!

Și Otilia îi întinse o mână. Felix îi luă mașinal mâna rece și subțire, în care nu băteau decât ușor vasele sanguine, și apoi îi dădu drumul încet, fără nici un verdict.

— Am uitat, zise râzând Otilia, că încă nu te-ai înscris. Am devenit ipohondră. Ce vrei? Când te-ntâlnești mereu cu Titi și cu unchiul Simion!

— Cine-i Titi? întrebă Felix.

— Nu știi? Titi e băiatul lui Simion, pe care l-ai văzut aseară brodând, și al tantei Aglae. Ai să-l cunoști. Băiat bun, săracul, însă cam...

— Cam?

— În sfârșit, ai să-l cunoști, evită Otilia caracterizarea, făcându-i semn cu ochii să întindă mâinile spre a depăna o jurubiță de ibrișin. Dar de tanti Aglae ce zici?

Felix luă o atitudine neutră. Otilia oftă exagerat, dând ochii peste cap ca o madonă de Carlo Dolci.

— Of, doamne! Tanti Aglae are doi copii la care ține ca la ochii din cap: Titi și domnișoara pe care ai văzut-o aseară, Aurica. Să nu cumva să-i atingi cu ceva. Mai are o fată, care e măritată sau cam așa ceva. Am uitat să te întreb: Ți place Aurica?

Felix făcu un gest evaziv.

— Să te ferești de ea, că umblă să se mărite și se-ndrăgostește de cine-i iese-n cale.

Otilia sfârșise de depănat ibrișinul și acum repara degetele mânușilor, fredonând o romanță italiană.

— Cine era domnul gras de aseară? îndrăzni să întrebe Felix.

Fata ridică o privire indignată asupra-i.

— Leonida Pascalopol gras? De ce e gras? Da, într-adevăr că e cam gras, recunosc eu ea gânditoare, am să-i spun să slăbească.

— Este tot un unchi? se hazardă Felix cu jumătate gură.

Otilia izbucni într-un râs cristalin.

— Unchi? Ce bine ar fi! Nu e unchi, e un... prieten al lui papa.

Fiindcă fața tânărului se adumbrise puțin, Otilia începu să-i dea explicații volubile:

— Nu știi ce om bun este Pascalopol și ce bogat e! Are o moșie imensă în Bărăgan și cai de călărie. Mi-a făgăduit că-mi dă unul. Ah, și cum aș vrea să am o trăsură luxoasă, cu doi cai frumoși! Este foarte *chic*! Dacă n-ar veni Pascalopol, ne-am plictisi grozav, fiindcă papa e cam ursuz și nu-l prinzi pe-acasă. Tu nu te plictisești niciodată? Eu, da! oftă Otilia. Câteodată îmi vine să țip, și atunci mă răzbun pe pian. Știi că m-am înscris la Conservator, dar nu sunt încă bine hotărâtă. Aș fi vrut să urmez mai degrabă clasa de dramă. Dramă! Să fiu actriță, să am admiratori. Mi-au spus însă că nu prea am glas sonor. Tu ce zici?

Otilia se ridică în picioare pe banca din chioșc și, întinzând mâinile, declamă caveros:

Voi sunteți urmașii Romei, niște răi și niște fameni.

De sus, zărise pe Marina în bucătărie.

— Marino, țipă ea de departe, ai fier de călcat?

— Este, este, confirmă femeia, morocănos. În curând, Otilia călca în fața lui Felix, pe care nu-l elibera deloc din

captivitate, rochia de tul, fluierând acum fragmente de șansonete de Fragon. Terminând, își potrivi rochia pe deasupra, ca un șorț.

— Cred c-o să-mi stea bine! Vrei s-o încercam? Hai s-o încercăm.

Și Otilia luă iarăși pe Felix de mâini și-l târî în goană prin curte, și apoi, răpăind pe scară în sus, până la odaia ei. Acolo, fără nici o jena, își trase peste cap rochia ușoară de casă, rămânând într-un jupon prins de umeri cu două panglici, și îmbracă rochia albă de tul. Părea un fluture alb care mișcă ușor din aripi. Ea facu câțiva pași de menuet, fluierând o melodie, apoi, ținându-și cu mâinile îndepărtate capetele rochiei, facu o reverență adâncă în fața lui Felix. Uitându-și de mărunțișurile din chioșc, Otilia se luă cu vorba și, în curând, ea și Felix ședeau pe marele divan în fața unui vraf de fotografii, albume și alte nimicuri, scoase de fată de prin sertare și aruncate acolo. Cu picioarele încrucișate turcește, Otilia explică orice lucru:

— Asta ești tu, când erai mic! Și aici sunt eu!

Felix privi cu mirare fotografia. Două doamne în rochii strânse la mijloc violent, cu sâni încorsetași, ședeau cu demnitate pe două scaune rezemate pe un fundal, reprezentând nori rostogoliți. De fiecare latură, câte un bărbat în picioare se rezema de un ciubuc al unui scaun, cu câte un picior pus în cruce peste celălalt, într-o simetrie fotografică ridiculă. Un bărbat era ofițer, și în el Felix recunosc pe tată-său, celălalt cu redingotă și pantaloni umflați, fără dungă, era moș Costache. Doamnele țineau câte o mână pe umerii a doi copii așezați în picioare între un bărbat și o femeie. Erau un băiat și o fetiță, fiecare sprijinit pe câte un cerc mare. Felix îi privi nedumerit, neghicind bine identitatea lor.

— Ia să te văd dacă ești perspicace! zise Otilia. Care sunt eu, și care ești tu?

Felix fu surprins să nu se recunoască în băiat, al cărui păr, de altfel, era dat peste urechi cu ajutorul unei panglici.

— Asta ești tu, lămuri Otilia, arătând pe fată, și asta sunt eu și puse degetul pe băiat.

Într-adevăr, fata cu părul lung, cam bălai, și cu rochie cu platcă, garnisită cu dantelă avea trăsăturile lui, îndeosebi nasul drept.

Bizară fantezie a părinților, de care Felix își reaminti vag. Știa că avusese părul lung, înnodat în panglici, până la vreo trei-patru ani, și că purtase adesea rochie.

— Ce caraghios! râse Otilia și se pregătea să facă cu un creion chimic mustăți ipostazei sale din fotografie.

— De ce vrei s-o strici? îi reproșă Felix. E o amintire.

— Ah! privi Otilia curios, și tu ești sentimental?

Felix tăcu.

— Nu știi că onorații noștri părinți aveau intenția să ne căsătorească? Ca la chinezi, mi se pare!

Cum Felix lăsase capul în jos încurcat, Otilia îl analiza foarte serios:

— Tu n-ai nici o prietenă, n-ai iubit niciodată? Aha, înțeleg, interpretează ea tăcerea, domnul e timid sau discret.

Otilia continuă să frunzărească fotografiile, apoi recomandă, călduros lui Felix fiecare din cărțile sale, punându-i-le generos pe brațe, în sfârșit își aduse aminte înspăimântată:

— Vai, am uitat mașina de călcat! Sa știi că s-a răcit, și am atâta treabă!

Și lăsând toate baltă, se repezi furtunos pe scări în jos. Curând, din curte, se auziră fredonările Otiliei.

Felix își alege o carte, *L'homme a l'oreille cassée* de Ed. About, și coborî și el în grădină, așezându-se pe o bancă,

unde începu să citească. Era plăcerea lui cea mare, pe care și-o satisfăcea cum putea, împrumutând cărți sau, când avea bani, cumpărând. În odaia pe care și-o păstrase în casa de pe strada Lăpușneanu, avea de pe acum o mică bibliotecă. Citi astfel o bună bucată de vreme. Când își ridică capul din carte, Otilia dispăruse cu lucrurile și cântecele ei. Marina se îndrepta greoi spre casă, cu un vraf de farfurii. Soarele era sus pe cer, totuși încă vreo oră nimic nu se-ntâmplă și Felix continuă lectura. Cu felul lui accelerat de a citi, înghițise trei sferturi din volum, când poarta se deschise și apărură pe ea moș Costache, în haine albe de dril și cu o panama pe cap, zgârcită de vechime și multe spălări. Era foarte vesel, judecând după țuguirea groaselor buze, și ținea la subsuoară, cu mare grijă, un pachetel învelit în jurnal. Nu mult după aceea, Otilia strigă tare din casă pe Felix, poftindu-l la masă. Sufrageria, văzută ziua, era o încăpere tot așa de înaltă ca toate odăile de jos, părând din cauza înălțimii îngustă, deși în realitate era destul de largă. Mobila era greoaie, de nuc, cu ciubucuri fantastice și mari ca niște bombe, iar prin geamul bufetului se ghicea o dezordine generală. Moș Costache, Otilia și Felix se așezară la trei din laturile mesei și Marina începu să aducă la masă. Felix observă că mâncărurile erau prea abundente, parcă destinate unui număr mai mare de persoane, sau gătite cu voluptate, după o îndelungă foamete. Bătrânul mânca cu mare lăcomie, vârând capul în farfurie, în vreme ce Otilia gusta cu indiferență. Bucatele erau nu numai copioase, dar și numeroase, ceea ce nu miră deloc pe moș Costache, care mânca din toate. Alături de tacâmuri ținea sub atentă supraveghere pachetul învelit în jurnal.

— Otilia, dădu afară în sfârșit secretul mulțumirii sale bătrânul, mi-a dat Pascalopol să-i plătesc chiria și, din greșeală, mi-a dat cu o sută de franci mai mult.

Felix înțelese vag că moș Costache făcea lui Pascalopol unele comisioane și se gândi și la oficiul de tutor al bătrânului. Cumula va să zică câteva atribuțiuni de soiul acesta. Atunci își dădu seama că nu știa cu ce se ocupă propriu-zis bătrânul. Otilia devenise palidă și scăpase furculița din mână.

— Dar, papa, nu i-ai dat înapoi?

— Ha! făcu moș Costache, mirat ca de o ipoteză absurdă.

Otilia aruncă șervetul și merse spre locul lui moș Costache, pe marginea scaunului căruia se așează, înconjurând capul chel al bătrânului cu cele mai subtile mângâieri.

— Papa dragă, dacă mă iubești, trebuie să-i înapoiezi banii! Cum ai putut face una ca asta? Papa dragă, scoate banii.

Și începu să vâre degetele prin buzunarele de la vestă ale bătrânului, ale cărui sprâncene erau lăsate în jos de o comică supărare, în vreme ce buzele râdeau de gădilitură. În fine, Otilia descoperi în fundul unui buzunar cinci monede mici de aur, ce fură confiscate, spre ciuda lui moș Costache, care totuși nu obiectă nimic și se puse să mănânce mai vârtos. Masa se sfârși înfr-o indispoziție generală, și Felix găsi nimerit să se strecoare tăcut în odaia lui, unde se așează să termine lectura romanului lui Ed. About. Mai târziu, cu o altă carte în mână, coborî în grădină și se așează să citească în chioșc. Curtea era pustie, toți intraseră în casă și chiar Marina nu se zărea, ceea ce da de bănuit că obișnuia să doarmă după-amiază.

Pe la orele șase, o trăsură cu doi cai albi, aceeași din seara precedentă, se opri în fața porții, și din ea coborî Pascalopol, îmbrăcat într-un costum pepit, bine croit, cu ghetre albe, cu floare la butonieră și cu canotieră pe cap. Pascalopol deschise voios portița și ușa gotică de la intrare, stârnind schelălăitul prelung al clopoțelului. Glasul Otiliei răsună aproape numaidecât și se auziră totodată tropotele furtunoase pe scară. Pasca-

lopol intrase înăuntru, dar geamurile odăilor din curte fiind deschise, se auzeau de afară frânturi de convorbire. Otilia spunea lui Pascalopol să aștepte să-și pună pălăria. Puțin după aceea, Otilia ieși pe ușă, urmată de Pascalopol și de bătrân, care-și freca mâinile foarte mulțumit. Otilia era îmbrăcată cu rochia de tul. Pe cap avea o mare *pleureuse* tivită cu dantelă, iar mâinile îi erau până la cot înmănușate. Avea și o umbrelă, de asemeni cu garnitură de dantelă. Ceea ce izbi pe Felix, care privea din chioșc, fu nu veselie volubilă a Otiliei, cât satisfacția reținută a lui Pascalopol, care nu se clasa deloc printre sentimentele paterne. Moș Costache ieși până în poartă. Otilia făcu un gest de adio cu mâna, și trăsura porni. Nu trecu mult și se strecură afară pe poartă și bătrânul cu panama lui. Felix rămase singur, oarecum surprins că nimeni nu-i notifică plecarea sau nu-l întreabă ce are de gând să facă, așa cum era obișnuit acasă. Neavând cui cere învoirea de a pleca și el, se crezu îndatorat să rămână în grădină și continuă lectura. Mai spre seară, un factor poștal, mișcând cu mâna o scrisoare, strigă către el: “Domnișoara Otilia Mărculescu!” Felix se apropie cu nesiguranță.

— Aici stă domnișoara Otilia Giurgiuveanu, zise el.

— Eu am adus mereu aici la domnișoara Otilia Mărculescu, ripostă factorul, sigur pe experiența lui.

Tocmai atunci veni Marina, care smulse scrisoarea din mâinile factorului, aruncând o privire piezișă lui Felix. Acesta se retrase confuz în chioșcul lui, cu desăvârșire dezorientat. De ce Otilia, căci nu putea fi decât ea, să se cheme Mărculescu, și nu Giurgiuveanu? Să nu fie fata lui Costache i se părea o imposibilitate, și ipoteza aceasta aproape nu-i străbătea mintea. Otilia îi zicea lui moș Costache “papa” și era legată, cum arătau fotografiile, de toate momentele familiei, semănând de altfel cu răposata ei mamă. Neobișnuit cu

complicațiile familiale și aducându-și aminte de primirea ciudată din seara trecută, Felix avu o clipă spaima de a nu fi greșit cu adevărat adresa și de a nu se afla cumva la alte persoane. Dar această explicație senzațională, hrănită de amintirea lecturilor lui de romane polițiste, se spulberă repede în fața sentimentului realității. Pe moș Costache, pe Otilia, pe toți ceilalți îi recunoștea foarte bine, se afla, nici vorbă, în mijlocul familiei lui, puțin schimbată în fizionomia ei din cauza depărtării și a vârstei. Felix descoperi și pe foile cărții, alături de nenumărați “Otilia”, “Tili”, câte un “Otilia Mărculescu”. Probabil, gândi el, Giurgiuveanu avea două nume, sau și-l schimbase pe cel vechi (această oscilație era foarte obișnuită acum câteva decenii). Pe când însă se plimba prin grădină, ochii îi căzură pe un fragment de carte poștală, călcată în picioare, adusă de vânt de prin gunoaie. Pe ea se citea limpede: “Const. Giurgiuvișnu”. Va să zică, pe moș Costache tot Giurgiuveanu îl chema. Vârsta îi dădu lui Felix imboldul de a dezlega taina, însă deocamdată problema trebuia amânată, pe Marina neputând-o întreba fără a dovedi că nu-și cunoaște nici măcar rudele.

Abia pe la orele nouă, trăsura cu cai albi reapăru în fața porții. De astă dată, în afară de Pascalopol și Otilia, pe bancheta din fața lor ședea ghemuit și moș Costache. Marina fu strigată să ia un morman de pachete din trăsura. Pascalopol, găsind că e cald, propuse să meargă cu toții în chioșc, spre care se și îndreptă.

— Aha, zise el afabil către Felix, dumneata erai aici? Cum merge? Nu ieși nicăieri, nu te duci în oraș?

— Să-l luăm și pe el cu trăsura! strigă Otilia, care-și lepădase pălăria și mănușile.

— Să-l luăm, firește, de ce nu? consimți Pascalopol cu amabilitate, dar puțin contrariat. Apoi adăugă: Crezi că

dumnealui o să-i facă plăcere sa-și piardă vremea cu oameni de vârsta mea? Tinerii vor sa fie liberi.

Felix găsi primejdios să ia o atitudine într-un fel sau într-altul, dar Otilia își trecuse brațele subțiri în jurul gâtului lui Pascalopol.

— Vai, ce prostii spui, dumneata om în vârstă! Lasă să-l luăm și pe el.

Prin inima lui Felix trecu un fior de neplăcere nelămurită, însă Pascalopol se arătă fericit și sărută printr-o aplecare a capului mâna Otiliei de pe umărul său drept. Marina aruncă o față de masă peste masa de tablă și în curând se vădi conținutul pachetelor în care se aflau lucruri de mâncare fine, felii de pateu, brânzeturi fermentate, sticle de vin. Fu chemată, la cererea lui Pascalopol, și Aglae, care sosi pe o portiță dindărătul casei, însoțită de Aurica și de Simion, cu broboada pe el și cu ghergheful în mină. La lumina unei lămpi atârnată de grinda chioșcului, începu o cină improvizată, la care fu invitat și Felix și la care se ilustrară prin lăcomie moș Costache, Aglae și Simion. Otilia, ca de obicei, abia se atinse de mâncare. În schimb, bău cu sorbituri încete din vinul turnat de Pascalopol. O astfel de colațiune la ora mesei, într-o casă în care se gătise și în care gazda putea organiza o cină în regulă, miră pe Felix. Însă el începuse să se obișnuiască cu ciudățeniile locului.

Pe la orele zece, Pascalopol, Aglae, Aurica și Costache începură să joace cărți. Jucau pe bani, și Aglae se împrumutase din nou, prin trucul ei, de la Pascalopol, totuși Felix avu impresiunea că cel puțin acesta din urmă nu ședea acolo din patima jocului. Pascalopol era un om inteligent, prea stăpân pe sine ca să se lase, din vițiu, ciugulit de toți. Era evident că el venea acolo pentru cineva, desigur pentru Otilia, și că jocul de cărți era numai un pretext. Felix avea acest sentiment, pe

care nu și-l explica bine, că legăturile lui de rudenie, oricât de îndepărtate, cu Otilia, și de veche intimitate îi dădeau dreptul să cenzureze purtările ei. Pascalopol nu-i era antipatic, dar văditele lui atenții pentru Otilia i se păreau scandaloase. De la început ghicise în Otilia o prietenă de vârsta lui, un factor feminin care-i lipsise. Că o fată de optsprezece ani arăta atâta interes pentru un om în vârstă, asta i se părea ciudat. Mai curios era că ceilalți nu erau scandalizați. Dacă moș Costache părea de-a dreptul încântat și specula cu umilință această situație, Aglae și Aurica nutreau în priviri invidia.

— Vă plimbați mereu, zise la un moment dat Aurica, cu glas moale, pe noi nu ne onorați niciodată...

— Vai! se disculpă patetic Pascalopol, dar fără să încurajeze vreo interpretare precisă.

— Ei, ce vrei tu, Aurelio? interveni acră Aglae, dumnealui caută temperament, îndrăzneală, cum au fetele de azi. Acum nu mai merge modestia fetelor crescute cumsecade. Știi tu să pui picior peste picior și să te spânzuri de gâtul bărbaților?

Pascalopol făcu un gest de reproș cu ochii către Aglae, Costache răsuci o țigare, udând-o cu limba, cu o expresie de absență desăvârșită, iar Otilia, care sta în spatele lui Pascalopol, se desprinse ușor și se așeză lângă bătrân.

— Pascalopol, continuă Aglae cu vocea îngroșată, dumitale ți-ar trebui o femeie blândă, nu prea tânără, care să te stimeze, nu o zănică...

Moșierul se încruntă, indispus, și căută o scăpare cu ochii înspre locul Otiliei, dar aceasta fugise. În curând se auziră din casă, pe fereastra deschisă, undele picurate ale pianului. Otilia cânta *Vals în do diez minor* de Chopin cu foarte multă delicatețe și cu o austeritate tehnică ce descoperea pe eleva de Conservator. Pascalopol întoarse capul cu o mare satisfacție, având aerul a primi un omagiu personal. Aurelia rămase in-

diferență, de-o indiferență făcută, Aglae însă dădu dovezi de impaciență, ca și când o muscă ar fi supărat-o. În sfârșit izbucni, trântind o carte:

— Grozav e de agasant pianul ăsta! (Apoi strigând:) Otilio! dă-l încolo de pian, știi că mă enervează! (Mai încet, către ceilalți:) Ori știi să cânti, ori nu. Pianul cere talent... Didina cânta bine!

Judecata era de o nedreptate scandaloasă și se vedea că nu vine decât din răutate. Pascalopol încercă să împlânzească situația.

— Coccoană Aglae, azi ești rău dispusă. Domnișoara Otilia cântă minunat, e o artistă.

Aurica lăsa capul în jos, strângându-și buzele între dinți.

— Așa ești dumneata, galant, mai aruncă Aglae o înțepătură. Mai bine mi-ai spune ce să fac cu Titi, că sunt foarte supărată. L-a lăsat corigent iar... îl persecută... fiindcă el e timid, nu e îndrăzneț ca alții... a fost și bolnav. Poate cunoști pe cineva, să pună o vorbă bună la toamnă...

— Punem, punem, cum să nu, se oferi Pascalopol, întotdeauna îndatoritor, dar eu zic ca până atuncea să-l prepare cineva, ca să fim mai siguri.

Felix ședea pe o bancă în apropierea chioșcului, în bătaia luminii, nehotărându-se să plece, câtă vreme Otilia se afla prin preajmă. Deodată auzi glasul fără densitate al Aurichii, voit persuasiv:

— Putem să rugăm pe domnul Felix, mamă, cred că n-are să ne refuze!...

— Chiar că s-ar putea, dac-ar vrea dumnealui.

Felix se învoi bucuros, și puțin după aceea, când i se păru mai priincios, dădu bună seara și se retrase. Când ajunsese în geamlâcul de sus, care privea înspre grădină, văzu pe Otilia stând la o fereastră deschisă. Conversația de jos și incidentul

cu pianul o indispușese probabil, și acum se refugiase aici, fără să iasă din raza lui Pascalopol. Zărind pe Felix, Otilia îl chemă în șoapta.

— Ce faci? Vino aici!

Când Felix se rezemă de canatul ferestrei, Otilia îi spuse tot încet:

— Nu știi ce viperă este tanti Aglae asta! Uf!

Ca și când ar fi bănuit o inimiciție, Aglae, care-i zărise în treacăt sub sclipirile lunii, zise tare de jos:

— Otilio, să-l aduci mâine pe dumnealui la noi!

— Da, tanti, răspunse cu o miere teatrală Otilia, făcând o strâmbătură cu înțeleș lui Felix, are să-i para foarte bine lui Titi!

Însă numaidecât adăugă încet lui Felix:

— Să vezi ce prost e!

Pascalopol imploră pe Otilia să se coboare. Aglae, ca să nu supere prea mult pe moșier, se asocie și ea, conciliantă:

— Dar vino jos, Otilio, ce stai acolo?!

Otilia făcu un semn de adio lui Felix, care intră în odaia lui și se culcă. Târziu de tot, când se trezi o clipa din somn, întunericul se subția crepuscular și un cocoș cânta. Lui Felix i se păru că aude trosnitura ușii gotice de la intrare și, puțin după aceea, rostogolirea roților unei trăsurii.

III

În ziua următoare, Felix nu merse în casa Aglaei, fiindcă Marina aduse știrea că Simion e “rău”. Otilia lămuri lui Felix într-un chip foarte vag cum stau lucrurile, cu o discrețiune care se dovedi mai târziu felul ei propriu de a fi, afară de clipele de umoare sarcastică. Simion, omul așa de blând și părând chiar stupid, care broda, cu o broboadă în spate, avea din când în când toane, considerate ca “păcatele lui”, și atunci “dezgropa morții”. Făcea scandal, și toată lumea din casă tăcea. Simion fusese în tinerețe alt om decât cel care se vedea, avusese o viață agitată, aventuri de dragoste, scandaluri.

— În sfârșit, încheie Otilia scurta notiță biografică, ai să vezi tu mai târziu!

Într-o zi, când nici Otilia, nici bătrânul nu erau acasă, Aurica răsări în fața lui Felix.

— Vrei să vii la noi? întrebă ea pe Felix.

La lumina zilei, cu tot părul împletit în jurul capului, i se păru tânărului mai stridentă. Fața palidă și suptă îi era pudrată prea tare, și în toată făptura se recunoștea o intenție de imprudență cu atât mai stângace, cu cât fizicul ei era lipsit de orice atracție feminină. Felix consimți cu capul. Atuncea Aurica îl conduse spre fundul grădinii, deschise o porțiță din stânga și pășiră în curtea vecină, care era până la un punct asemănătoare cu cea de dincoace, cu deosebirea că tot pământul era împărțit în straturi de o exatitate și o supradecorație supărătoare. Apoi intrară într-o sală și de aci într-o odaie, care trebuia să fie un soi de salon, în care se afla o sofa largă cu prea multe perne și un număr de fotolii de rips verde, de

stil vechi și neprecis, cu brațele de asemeni încărcate de perne. O curățenie și o ordine de sanatoriu înghețau totul, iar atmosfera era încărcată de un miros pătrunzător de ulei. Proveniența mirosului era, precum văzu Felix, pe dată ce se așează pe un fotoliu la invitația Aureliei, de la un număr incalculabil de tablouri în ulei, puse în rame grele bronzate, care acopereau aproape în întregime pereții anticamerei și ai salonului. Felix, care se aștepta să fie chemat să facă cunoștință cu Titi cel corigent, văzu că Aurica arăta predispozițiuni de a-l trata ca pe un musafir al ei, propriu. Simțind parcă o obiecție, Aurica se scuză:

— Titi s-a dus cu mama în oraș, să-și cumpere vopsele. Trebuie să sosească în curând.

Urmă o clipă de tăcere, în care Felix căuta cu mintea un câmp de convorbire. Însă Aurica avea unul dinainte.

— Te simți bine la moș Costache?

Întrebarea era pusă într-un chip așa de compătimitor, încât includea și un răspuns. Felix răspunse cu franchețe:

— Mă simt foarte bine.

Aurica nu înregistrează această declarație și-și continuă sentimentul ei, pregătit dinainte.

— Dumitale, cum ești fără părinți, ți-ar trebui o familie așezată, în care să te simți ca acasă.

Lui Felix, căruia orice aluzie la faptul că era orfan îi era supărătoare ca o umilire nedreaptă, i se păru curioasă insinuația domnișoarei cu bărbia ascuțită.

— La unchiul Costache sunt ca acasă, și domnișoara Otilia mi-este... ca o soră.

Aurica boți puțin buzele și, după oarecare trecere de timp, spuse blând, lăsând a se înțelege numeroase laturi grave:

— N-ar fi rea Otilia, dacă n-ar fi falșă. Cel puțin întrucât mă privește.

Felix, rănit mai mult decât s-ar fi așteptat, minți cu vioiciune:

— Mă mir că spuneți asta. Otilia are numai cuvinte bune despre dumneata.

Domnișoara zâmbi cu neîncredere malițioasă și, lăsând capul în jos, vorbi ca și când ar fi fost silită de fapte să se destăinuie:

— Vezi că... se spun multe lucruri grozave despre purtările Otiliei... E de vină moș Costache, care o răzgâie. Așa sunt fetele fără căpătâi și fără părinți.

Sângele năvăli în obrajii tânărului. Indignarea se amesteca și cu temerea ca insinuațiile domnișoarei să nu fie adevărate, după câte lucruri neobișnuite văzuse în câteva zile. Chipul Otiliei, care îi răsărea în minte, îi spunea însă că bârfeala era neîntemeiată. Surprins totuși că Aurica numea pe Otilia fată fără căpătâi și fără părinți, se pregătea să cerceteze pe ascuțita domnișoară, când se auziră pași gravi, și Simion apăru în pragul ușii. Privea cu ochi care vor să intre în vorbă, dar nu deschidea gura. Aurica făcu prezentările:

— Îți prezint pe tata.

— Tulea! explodă deodată bătrânul și întinse o mână vi-guroasă.

Fiindcă Felix rămase consternat, neînțelegând sonurile, Aurica explică:

— Tata se cheamă Tulea, Simion Tulea, nu știai?

— I-ai arătat pernele mele? întrebă preocupat Simion.

— Tata lucrează de mult perne de etamină, ca să-și omoare timpul, explică Aurica, face lucruri foarte frumoase. Tot ce vezi aici e făcut de el. Tata și pictează.

Aurica luă una câte una pernele și le puse sub ochii lui Felix, în vreme ce Simion le urmărea mișcările plin de o vizibilă mândrie. Broderiile erau făcute cu foarte multă îndemănare, însă cam bătătoare la ochi și de un desen banal. Felix

fu purtat apoi prin fața tablourilor, care, precum i se spuse, erau opera lui Simion și a lui Titi. Simion avea numai câteva și începu să le arate cu degetul către Felix, căutându-i cu insistență aprobarea pe față.

— Ce zici de ăsta, dar de ăsta?

Îi povesti împrejurările în care le-a pictat pe fiecare și de unde-i venea ideea. Picturile lui Simion și ale lui Titi, mai cu seamă ale acestuia din urmă, erau de o dexteritate indiscutabilă. Mâna știa să întindă bine culoarea, desenul era îngrijit, și în chiar diformitățile unor portrete se simțea vocația unor mâini de probabili artiști. Nu erau în nici un caz picturile stridente care se confecționează prin pensionatele de fete. Cu toate acestea, atât în forma, cât și în cantitatea picturilor se vădea un ridicul, la început inexplicabil. Grație comentariilor lui Simion și unui examen mai atent, taina fu lămurită. Nici un tablou nu era original. Toate copiau cărți poștale ilustrate, clișee de prin cărți de calitate cea mai proastă uneori și mai puerilă, și un ochi expert ar fi descoperit și cauza unor stranii efecte de stângăcie. Desene în peniță neagră erau tratate de cei doi artiști în ulei de două tonuri, negru și alb, pastelul sau acuarela de asemenea erau imitate servil în culori grase. Ochiul pictorului avea o însușire înnăscută de a combina armonios liniile și culorile, dar inteligența lui nu putea să discearnă în nici un fel rațiunea structurii modelului și să interpreteze din nou. Petele rumene din obraji unei fete zgrăvite, probabil în acuarelă, deveniseră, în ulei, prin neînțelegerea procesului real de difuziune a luminii, niște lacuri de rubin fără nici o legătură cu restul, dar de o țesătură coloristică nu lipsită de grație. Felix ocoli pereții celor două odăi cu bizarele colecțiuni și se arătă, din politețe, foarte încântat, spre mândria tuturor. Între timp își făcuse apariția în anticameră un alt Simion, tânăr și mai slab. O clipă făcu

mișcarea, văzând un străin, de a se strecura îndărăt pe ușă, dar Aurica merse după el și-l aduse înapoi, făcând noi prezentări:

— Iată-l și pe fratele meu Titi, cred c-o să vă împrieteniți.

Titi Tulea părea și era într-adevăr mai în vârstă decât Felix, cu câțiva ani. O ușoară mustață și bărbia despicate în două, în care câteva tulleie mai lungi schițau barbișonul lui Simion, îi dădeau un aer matur, care făcea din uniforma școlară un adevărat veșmânt militar. Era un tânăr blând și cu înfățișare modestă, care plăcu numaidecât lui Felix, gata să pună la îndoială temeinicia judecății Otiliei. Titi, foarte respectuos față de Felix, cu toată deosebirea de vârstă, îi arătă culorile pe care le cumpărase, îi destăinuia planurile de lucru, scoțând un pachet de ilustrate englezești și altele cu trandafiri și fructe, semnate *Klein*. Voia să le trateze pe toate în ulei. Toate acestea erau spuse cu o pasiune ordonată, calmă. Felix îl întrebă de ce nu picta după natură, dar Titi rămase nedumerit de această propunere, al cărui sens nu păru să-l înțeleagă, explicând că nu-i place să zugrăvească decât după modele. Felix îi vorbi de talentul lui și de interesul de a-i da o îndrumare originală. Titi strânse din sprâncene și reveni la detaliile lui. Vocabularul lui Felix îl supăra în chip vădit. Titi îl întrebă apoi cum a călătorit, unde a făcut liceul și începu să-i povestească întâmplări din școală, să-i facă portretul profesorilor într-un stil naiv, dar comunicativ. Îi spuse fără înconjur că a rămas repetent de câteva ori și corigent, punând totul pe socoteala absurdității profesorilor și a programului. Felix îl întrebă asupra cărților citite și, trăit în atmosfera de la Iași, mai informată, îi ceru opiniunea asupra unor scriitori moderni care colaborau la noua revistă *Viața românească*. Titi rămase cam indispus de aceste întrebări, mărturisind că nu are timp de citit și că lectura îi dă dureri de cap, că totuși,

dacă i s-ar procura “o carte frumoasă”, ar încerca s-o citească. Felix îi făgădui una. Aurica lămuri lui Titi scopul venirii lui Felix:

— Titi, domnul Felix s-a oferit să-ți ajute să te prepari pentru corigență.

Titi aprobă supus din cap, fără sa arate nici o repulsie de a primi îndrumări de la cineva mai tânăr decât el, însă când Felix se arătă gata să înceapă prepararea, îl rugă să amâne pentru după-amiază ședința, acum nesimțindu-se bine dispus. Aurica privea cu mare afecțiune pe acest vlăjgan molatic și crezu de cuviință să dea lui Felix această explicație:

— El e foarte debil, și mama nu vrea ca el sa se obosească prea mult. Destul își bate capul cu pictura.

Simion aprobă din cap.

— Ei, strigă Otilia din mijlocul sofalei, unde, șezând turcește, cosea ceva, când Felix trecu prin fața ușii deschise a odăii ei, spune-mi drept, cum m-a ponegрит Aurica? Am auzit că te-a chemat în lipsa mea!

Felix se opri lângă ușă, încurcat.

— Intră înăuntru, vino aci lângă mine.

Și Otilia își strânse puțin picioarele subțiri, ca și când Felix ar fi trebuit să se așeze alături în aceeași poziție.

— Desigur că ți-a spus că sunt zăpăcită!

— Mai rău! mărturisii Felix.

Otilia ridică ochii puțin cam palidă și puse o mână pe brațul tânărului.

— Și tu, Felix, crezi?

— Nu! răspunse acesta după un scurt examen de conștiință.

— Dar ce ți-a spus? Desigur, prostii despre Pascalopol!

Felix tăcu puțin, apoi, hotărându-se, întrebă:

— Aș vrea să știi, pentru ce îți vin scrisori pe numele Otilia Mărculescu? Eu te-am numit totdeauna Giurgiuveanu!

Otilia examinează seriosă pe Felix.

— Va să zică, asta era! Ti-a spus că sunt o străină!

— Tu, o străină! Nu înțeleg. Însă m-a supărat că ți-a zis fată fără căpătâi și fără părinți. Dar tu ai părinți...

Otilia împunse cu acul lucrul, oarecum agasată.

— Ei, da, tanti Aglae și cu Aurica nu pot să mă suferă fiindcă le e teamă că au să piardă moștenirea... Aurica își închipuie că o să se mărite spunând că are un unchi bogat... O pocită... Papa, vezi tu, nu mi-e tată bun... Mama a mai fost căsătorită înainte, și când a luat pe papa, eu eram de câțiva ani... Privește! Uite pe mama și pe tatăl meu adevărat. (Și Otilia întinse lui Felix o fotografie puțin ruptă, în care o Otilie din alte vremuri, însă cu privirile blânde, în rochie cu panier și cu un mare zulf căzut peste umăr ținea de braț un bărbat gras, și el cu ochii Otiliei.) Dar papa mă iubește, și apoi... e îndatorat să aibă grijă de mine, fiindcă mama i-a dat o mulțime de bani, fără nici un act, pe care papa i-a vârat în afacerile lui... Dacă nu murea pe neașteptate mama, ar fi fost altfel... Papa voia să mă adopteze... Și acum ar voi, însă nu-l lasă tanti Aglae... În sfârșit, mizerii care cred că-ți sunt indiferente.

Și Otilia oftă, dând un final umoristic gestului.

— Nu-mi sunt indiferente, spuse Felix încet.

Mărturisirea Otiliei explica acum misterul numelui, dar aducea un element neplăcut. Moș Costache nu era așadar tatăl fetei. Familiaritatea Otiliei cu el, satisfacția lui nu făceau parte din sentimentele nesuspectabile. Felix urî și pe Pascalopol și, deși stima lui pentru Otilia creștea pe măsura conviețuirii lui cu ea în aceeași casă, vorbele Aurichii îi răsunau în urechi: “se spun multe lucruri grozave...”

— Felix, încercă Otilia să deplaseze convorbirea, ce-ai făcut cu Titi?

— L-am văzut numai, și a rămas să începem după-amiază. Mi s-a părut un băiat de treabă, deși cam moale.

— N-am zis altfel, confirmă Otilia.

— I-am făgăduit să-i dau o carte de citit. Acum n-am nici una la mine. Îmi dai voie să aleg de la tine? Mă tem numai că pe ale tale le cunoaște.

Otilia râse neîncrezătoare.

— Ți-a spus Titi că vrea să citească? Mă mir! Poți să iei câte pofțești, te asigur că n-a citit nici una, și să-mi spui și mie efectele pedagogiei tale!

După-amiază, Felix alese o ediție ilustrată din *La chartreuse de Parme* și merse la Titi. Acesta îl aștepta în grădină. De acolo intrară în casă, însă, când treceau prin sală, Titi făcu semn lui Felix să meargă mai încet, fiindcă Simion dormea (cu cămașă, ca peste noapte, afla mai târziu Felix). Ajunși în odaie, Titi trase cutia lată a unei mari mese, în care Felix zări cărți, creioane, pachete de ilustrate, puse într-o ordine militară. Toate cărțile și caietele erau învelite cu o grijă meticuloasă și semnate caligrafic pe un portativ tras ușor cu creionul. Văzând admirația lui Felix, Titi se crezu dator să-i arate și alte dovezi de industrie. Avea albume în care copia cu o caligrafie armonioasă fel de fel de poezii cu inițiale figurate și colorate. Legătura și cartonarea albumelor erau opera lui. În loc să-și cumpere hârtie de muzică, inventase un pieptene cu cinci picioare de creion cu care linia hârtia velină simplă. Își făcuse o cutie pentru păstrat desenele din carton lipit cu îngrijire cu o hârtie cafenie și apoi ornamentat în peniță cu fluturări gotice. Manualul de limba latină îl imitase pe de-a întregul, fabricând legătura, cartonajul, reproducând desenele și scriind caligrafic textul. La întrebarea lui Felix dacă făcea asta ca să economisească banii pentru cumpărarea cărților, Titi spuse că nu, dar “că-i plăcea” așa. Avea și o vioară, pe

care i-o cumpărase tanti Aglae, dar nu putea să cânte decât câteva linii de exercițiu elementar. Mai mult decât muzica propriu-zisă îl pasionase colectarea materialului. Își făcuse un album de muzică în care copiase tot ce-i picase în mină: arii populare, romane italiene, fragmente de operă pentru partea cântărețului solist, cântece populare nemțești.

— Când ai ceva frumos, zise Titi lui Felix, te rog să-mi dai să copiez.

— Am putea să facem împreună duete, când îmi voi aduce vioara de la Iași și notele, am caietele lui Mazas, propuse Felix.

— Nu acum, refuză hotărât Titi, acum mă exercitez cântând lucruri ușoare și după ureche. Mai târziu, peste câțiva ani! (Avea douăzeci și doi de ani.)

Felix avu în gând o clipă intenția de a-i demonstra că metoda e greșită, dar se stăpâni spre a nu părea pedant. Întrebându-l în ce putea să-i fie de folos, Titi ceru să i se arate la limba latină. Voia numai traducerea, și anume, să i se spună cuvânt cu cuvânt în românește, pentru a-l scrie deasupra textului. Orice sugerare a unei alte metode fu respinsă, și Felix trebui să-i dicteze, privind cartea pe deasupra umărului lui, în vreme ce el scria atent traducerea, făcând să i se repete câte o vorbă. După o jumătate de oră, Titi declară că s-a plictisit și că-l doare capul și nici măcar nu arăta dorința de a urma numaidecât a doua zi, spunând pur și simplu:

— Să lăsăm pe altă data.

Felix se ridică să plece, și atunci își aduse aminte de romanul lui Stendhal, pe care-l lăsase în colțul mesei. I-l întinse lui Titi, întrebându-l dacă l-a citit. Acesta negă cu capul, luând cartea ca pe un album de preț și răsfoind-o atent cu degetele ușor apropiate de muchia filelor. Privea mai cu seamă desenele.

Trecură câteva zile în care Felix se sfii să se ducă la Aglae nechemat. În acest timp ieșise de câteva ori în oraș, luase unele informații cu privire la universitate și colindase anticăriile așezate pe cheiul Dâmboviței. La început, ceruse voie lui moș Costache să iasă, obișnuit cu normele internatului, însă bătrânul, surprins de această cerere, îi spuse că poate să lipsească și ziua, și noaptea... chiar și noaptea. La această expresie, clipi din ochi cu o complicitate pe care Felix n-o pricepu tocmai bine. Într-o zi, Aglae, la o ședință de joc de cărți, apelă din nou la el:

— Tinere, văd că nu mai vii pe la noi să-l ajuți pe Titi al meu. Poți să vii neinvitat, Titi e puțin cam lăsător, trebuie îndemnat.

Felix vizită dar din nou pe Titi, care îl primi cu bonomia lui placidă și-l întrebă, ca să nu trădeze de la început scopul didactic al vizitei, dacă a citit *La chartreuse de Parme*. Atunci Titi scoase din cutie cartea, pe care Felix n-o recunosc la început, fiindcă era îmbrăcată, cu îngrijire, în hârtie albastră. O mulțime de zăloage chibzuite de hârtie arătau locuri de interes. Taina lor se lămuri repede.

— Mi-au plăcut mult desenele și am copiat câteva!

Și Titi scoase de la sfârșitul volumului un pachet de hârtii pătrate, pe care desenase cu acuarelă vreo douăzeci de ilustrații.

— Dar romanul te-a interesat, nu-i așa?

— N-am avut vreme să-l citesc, spuse calm Titi, înapoiindu-i definitiv cartea, altă dată poate ți-o cer!

Felix își aminti vorbele ironice ale Otiliei și începu să se încredințeze că ele porneau nu din răutate, ci dintr-o lungă experiență. Fiindcă Titi povestea tot soiul de mărunțișuri din viața zilnică sau cea școlară, fără să acuze vreo intenție la studiu, Felix îi mărturisii că era însărcinat de Aglae să-i dea concursul. Titi admise doar să i se mai dicteze traducerea

unei scurte bucați. Colaborarea nu dură însă mult, și Titi, devenind deodată palid, se ridică în picioare, cu mâna dreaptă în sus și capul plecat pe spate, și zise speriat:

— Îmi curge sânge din nas!

Într-adevăr, un fir de arnici roșu se prelingea pe șanțul adânc al buzei de sus. Cum hemoragia nu se oprea și Titi făcuse o figură de teroare, Felix deschise ușa și ieși în sală. Atrasă de zgomot, Aglae veni și, informată de Felix, irupse zgomotoasă în odaie.

— Iar ai hemoragie, draguță, se văită ea, să-ți dau vată.

Scotocind prin casă, veni cu un tampon mare de vată, pe care îl vârî în nara lui Titi, punându-i în același timp o mână pe frunte.

— Asta este numai din pricina oboselii, bombăni ea. Mai dă-o în plata domnului de carte, că n-am să te fac filozof. Cine citește prea mult, se scrântește.

Aceste cuvinte fură spuse cu o umoare acră, ce părea intenționată și care jigni pe Felix, fiindcă Aglae avea aerul să învinovățească pe Felix de surmenarea lui Titi, deși ea însăși îl chemase. Din acea zi, Felix încetă iarăși de a se mai duce pe la Titi, până ce într-o zi Aglae îl îmbie din nou:

— Domnule Felix, mai ocupă-te puțin de Titi al meu, am văzut că ai răbdare.

Felix mergea acum foarte des pe la Titi, cu care se familiarizase, dar nu-l îndemna la lucru decât când acesta însuși îl solicita, ceea ce se petrecea foarte rar. Titi era un tânăr foarte de treabă, dar de un caracter bizar. Îi plăcea să povestească lui Felix tot ce i se întâmplase peste zi, tot ce zărise pe stradă, subiectul desenelor pe care le văzuse. Dacă venea din oraș, Aglae îl întreba ce observase pe Calea Victoriei, și Titi, docil, nara față de toți ceea ce văzuse. Când însă Felix încerca să discute cu el vreo problemă, Titi se arăta rezistent și încruntat,

iar Aglae, dacă era de față, privea pe Felix cu dușmănie, ca pe un atentator la creierul fiului ei. Tot ce spunea Titi era sorbit de Aglae și Aurica și aprobat muștește de Simion.

— Titi, propunea Aglae, ia povestește-ne tu cum ați copiat la istorie.

Atunci tânărul de douăzeci și doi de ani începea să depene istoria naivității profesorului de istorie, pe care-l descria cu destul umor, înșelat de un grup de școlari isteți, care, știindu-i ticurile, făcuseră de acasă atâtea teze câte subiecte li se puteau da cu probabilitate. Aglae râdea cu mult haz și privea matern pe Titi. Felix chema adesea la plimbare în oraș pe Titi, și întâia oară acesta urmă cu docilitate itinerariul tovarășului. A doua oară însă refuză cu încăpățănare să treacă prin anumite locuri, preferând, de pildă, să stea împietrit o oră întregă pe marginea lacului din Cișmigiu spre a asculta banalul repertoriu pe care-l cânta muzica militară. Întors acasă, raporta familiei tot ce văzuse în decursul plimbării și comunica lista pieselor cântate, reproducându-le vocal, când nu le știa titlul. Căuta apoi cu orice chip să-și procure “notele”, spre a le copia în albumul său. Erau însă zile în care Titi refuza cu îndărătnicie orice propunere de deplasare, sub cuvânt că-i este urât. Atunci se dea pe o bancă, ascuțind cu atenție creioanele colorate, tăcând cu desăvârșire. Aceste crize de apatie erau aprobate de Aglae ca dovezi de cumințenie, și când Felix invita pe Titi la plimbare și acesta refuza sub cuvânt că-i este urât, Aglae sărea:

— Unde să se ducă băiatul, să bată ulițele ca toți pierdevară? Să stea acasă!

Titi mai avea și altă ciudățenie. Uneori, plictisit deodată de convorbire sau de prezența oamenilor, spunea:

— Mă duc să mă legăn!

Atunci se așeza cu spatele pe muchia unei mese sau a unei

sobe și, cu mâinile împreunate în modul catolic se legăna neîncetat de la dreapta la stânga și invers. Alteori se așeza întins pe spate și, cu mâinile la fel împreunate, pe canapea sau pe pat, se clătina într-o parte și-ntr-alta. Insatisfacție în copilăria joasă, sau amintire prea profundă a acestei copilării? Felix nu-și putea explica. Pentru Aglae și ceilalți, purtarea lui Titi părea foarte firească, și însăși Aglae își îndemna fiul, câteodată:

— Dacă te-ai plictisit, du-te și te leagănă!

Într-altă zi, Felix găsi pe Titi așezat pe o bancă, cu o mână în dreptul inimii și aplecat cu bustul peste pânțele, ca și când ar fi fost chinuit de o mare durere lăuntrică. Fața îi era tânguitoare, iar Aglae și Aurica ședeau îngrijorate în juru-i, îmbărbătându-l:

— Dar n-ai nimic, omul lui Dumnezeu, de unde ți-a mai venit și asta?

— Așa spui dumneata, se căina Titi, dar eu știu că sufăr de inimă. Uite, mă doare aici.

— Unde te doare? Fleacuri! făcea Aglae, expertă, punând mâna pe locul arătat de Titi.

— Și tata suferă de inimă. Familia noastră toată a suferit.

— Asta ți-a vârat în cap prostiile, arată Aglae cu dispreț către Simion. El, bolnav de inimă! Mănâncă toată ziua ca un trântor. Poate ai citit mult — arză-l-ar focul de citit — și ți s-a pus un junghi.

Amândouă femeile fricționară pe posacul tânăr cu alcool camforat pe la tâmpile și pe piept, și hipocondriacul începu să se lase convins. Titi redeveni din nou comunicativ și asiduu la industriile lui. Totuși, într-altă zi declară la toți, dezolat și cu un zâmbet amar în colțul gurii — efect al unei lecturi întâmplătoare de cărți de chiromanție —, că el n-avea sa trăiască mult, fiindcă linia vieții îi era scurtă și n-avea decât un inel în

jurul pulsului. A fost de trebuință ca Aglae și Aurica să-i arate că și ele aveau liniile în chestiune foarte rău conformate și că totuși trăiau. Încrederea lui Titi în chiromanție fu zdruncinată și buna dispoziție reveni.

Dacă Titi era afabil, dar reținut, Aurica, dimpotrivă, arăta față de Felix din ce în ce mai multă familiaritate. În fiecare zi după orele cinci, Aurica se îmbrăca pretențios în bluze albe și foi negre, minuțios plisate, și se pudra pe față în chip băcător la ochi, carminându-și prea tare pomeții slabi ai obrazilor, ceea ce în acea epocă se socotea încă scandalos. Mergea pe Calea Victoriei străbătând mereu cu repeziciune și cu repetiție același itinerariu, care cuprindea circular amândouă trotuarele. Ea spera în acest chip o aventură, care însă întârzia să se întâmple. O singură dată, un elev de școală militară, indus în eroare de ținuta ei, se luă după ea și o urmări până acasă. Aurica năvăli în curte în culmea agitației și spuse Aglaei:

— Maman, maman, vine un ofițer.

Ofițerul însă, intimidat de ținuta onestă a casei și de lipsa de atracții sigure, după câteva plimbări prin fața imobilului, dispăru. În acea seară, Aurica nu veni la masă și se închise în odaia ei. Aurica avea despre bărbați o concepție mistică, în care și impertinențele deveneau calități. Simpla prezență a unui bărbat, mai cu seamă tânăr și necăsătorit, o emoționa.

— Maman, vine Pascalopol!... Maman, trece Filipescu!

A fi acostată de un individ mai bine îmbrăcat pe drum nu i se părea necuviincios. Nu răspundea, firește, dar iuțea pașii, cu o mare surpriză pe față, în așteptarea unei asiduități mai flagrante. Aurica vorbea despre căsătorie cu un interes tehnic, ca și când ar fi fost unicul scop serios în viață. O căsătorie, oricât de banală, i se părea pentru o fată "un noroc". Se informa despre toate nunțile cunoscuților, mergea la toate, măcar în tinda bisericii, cerceta pe eroină înainte și după

eveniment și arăta în fața bărbatului respectivei recente mirese o stimă pierdută. Colectiona beteală de la nunți și consulta cărturărilesele cu frenezie.

— Închipuie-ți, maman, ce noroc, a luat-o fără nici o zestre, spunea câteodată ea despre vreo prietenă.

— Lasă, că-ți ajută Dumnezeu și ție, o consola Aglae, că tu ai tot ce-ți trebuie, numai fii și tu mai înfiptă, fiindcă azi îți iau înainte zăpăcite de-astea tinere!

Și Aglae arăta cu capul, dușmănos, spre curtea Otiliei.

Odată, trecând pe Calea Victoriei, Aurica se întâlnește cu Felix și-l invită numaidecât să o întovărășească în circuitul ei. Ba chiar îl rugă, la un moment dat, să-i dea brațul, fiindcă nu se cădea, spunea ea, să zică lumea că merge cu un bărbat străin. Felix cerceta acum strada cu multă circumspecție, ca să n-o mai întâlnească, însă într-altă zi fu iarăși prins și trebui să ocolească de câteva ori Calea Victoriei, agățat de brațul Auriciei, ca un câine de un lanț scurt. O trăsură luxoasă trecu pe lângă ei, și o mână le făcu un mic semn.

Abia după ce trăsura era departe, Felix își dădu seama că era Otilia, împreună cu Pascalopol. Aurica spuse cu glas invidios:

— Ai văzut? Pascalopol o plimbă în fiecare zi și-i dă fel de fel de cadouri. Ce noroc! Ce-o fi văzând Pascalopol la Otilia?

Felix rămase încruntat, mai mult de informațiile asupra raporturilor dintre cei doi. Aurica înțelese altfel.

— Oare crezi că Otilia poate să placă cuiva?

Felix se dezmetici.

— Mi se pare că ești nedreaptă domnișoară. Otilia e foarte frumoasă, și apoi e cultă, talentată.

— Crezi? se îndoie Aurica.

— Și apoi, de ce bănuiești numaidecât, pipăi Felix situația, că între domnul Pascalopol și Otilia ar fi vreo legătură? Domnul Pascalopol e singur, fără copii...

Aurica râse malițioasă.

— Cum se cunoaște că n-ai experiență! Otilia e șireată, caută numai bărbați în vârstă, bogați. Numai de-ar lua-o în căsătorie... Însă nu cred să fie Pascalopol așa lipsit de gust. Dumneata ce zici?

Felix arată prin tăcere că nu are nici o opinie în privința asta.

Văzând că Felix o evită pe stradă, nemaitrecând pe Calea Victoriei sau neieșind decât când se încredința că nu a părăsit casa, Aurica începu să invite pe Felix la ea, chemându-l personal, sub felurite pretexte, chiar sub ochii celorlalți. Aglae nu se arăta potrivnică acestor manevre, ba chiar le ajuta prin priviri galeșe față de Felix sau prin dispariția la vremea oportună. Începuse a nu-l mai primi în salonul cu picturi, ci, sub pretextul de a-i arăta ceva special, îl chema în odaia ei de dormit și-l punea să stea în apropiere de ea. Aurichii îi intră în cap, de la o vreme, că Felix era lipsit în casa lui moș Costache de plăcerile gastronomice ale unei bune gospodării.

— Eu mă întreb cum poți să stai, se înduioșa Aurica, Otilia nu știe nimic, iar Marina e o leneșă.

Aurica întrebă odată pe Felix dacă îi place plăcinta cu cireșe. Nebănuind nimic sub această întrebare banală, tânărul răspunse afirmativ. A doua zi era tras cu mister în odaia Aurichii, unde pe o măsuță se afla o tipsie încărcată cu prăjituri. Aurica sili pe Felix să mănânce, fiind sigură că-i face plăcere. După plăcintă urmă în altă zi dulceață de coacăze. Felix începuse să audă cu groază glasul molatic al Aurichii, și odată fugi pe poartă repede în oraș, când simți că se ivește Aurica prin fund. Ca să nu-și greșească ținta, aceasta începu să vină chiar în timpul mesei și să-l tragă cu insistență pe la sfârșitul ei. Când, într-o astfel de manevră, Felix făcu o

încercare de rezistență, agățându-se cu privirile de Otilia, care era de față, Otilia, pufnind discret de râs, agravă situația.

— Du-te, Felix, n-o refuza, Aurelia este tare în prăjituri.

— Te rog foarte mult, insinuă tenacea Aurică lui Felix, să nu vii niciodată prin față, ci numai pe portiță. Știi, reputația, dumneata ești cavaler, poți să-mi faci rău.

Cu alt prilej, insinuația fu adâncită într-un fel care înspăimântă pe Felix.

— Situația noastră e foarte grea, se văită Aurica, nu știi cu cine vorbești. Noi, domnișoarele, suntem slabe, nu putem refuza “avansurile”, dar apoi, dacă lucrurile nu merg mai departe, rămânem compromise. Am avut o prietenă care primea “avansuri” de la un tânăr pe care-l credea sincer. L-a admis în casă, în odaia ei, în văzul părinților și cunoscuților, și apoi tânărul n-a fost parolist. Lumea e rea, vorbește, de aceea e bine ca un bărbat să spună de la început ce intenții are.

Felix tăcu câteva clipe, într-atât aluzia părea îndreptată către el, apoi, devenind hotărât din cauza primejdiei, zise:

— Domnișoară Aurica, ceea ce spui trebuie să fie adevărat, deși eu nu am experiență. Dar eu cred că personal nu pot să-ți aduc nici un neajuns, fiindcă nimeni nu se va gândi că un tânăr ca mine, care abia acum intră la universitate, urmărește să se căsătorească.

— De ce nu? zise Aurica, galbenă și cu oarecare ațătare de reproș în glas. Știu mulți tineri studenți care, spre a putea urma studiile, se însoară. Când este și zestre...

— Ai făcut bine, în orice caz, că mi-ai atras atenția; fiindcă altfel ți-aș fi făcut rău fără să-mi dau seama. Dumneata m-ai chemat. N-am să mai viu...

— Ba eu te rog să vii, domnule Felix, în definitiv, ce ne pasă nouă de lume, înclinațiile se nasc cu încetul.

— Dar eu, se bâlbâi Felix, n-am nici o încli... n-am nici o vină!

Și se strecură pe ușă afară, bolborosind câteva scuze confuze.

— Otilio, ai avut dreptate, se mărturisi Felix, Aurica a înțeles greșit vizitele mele. Cum s-o fac sa mă lase în pace?

— Aurica nu se lasă cu una, cu două, spuse Otilia; în tot cazul, cum nu cred că ai de gând s-o iei de nevastă, îți va păstra o ură eternă.

Tot Otilia îi comunică mai târziu că Aurica s-a plâns lui moș Costache că el, Felix, n-a fost cavaler cu ea, că i-a dat brațul în văzul tuturor pe stradă și a intrat de atâtea ori în odaia ei, inducând-o în eroare că ar avea intenții serioase. Moș Costache i-a explicat răbdător, cu multă terminologie specială, că Felix e deocamdată minor și, ca atare, încă ireponsabil.

IV

Cu timpul, Felix se obișnuie în casa lui moș Costache, în care începu să se simtă bine. Deplina libertate de care se bucura în aceasta casă, în care fiecare făcea ce poftea, fără să întrebe pe celălalt, și care contrasta cu rigoarea vieții lui de până acum, pria caracterului său singuratic. Totuși, un simț de disciplină înăscut ferea pe Felix de excese. Libertatea îi risipise timiditatea și-i dăduse sentimentul valorii lui personale. Lipsa lui de legături familiale mai afectuoase, deferența ușor compătimitoare cu care-l înconjurau toți fiindcă era orfan dezvoltase firea lui ambițioasă. Aștepta cu nerăbdare să se deschidă universitatea, pentru a se pune cu aprindere pe muncă, voind să-și facă o cariera solidă, cât mai curând. Numără lunile până la majorat, tăind pe un calendar săptămânile trecute și făcând de pe acum planuri asupra viitorului. Îi trebuiau bani să-și cumpere cărți și unele lucruri de îmbrăcăminte și, după câteva codiri, merse într-o zi la moș Costache și-i ceru.

— Ha! holbă ochii bătrânul, întârziind răspunsul. Apoi, bâlbaindu-se, spuse că n-are, apoi că n-a mai rămas nimic din venitul anului în curs, în sfârșit, că venitul e mai mic decât ar fi trebuit și că nu știe cum are s-o scoată. De ce nu dai lecții particulare, ca să câștigi? insinuă el confidențial. Ți faci treburile și-mi dai și mie pentru îmbunătățirea pensiunii.

Felix nu îndrăzni să obiecteze nimic și nici după aceea nu crezu că se cade să întrebe pe moș Costache câtă era propriu-zis averea lui administrată. Îi era rușine de Otilia. Însă făcu unele socoteli aproximative, adunând chiriile ce se luau de pe

prăvălii și apartamente, socotite la o sumă potrivită (avea informații vagi), și văzu că i s-ar conveni pe lună câteva sute de lei, din care și-ar fi putut plăti cu prisosință pensiunea, cu oricâte cheltuieli suplimentare. Lecții n-ar fi voit să dea, ca să poată studia în toată voia. Otilia, văzându-l abătut, îl des-cusu și nu-l lăsă până nu află pricina supărării.

— Așa e papa, se indignă și ea, nu trebuie să te superi, trebuie să știi cum să-l iei. Lasă-mă pe mine.

Într-adevăr, puțin după această convorbire, Otilia îl luă pe moș Costache de braț și, plină de gingășii, îl duse în casă “să-i spună ceva”. Întrevederea fu lungă și Felix însuși putu să audă mormăiturile bătrânului și implorările ascuțite ale Otiliei. Otilia ieși însă posomorâtă și nu dădu lui Felix nici o explicație. A doua zi dimineață, Felix o văzu ieșind în oraș îmbrăcată cu o rochie nouă de dantelă. Fata îl chemă și-i spuse șoptind:

— Fii liniștit, că aranjez eu! Acum mă duc puțin în oraș.

La întoarcere Otilia chemă pe Felix deoparte și-i dădu trei sute de lei.

— Dar te rog mult să nu-i spui nimic lui papa!

— Nu ți i-a dat el?

— Ba da, ba da, nici vorbă! Fii cuminte și fă așa cum îți spun eu... îți explic altă dată.

Otilia deveni pentru Felix, încetul cu încetul, adevărata stăpână a casei, căreia îi încredința toate dezideratele lui, evitând pe moș Costache, totdeauna voit bălbăit și gata să se strecoare printre degete. Dar mai încerca față de ea o atracție care deveni din ce în ce mai tiranică. Noaptea, chipul Otiliei îl urmărea în tot timpul, cu temerea totodată de a nu-l pierde. Simțea o ciudată nevoie a prezenței fetei, și adesea nu putea dormi. Din grădina de jos, când se adunau seara obișnuitei partidei de tabinet, auzea aproape numai glasul Otiliei. Când fata urca vijelios scările sau când îi

vorbea, avea tresărituri. Avu impulsunea de multe ori să-i sărute mâna. De câte ori Otilia ieșea în grădină, Felix, nerăbdător, căuta un pretext de-a ieși și el, și îl găsea în dorința de a citi jos. Otilia era de o familiaritate, de o lipsă de jenă care îl tulburau; din păcate însă nu avusese el însuși prilejul de a se apropia mai mult de ea, fiindcă fata lipsea mai toată ziua de acasă, iar când venea, era înconjurată de toți ceilalți. Familiaritatea Otiliei avea o nuanță protectoare, ca pentru o ființă inofensivă de care nu te temi. Neputând sta cu Otilia, Felix ședea cu lucrurile ei. Îi plăcea parfumul nedefinit pe care-l lăsa ea multă vreme după trecerea ei, dezordinea grațioasă din care reconstituia mișcările ei, semnăturile, lucrurile uitate prin cărți. Odată, Otilia îl trimise pe Felix sus, să-i aducă un degetar. Tânărul găsi în odaie o amestecătură comică. Un pantof era în pat, pe o carte deschisă, pus probabil ca să nu se închidă volumul legat prea dur. Covorul era semănat cu note muzicale, răsfirate nebunește, spre a găsi în pripă ceva. În cutia în care trebuia să caute degetarul, erau aruncate laolaltă ace, batiste subțiri, cărți de vizită, bucăți de ciocolată mușcate cu dinții. Felix se simți mai aproape de Otilia aici în odaie, decât lângă fata însăși. Otilia îi dădea din când în când mici însărcinări, când pleca în oraș, pe care începuse a le aștepta cu nerăbdare și a le provoca. Nu scăpa uneori de reproșuri amicale.

— Felix, panglica e prea deschisă, nu ești tare în nuanțe.

— Mă duc s-o schimb.

—Aș! O dau lui Titi să mi-o zugrăvească, și, dacă nu plouă, merge. Să vezi ce încântat e!

Într-adevăr, Titi lua panglica foarte serios și, cu devotament, o trata în acuarelă, expunând-o puțin la soare. Lui Felix, aceste servicii i s-ar fi părut o concurență neleală, dacă Otilia n-ar fi privit pe Titi cu ironie. În schimb, Otilia răsplătea

pe Felix cu gingășii neprevăzute. Îi aducea din oraș fel de fel de mărunțișuri, fie măcar o bomboană. Odată îi dăruie o cravată. Într-o zi, Felix se auzi strigat nerăbdător de glasul Otiliei.

— Felix, Felix, vino mai repede, că mă grăbesc!

Văzu pe Otilia în trăsura cu doi cai albi, care era închiriată de Pascalopol, și ședea oricând la îndemâna ei, agitând un pachetel cu mâna. Felix alergă intrigat și descoperi că fata avea în mână un pachet de ciocolată fină.

— Rupe din el... nu tot... nu tot!

Apoi Otilia începu să ronțăie cealaltă jumătate și porni iar cu trăsura.

Otilia amesteca o seriozitate rece, blazată cu cele mai teribile copilării. Într-o zi îmbrăca păpuși, în alta muștra pe moș Costache că se murdărește pe haine cu scrum de țigară și-l scutura întorcându-l în toate chipurile, ca pe un copil, spre râsul de plăcere al aceluia. Altă dată Otilia fu nemulțumită de gospodăria Marinei și, punându-și un șorț înainte, se așeză serios pe treabă, cerând concursul lui Felix. Dar se plictisi curând. Din ușă văzuse strălucirea ierbii grase din fundul grădinii și avu o dorință.

— Vai, Felix, parcă e la țară! Aș vrea să merg cu picioarele goale prin iarba! Și numaidecât aruncându-și pantofii din picioare și trăgându-și jos ciorapii, pe care-i părăsi în bucătărie, alergă în grădină.

Marina făcu spre Felix un mic semn, cu înțelesul că Otilia nu-i în deplinătatea facultăților mintale. Otilia uită după aceea de gospodărie și începu să cânte nebunește la pian.

Fata se interesa de aproape de activitatea lui Felix, îi scruta mereu intențiile, îi aducea cărți și, când nu le avea ea însăși, mergea nu se știe pe unde și le împrumuta.

— Vezi tu, zicea ea cu o comică maternitate, eu mi-am pus

în gând să scot din tine un om ilustru. Asta o să-i facă mult sânge rău tantei Aglae. Însă trebuie să m-ascuți.

Pascalopol venea mereu, cu foarte rare lipsuri, primit de toți cu o atenție nesfârșită. Familiaritatea Otiliei față de el, care nu depășea de altfel stilul ei general, îl indispunea din ce în ce mai mult pe Felix. Pascalopol trata pe tânăr, la început, cu politețe rezervată, aruncându-i câte o vorbă, câte o privire fugară. Cu trecerea zilelor, căpătase probabil convingerea inofensivității lui Felix și începu să-l privească prietenos și chiar patern. Auzind în treacăt că Felix ar dori să citească un anume volum de Anatole France, i-l aduse pe neașteptate. Felix fu surprins, dar Otilia copleși pe Pascalopol cu calinerii, așezată pe marginea scaunului lui și scuturându-i haina de impurități inexistente.

— Ce gentil ești dumneata, domnule Pascalopol, vezi, de aceea te iubesc eu!

Vorbele acestea le spuse cu atâta copilărie, că nu avură nici un sens erotic, dar Pascalopol fu mulțumit și învălui și pe Otilia, și pe Felix în privirea lui satisfăcută. De acum încolo Pascalopol se interesa foarte serios de Felix, ședea cu el de vorbă în așteptarea Otiliei și îi aducea din când în când cărți.

— Pascalopol, de ce nu te-nsori? zise într-o ședință de tabinet Aglae. Aș fi curioasă să văd ce harababură de holtei este la dumneata acasă!

— Te poftesc să vezi, cocoană Aglae, dar te asigur că e mai multă disciplină ca la atâtea femei.

Aurica deschise ochii mari, ca și când invitația o cuprindea și pe ea; Aglae, care urmărise altceva, bătu în retragere:

— La vârsta mea, nu mă mai privește cum trăiești dumneata. Să meargă altele mai tinere.

— Merg eu! sări Otilia.

— Te rog! o imploră Pascalopol, mai mult din ochi.

Aurica deveni acută:

— O domnișoară singură la un cavaler nu prea e frumos!

— Vine și Felix! corectă Otilia.

— Măine trimit trăsura să vă ia.

Astfel se făcu că într-o după-amiaza, Felix și Otilia, așezați în largă trăsură, străbăteau Calea Victoriei de la capătul dinspre Dâmbovița până în apropiere de Biserica Albă. Aci se coborâră în fața unei clădiri cam fumurii, numai cu două caturi, dar înalte, în gangul căreia intrară. Otilia i se păru lui Felix orientată. Suiră pe o scară cu balustrada de fier forjat și se opriră în fața unei uși mari de la etajul I, pe care o mică tăbliță de email arăta numele simplu: *Leonida Pascalopol*. Casa, azi ștearsă față de noua arhitectură a capitalei, înfățișa atunci ultimul confort. Ferestrele și încăperile erau înalte, ușile largi și cu frontoane de lemn bogat ornamentate, tavanurile decorate cu stucuri. Pereții erau tapetați cu hârtie dungată, și de tavan atârnavă lămpi electrice cu abajururi plisate. În anticamera apartamentelor se vedeau chiar picturi murale alegorice, cam convenționale și reci, dar de factură îngrijită. La capetele scării vegheau doi copii de marmură, tociți și lucioși ca de ceară. Otilia sună apăsat soneria electrică. Se auziră pași grăbiți și grei, și Pascalopol însuși deschise ușa, îmbrăcat într-un halat larg de mătase fină, legat la mijloc cu un mare cordon, pomădat și parfumat cu profunziune. Un fecior cu vesta dungată aștepta cuviincios îndărătul lui. Pascalopol îi făcu un semn, și acesta dispăru, în vreme ce el însuși conducea pe tinerii oaspeți prin apartamentul lui. Interiorul i se păru lui Felix cu mult mai rafinat decât și-ar fi putut închipui, cunoscând numai omul, așa de rezervat și convențional. În loc de dormitor, avea o sofa joasă enormă, care ocupa o porțiune din odaie. Un mare chilim vechi, de bună calitate, în culori dulci de otavă, o acoperea. Peretele din fund era învelit

într-un vast cașmir de care atârnau arme vechi: iatagane, pistoale cu mânere sidefate, o tolbă cu săgeți exotice. Pe o măsuță turcească, o mare tipsie de aramă ținea în mijloc un ibric oriental. Din tavan, deasupra sofalei, în dreptul marginii ei exterioare, atârnau nenumărate candelor de argint de mărimi deosebite. Câteva scaune în X, încrustate cu sidef, erau risipite de-a lungul pereților pe care atârnau câteva mici picturi de prveliști de pe Bosfor. Biroul avea o masă simplă de stejar, încheiată însă rustic, cu ajutorul unor pene de lemn. Pe ea se aflau un teanc de registre și, la un capăt, o mare mașină de scris, “Yost”. Pe pereți se vedeau tablouri alese cu gust, o copie veche după Salvator Rosa, reprezentând un peisaj marin napolitan, un Grigorescu autentic, o culă de Juan Alpar și alte câteva tablouri, centrate în jurul unui portret mare al unui tânăr student de universitate germană, în uniformă de asociație goliardică, măsliniu la față, cu trăsături fine și ascuțite.

— Aici ești dumneata, nu-i așa? întrebă Otilia pe Pascalopol, ca și când mai văzuse tabloul și altă dată.

— Da, eu sunt... pe când eram student la Bonn. Tabloul mi l-a făcut un prieten italian pe care l-am cunoscut acolo. Am și alte lucruri de el la moșie, unde l-am invitat odată.

— Vrei să vezi moșia? întrebă Otilia pe Felix într-un fel care întări acestuia o bănuială.

Înțelegând numaidecât aluzia Otiliei, Pascalopol le arătă un album mare cu fotografii. Erau fotografiile ale conacului (într-un vast stil românesc, cu pridvor și boltă), a unui lac, a unor vite și cai de rasă, a grajdurilor, a câinilor de vânatoare și a altor elemente de inventar, cu inscripțiile trebuitoare, arătând o mare avere și o mare grijă. La sfârșit însă se aflau un roi de mici fotografii format vizit, cafenii, cu figuri de

persoane și cu inscripții grecești și franțuzești indicând ca proveniență Stambulul și Atena.

— Sunt rude de-ale mele, lămuri Pascalopol pe tinerii privitori, am în mine puțin sânge grecesc. Dar să vă arăt alte lucruri care vă interesează mai mult.

Pe întinderea unui întreg perete, încălecând chiar ușa, se vedea un sistem de dulapuri fin intarsiate, închise peste tot. Păreau depozite elegante de acte. Pascalopol deschise câteva uși, descoperind rafturi înșesate cu cărți. Erau acolo volume franțuzești, nemțești, chiar și englezești, multe tratând chestiuni serioase și de specialitate agronomică, medicină veterinară, economie politică. Erau și opere istorice și filologice și foarte multă literatură. Felix privi cu aviditate rafturile, lucru ce părea a încânta pe Pascalopol. Otilia pretinse cărți:

— Mi-ai făgăduit că-mi dai câteva romane nemțești.

— Te rog! se ruga după obiceiul său Pascalopol, cu mâinile împreunate la piept, și era gata sa-i scoată un morman de volume. Însă Otilia îl opri, răzgândindu-se deocamdată și oferindu-se să vină în altă zi. Pe un raft, Felix zări și un flaut, desfăcut în două fragmente.

— Cântați din flaut? întrebă el.

— Câteodată, în ceasurile mele bune. Sunt și eu un fel de boem.

Pascalopol îi rugă să se așeze puțin, până la pregătirea ceaiului, și începu să dea, mai mult pentru Felix, câteva informații autobiografice, văzându-l cam surprins. Moștenise de la părinți o mare moșie și fusese destinat să facă studii fără nici o utilitate practică. Fusese în Germania doi ani student în litere, apoi renunțase și se înscriesese la Drept la Paris. Se plimbasese prin mai toată Europa și fusese și căsătorit, înainte de a-și sfârși studiile, cu o femeie de care se despărțise sau rămăsese văduv (nu spunea limpede lucrurile).

— Și era frumoasă soția dumitale? strigă Otilia din dormitor, unde fugise pe nesimțite, scotocind, și unde sărea acum tare pe sofa, ca să-i încerce elasticitatea.

— Era foarte frumoasă, firește, nu ca dumneata, dar nu ne-am putut înțelege.

— Bietul Pascalopol! compătimi Otilia, uitând pe “domnul”.

Murindu-i tatăl și trebuind să îngrijească de mamă și de moșie, Pascalopol renunțase la studii și se întorsese la moșie, unde-l chema datoria.

— Însă când am răgaz, citesc și cultiv și eu muzele în felul meu și mai ales mă bucur văzând pe cei tineri.

Din dormitor se auzeau răbufnituri de sertare și fredonări extravagante.

— Apropo, domnișoară Otilia, strigă Pascalopol, ce faci cu Conservatorul?

— Frumose cămăși ai, răspuse Otilia, între doua măsurii.

— Domnișoara Otilia, mărturisi Pascalopol lui Felix, e o mare ștregăriță.

Feciorul, care se părea a fi un om de la moșie, mai isteț, îmbrăcat în livrea, îi chemă la ceai, și Felix avu și în sufragerie prilejul să-și dea seama că modestul Pascalopol din strada Antim era acasă la el un om foarte subțire. În locul obișnuitei garnituri, moșierul strânsese mobile de felurite stiluri și vechimi, bine armonizate, printre care un fel de armoar sculptat în stilul Renașterii și pe care, zicea gazda, l-a cumpărat în Normandia. Pe dulapuri, în cuiere țărănești, se îngrămădeau ulcele ardelenesti și poterie occidentală, printre care câteva tipsii perugine de la începutul secolului al XVI-lea. Ceaiul însuși fu servit în cești de porțelan subțire japonez. Pascalopol scoase dintr-un dulap un bocal de farmacie

italiană din secolul al XVIII-lea și-l dădu tinerilor să-l miroase. Era ceai fin oriental, pe care-l căpăta pe cale particulară.

— Eu știu că dumneata vrei și bomboane, ca copiii mici, observă râzând Pascalopol și împinse în dreptul Otiliei un alt bocal farmaceutic.

Purtările blânde ale moșierului, epicureismul lui de om cult încântau pe Felix și-i dădeau ascunse năzuinți. Prin contrast, îi răsărea în minte figura spână a lui moș Costache, care lipea mereu cu buza lui groasă țigări noduroase și arunca scrumul peste tot. Înțelegea foarte bine admirația Otiliei pentru Pascalopol, însă îl întuneca fiecare simptom al unei familiarități mai strânse între fată și moșier.

— Am cunoscut pe tatăl dumitale, pe bietul Iosif! vorbi Pascalopol lui Felix. Semăna puțin cu dumneata. Ce zici, domnișoară Otilia? (Otilia sărise de pe scaun și întorcea bli-durile de artă pe toate fețele.) Era un om foarte cumsecade, și mai ales muncitor și ambițios. Ar fi ajuns un doctor celebru, dacă împrejurările nu l-ar fi aruncat acolo unde n-avea destul teren de activitate. Biata dumitale mamă a fost o femeie bolnavă toată viața. Vezi dumneata, domnule Felix, venim în lume cu gânduri mari, facem sforțări, dar când să înfăptuim, o datorie neprevăzută față de ai noștri ne împiedică. Atunci nu ne mai rămâne decât să dăm cale liberă altora și, dacă se poate, să-i ajutăm. Un astfel de ratat sunt și eu, însă vreau ca aspirațiile mele de natură artistică să se realizeze în domnișoara Otilia. Dar unde este domnișoara Otilia?

Într-adevăr, Otilia dispăruse în odaia vecină. Pascalopol se duse după ea. Se auziră deodată râsetele zgomotoase ale celor doi și Otilia apăru, urmată de moșier, cu un șal turcesc pe umeri.

— Te rog să mă crezi, îi spunea Pascalopol deloc supărat de aceste ștrengarii, că-ți sta admirabil. Pot să îndrăznesc să ți-l ofer?

Otilia îl rugă să se apropie de ea și-i suflă ceva la ureche. Pascalopol aprobă încântat. Felix însă fu iarăși jenat, ca de o complicitate a celor doi împotriva-i.

În sfârșit, Otilia se hotărî să plece. Despărțirea era de altfel provizorie, fiindcă Pascalopol își propunea să vină seara târziu, ca de obicei, la moș Costache.

— În curând am să merg la moșie, zise din ușă Pascalopol, aș dori să vii s-o vezi. Ar putea să vină și domnul Felix.

— Vai, ce bine-mi pare! se exaltă Otilia, bătând din palme, și lui Felix i se păru că, apropiindu-se de moșier, îl sărutase ușor pe obraz. Însă tânărul, spre a nu împiedica aceste familiarități, se coborâse mai repede pe scară.

— Pascalopol, îi mărturisi Otilia lui Felix, care sta sumbru, în vreme ce trăsura aluneca în trapul cailor, este un bărbat *chic*. Și ce singur e, săracul!

A doua zi, stând turcește pe sofa ei, Otilia vorbea lui Felix, pe mâinile căruia petrecuse o jumătate de ibrișin:

— Mi se pare că nu-ți place Pascalopol. De ce?

— Nu am nimic cu el. Însă...

— Însă?

— Mă întreb dacă nu greșești arătând atâta familiaritate unui om în vârstă. El ar putea să interpreteze asta altfel.

Otilia râse, fără maliție.

— Ai început să vorbești ca Aurica. Pascalopol e un om de lume, care-mi place. E așa de bun!

— Poate te iubește!

— Posibil! Dar pe tine ce te privește? N-ai vrea să am un bărbat ca Pascalopol?

Felix tăcu îmbufnat.

— Felix, îl compătimi Otilia, ești un mare prost; vezi că-mi încurci firele. Poate că Pascalopol ar vrea să mă adopte. N-ar fi *chic*? Otilia Pascalopol! Ah, ce mult mi-ar plăcea să am trăsura!

Seara, Pascalopol veni iarăși. Aurica, schimbându-și obiectivul, vestea pe toți că aduce prăjituri făcute de mâna ei. Otilia fu de o veselie nebună și stătu tot timpul la spatele lui Pascalopol, șoptindu-i la ureche și așezându-se pe scaunul lui, spre ciuda cruntă a Aglaei și Aurichii. Lui Felix i se păru din nou că, pe când Otilia pleca puțin capul înspre obrazul lui Pascalopol, acesta și-l apropia de al său, într-un gest de voluptate tactilă. Felix plecă neobservat și se ascunse în odaia lui, fără a mai aștepta prăjiturile Aurichii.

Suindu-se în pat, îmbrăcat și citind o carte, adormise cu lampa aprinsă. Îl treziră bătăi ușoare în ușă, după miezul nopții.

— Te-ai culcat? Eu sunt, Otilia.

Felix se repezi la ușă.

— De ce-ai plecat, îl muștră Otilia, de ce faci astfel de gesturi? Prăjiturile Aurichii erau foarte bune. E singura ei calitate!

Otilia ținea în mină o farfurie cu prăjituri.

— Uite, ți-am adus și ție!

Și, întinzându-i farfuria prin întredeschizătura ușii, fugi repede spre camera ei.

Aflându-se într-o dimineață pe Calea Victoriei, unde privea în vitrina unei librării, Felix zări pe partea opusă pe Otilia. Mergea grăbită în direcția Ministerului de Finanțe. O bănuială se ivi pe dată în mintea tânărului: Otilia se duce la Pascalopol. O ispită, mai tare decât el, îl îndemnă s-o urmărească. Otilia înainta mereu, trecând de Ateneu, apropiindu-se de Biserica Albă și traversând chiar pe partea casei lui Pascalopol. Dar nu se opri în nici un fel, nici nu privi măcar spre casă, ci cu același pas merse mai departe și intră în magazinul unei modiste. Felix se rușină de ipotezele lui și, renunțând la urmărire, se întoarse înapoi. Trei sferturi de oră mai târziu,

în apropierea Teatrului Național, un braț subțire se strecura pe lingă al său. Întoarse capul și se găsi lângă Otilia.

— Aseară, Pascalopol mi-a spus că în curând ne va chema la moșie! Cum o să merg, dacă tu nu poți sa-l suferi? Oare puțină afecțiune pentru un om trebuie numai decît suspectată? Ce-mi pasă ce zice lumea care mă vede cu tine la braț? Și cu toate astea, cu tine e ceva mai grav decît cu Pascalopol, care poate să pară tată-meu. Pascalopol e un om de mare caracter, care a fost foarte bun cu mine... Odată îți voi spune mai multe. Ei, acum vii la țara?

— Vin, zise Felix.

Seara, Felix simți nevoia de a mărturisi cuiva noua încredere în Otilia, sentimentele profunde care îl mistuiau în legătură cu ea. Neavând însă pe nimeni, deschise un caiet gol și scrise pe el: "Trebuie să stimez totdeauna pe Otilia și să am încredere în ea".

V

Pe la începutul lunii august, după-amiază, Marina aduse de alături vestea că a venit Olimpia cu Stănică. Otilia informă pe Felix:

— Asta este cealaltă fată a tantei Aglae, și Stănică e bărbatu-său... bărbat e un fel de a vorbi, nici nu sunt căsătoriți. Și ce vrea? întrebă ea pe Marina.

— A născut copilul, și acum încearcă din nou, poate or îndupleca pe bătrân.

— Să vezi ce scandal are să fie! se bucură Otilia. Moș Simion nu consimte să dea fetei nici un fel de zestre, are fel de fel de gărgăuni în cap, iar Stănică, după ce a scos-o pe Olimpia din casă, nu vrea în ruptul capului să se cunune. Aș dori s-o vezi pe Olimpia... sunt amândoi o pereche senzațională.

— Vor să vină aici mai pe seară, așa mi-a spus cocoana Aglae, dădu Marina un supliment de informații, când o veni și domnul Pascalopol. Zice că așa poate se rușinează bătrânul de el. Acum stau ascunși în odaie la domnișoara Aurica.

— Ce rost are, își dădu Felix cu părerea, să fie amestecat Pascalopol în afacerile astea? Nu se supără?

— Aș! Nu-l cunoști pe Pascalopol. E de o răbdare nemai-pomenită, și mai cu seamă îi place să fie consultat. E politicoș cu tanti Aglae și cu toți, numai ca să aibă sentimentul că se află într-o familie. N-are pe nimeni.

Într-adevăr, mai târziu, când toți erau strânși în salon (afară plouase) și Simion își broda perna în semiîntuneric, ușa se deschise, și un bărbat și o femeie, tineri amândoi,

apărură. Aglae și Aurica întoarseră capul, simulând surpriza.

— Olimpia! tu ești? exclamă Aglae cu o sollicitudine în care voia să pună totuși o ușoară supărare.

Olimpia se lăsă sărutată de Aglae pe amândoi obrazii, în vreme ce mâna acesteia era sărutată cu un respect afectat de Stănică. Cei doi salutară pe toți, și de departe și pe Simion, care se mulțumi numai să mormăie, fără să scoată capul din gherghef. Pascalopol se înclinase ceremonios în fața Olimpiei.

— Sărut mâinile, doamna Rațiu! și-i duse vârful degetelor la gură.

Olimpia semăna în chip izbitor cu Simion și cu Titi, având bărbia despictă la fel, în două, în chip supărător pentru o femeie. Era măslinie la față și cam planturoasă, și câțiva peri îi conturau o ușoară mustață. Sprâncenele, ca și la Titi, erau îmbinate viguros deasupra nasului. Stănică, în schimb, era roșu la față, fără să fie propriu-zis gras, de o sănătate agresivă, contrastând cu părul lui mare și negru, foarte creț și cu mustața în chip de muscă. Un guler tare și înalt ținea o cravată înfoiată ca o lavalieră. Venise îmbrăcat într-un costum de soie-îcrue deschis și Felix fusese izbit, de la început, de largimea hainei și de ridicula dimensiune a canotierei de paie, care abia îi cuprindea părul. Stănică vorbea sonor, rotund, cu gest artistic și declamator, iar Olimpia, moale, sentențios și cu o mare convicțiune.

Aglae deschise focul:

— Ar trebui să fiu supărată pe voi, Olimpio. Niciodată nu s-a întâmplat în familia noastră asemenea rușine. Trebuia să vă gândiți bine înainte de a face pasul ăsta. Stați împreună de un an, aveți copil și trăiți ca păgânii. Să nu vrei tu, Stănică, să faci cununia!

— În fața lui Dumnezeu, declamă clamoros Stănică, suntem uniți pe vecie. Numai moartea ne va despărți.

În vreme ce Aglae vorbea, moș Costache o privea țintă, însușindu-și cu fizionomia toată atitudinea ei reprobatoare. Când însă luă cuvântul Stănică, ochii îi fură atrași ca de un magnet în direcția acestuia și acum bătrânul se exalta mult de ideea uniunii libere.

— Stănică, declară solemn Olimpia, nu-și poate lua sarcina unei familii fără să aibă capital, ceva, cât de cât.

— Ce e al vostru e pus deoparte, făgădui Aglae.

Olimpia strâmbă din nas:

— Până atunci trebuie să trăim, avem greutăți. Stănică aleargă toată ziua, săracul, azi nu prea merge avocatura. I-a promis cineva o slujbă, dar până acum...

Stănică aruncă tuturor o privire mândră, măgulit că era astfel compătimit de Olimpia.

— Poate o să vrea domnul Pascalopol, zise Aglae, să încerce să-ți găsească ceva, cum are dumnealui relații...

Simion, Aurica, Olimpia și Stănică întoarseră automat capul spre Pascalopol, ca și cum din partea lui venea o propunere precisă. Acesta zise simplu:

— Am să-ncerc!

— Oricum ar fi, eu nu înțeleg să fiu nedreptățită, continuă Olimpia. Sunt cea mai mare din surori și nu-mi dați ce mi se cuvine.

— Eu mă gândesc la viitorul ei, la viitorul copilului nostru, tună Stănică. Pentru mine nu vreau nimic, decât pe ea!

— Simion este de vină în toată afacerea asta, aruncă Aglae o privire mânioasă spre bătrânul cu broboadă, care lucra mereu ca și când n-ar fi auzit nimic, nu vrea, și nu vrea. Dacă vă pune casa pe numele vostru de la început, n-aveam atâta supărare! Lui să-i vorbești și cu el să vă descurcați.

— Mamă, interveni Olimpia cam cu supărare, dacă nu vrea tata, eu nu pot să-l fac să mă iubească în silă, puteai să ne dai dumneata, din partea dumitale.

Aglae se încruntă, iar Aurica privi cu dușmănie la Olimpia.

— Ba asta nu, dragă! Am pe Aurica, pe care trebuie s-o mărit, și pe Titi; nu pot să-i las pe drumuri. Tu trebuia să ai răbdare până o scoteam la un fel cu păcătosul ăsta.

Simion ridică numai capul, și buzele îi tremurau cu intenția parcă de a spune ceva, dar tăcu. Moș Costache, înfricoșat de a trebui să ia vreo atitudine, lăsase capul adânc spre cheseaua cu tutun. Atunci Pascalopol luă cuvântul împăciuitoar:

— Nu e bine să mergeți prea departe. Lucrurile se pot aranja. Ce zici, domnule Simion?

Simion avu o tresăritură, apoi spuse repede:

— Nu e fata mea!

Aglae râse cu dispreț.

— Nu e fata lui! Dar a cui e? M-a înnebunit cu prostia asta!

Olimpia semăna în chip izbitor cu Simion, încât afirmația păru lui Felix bizară. Mai târziu, o întrebă pe Otilia, și aceasta-i povesti că totul era o idee absurdă a lui Simion, fără nici un temei, pe care o striga când era în toane rele, că bătrânul avea o casă a lui, nu prea mare, pe care Aglae voia să i-o dea Olimpiei ca zestre, dar Simion nu consimțea, nevrând să rămână fără nimic. Aglae îi confisca pensia și orice ban, chiar mica chirie pe care o scotea de pe casa lui. Astfel, s-ar fi părut că în rezistența bătrânului e un resentiment față de tutela Aglaei. Pascalopol interveni conciliant:

— O faci să sufere degeaba pe... domnișoara... pe doamna Olimpia... Te-a supărat cu ceva, poate... în împrejurări de acestea, se uită totul.

— Nu e fata mea! strigă aproape Simion, cu un glas nebănuț și, fără să se miște din loc, se făcu roșu la față.

— Acum iar se irită, observă Aglae cu nuanța indiferentă cu care prevestești o ploaie.

Olimpia tremură puțin buzele, scotoci în corsaj o batistă și izbucni deodată într-un plâns zgomotos.

— Doamne, doamne, zise Pascalopol cu multă delicatețe, nu sunteți cuminți deloc.

Stănică, luând o atitudine nobilă, se ridică în picioare:

— Domnule Tulea, câtă vreme șade sub același acoperământ cu mine, Olimpia e sub protecția mea, și nu permit, înțelegi dumneata...

Moș Costache se ridică repede de la masă, cu aerul că are treabă în odaia vecină, iar Aglae făcu desperată semn lui Stănică să tacă. Acesta însă se apinsese.

— ...să jighești pe aceea care în fața lui Dumnezeu este soția mea și mama fiului nostru!

Vânăt la față, Simion sări în picioare așa de iute, că broboada îi căzu de pe umeri, și, de furie, făcu spume la gură:

— Ești un pungaș, nu e fata mea, nu dau nimic, nu e fata mea, ești un pungaș.

Și căuta cu ochii ceva să arunce. Negăsind, luă ghergheful și, într-o clipă, îl făcu bucăți, sfâșiind cu înverșunare etamina. Apoi rămase așa tremurând din tot corpul. Toți tăcuseră și nu se mai auzea decât plânsul cu sughițuri al Olimpiei. După o pauză lungă, Aglae zise autoritară lui Simion:

— Bea puțină apă!

Aurica se ridicase și întindea un pahar de apă bătrânului, care-l luă docil și sorbi din el.

— Iar voi, se îndreptă Aglae către cei doi, plecați acum. O să văd eu ce fac cu asta.

Olimpia ieși suspinând, iar Stănică o urmă țanțoș, după ce dăduse ceremonios bună seara. Simion, calmat cu aceeași repeziciune cu care se înfuriase, cu aerul chiar de a nu ști ce s-a întâmplat, privea mâhnit la ghergheful lui și la gHEMELE de lână risipite pe jos și se aplecă să și le culeagă. Otilia se repezi și-i adună toate lucrurile, punându-i-le pe măsură.

— Ghergheful e rupt, zise ea, nu mai faci nimic cu el. Îți dau eu altul, care nu-mi mai trebuie!

— Îmi dai altul? spuse Simion încântat și senin. Bine, atunci să-mi dai!

— Du-te și te culcă, Simioane, porunci Aglae, că e târziu și te-ai enervat. Lasă, că brodezi tu și mâine.

Bătrânul se îndreptă supus spre ușă, condus de Otilia.

— Simion, continuă Aglae după ieșirea lui, e încăpățânat ca un catâr, dar tot o sa dea. Trebuie lăsat în apele lui. Nu pot s-o fac pe Olimpia asta să înțeleagă să nu mai vină pe aici ca să-l irite. Stănică s-a luat după ea. Dacă-l lași în pace pe Simion, fără să-i bați capul, se înduplecă.

În vreme ce Otilia, care dusese pe Simion acasă, se întorcea pe porțița din fund, auzi în întuneric o șoaptă bine articulată.

— Otilio, Otilio!

— Cine este? întrebă ea puțin cam speriată.

— Eu sunt!

O umbră se apropia din direcția chioșcului și Otilia recunoscu pe Stănică.

— Ce faci aici? Unde ai lăsat-o pe Olimpia?

— Mă așteaptă în stradă. Vreau să te rog ceva. Dă-mi douăzeci de franci împrumut. Nu trebuie să știe nimeni. Nu vreau să umilesc pe Olimpia și să mă cobor până la părinții ei denaturați. Când n-am să mai pot face față, îmi zbor creierii.

Stănică spusese aceste cuvinte cu o petulanță în care nu se ghicea nici un soi de depresiune, privind nerăbdător înspre poartă.

— Să văd dacă am, zise Otilia, așteaptă-mă aici.

Otilia se urcă sus în vârful picioarelor și se întoarse repede.

— Uite, zise, îți mai dau încă o dată, dar să știi că nu mai am. De atâtea ori v-am dat la amândoi.

— Bine, bine, mulțumesc, răspunse Stănică, luând banii. Unde șade Pascalopol?

— Dar ce-ai cu el?

— Vreau să-i mulțumesc fiindcă se ocupă de noi.

— Stănică, îl imploră Otilia, lasă-l în pace pe Pascalopol, prea îl sâcăie toți. Nu știu unde stă.

Stănică ar mai fi voit sa spună ceva, dar se auzeau pașii celor dinăuntru, care coborau pe scări. Fugi repede spre poarta de din dos și ieși în stradă prin curtea cealaltă.

În seara următoare, Pascalopol, în vizita obișnuita la Otilia, primi din mâinile unui comisionar o scrisoare închisă, în care citi următoarele:

“Stimate domnule Pascalopol,

Clipele pe care le trăiesc acum sunt decisive pentru viața mea și răspunsul dumitale poate să se încheie pentru mine cu un glonte de revolver. M-am gândit ore întregi până să iau condeiul în mână și, în sfârșit, m-am decis să apelez la inima dumitale nobilă, care înțelege toate. Existența mea este un martiriu închinat la două ființe dragi: Olimpia și fiul meu. O fatalitate nemiloasă mi-a stat împotrivă de câțeva vreme, încât acum sunt în postura tragică de a nu-mi putea hrăni familia anemiată și debilă. Nu voi face apel la părinții denaturați niciodată. Te rog pe dumneata să fii așa de bun să-mi împrumuți o sută de franci, pe care îi voi restitui la prima ocazie. În caz de refuz, sunt decis să termin cu această mizerabilă existență și te rog să ocrotești familia mea.

Cu mii de mulțumiri
Stănică Rațiu”

Pascalopol citi scrisoarea, privit în tăcere de ceilalți și așteptat de comisionar, și ar fi voit să rătă în tihnă. Se stăpâni. Nu era deloc înșelat asupra caracterului lui Stănică

și, deși disprețuitor pentru sumele mici de bani, avea totuși disciplina sufletească de a nu se lăsa păcălit. Îi veni gândul fugitiv de a citi măcar scrisoarea celorlalți. Se feri să nu înfurie însă pe Simion, deși i-ar fi plăcut să agaseze puțin pe Aglae. Când însă văzu pe Otilia, care îl privea îngrijorată, își dădu numaidecât seama că ar fi umilit-o, scoțând în evidență micile escrocherii pe care le îngăduia din cauza ei. Scoase portmoneul și dădu comisionarului banii, iar scrisoarea o vârî în buzunar.

— Este vechilul de la moșie, minți el celorlalți, care a venit și-mi cere să cumpere niște materiale.

Evident, Stănică nu se sinucise, dar nu disprețui să apeleze și la “părinții denaturați”, în numele “fiului” său de o lună. Simion refuza casa și se uita urât numai când era și Olimpia de față, dar pe Stănică îl suferea. Acesta îl lua de braț, îi lauda zgomotos lucrările și-i smulgea câțiva lei, când avea. Pe Aglae o biruia cu maniera distinsă de a-i săruta mâna și cu apelativul “mamă”. Stănică ciupea câte ceva de la cine-i ieșea în cale, chiar de la Marina. Acesteia însă îi cerea o cotă mai mică:

— “Tanti” Marina! dă-mi doi lei.

— N-am, fugi de-aici, n-am decât o băncuță.

Îl prinse într-o zi chiar pe Felix, singur acasă.

— Nu-i nimeni? întrebă el, simulând disperarea.

— Nimeni!

— Ce ghinion! Soția mea e grav bolnavă, și n-am un ban în casă. Mă-mpușc. N-ai dumneata măcar cinci lei?

Însă victima de predilecție a lui Stănică era Aurica (în onoarea ei își numise copilul Aurel), admiratoare în general a oricărui bărbat și îndeosebi a acestuia, pentru vigoarea și îndrăzneala lui. Stănică, în numele unei rudenii pe care n-o legalizase, lua pe Aurica în brațe și o săruta viguros pe amândoi obrazii. Apoi intra în materie:

— Cumnată, viața mea e un lung martiriu!

— Vai, domnule Stănică, un bărbat ca dumneata învinge totul în viață.

— Și totuși sunt un învins. Eu, un intelectual, un om destinat carierelor superioare, n-am zece lei. E intolerabil. Voi reda bieteii Olimpia libertatea ei.

A “reda libertatea” era o formulă ce umplea de mare îngrijorare pe Aglae, care vedea cu groază pe Olimpia întoarsă acasă cu rușine și cu un copil. Dar situația Olimpiei se amelioră pe neașteptate, și tot grație lui Stănică, fără ca acesta să fi avut intenția expresă.

Stănică veni într-o zi abătut în odaia cu pernele, în care lucra Simion. Aglae, văzându-l pe geam, intrase și ea.

Fără să spună nimic, Stănică se așeză pe sofa, își desfăcu puțin vesta și se întinse pe spate cu o mână pe frunte și una în dreptul inimii.

— Dar ce ai? îl întrebă Aglae, incredulă, în vreme ce Simion, hipocondru, îl privea cu neliniște.

— Sunt bolnav, sunt grav bolnav, șopti cu întârziere Stănică și, vârând cu încetineală mâna în buzunar, scoase o batistă mare, pe care o întinse spre Aglae, fără să privească.

— Ce e cu batista?

— Mamă, te rog s-o uzi în apă rece, s-o pun la inimă.

— Ești bolnav de inimă? întrebă speriat Simion, apropiindu-se.

— Da.

— Și eu cam sufăr de inimă, mărturisi Simion. Ce simți?

Aglae se răsti la bătrân, aducând totuși batista udă lui Stănică:

— Fugi de-acolo cu boala ta de inimă. Iar începi cu prostiile. Dar tu, se adresă ea ipoteticului ginere, de unde până unde, că nu te-am mai auzit?

— Sunt grav bolnav. Doctorii nu-mi dau mult de trăit. Am ascuns boala, ca să nu amărăsc pe Olimpia, să nu-i dezvălui viitorul întunecat. Am fost nobil, dumneavoastră nu m-ați prețuit. Supărările mi-au agravat boala.

— Te doare? insistă Simion.

— Nu mă doare, am palpitațiuni înspăimântătoare și leșinuri. Pune mâna, să vezi!

Și Stănică luă mâna lui Simion care i se întindea și o puse în dreptul inimii. Simion crezu a constata o mare anomalie și zise îngrozit:

— E bolnav. Îi bate, cum îmi bate și mie câteodată.

— Când n-oi mai fi, urmă Stănică cu glasul stins, vă rog să aveți grijă de Olimpia, pe care am adorat-o, și de fiul nostru. Regret că n-am putut prin muncă sa-i las o situație clară, asta a și fost motivul pentru care am insistat atâta să-i faceți Olimpiei foaia dotală... ar fi avut o casă unde să se adăpostească...

Simion tuși puțin, dar nu se mai irită.

— Aș dori să pot sa mai trăiesc câteva săptămâni, mai adăugă Stănică, spre a-i da un nume.

— Stănică, zise Aglae autoritar, incredulă în fond, dar întrevăzând cu îngrijorare o ipoteză posibilă a cazului Olimpiei, bolnav-nebolnav, să faci bine să nu mai lungеști... cununați-vă odată, măcar civil, și isprăviți... ne râde lumea... am să vă dau și eu câte ceva... ai auzit, Simioane, dă-le casa și nu te mai încăpățâna.

Simion nu zise nimic, obstinat din fire, nici nu protestă. Stănică făcu gestul de a-și aduna puterile.

— Îi aduc actul redactat. O semnătură numai, și restul mă privește pe mine.

Totuși Simion nu se dădu învins cu una, cu două. Stănică

venea aproape zilnic și, din bolnav, devenise un compătimitor al bătrânului, pe care îl întreba serios:

— Dumitale cum îți mai merge?

Îi adusese chiar niște preținse doctorii, din care Simion apucase să ia pe furiș, până ce-i fură aruncate de Aglae. Între patru ochi, Stănică merse și mai departe.

— Eu înțeleg foarte bine sentimentul dumitale, zise el lui Simion, ca avocat și ca om, am întâlnit atâtea cazuri. O greșeală de tinerețe a nevestei, pricepi dumneata, o mică infidelitate, pe care un suflet generos o iartă... se naște un copil legitim, după acte, dar pe care instinctul de tată îl respinge... Îți spun dumitale, Olimpia nu-ți seamănă deloc, nici la temperament... Însă ce sunt eu de vină? În fața legilor, Olimpia este fata dumitale, și eu trebuie să-i dau o reparație... Un socru ca dumneata, un artist, este pentru mine o mare cinste, un îndemn la lucru, deschizătorul unui țel în viață.

Prin astfel de complicitate insidioasă cu ideile fixe ale lui Simion, Stănică câștigă mai mult decât prin implorări și declamații. Stănică începu să ducă pe Simion prin oraș și sa-l trateze cu bere prin grădini (bătrânul nu avea mai niciodată bani proprii) și să-i aducă în casă fel de fel de indivizi, spre a le arăta “galeria de pictură“. Aceste purtări schimbară într-atât opinia lui Simion despre Stănică, încât când Otilia și Felix porneau la moșia lui Pascalopol, toată lumea în casa Tulea vorbea de cununia Olimpiei ca de un eveniment iminent.

VI

Otilia și Felix coborâră în gara Ciulnița, întâmpinați cu brișca de Pascalopol, care plecase înaintea lor din București spre a pune ordine. Pascalopol era îmbrăcat într-un elegant costum rural-colonial (carâmbi de pânză închiși cu șireturi, costum de doc verde cu multe buzunare sistematice, pălărie de paie largă). Brișca însăși era un vehicul de lux, ușor ca un caic, și cei doi cai negri erau așa de voinici și de nervoși, încât trăsura părea mai ușoară decât era într-adevăr. Otilia se repezi la moșier, care îi sărută prelung încheietura mâinii subțiri și o ridică de subsuori în trăsura. După ce fură așezați câteșitrei pe larga banchetă din față, Otilia stând între Felix și moșier, care luase hățurile, trăsura porni cu un huruit lin. Șoseaua era lutoasă, încărcată de un strat gros de colb uscat, și caii alergau fără greutate. Moșia se afla la vreo cincisprezece kilometri depărtare de Ciulnița, în direcția Dunării, departe de linia ferată, fiind cam la jumătatea distanței dintre Călărași și Fetești. Caii alergau cu o repeziciune de cursă, ridicând într-un stil decorativ picioarele de dinainte, în vreme ce Pascalopol îi atingea numai ușor cu sfârcul unui bici lucrat cu îngrijire, pe cotorul căruia se zăreau împletituri de piele de marochin, întărite printr-un inel de argint. Un vânt cald, masiv ca o undă marină, sporit și de alergătura trăsurii, făcea ca pălăria Otiliei să fluture, deși era ținută bine cu mâna. Otilia și-o scoase în cele din urmă de pe cap și, trecând un braț pe sub brațul lui Pascalopol, rămase cu capul gol, aspirând cu nările desfăcute mirosul câmpului. Vântul îi arunca

pletele, ținute într-un pieptene lat, peste urechi, masculinizându-i fața. Câmpia era așa de plată și de întinsă, încât nu i se zărea nici o margine. Fâșii enorme de pământ, care fusese lanuri de grâu, erau acum numai niște întinse miriști isprăvite spre orizont, din care se ridica un bâzâit formidabil, fără oprire, de cosași, vărsați în atâta cantitate pe câmp, încât, la trecerea trăsorii, săreau ca niște stropi mărunți de noroi. Otilia prinse unul chiar pe rochia ei, dar, când vru să pună mâna pe insecta de culoarea paiului putred, rămase numai cu un picior minuscul între degete. Când brișca trecea printre semănăturile de porumb, zarea era astupată cu desăvârșire. Nu se vedea nici un om, nici o vietate, afară de insecte și de stoluri de vrăbii. Pluteau pe o mare galben-verzuie, în care valurile prea înalte împiedicau ochii să tragă linia orizontului. La încetarea porumbiștilor, reapăreau miriștile sau lanurile, tot atât de lungi, de ovăz, cu paiul scurt și aproape alb de uscăciune. Atunci, din cauza inundării întregului șes cu ovăzuri, contururile priveliștii se rotunjeau, și proporția între lucruri, din lipsa unei unități de măsură, devenea nebună. Prăjina unui puț cu cumpănă îi urmări multă vreme din depărtare, fără să-și poată da seama dacă era o simplă prăjină sau un stâlp colosal. Un cal ieșit pe neașteptate în marginea câmpurilor părea gigantic, copilul care-l mâna din urmă cu o nuia, un ciclop. Multă vreme, lipsa desăvârșită a oricărei așezări omenеști dădea călătorilor impresia ieșirii din orice margine posibilă a civilizației și diforma noțiunea de timp. Era un ceas numai de când coborâse din tren, și Felix se simțea pierdut de sute de ani pe locuri în care orice urmă de civilizație fusese distrusă de mult de soare și de ierburi. Lanurile începură după câțiva kilometri să se întunece și se ivi

o pustietate stearpă de colburi negre, cu o ușoară mălurire în depărtare. Caii nechezară.

— Uite, colo, pe marginea pârâului, am o grădinărie, zise Pascalopol, arătând cu biciușca.

Nu se zărea însă nici un pârâu și nici măcar vreo salcie. Abia mai încolo, câțiva pomi rămuroși se iviră izolați la distanțe incalculabile, pierduți ca niște trunchiuri moarte pe valurile mării. O roată bizară începea să se contureze pe cer ca un curcubeu de cenușă, și, alături de ea, un om călare pe un cal uriaș. Pascalopol părăsi drumul de căruță, pe care, din cauza unor nămoliri mai vechi, rămăsese șanțuri groase, solidificate, de tină, și o tăie de-a dreptul pe câmp în direcția calului fabulos și a aureolei fumurii. Se distinsă pe încetul o roată ca de moară, mereu enormă, și un om călare, apoi roata se micșoră puțin, și călătorii cei tineri își dădură seama că era o roată cu găleți pentru irigații. Undeva prin apropiere se afla probabil un mic pârâiaș. Trăsura fu oprită de moșier departe de viziune, încât Felix nu-și putu da seama dacă se aflau la două sute de metri depărtare sau la câțiva kilometri. Pascalopol făcu un semn prin aer cu biciușca și strigă spre cer, cu un glas profund, pe care aerul îl hohoti:

— Cine ești acolo? Hei!

Calul fabulos se mișcă. Omul din depărtări scrută puțin originea glasului, apoi răspunse ca din fundul pământului:

— Sunt eu, Pătru!

— Sunt pepeni? ți-pă grozav Pascalopol.

— Este, este!

— Oameni ai? Câți oameni ai?

— Am douăzeci! Douăzeci de bulgari!

— Să trimiți la curte o căruță de pepeni, ai înțeles?

— ‘Teles... trăiți!... răspunse ecoul.

Pascalopol dădu iar bici cailor, părăsind pe stânga roata și

reapropiindu-se treptat de drumul bătătorit de căruțe. Brișca sări deodată, lovindu-se de un mal, căzu într-o albie și se ridică iar pe câmp. Dăduse de pârâu. Nu era decât o șerpuire de șanț mai îngust sau mai lat, în care prezența apei era dovedită doar de noroiul gros mai peste tot și de mici băltoace verzui. Un miros de lintiță trăda un ochi de apă cu broaște.

— A secat de tot pârâul, observă moșierul, nu vine mare decât când plouă mult și se umflă apele.

— Atunci, de unde scoate apă la grădinărie?

— Din puț! răspuse Pascalopol, amuzat de spiritul făcut de natura însăși.

Otilia îl strânse de braț. Șesul uriaș, acoperit cu colburi prinse în smocuri de ierburi, creștea înainte, tăiat în două de drum. Pe orizont se iviră niște pete negre, niște ocoale, niște domuri sumbre cu țepi în vârf. Construcțiile se măriră și apărură în toată sinistra lor sălbăticie. Erau coșare de nuiele împletite, grajduri de nuiele, case de nuiele lipite cu lut scorojit. Ocoalele păreau destinate vitelor, căci bordeiele n-aveau nici o împrejmuire. Domurile erau stoguri de fân scrumit, putrezit, strâns în jurul unei prăjini. Totul alcătua o ruină tristă, prin materialul ei, un Pompei de lut, imposibil de a fi gândit cu oameni într-însul, confundându-se cu pământul, părând o rană a lui, o mușuroire de furnici gigantice. Și cum totul părea pe acest orizont, lipsit de dimensiune, colosal, Felix avu intuiția pustietății scitice, învățate la școală. Aici nimic nu putea fi așezat într-un moment al istoriei, nici un monument, nici o formație a solului nu amintea vreun ev. Totul era rămas pe loc, în afara oricărei epoci, într-o absolută neistoricitate. Dacă înaintea trăsurii ar fi răsărit deodată câțiva călăreți acoperiți din cap până-n picioare în sârmă, ca barbarii de pe Coloana Traiană, sau în întregime goi, cu țeste la oblânc și cu suliiți cu smoc de păr în mână, Felix nu s-ar fi mirat deloc.

Aci punea acum tot ce nu încăpea în istoria lui oficială, tratând despre romani și greci, barbarimea cu nume bizare, sciții, costobocii, sarmații, bessii. Huruitul roților și tropotul cailor spori în conștiința lui într-un chiot prelung, ca și când cercul orizontului s-ar fi umplut de hoarde. Și, într-adevăr, un fum inecăcios începu să se ridice în zare, și aerul răsuna de niște răcnete neidentificabile.

— Ce este? se sperie Otilia.

— Nimic, nimic! o liniști Pascalopol.

Un noroi negru, gros părea că se rostogolește moale din-spre zare spre trăsură, un noroi cald, care fierbe și plesnește, făcând să se miște domol suprafața lui. Bucăți din această lavă păta câmpul pe ici, pe colo, adunându-se spre centrul invaziei. Strigătele guturale sugrumate crescură în val, și noroiul începu să se prăvale mai cu putere, zguduind pământul.

— Sunt bivolii, zise Pascalopol, și opri brișca lângă marginea drumului. Cum Otilia se îngrijora, o asigura: Nu fac nici un rău.

Colbul crescă ca o furtună și înnegri totul, în inima lui se zărise întâile vite lungi, bituminoase, cu capul aplecat și adulmecător, ca al unor rinoceri, mergând ondulat, ca o barcă infernală pe Styx. Apoi veniră mai multe laolaltă plutind, îndesate unele într-altele, pline de nămoale încrustate, bărboase și, în sfârșit, invazia fu atât de generală, încât brișca fu înconjurată de acești zei negri, care trăgeau din nări privind spre Otilia, confundând-o poate cu o buruiănă mai înaltă. Toată câmpia părea din pricina colbului cotropită de bivoli. Tropotul, răgetele sugrumate făceau o larmă surdă, în care răsăreau niște urlate sălbatice. Felix și Otilia nu distinseră alt animal; dar Pascalopol, ținând bine caii, care sforăiau, începu să strige:

— Măi, care sunteți acolo?

Un glas se auzi ca de pe lumea cealaltă:

— Aici suntem, boierule.

În curând, printre bivoli mai risipiți dinspre margine, se ivi călare, cu un băț în mână, un om aproape gol, cu pielea tot așa de neagră și de mânjită de noroi uscat ca și a bivolilor. Degetele picioarelor atârând fără scări erau îmbrăcate într-o coajă de tină. Noroiul în care intrase i se lipise în țurțuri de perii fluierelor. Sudoarea, îngroșată cu colb, îi brobona fruntea adăpostită sub o pălărie mică, ardelenească, foarte unsuroasă, și semănând cu tichia lui Mercur. Părea Hermes însuși, rătăcit prin nămoluri, cu caduceul rupt.

— Tu ești, măi Lepădat! zise Pascalopol. Unde îi duceți?

— D-apăi îi mănăm mai sus, la jgheaburi!

— N-ați pierdut nici unul?

— Ba nu, numai pe doi i-am lăsat la ocol, că-s răi tare, tunc dracu-n pielea lor. Nu trag deloc la jug!

— Să-i trimitеți la iarmaroc, să-i vândă.

Pascalopol dădea porunci liniștite, hotărâte, și Felix admiră ținuta lui de stăpân al câmpurilor și vitelor. Otilia țipă deodată, fiindcă un bivol, indus în eroare de rochia ei albă, își apropiase fălcile lungi și păroase, mirosind-o cu înclinarea de a o rumega. Pascalopol îl lovi cu biciușca peste bot și vita se trase înapoi năruindu-se peste celelalte. Și unul din caii de la brișcă necheză la vederea ciurdarului. Turma se scurse încet, ca o lavă groasă, ridicând un fum gros de praf, și reconstitui de cealaltă parte a câmpului acea târâre colboasă. Pascalopol dădu bici cailor și brișca porni.

— Pascalopol, întrebă Otilia (Felix observă familiaritatea), la ce servesc bivoli? De ce sunt așa urâți?

— Sunt buni la jug, răspunse moșierul, au putere mare.

Câmpul cel negru, semănat cu smocuri de buruieni, începu să se coloreze din nou. Reapărură lanurile lungi, dar de data

asta bine tăiate, unele ablicioase, cu ovăzuri, altele verzi, cu porumb. Printre ele, fâșii subțiri și lungi de un verde-închis arătau lanuri de cartofi. Pătrate mari cu miriști și altele cu trifoi geometrizau întinsul chilim. Fundul zării se întunecase și se putea ghici o pânză deasă de sălcii din care ieșea un mic fruct sclipitor.

— Acolo e biserica, arată Pascalopol cu biciușca.

Cu cât se apropiau de lanuri, cu atât miriștile și fânețele se împetriștau. Toată pânza era stropită cu albăstrele, sau cu galbene flori de sunătoare. Otilia nu mai înceta de a arăta cu mâna în dreapta și în stânga, pretinzând a distinge o floare dintr-un miliard. Câteva berze își plimbau pașnice picioarele înalte. Pascalopol opri brișca, înnodând hățurile în jurul manivelei de frânare, și coborî jos, unde începu să adune, cu fruntea brobonată de sudoare, albăstrele pentru un buchet. Felix se dădu și el de partea cealaltă și începu să culegă flori. Când se apropie de brișcă, văzu că, din partea opusă, Pascalopol venea cu un buchet gros, pe care-l depuse apoi în brațele Otiliei. Felix se pregătea să întindă și el pe al său Otiliei, care nu-l vedea, dar un amestec de sentimente îl opri. În fața moșierului, gestul lui părea inutil și totdeodată o concurență puțin amabilă din partea unui invitat tolerat. Felix lăsă buchetul să-i cadă lângă roata trăsorii.

— Tu n-ai cules nimic? îl întreba Otilia când brișca pornise.

— Sunt frumoase numai pe câmp, răspunse el, e păcat să le rupi.

După vreo doi kilometri, Felix văzu că pânza de salcâmi se alcătua din mai multe perdele lungi, destul de depărtate una de alta. Două rânduri fură trecute, și, deodată, într-un sistem de lanuri bine tăiate, apărură în mijloc un grup de clădiri distribuite în două zone pătrate. Din cauza iluziei de șes,

construcțiile păreau enorme, adevărate fortărețe. Pătratul din stânga era făcut din ziduri înalte cu acoperiș țuguat de țiglă, cel din dreapta, mult mai spațios, era o livadă mare, împrejmuită cu mari uluci sprijinite din loc în loc de stâlpi de zid. Brișca o luă în direcția grupului roșu, apoi, ocolindu-l, se-ndreptă spre livadă, care se zărea așternută pe jos cu un covor de iarbă, și se întoarse spre capătul cel mai din afară al pătratului verde, unde se vedea o poartă mare de zid. Trecu poarta și se aflare pe o alee bătută cu pietriș mărunț, cu stâlpi scurți de piatră de o parte și de alta, în fundul adânc al căreia răsări pridvorul cu boltă al unei mari case albe. Caii zvâcniră mai repede, și curând brișca se opri în fața unor scări. Pascalopol sări jos și, făcând o mică reverență, zise:

— Fiți bineveniți pe domeniile mele.

Otilia se ridică să sară și, cum Pascalopol aștepta cu brațele întinse spre ea, își dădu drumul realizând astfel o scurtă îmbrățișare, pe care moșierul încercă s-o mai prelungească. Ca să atenueze puțin această plăcere evidentă, Pascalopol, rămas în urmă, luă de braț pe Felix și-l conduse pe scară în sus.

— Vezi dumneata, îi zise, aici este, pentru un tânăr, o școală de energie. Vei profita.

Pascalopol dădu invitații pe mâna unei bătrâne servitoare, ca să se curețe de praf și să se spele, și dispăru pentru un sfert de ceas. Când se adunară din nou în sala de la intrare, Pascalopol era îmbrăcat într-un costum de oraș. Le arătă casa. Aceeași căutare din apartamentul de la București se regăsea și aici, într-un chip mai rustic. Doi pereți ai sălii erau acoperiți cu două mari șaluri de cașmir, arme numeroase vechi erau presărate peste tot, de tavanul de grinzi atârnavau candelabre cu lumânări de ceară. O vitrină mare conținea pe un rastel numeroase puști de vânătoare. Alături de sală era o

cancelarie de moșie, simplă și ordonată. În cealaltă parte se găsea sufrageria. Aceste încăperi dădeau înspre prispa de intrare. Pe o ușă din fundul sălii ieșiră într-un geamlăc ce privea în direcția pătratului cu șuri. Pe acesta se aflau ușile a numeroase alte odăi. Pascalopol le arată o odaie cu mobilă veche de nuc, care, spunea el, aparținuse mamei sale și rămânea mereu nelocuită. O cameră spre un capăt al coridorului fu destinată lui Felix, alta, la capătul opus, Otiliei. Amândouă erau mobilate cam în același chip, sumbru, masiv și cu o solemnitate rustică, pe care o accentuau grinzile de lemn. Cei trei se întoarseră în sală. Otilia, care o luase înainte, deschisese dulapul cu puști și pusese mâna pe cea mai plină de arabescuri. Într-o clipă, Pascalopol fu lângă ea, cuprinzându-i cu putere brațele.

— Domnișoară Otilia, trebuie să fii mereu supravegheată. Puștile le țin totdeauna încărcate.

Felix nu notă atât primejdia, cât îmbrățișarea lui Pascalopol.

Moșierul îi invită în sufragerie. O masă lungă se întindea aproape de la un capăt la altul al odăii, cu două bănci laterale. Masa și băncile, din blană groasă de stejar, erau lucrate în stil țărănesc, cu încheieturi de așchii. Cuiere de lemn și blidare acopereau pereții de jur împrejur, pline de căni și bliduri țărănești de toate tipurile. O mare plită țărănească cu cuptor, într-un colț, avea un rost mai mult decorativ. Marginea de sus a cuptorului era ticsită cu căni albastre de format mai mare, iar plita însăși slujea de bufet. În sfârșit, lungi culmi roșii atârnav de cele două grinzi laterale ale tavanului. O pânză de in gros era așternută numai într-un capăt al mesei. Pascalopol și Otilia se așezară alături pe o bancă, iar Felix, pe cealaltă dimpotrivă. În loc să aștepte mâncarea, Otilia mușca dintr-un măr mare, găsit pe o tipsie încărcată cu

fructe, gustând suplimentar câte un bob de strugure și câte o prună.

— Domnișoară Otilia, o muștră Pascalopol, iar nu ești cuminte. Ai să te-mbolnăvești!

Otilia făcu semn că nu, cu gura plină, și, întorcându-se, se așeză călare pe bancă, cu fața spre Pascalopol.

— Ce păcat că nu e aici cocoana Aglae, să te vadă, zise acesta.

— Cocoana Aglae, pe cât am văzut, observă Felix, mai mult râzând, nu are ochi prea buni pentru Otilia, și mi se pare că nici pentru mine.

— Nu, confirmă Pascalopol, foarte serios. Intr-adevăr, cocoana Aglae nu cultivă prea mult virtuțile creștine. Însă dumneata, domnule Felix, ești un om cu desăvârșire independent, și nu vad ce conflicte ai putea avea cu ea. Cu domnișoara Otilia (Pascalopol se întoarse ocrotitor către fată și părea a vorbi numai pentru ea), se schimbă puțin chestiunea. E ceva mai delicat. Dar vom lua măsuri, trebuie să luăm măsuri. Am și vorbit cu Costache. El e un om cam slab, cu ciudățeniile lui, dar bine intenționat, te asigur că e bine intenționat. Nu-l slăbește cocoana Aglae. În sfârșit, vom vedea, îți voi spune eu mai pe larg unele lucruri. Și când te gândești (făcu Pascalopol un gest de reproș amical) că toate astea ar putea să nu te mai intereseze, că eu...

Oricât s-ar fi silit Felix să nu participe la convorbire, fața lui exprima jena de a nu pricepe despre ce vorbea anume Pascalopol. Acesta tăie fraza și, smulgând un măr de la gura Otiliei tocmai când slujnica aducea castronul cu supă, îl aruncă pe un blid ardelenesc de pe masă.

— Produce mult o moșie? întrebă Felix, numai ca să spună ceva.

— Produce, firește, răspunse Pascalopol tehnic, dacă o

exploatezi rațional. Eu cultiv îndeosebi oleagiuoase, cu comenzi anticipate din Anglia. Culturile specializate sunt mai rentabile. Pentru asta e nevoie însă de inventar și de mână de lucru selectă. Trebuie să-ți mărturisesc că cu țărani de pe aici nu prea fac treabă; de aceea vei vedea pe moșie foarte mulți ardeleni. Am și câțiva nemți, unguri, chiar și italieni, asta pentru anume specialități. Grădinăria o fac cu bulgari și cu sârbi. După o bună exploatare, toamna târziu, sunt în măsură să export, și atunci mă duc să-mi ridic banii de-a dreptul în străinătate, la o bancă unde mi se face cont. Am și eu dreptul să mă recreez.

— Cum aş vrea să merg în străinătate! se văită Otilia.

Pascalopol puse mâinile cu devotament la piept și zise:

— Domnișoară Otilia, poruncește. Am de la moș Costache învoirea să te răpesc oricând.

Otilia nu răspunse la această propunere, deviind chestiunea.

— Ai cai la moșie, pot să devin amazoană?

— Este, este, cum să nu, îți rezerv unul cu totul blând.

— Eu, zise Felix, n-am altă dorință decât să dorm în fân. Am stat numai câteva ceasuri într-o șură, la o excursie, și de atunci otava mi se pare cel mai bun culcuș.

— Dar și eu, sări Otilia, vreau să merg în șură, trebuie să fie foarte nostim.

— O, de asta să n-ai nici o grijă, o liniști Pascalopol, fân avem destul. Însă, sper că nu vei disprețui odaia pe care ți-am pregătit-o. Știi c-avem și un pian, ceea ce n-are șura...

— Pascalopol, admiră Otilia pe moșier, totdeauna ai fost *chic*!

— Dumneata, zise Pascalopol lui Felix, după ce te odihnești, te poți plimba pe moșie. Dau ordin să-ți dea o brișcă, dacă vrei, îți dau chiar un cal cuminte... nu te teme... Îți dau ș-o călăuză... aci devii numaidecât călăreț.

Felix mulțumi, rezervându-și sa se gândească, însă nu putu să nu remarce că Pascalopol îi făcea un program deosebit, izolat de al Otiliei. Asta îl indispușe, fiindcă aici i se părea locul cel mai bun de a se apropia mai mult de Otilia. Pascalopol le recomandă să se odihnească un ceas după-masă, până ce el pune puțin la cale treburile moșiei, și, luându-i pe amândoi de braț, îi scoase în coridor. Felix fu condus la odaia lui, dintr-un capăt.

— Acum, zise Pascalopol Otiliei, să te duc și pe dumneata!

Când însă, puțin mai târziu, Felix arunca ochii pe fereastră, văzu că Otilia, departe de a fi în camera ei, se plimba în fundul livezii care despărțea conacul de pătratul șurilor, la braț cu Pascalopol. Acesta părea să rădă foarte voios și-și apropia pe cât putea în mers obrazul lui de al fetei. Felix simți o mare ciudă. Sentimentul că Otilia este o ființă destinată să urmeze foarte de aproape propria lui cale crescuse mult în ultima vreme. Ar fi voit să fie foarte bogat, să fie major, să ia pe Otilia sub ocrotirea lui și să-i ofere tot ce-i oferea cu atâta ușurință moșierul. Își propunea să facă tot ce-l sfătuia Otilia, să ajungă un medic celebru, în sfârșit, orice, dar ilustru. Pe o masă lângă fereastră se aflau o călimară și câteva foi de hârtie, Felix se așeză și începu să scrie caligrafic, privind de departe pe Otilia:

“Otilia, Otilia, Tilia, Tili.”

Pe la ora șase toți se reîntâlniră. Pascalopol își reluase ținuta de moșie, dar cu alt costum, cărămiziu, și aștepta în pridvor, în vreme ce trăsura era și ea trasă prin preajmă.

— Vreau să te plimb puțin pe moșie, zise Pascalopol către Otilia, cred că te-ai odihnit de ajuns.

Otilia își schimbase și ea rochia și nu părea deloc să fi dormit.

— Dar tu, Felix, nu vii cu noi? întrebă oarecum surprinsă.

Felix își aminti propunerea izolată a lui Pascalopol din timpul mesei și făcu un gest de rezistență.

— O, zise Pascalopol către Felix, mă iartă, credeam că ai fost singur. Brișca te aștepta. Desigur că poți să vii și dumneata.

Acest “poți sa vii și dumneata”, tolerant, jigni puțin pe Felix, căruia totuși o rezistență prea accentuată i se păru nepoliticoasă, ostilă, fără rost în casa unui om străin. Se urcă deci și el în brișcă. Caii porniră pe aleea de la intrare, ieșiră pe poartă și, ocolind livada, se-ndreptară spre celălalt pătrat. Aci se aflau șiruri de grajduri și coșare de vite, depozite pentru unelte, case pentru argați, totul astfel așezat, încât, la zăvorărea porții celei mari curtea să rămână închisă. Fiecare grajd se compunea din două componente laterale de zid pentru vite, un șopron central pentru căruță și un pod pentru fân acoperit cu țiglă și de o înălțime considerabilă. Șopronul se încuia pe dinăuntru cu o poartă. Oamenii puteau ieși însă spre câmp printr-o ușă pătrată și cu prag înalt, care se încuia noaptea și prin care, din cauza micii dimensiuni, nu se putea scoate nimic. În schimb, câmpul nesfârșit era tăiat de ușă ca de rama unui tablou, încât priveliștea avea un aer de artificiu. Otilia vru cu orice chip să se urce într-un pod cu fân, spre veselia sfioasă a țăranilor. Nimerise scara tare, cu trepte de nuia groasă de alun, care se afla înăuntru șopronului pentru căruțe, și se urcă repede, invitând și pe ceilalți:

— Pascalopol, nu vii? Hai, te rog, vino!

Pascalopol se arătă însă puțin contrariat de această invitație și se scuză. Otilia apăruse în fereastra podului și făcea de acolo semne de delicii.

— Felix, suie-te să vezi ce fân moale!

Moșierul, nemaigăsind alt chip de a fi pe placul Otiliei, făcu semn lui Felix să se urce.

— Vai, ce stoguri se văd pe câmp! Ale cui sunt?

— Ale mele sunt, zise Pascalopol, obidit.

— Să mergem, să mergem! țipă Otilia și coborî numaidecât.

Trăsura ieși din patrulaterul șurilor și o luă pe câmp, pe un drum indicat de roțile căruțelor. Între două linii paralele până la o distanță considerabilă și depărtate între ele cam cu o sută de metri, se întindea un loc de fânaș, de pe care iarba fusese cosită, uscată și adunată în stoguri pe marginea fâneții. Stogurile aveau forma unor sofale pentru uriași și se aliniau într-o procesiune lungă. Otilia ceru lui Pascalopol să oprească și începu să alerge de la un stog la altul, chibzuind cum să se urce.

— Pascalopol, imploră ea, hai să ne urcăm, fă-mi plăcerea asta.

Pascalopol, silit să alerge, își ștergea sudoarea de pe frunte.

— Domnișoară Otilia, zise el cu o umbră de ironie, la vârsta mea nu mă mai urc pe stoguri. Să se suie domnul Felix.

Felix, atras de nebunia Otiliei, se urcă într-adevăr pe urmele fetei, care se cățăraseră cu mâinile și cu picioarele. Pascalopol aștepta jos, vădit încurcat, în vreme ce Otilia, cu mâna streășină la ochi, ca un general, făcea de sus observațiuni:

— Vai, ce de mai sunt!

— Pentru Dumnezeu, glumi Pascalopol, n-ai de gând să te urci pe toate stogurile!

Otilia nici nu-l auzise, ci continua:

— Ce se vede, Pascalopol, acolo în fund, lucios, unde sunt pomi?

— E un heleșteu!

— Un heleșteu? Auzi, Felix? Un heleșteu! Hai să mergem!

Pascalopol urcă, luând aere de martir, în brișcă, împreună cu ceilalți doi, și porniră. Ieșiseră din raza culturilor, și acum se vedea ceva surprinzător. Pământul scăpat de strânsoarea vegetației era negricios și colbos, încât caii intrau cu picioarele în el ca-ntr-un lichid fumeșător. O perdea groasă și scundă de sălcii se rezema în jos pe orizont, și din cauza netezimii solului toata întinderea avea înfățișarea unui smârc, cu deosebirea că adevăratul heleșteu era mai întunecos și lucios. Smocurile rare de buruieni înfipte ca niște gheare întoarse în sus semănau cu ierburile din iconografia bizantină. Și, ca și acolo, un soare uriaș de aramă se lăsa înroșit pe zare.

Priveliştea era sinistră și grandioasă. În apropierea heleșteului, pământul începu să se înnoaieze și să se crape în câteva mici râpe. Apa se întindea neagră, liniștită, sprijinindu-se în fund pe un pâlc de sălcii și, la margini, pe păpuriș tăiat asemeni unei perii. O bună parte din suprafața apei era presărată cu cotoare retezate de trestii și chiar cu trunchiuri de copaci, de unde se vedea că apa se întinsese cu mult peste albia ei veche. Părea că aici fusese o stațiune preistorică pe palafite, din care nu mai rămăsese decât pilonii. O spumă groasă, băloasă ruina toată fața apei verzi, și un miros pătrunzător de lintiță umplea aerul. Dinspre sălcii, câteva bivolițe și vaci înaintau până la pânțele în apă, supravegheate de un copil gol, cu abdomenul prea umflat. Un muget răsună prelung din depărtare, și din băltoacă îi răspunse, cu tonuri scurte de flaut, broaștele. Era o apă mocnită, smârcoasă, cum apare uneori în visele grele în care adormitul se cufundă mereu în nămoluri universale și nu scapă de ele decât zburând pe deasupra. Un om venea de undeva, de-a lungul bălții, cu o coasă pe umăr. Umbros, deșirat, cu fața suptă, împăroșată și ceroasă, părea însăși moartea. Otilia voia să guste și aici senzațiile apei și se pregătea, spre spaima lui Pascalopol, să-și

scoată ciorapii, când un om călare se îndreptă spre grupul celor trei, ridicând furtuni de praf.

— Ce s-a-ntâmpat, Ciucene?

— Au venit domni de la societatea pentru asigurări și vă așteaptă!

— Ah, făcu Pascalopol agasat, tocmai acum! După o scurtă chibzuire, moșierul lăsă pe cei doi în paza omului si, încălecând pe calul acestuia, porni în trap spre curte.

Otilia nu-și părăsi gândul dintâi și, scoțându-și ciorapii, intră în apă cu picioarele ei subțiri.

— Îmi place Pascalopol, zise ea ca pentru sine, în lume e un om încântător, dar nu vrea să se urce în șură.

Otilia își ridicase rochia până la genunchi și înainta pe latura cea mai dulce a heleșteului, îndemnând și pe Felix cu atâta insistență, încât acesta îi făcu pe plac și, descălțându-se, intră și el în apă. Omul de lângă brișcă le semnala zâmbind locurile neprimejdioase.

— Când e cald tare, zise el, și nu e turbure, apoi vine lumea și se scaldă.

Otilia făcu un astfel de gest, că Felix se sperie că avea de gând să se dezbrace spre a se scaldă. Era însă prea târziu, se întunecase de-a binelea și trebuiră să se-ntoarcă, lăsând în urma lor corul de flaute acvaticе.

Masa de seară decurse într-o atmosferă apăsată, fiindcă luau parte la ea trei indivizi necunoscuți, cu care moșierul avea treburi în vederea asigurării de incendiu și inundații a unor magazii cu cereale, deși dorința lui vădită era de a sta de vorbă în toată tihna cu Otilia. Indivizii întrebau și vorbeau numai în legătură cu afacerile lor. După-masă, Pascalopol, scuzându-se cu o privire plină de înțeles, intră cu cei trei indivizi în cancelarie, unde se iscă o discuție de specialitate, încordată.

— Felix, zise Otilia tânărului, luându-l de braț, hai să mergem la stoguri.

Și, fără a mai aștepta răspuns, făcând numai un semn lui Pascalopol din pragul cancelariei, trase de mână pe Felix spre ieșire. Livada prin care trecură în înecatâ în întuneric ca un cimitir, câmpul însă era luminat de lună, și, când scăpară de împrejmuirea șurilor, clăile de fân apărură ca niște mari monumente funerare. Otilia, nerăbdătoare, o luase înainte, și Felix auzi numaidecât o fășăitură de fânuri uscate, urmată de strigătul: “Aici, aici”. Capul fetei apăru pe o claie, aureolat de lună. Felix și Otilia se culcară pe spate cu mâinile sub cap și priviră cerul. Se auzeau numai lătrături de câini, unele apropiate, altele pierdute în depărtări, și țârâitul multiplu al greierilor. Urechea nu percepea la început decât un scârțâit confuz, apoi începea să desfacă țârâiturile în infinitele lor componente, distingând semnale și răspunsuri, întreruperi, tonuri felurite. Un glas părea că răsare chiar în apropierea urechii, altul răspundea înăbușit din centrul pământului. Țârâitura curgea cu monotonia tictacului unui ceas, neobservată prin obișnuință, huruitoare prin prea multă atenție. Ca printr-o ocultă corespondență, pulbera de stele de pe cer își schimba țesătura mereu, așa cum și-o schimbă o spumă fină de săpun care se topește. Unele stele luceau mai repede, altele se stingeau, și mișcarea continua mereu, ca o fierbere. Lipsiți de viziunea pământului, cei doi se simțeau plutind în aer ca pe o navă. Sufletul lui Felix se umplu de o liniște sfântă, de un sentiment de totală desfacere de pământ. În această navigație aeriană luase însă și pe Otilia. Fata contempla alături cerul și, fiindcă tăcea îndelung, Felix crezu că adormise. Deodată, căutându-i mâna, Otilia zise:

— Ce-ai zice dacă am cădea deodată în cer? Nu ne-am mai opri.

Felix înțelese punctul de vedere al Otiliei. Cum ședeau pe spate, aveau senzația că sunt aplecați spre concavitatea cerului.

— Atunci Pascalopol, continuă Otilia gândul ei, ar rămâne pierdut în urma noastră.

— Nu mi-ar părea rău, zise Felix, deși, recunosc că e un om foarte de treabă.

— Nu-l poți suferi? Dar n-ai motiv pentru asta. Bietul Pascalopol, el e așa de modest!

— Crezi? Am impresia că e indispus. Încep să mă căiesc că am venit.

— Ti s-a părut că e indispus? Nu-mi vine să cred. De altfel am să-l descos eu. În orice caz te asigur că nu din pricina ta, fiindcă te stimează, și-apoi tu...

Felix înțelese: "...și-apoi tu nu reprezinți nici o primejdie".

— Otilia, își luă inima-n dinți Felix, îmi pare bine, dar, într-un fel, și rău că am venit și aici, și la voi!

— De ce? întrebă simplu Otilia, fără să se-ntoarcă, cu ochii mereu la cer.

— Fiindcă... fiindcă m-am obișnuit cu tine, și încep că mă tem că voi rămâne iarăși singur.

— Ți-e frică să nu fug cu Pascalopol? Ipoteza aceasta n-ar fi cu totul exclusă. Pascalopol e un om care merită o astfel de bucurie, însă nu vreau sa-l părăsesc pe papa, și prin urmare nu te las nici pe tine.

— Dacă n-ar fi moș Costache, ai fugi, va să zică! O fată ca tine poate să iubească un om cu mult mai în etate?

— Nu m-am întrebat serios asta, dar înțeleg ce vrei sa spui. Însă ce tânăr de vârsta mea îți închipui că m-ar iubi pe mine așa cum sunt? Sunt foarte capricioasă, vreau sa fiu liberă!

Felix ar fi voit să spună: "Eu!" însă nu îndrăzni.

— Aș voi odată să-ți vorbesc multe, se mulțumi el să zică, dacă vei putea să m-ascuți.

— Te voi asculta! răspune la fel de simplu Otilia, care în tot acest timp își ținuse mâna pe mâna lui.

Un câine începu să latre violent, apropiindu-se, și un glas bărbătesc se auzi strigând în noapte: “Hei, domnișorilor, acolo sunteți?” Felix și Otilia se dădură jos și, răspunzând la apel, se-ndreptară aproape alergând spre curte. Când se arătară, ținându-se de mână, în fața pridvorului, Pascalopol ședea gânditor la o măsuță. Părea trist.

— V-am așteptat la cafea, zise el, poftiți! Eu, la moșie, nu prea pot fi un tovarăș agreabil pentru niște oameni tineri!

Otilia sări pe marginea scaunului lui Pascalopol și începu să îndrepte gulerul acestuia.

— De ce spui astfel de lucruri? Am plecat numai puțin, ca să poți vorbi în tihnă. Nu te preocupă de noi.

Pascalopol luă mâna Otiliei și o sărută.

Totuși, zile întregi Pascalopol fu absorbit de treburile moșiei, și cei doi invitați rămaseră de capul lor. După vreo două săptămâni, moșierul fu chiar silit să plece la București pentru două zile. În timpul acesta, Otilia, urmată orbește de Felix, născocea tot soiul de distracții, izbutind să capete colaborarea binevoitoare a oamenilor de la curte. De o cracă groasă orizontală a unui nuc bătrân legase un leagăn în care se dădea în picioare, fluturându-și fusta și părul. Intra în toate șurile și dormea în fin. Nu se lăsase până ce nu se scăldase în heleșteu, gonind pe Felix ceva mai departe. Dar petrecerea de predilecție o constituia un soi de cavalcadă specială. Argatul de la grajduri le dăduse doi cai mai ciolănoși, pentru tracțiune grea, un fel de cai normanzi mai zvelți, care se lăsau încălecați cu blândețe și fără șea, ducând pe călăreți încet, la o simplă bătaie cu palma pe spinarea lor. Cei doi, supravegheați la

început de argat, se dedaseră binișor la acest sport și colindau singuri moșia. Însă Otiliei îi venise alt gust: să se urce chiar pe calul lui Felix. Calul, masiv, suportă fără obiecție îndoita greutate, și astfel oamenii văzură, crucindu-se, noua arătare, un cal purtând în spinare un bărbat și o fată, care stătea în față, lângă coamă, băiețește, cu fluierile picioarelor scăpate de sub rochie. Otilia găsea că acesta e sportul cel mai *chic*.

— Simt nevoia, îi mărturisi într-o astfel de cavalcadă Felix, după atâta singurătate, să iubesc pe cineva, să am o tovarășă... nedespărțită.

— Felix, îi răspunse Otilia, ești încă prea tânăr. Tu nu trebuie să te gândești la iubire, înainte de a-ți face o carieră strălucită. Iubirea, măsură ea vorba, e un cuvânt mare, dar apoi vezi că singură n-ajunge. Dacă un tânăr ar avea răbdarea și bunătatea lui Pascalopol, cum l-aș iubi!

— Pascalopol e și bogat, observă fără nici o intenție ironică Felix.

— O, nu pentru, asta, protestă Otilia, însă e adevărat că numai un bogat ca el poate să fie generos și gata de-a face unei femei orice capricii. Eu am un temperament nefericit: mă plictisesc repede, sufăr când sunt contrariată.

— Va să zică, cugetă tare Felix, ca să fiu iubit, va trebui neapărat să devin bogat?

— Poate că da, însă nu-i de ajuns. Papa, să știi, e foarte bogat, și-l iubesc mult, însă nu poate să facă fericit pe nimeni. Mama a murit de supărare.

Pascalopol aduse de la București știri neprevăzute. Stănică se căsătorise de două săptămâni, adică numaidecât după plecarea Otiliei. Toate formalitățile le avea de mult îndeplinite, amânase doar sistematic solemnitatea, pentru a constrânge pe Simion să-i acorde zestrea cerută. Lucrul se putuse deci face repede și într-un "cerc intim". Dar pe dată ce formalitatea

civilă fu îndeplinită (aceea religioasă fu respinsă ca prejudecată învechită), Stănică și Olimpia se năpustiră asupra casei căpătate drept dotă și vrură să intre în stăpânirea ei numaidecât. Casa era însă închiriată, și, cu drept cuvânt, chiriașul nu consimțise să se mute înainte de Sfântul Dumitru. Stănică devenise agresiv, îl amenință, îi găsi viții de executare a contractului, îi trimise somații în numele Aglaei, care, plictisită, se-nvoi cu chiriașul, plătindu-i o despăgubire, și acesta, în sfârșit, permise familiei Rațiu să pună stăpânire pe proprietățile ei. Cei doi n-aveau însă nici o mobilă. Olimpia de o parte și Stănică pe de alta începură să jefuiască amabil pe Aglae, Simion și Aurica, lingușindu-i și sâcâindu-i. Stănică pretinse că nu poate înțelege un cămin fără un document cât de neînsemnat că era ginerele unui artist așa de mare ca Simion. Îi “smulse” câteva tablouri, pe care apoi le aruncă în pod, cerând însă cele trebuitoare mobilării unei săli vrednice de aceste comori. Aglae le dădu tot ce putu. Soții Rațiu, nepăsători acum de posibilele reacțiuni ale lui Simion, veneau cu îndrăzneală, aproape în fiecare zi, și se invitau la masă. În astfel de împrejurări, copilul, numai de două luni, fu cu totul părăsit. Uitat în odaie cu ușa închisă, dar cu un geam de sus deschis, copilul se zbuciumase, poate cu febră, și căzuse jos din patul neîngrădit. Plin de contuziuni muri repede. Olimpia primi lovitura cu mult calm, aproape ca o ușurare, Stănică însă păru desperat. Sosi cu părul vâlvoi în casa Aglaei, repetă scena inimii slăbite, notifică la toți că existența lui era zdrobită. Aurel fusese cel mai inteligent copil de pe lume și prevestea de pe acum o carieră strălucită. Stănică povestea fel de fel de dovezi de precocitate, pretinzând că limbajul însuși se manifestase la copilul său. Refuză să se scoale de pe pat, sfătuind pe toți să se ducă să ajute pe Olimpia, care este tot așa de doborâtă, și mărturisind că, fără ajutorul altora, el nu

va fi în stare nici măcar să înmormânteze mortul. Într-adevăr, nu făcu nici el, nici Olimpia nici un gest serios în direcția asta, încât cheltuiala căzu în spinarea familiei Tulea. Stănică ceru chiar bani să comande monument copilului fără pereche, și Otilia bănuî că Pascalopol însuși fusese supus unei taxe. La înmormântare, Olimpia fu nepăsătoare, plictisită, Stănică însă plânse cu hohote, câștigându-și simpatia femeilor care se găseseră mai tot timpul prin cimitire. Pascalopol arătă celor doi un număr din *Universul*, în care se citea la coloana anunțurilor mortuare această compunere patetică:

De-a pururi sfâșiați sufletește, plini de revoltă în contra cerului nemilos: Stănică și Olimpia Rafiu, părinți; Simion și Aglae Tulea, bunici; Aurica Tulea, mătușă; precum și familiile înrudite: Giurgiuveanu, Mărculescu, Sima au nemărginita durere de a vă anunța ridicarea la ceruri a unicului lor fiu

AUREL RAȚIU

(Relișor)

în vârstă de două luni

răpus de o îngrozitoare boală, care a istovit trupuşorul lui mic, lăsând pe taticu și mămica lui fără nici un sens în viață. În curând vor fi și ei lângă tine, îngerăş scump! Trista solemnitate a înmormântării va avea loc etc., etc. Toți cei care l-au cunoscut și prețuit sunt implorați să asiste.

Otilia zâmbi puțin, apoi, devenind serioasă, zise:
— De Stănică asta am avut repulsie chiar de la început. Îl

cred capabil de orice și mă tem de el. Papa e slab, cum îl știi, n-ar trebui să-l primească în casă prea des.

— Împărtășesc în totul impresia dumitale, domnișoară Otilia, și am făcut ce am putut să deschid puțin ochii lui moș Costache. Cocoana Aglae și Stănică, iată o tovărășie primejdioasă.

Așa vorbi Pascalopol, trăgând rar câte un fum de țigare. Felix nu-și putu da seama cam ce pericol putea reprezenta, pentru Otilia, Stănică. Întâmplările ce urmau îl întăriră însă asupra dreptății aprehensiunilor Otiliei și ale lui Pascalopol.

Zilele trecură astfel cu mari absențe ale moșierului și cu încercări ale lui de a realiza față de Otilia atracțiile unui om în stare de orice zburdălnicie. Otilia îl copleșea cu calineriile ei, care strâneau inima lui Felix, în vreme ce Pascalopol însuși se adumbrea de ușurința mai tinerească cu care acesta se adapta temperamentului fetei. Felix admiră caracterul bun al moșierului, care oscila nesigur între sentimentul erotic și cel de paternitate, aci detestându-i cordial prezența, aci luându-i cu afecțiune brațul, ca unui fiu mare. Învins de această discreție nobilă, Felix se prefăcea din ce în ce mai mult că e interesat intens de aspectele câmpului și dispărea, lăsând pe Pascalopol să se bucure în voie de familiaritatea Otiliei, încredințat pe zi ce trecea că ea nu depășea marginile unui nevinovat joc de salon. Totuși, într-o zi, fu, fără să vrea, pricina unei scene pe care o regretă. Otilia voise din nou sa meargă călare și-l invitasese s-o ia alături pe același cal. Trecea astfel mândră și veselă prin apropierea curții, când Pascalopol, care nu mai văzuse acest inedit gen de călărie, le răsări înainte.

— A, zise el puțin palid, faceți cavalcadă matinală.

Felix făcu gestul de a-l saluta, dar se opri, căci își dădu

numaidecât seama de ridiculul situației. Pascalopol o luă înainte spre grajduri, ca și când ar fi fost în mod special ocupat.

— Mi se pare, observă Felix, că Pascalopol e indispus.

— Așa mi se pare și mie, trebui să recunoască Otilia, și, dându-se numaidecât jos de pe cal, o luă repede pe urmele lui Pascalopol. Felix porni spre grajd. În drum, zări pe Otilia și pe Pascalopol de braț, îndreptându-se spre curte. Cel din urmă se arătă cucerit de gingășiile Otiliei, păstrând numai resturile unei supărări amuzate.

— Otilia, spuse Felix în aceeași zi fetei, eu aș vrea să plec de aici.

— Și eu cred că e vremea să plecăm, consimți Otilia. A doua zi se întorceau la București.

VII

Când, pe toamnă târziu, Felix, acum student în anul întâi la Medicină, se găsi întâmplător în casa Aglaei, Aurica nu uită să-l atragă în punctul ei de vedere.

— Nu-mi explic, insinuă ea, cum poți dumneata, un tânăr așa de distins și de familie bună, să ieși pe stradă cu o destrăbălată ca Otilia.

— Otilia e foarte cuminte! protestă Felix.

— Nu știi dumneata toate, se încăpățână ea. O vede o lume întregă hârjonindu-se cu fel de fel de tineri. Dacă ar ști Pascalopol, care moare după ea!

— Otilia urmează Conservatorul și are, se-nțelege, colegi cu care stă de vorbă. Nu e nimic extraordinar în asta.

Aurica luă un aer de compătimire:

— Cum vă amețesc unele nebune pe voi, bărbații! Apoi oftă: N-am avut darul ăsta! Poate azi eram și eu altfel!

Tocmai atunci pică Stănică, din ce în ce mai asiduu în casa Aglaei, cu care părea a se-nțelege foarte bine. Era mai roșu la față și renunțase la orice boală.

— Nu știți noutatea, vesti el tare, acum am aflat-o de la contabilul lui Pascalopol. Pascalopol se logodește cu Otilia.

Se produse atunci o reacție neașteptată. Aurica se făcu galbenă, apoi începu să tremure din toți mușchii feței și, în sfârșit, izbucni într-un plâns ridicul, cu sughițuri ascuțite. Se aruncase pe canapea și, cu batista la ochi, scâncea, după aceea, comprimându-și fața, ieși ca o nebună din odaie și-și duse în camera ei, vecină, ecourile plânsului.

— Dar ce s-a-ntâmpat? întrebă Aglae, atrasă de zgomot. Stănică repetă știrea.

— Proastă ești tu, Aurico, vorbi Aglae suspinătoare prin ușa deschisă, să-ți faci sânge rău pentru o dezmațată!

— N-am avut noroc, se căină Aurica printre sughițuri.

— N-ai avut îndrăzneală, fiindcă te-am crescut bine. Dar nici de una ca ea nu s-alege ceva. S-o găsi cineva să deschidă capul lui Pascalopol.

— E de datoria unor oameni de onoare să informeze pe Pascalopol asupra consecințelor. Trebuie împiedicat și moș Costache, observă Stănică.

Aglae făcu un gest de dispreț.

— Costache se uită numai în ochii ei. E în stare, doamne iartă-mă, de toate năzbâtiile.

Felix ar fi râs în altă împrejurare de plânsul așa de naiv invidios al Aurichii. Îl împietrise însă știrea logodnei Otiliei, pe care o credea adevărată. Comunicând Otiliei scena din casa Aglaei, aceasta zâmbi dând din umeri.

— Fleacuri de-ale lor. Nu e nimic adevărat. Dar poți să-ți faci o idee de ura lor. În curând, sunt sigură, o să te vâre și pe tine în chestiune.

Nu mult după aceasta, feciorul anunță lui Pascalopol pe domnul Stănică Rațiu. Moșierul făcu o mișcare de plictiseală și ar fi trimis vorbă că nu e acasă, dacă Stănică, venind strâns îndărătul feciorului, n-ar fi pătruns în odaie înainte ca acesta să fi sfârșit mesajul. Pascalopol întrebă din ochi pe Stănică asupra rostului vizitei, întinzându-i o cutie mare de țigări de foi, dar arătându-se mereu preocupat de alte lucruri. Stănică ședea pe marginea scaunului.

— Și eu și soția mea vă păstrăm, începu el, domnule Pascalopol, o recunoștință neștearsă pentru generozitatea cu care ne-ați ajutat atunci când am pierdut pe scumpul nostru fiu.

De aceea, mi-am zis că, oricât sunt la mijloc legături de rudenie, trebuie să răspund și eu printr-un gest leal și să vă atrag atenția asupra unei primejdii. Mi s-a spus că vă logodiți cu domnișoara Otilia.

Pascalopol întrerupse cu vioiciune:

— Cine ți-a spus asta? Domnișoara Otilia?

— Nu. Vedeți, lumea vorbește.

Pascalopol se posomorî din nou.

— Domnișoara Otilia, continuă Stănică, este o fată foarte simpatică, dar știți, educația ei a fost fatalmente neglijată. Moș Costache e om bătrân, nu poate s-o supravegheze, n-are interes, în definitiv.

— Pentru ce n-are interes? întrebă serios moșierul.

Stănică își pierdu puțin cumpătul.

— Pentru că, cred că știți, poate, Otilia nu e fata lui, e o...

— Domnule Rațiu, observă Pascalopol cu reproș, ești un om cu cultură, un avocat, nu înțeleg cum poți vorbi astfel de lucruri. Credeam că vii să-mi spui ceva serios.

— Depinde de cum vedeți chestiunea. E foarte serios. Otilia e tânără, neexperimentată, azi se întâlnește c-un tânăr, mâine cu altul, o fată greșește ușor. În casa lor stă un student de vârsta ei, pentru care se pare că are înclinațiuni... Cumnata mea Aurica a văzut lucruri decisive, dar, ca domnișoară, s-a sfiit să vă comunice, de aceea am luat eu hotărârea să vă scutesc de o decepție. Înțelegeți, un om mai în vârstă, chiar bogat, nu poate lupta cu temperamentul aprins, poate prea aprins, al unei fete de nouăsprezece ani.

Pascalopol lovea nervos în birou cu coada unui cuțit de tăiat hârtie.

— În definitiv, cu ce scop îmi spui toate astea? întrebă el, ridicându-se.

— Dar... ca să vă servesc, din recunoștință, până nu e prea târziu.

— Îți mulțumesc, zise scurt Pascalopol, acum sunt ocupat.

Și trecu în altă cameră, încuind ușa după sine. Stănică mai rămase puțin pe scaun, examinând suprafața biroului. Luă în mâini o carte de vizită, o hârtie scrisă la mașină, un plic cu antet, le examină și le puse la loc, apoi scoase din cutie două țigări de foi și se ridică. La ușă se opri, și, răzgândindu-se, se întoarse și mai luă încă două țigări.

Pascalopol, întors de la moșie, își reluase de mult obi-ceiurile și, fără a-și exagera primejdiile din partea lui Felix, venea aproape în fiecare zi la moș Costache. În seara aceasta nu veni. Pe fața Otiliei, Felix citi o umbră de preocupare. A doua zi, Otilia ieși în oraș. Întors de la Universitate, Felix o găsi stând turcește pe sofaua ei, cu genunchii strânși în brațe și cu bărbia rezemată pe genunchi.

— Sunt foarte plictisită! Aș vrea să fug undeva, să zbor. Ce bine de tine că ești liber! Aș vrea să fiu băiat.

— Nu vrei să-mi spui ce ai? o întreabă Felix, blând.

— Nimicuri, niște mizerii, de ce să le mai știi și tu. Atâta îți spun, că vreau să plec de aici.

Felix se îngrijoră din nou.

— Unde vrei să pleci?

— Oriunde. Și cu tine aș pleca.

— Otilia, se exaltă Felix, fac pentru tine tot ce-mi spui. Știi că am oarecare venit, o casă, vei fi... sora mea, dacă vrei așa.

Otilia începu să zâmbească și mângâie matern și cu vârful degetelor subțiri obrazul lui Felix.

— Sunt o nebună, Felix, nu trebuie să te iei după mine. Tu nu ești încă major, deși papa ne-ar da voie să facem orice năzbâtii, să ne așezăm și-n lună. Însă ar vorbi lumea pe

seama ta. Tu trebuie să fii liber, să muncești. Altfel, îți ratezi cariera. Am să-l rog pe papa să se mute de aici.

Otilia se ținu de cuvânt și, coplesind pe moș Costache cu mângâieri, începu să-l roage:

— Papa, să ne mutăm de aici, te rog, ai unde. Felix e prea departe de Universitate, și ar avea nevoie de o cameră mai bună, să-și primească colegii. Și eu mă duc greu la Conservator. Ai casa din strada Știrbey Vodă. Doar Felix plătește.

Gâdilat de brațele Otiliei, moș Costache rezista moale, cu vocea lui răgușită.

— Are să fie cam greu, pierd un venit...

— Papa, te rog, hai să ne mutăm.

Moș Costache spuse Aglaei noua hotărâre. De altfel, își făcuse socoteala că ar putea să închirieze casa din Antim mai scump decât cealaltă.

— Cine ți-a dat ideea asta? se răsti aceasta.

Luat repede, Costache mărturisi:

— Otilia. E departe de Conservator.

— E departe de bărbați, îl parodie Aglae. N-ai să lași casă bună, bătrânească, pe mâini străine. Atât îți spun!

Moș Costache nu îndrăzni să scoată nici un cuvânt și, când Otilia îl îndemna din nou să se mute, căută să iasă din încurcătură cu un:

— Să vedem! Să ne mai gândim. Nu e nici un zor!

Ostilitatea Aglaei se îndreptă încet dar sigur și în direcția lui Felix, așa cum prevăzuse Otilia. Tânărul o constată în mici lucruri, în aparență neînsemnate. Întâi nu mai fu rugat să pregătească pe Titi pentru corigență, fiind înlocuit cu Stănică, a cărui pedagogie gălăgioasă, plină de invective împotriva școlii se dovedi mai pe placul lui Titi. Apoi văzu că Aglae avea un chip special de a-și arăta invidia într-o privință oarecare,

și anume, tăgăduind cu autoritate că ceva se întâmplase sau se va întâmpla.

— Ce faci, zisese ea lui Felix, cu un dispreț intenționat, prefăcându-se că uitase planurile acestuia, nu-ți cauți o slujbă? Ca orfan, găsești mai ușor. Să ai și dumneata un mic rost în viață.

— Urmez Facultatea de medicină, vesti Felix jignit.

Aglae afectă a nu-l lua în serios:

— Aș, facultatea, asta e pentru băieții de bani gata. Îți găsește el, Costache, vreun rost pe unde va.

Felix se temu ca Aglae să nu înrăurească pe moș Costache și ca acesta să nu fie cumva în stare să-l împiedice, măcar nedându-i cele trebuitoare. Dar moș Costache, ca de obicei, nu numai nu-l stânjeni, ci părea mândru de împrejurarea asta, și, mai târziu, primi pe colegii tânărului cu mimica lui particulară, însă cu o desăvârșită îngăduință. Numai când Felix avu trebuință de bani pentru înscriere, moș Costache se fâstăci, întrebă dacă nu se poate mai târziu, sfătui pe tânăr să ia din altă parte, că găsește el pe urmă. Cum Felix nu avea nici un “altă parte”, înfățișă cazul Otiliei, care făcu ceea ce făcuse și altă dată. Pretinse a avea ea o metodă sigură, merse prin oraș și aduse bani, cu sfatul de a nu pomeni nimic nimănui. Felix deveni, bănuitor. Titi se înscriese mai departe la liceu, după ce dăduse corigența, și frecventa cursurile îmbrăcat în uniformă ca un ofițer. Și el începuse a-l irita pe Felix cu această convingere nestrămutată că Felix nu va urma mai departe studiile.

— Acum ce faci? îl întrebă el.

— Mă voi înscrie la Universitate.

Titi tăcu neutru, apoi spuse convins:

— Mama zice că ai să-ți cauți o funcție!

Când Felix se înscrie cu adevărat la Universitate, Aglae păru consternată.

— Tu nu supraveghezi deloc pe băiatul ăsta? zise ea lui Costache.

Stănică deplânse soarta intelectualilor și se jură că, dacă ar fi avut din nou vârsta lui Felix, s-ar fi vârat la un meșteșug. Lucrul fiind iremediabil, Aglae începu și ea să compătămească viața medicilor, să dea pilde de mizerie, să dezguste în orice chip pe Felix. Nu trecu mult și Titi nu mai merse la liceu și apăru într-un costum civil măiestos, cu lavalieră. Taina se lămuri pe dată. Titi era prezentat ca “student” la belle-arte, unde într-adevăr se înscriesese, pretinzându-se că a terminat liceul. Acum Aglae, până mai ieri detestatoare a mângălelilor lui Simion, se mărturisea o admiratoare aprinsă a artelor.

— N-am vrut, zicea ea, să împiedic vocația lui Titi. Să-și cultive talentul în liniște, că îngrijesc eu de viitorul lui. Nu oricine se naște cu un dar ca al lui.

Acestea fiind spuse față de toți, Otilia făcu cu ochiul lui Felix. Aglae o observase.

— Și dacă mi-o ajuta Dumnezeu, adăugă ea înțepat, am să-l înșor și să-l așez la casa lui, ca să nu cadă pe mâinile unei dezmațate.

Ironia soartei făcu ca tocmai “dezmațata” să deștepte instinctele erotice ale lui Titi. De la o vreme, acesta venea din ce în ce mai des în casa lui Giurgiuveanu, căutând în chip învederat pe Otilia. Lipsit de elocuiune și de idei, el se așeza în apropierea fetei și zâmbea tăcut, căutând cu dificultate un prilej de convorbire. Totuși, aceste vizite dese erau surprinzătoare din partea lui Titi, care nu ar fi mers singur în casa cuiva, sub nici un chip. Titi se lăsa îmbrăcat după gustul Aglaei, se mișca după ordinele ei și refuza să facă altceva, pe

dată ce citea negațiunea în ochii ei. Acum Titi părea nervos și-și înghițea, când vroia să vorbească, prea des, saliva.

— Ce faci? întrebă el deodată, așezându-se lângă Otilia.

— Tu nu vezi? cos, răspunse Otilia, fără să-și ridice capul, ca unui copil mic.

Câteodată Titi ședea așa de mult, rumeșând o intenție obscură și urmărind toate gesturile acesteia, încât Otilia se agasa și se ridica să plece în odaia ei. Titi o urmărea docil și acolo și se posta în pragul ușii.

— Titi, tu n-ai nici o ocupație?

— Nu! răspundea naiv Titi, urmărindu-și gândul neexprimat.

Un instinct de față însă făcea pe Otilia ca față de Titi să-și supravegheze gesturile ei, așa libere și de nepăsătoare, de obicei. Titi începuse să fie congestionat la față, distrat, și Aglae, bănuind pricina, îl îndemna să plece de acasă. Stând pe bancă chiar alături de Otilia, fiind de față și Felix și vorbind cu toții despre colegele lor, Titi, răsând chinuit, apucă stângaci brațul gol al Otiliei.

— Dar stai frumos, Titi, ce ai? se irită aceasta și privi semnificativ în ochii lui Felix.

Titi puse lui Felix, între patru ochi, o întrebare care-i sui acestuia tot sângele la cap:

— Ascultă... tu ești bine cu Otilia... spune drept... se pretează?

— Cum poți jigni pe Otilia, se indignă Felix, presupunând asemenea lucruri? Otilia e o fată cuminte. Titi mestecă saliva, preocupat și incredul:

— Mama spune că a văzut-o cu mulți.

— Nu e adevărat, nu e adevărat! negă Felix aprins.

Într-o zi însă, Titi, după o lungă ședere nemotivată în

apropierea Otiliei, care citea, îndrăzni un gest oarecare de concupiscentă, care irită pe fată.

— Ești nebun, Titi, țipă ea, pleacă de aici!

Țipătul ei fu auzit indirect de Aglae, care se mânie foc, însă nu pe Titi, ci pe Otilia. Ea își vărsă toată ciuda față de moș Costache, fiind sigură că Otilia o auzea dintr-o odaie alăturată:

— Nici n-a pus mâna băiatul pe ea. Și dacă ar fi pus, ce? Fete ca ea pentru asta sunt. Să trăiască discret cu băieții de familie, să-i ferească de alte lucruri mai rele.

Otilia apăru pe ușă cu coama mânioasă, cu ochii încărcăți de fulgere.

— Papa!, strigă ea, ori plec pentru totdeauna din casa asta, ori tanti Aglae nu mai calcă pe aici.

Moș Costache holbă ochii, și așa prea holbați, și deschise brațele ca un om ce stă să se-nece, privind cu teroare și implorare când pe unul, când pe altul. Aglae făcu o strămbătură de sfidare, dar nu îndrăzni să mai vorbească, uimită de neașteptata reacțiune. Costache, după ce așteptă în zadar ca cele două părți să se potolească, spre a-i cruța trebuința de a lua o atitudine, își dădu seama de țaria mâniei Otiliei, care aștepta inflexibilă.

— Nu-nu-nu... trebuie... să-să-să... spuneți vorbe grele, se bălbâi el către Aglae, la plural, spre a atenua prin echivoc reproșul.

Aglae ieși, trântind ușa. Otilia merse către moș Costache, îl îmbrățișă tristă, dar fără să plângă, și, lăsându-și capul pe umărul lui, spuse alintându-se:

— Papa, de ce lași tu să mă batjocorească, știi bine că nu le-am făcut nimic?

Moș Costache, în loc de orice răspuns, o strânse ușor în brațe.

Acum tanti Aglae nu mai venea în casa lui moș Costache, spre întristarea acestuia și bucuria Otiliei. În schimb, atât Costache, cât și Aglae, ca să poată păstra comunicarea între ei, unul, din lașitate, cealaltă, din interes, se foloseau de Felix, care începu să fie, fără voia lui, un agent de legătură. În același timp, Stănică făcea cu ochii lui ceea ce ar fi voit să facă Aglae. Se-ntâmplă ca o dată Stănică să-l găsească în casă, în odaia lui, numai pe Felix, care citea un curs de anatomie. Venise tiptil, trecând prin toate odăile fără să trântescă ușile, așa încât Felix fu speriat când auzi înapoia lui un glas bărbătesc. Stănică începu să se plimbe prin cameră, examinând cu atenție toate lucrurile și vorbind cu o bonomie intenționată, ce presupunea complicități din partea lui Felix.

— Va să zică, aici stai... nu e rău (Stănică înfipse mâna în saltea, privi fugitiv în dulapul de haine), are mobile moș Costache... Nu știi cât îți reține pentru pensiune? Te pomenești că nu știi nici ce venit ai! Să știi că am să mă interesez, aflu eu prin oamenii mei, moșu e pezevenghi (Stănică ieși în geamlăc, continuând vorbirea și mai tare, și deschise ușa de la odaia Otiliei), e bogat putred, dar se ascunde, nici nu poți ști bine ce are și ce n-are. Aici șade Otilia! Frumos! Frumos! Nostimă față, Otilia (Stănică făcu cu ochiul lui Felix), are temperament, știe Pascalopol după ce umblă, stai alături de ea, las' că-i bine, și eu, când eram, student, ședeam la gazdă pe aceeași sală cu o fată delicioasă, eh, ce fată, să te ferești însă de Otilia, e șireată, fă-ți interesele și atât, nu te cola, las', că nu ești dumneata prost, nu te văz eu? (Stănică făcu iar cu ochiul lui Felix, căruia îi ardeau obrazii de ciudă.) Dar ce are Otilia aici? (Stănică îi scotocea acum prin sertare.) Ce de inele, ce de cercei, batiste fine, fleacuri scumpe, Pascalopol să trăiască... Cu Otilia, dacă ai bani, bine, dacă nu, te plan-

tează. (Stănică începu să coboare scările, condus strâns de Felix, care se temea să nu ia ceva din casă; ajunși în odaia cu masa de joc, începu din nou să scoțoască, întoarse tablourile pe dos, cercetă căptușeala de lemn a oglinzii, aruncă ochii în toate părțile, în sfârșit ridică capacul cheselei cu tutun și începu să miroasă.) Are tutun bun moșu, și știi de unde, nici nu-ți trece prin gând, are debit de tutun, pe care îl exploatează prin alții, tot Pascalopol i-a făcut rost de brevet, câștigă grozav, fiind în centru. (Stănică vârî mâna adânc în chesea și-și umplu buzunarul cu tutun.) Uite, oameni ca ăștia lasă succesiuni încurcate, și-o spun eu, ca avocat, nu fac testament, sau fac unul neștiut de nimeni, în favoarea câte unui șiret. Otilia ce treabă are? Noi, familia, dacă am fi mai energici, am putea lua măsuri, știi, sunt destule, debilitate mintală etcetera, etcetera, dar moșul e pezevenghi, îl învață Otilia și-l ajută Pascalopol. Ascultă, spune drept, în fond e în interesul dumitale, eu pot să-ți fiu de mare folos în carieră (am să-ți recomand o fată faină, unică), n-ai auzit pe moș Costache vorbind de testament, de adopțiune, de lucruri de astea, în sfârșit? E discret moș Costache, dar dumneata trage cu urechea, mai ales când vine Pascalopol. Mai treci pe la noi, întreba Aurica de dumneata!

Din această pălăvrăgeală a lui Stănică, Felix fu nevoit să constate că unele lucruri nu erau lipsite de adevăr. Mergea pe stradă cu un coleg de facultate, când deodată acesta îl trase repede de braț.

— Vino-ncoace, să ne ascundem colo în gang. Trece în colț proprietarul meu, căruia nu i-am plătit chiria pe luna asta.

Se aflau pe bulevardul Elisabeta, pe porțiunea dinspre Cotroceni. Felix aruncă ochii și zări pe moș Costache, care o lua în direcția Căii Plevnei. Întrebă mirat:

— Acela e proprietarul? Dar bine, este unchiul meu, Costache Giurgiuveanu.

— Nu mai spune! Chiar așa-l cheamă.

Colegul îl informă că ședea într-o casă de raport cu câteva caturi, foarte modernă, însă cu apartamente mici, pe care proprietarul le închiria la studenți, la intelectuali tineri în concubinaj, scoțând astfel un venit mai mare. Accepta chiria lunar, în schimb se acoperea printr-o poliță scadentă la data exigibilității ei. În caz de neplată, preschimba polița sporindu-i cifra, sau o protesta, dând afară pe chiriaș. În genere însă îngăduia pe toți cu multă bonomie, fiindcă prin sistemul polițelor și al întârzierilor, chiria, mică în teorie, se dubla. Plătită anticipat, chiria era, de pildă, patruzeci de lei lunar, polița era de optzeci de lei, la întârzieri cu preschimbări se adăuga dobânda. Când tânărul chiriaș se încurca, moș Costache nu devenea brutal. Arunca ochii prin casă, ajuta memoria debitorului și-i cerea, bunăoară, dacă era student în medicină (pe aceștia îi prefera), tratate de medicină, cursuri, articole de obicei scumpe. Felix își aduse aminte fulgerător atunci că moș Costache se oferise să-i cumpere el, punându-i în cont, anume manuale, ceea ce-l surprinsese ca contrastând cu aparența lui ignoranță, și că chiar îi adusese unul, în perfectă bună stare, cu excepția unei semnături rase cu un briceag. Colegul îi mai povesti că moș Costache vine des să vadă casa, îi dă târcoale atente, privind-o cu mâinile la spate de pe trotuarul opus, ba urcă scările, ascultând uneori zgomotele din casă, că instalase, unicul în București, un dispozitiv care face ca becul electric, aprins cu comutatorul de jos, să se stingă cam în clipa când chiriașul ajunge la etaj. Asta, pentru a evita rămânerea peste noapte a unei lămpi aprinse. (Felix se gândi prin contrast la lampa cu petrol din casa lui moș Costache.) De altfel, bătrânul nu făcea nici o observație, privea cu ochi

paterni pe tinerii care aduceau femei și le saluta ceremonios pe acestea, dacă păreau de condiție bună. Colegul mai adăugă că moș Costache avea obiceiul să încerce de a da restul, la unele sume plătite, în timbre poștale, pe care le ținea într-un portofoliu gros, legat cu gumilastic, pretextând că n-are mărunțiș. Felix își aminti numaidecât de debitul de tutun denunțat de Stănică.

Spre Crăciun, Stănică apăru în casa lui moș Costache cu un individ necunoscut, între două vârste, îmbrăcat în haine prea lungi, ponosite, cu mari mustăți roșcate căzând peste buze, cu capul ras. Avea înfățișarea nerușinată, ipocrită a avocaților de provincie, siliți să facă orice pentru a trăi și lipsiți de orice scrupule. Fața îi era rumenă, înfloritoare, iar ochii, spălăciți. Întâmplător, se afla și Pascalopol, fiind spre seară, alături, se-nțelege, de Otilia și de Felix. Acesta rămase nedumerit când Stănică recomandă pe individul roșu:

— V-am adus un doctor fain, eminent, prieten intim al meu, domnul doctor Vasiliad, cam grecotei el, nu-i vorbă, dar bun doctor, pe mulți a sculat din pat.

Stănică vorbea familiar, cu pretenții de umor, însă Pascalopol nu gustă deloc spiritul lui și lăsă privirea în jos, jenat. Doctorul se așezase îndrăzneț pe scaun și aștepta ca un specialist chemat într-adins. Felix schimbă câteva ocheade cu Otilia. Vădit, amândoi nu înțelegeau ce voiau cei doi musafiri.

— Papa, întrebă Otilia, ești bolnav? Tu ai chemat pe domnul doctor?

— Nu, nu, nu, se apără Costache, înspăimântat la ideea de a plăti vreo vizită. N-am chemat pe nimeni.

— Ei, frate, preciză Stănică cu aer jignit, domnul doctor nu ia nici un ban, l-am adus eu ca pe un prieten, să-l cunoașteți și dumneavoastră, dar ar fi bine să vă examineze puțin, nu

strică, e mai cuminte să chemi doctorul când ești sănătos. Nu e așa, Vasiliad, ce zici?

În loc să se arate jenat, ca o cântăreață căreia i se cere să cânte la vizite, doctorul răspunde hotărât:

— Se-nțelege, se-nțelege!

— Ce spui, Vasiliad, de verișoara mea Otilia, zise Stănică, arătând spre fată, nu-i așa că-i strașnică?

Vasiliad păru a aproba, dar întrebă judecătorește:

— Sunteți căsătorită?

— Aș, pufni Stănică, ce căsătorită! Nici n-o sfătuiesc să se căsătorească. Azi, o fată frumoasă și inteligentă face carieră strălucită, dacă n-are prejudecăți. Ce să se mărite? Cântă admirabil la pian, vorbește două limbi străine, i-ar trebui o protecție mare. Ai văzut Lilly de Georgiades! A luat un premiu la Nisa acum trei ani!

Otilia se-ncruntă de bunăvoința trivială a lui Stănică, și Pascalopol începu să bată nervos cu degetele în masă. Lilly de Georgiades era, alături de Mița Biciclista, o curtezană de stil mare a Capitalei din acea epocă.

— Examineaz-o pe Otilia, stăruie Stănică. E cam nervoasă, debilă.

Otilia opri scurt, cu un gest ironic, pe doctor, care se mișcase spre ea.

— Mersi! Nu sunt bolnavă, sunteți prea gentil!

— Nu știi, Otilio, declamă Stănică, ce ureche fină are doctorul! Minunată! Dacă-l aduceam la vreme la îngerășul meu, azi ar fi trăit. Să știi ce te așteaptă, să previi, ăsta e rostul medicinei! Moș Costache, te rog eu (Stănică făcu din mâini semnul rugăminții), am văzut că tușești, ai să-mi mulțumești.

Vasiliad se ridicase, îndreptându-se spre Costache, care

implora pe ceilalți din ochi să-l salveze, în vreme ce Stănică, spre a-i zădărnici rezistența, îi și trăsesese haina.

— Găsesc că nu e potrivit, protestă Otilia cu oarecare iritare, să-l examinați pe tata, fără rost, să-i mai vărâți în cap cine știe ce idei.

Stănică izbutise să tragă și vesta și se făcu că n-aude pe Otilia.

— Ai să-mi mulțumești, nu altceva! asigură el pe moș Costache. Ureche minunată.

Doctorul Vasiliad comandă profesional bătrânului:

— Scoateți-vă și cămașa!

Acesta, intimidat, se execută, aruncând o uitătură vrednică de milă către ceilalți, care nu se putură abține de a nu zâmbi.

— Câți ani aveți? întrebă doctorul, imperios. Moș Costache se fâstâci. Era învederat că nu-i plăcea să-și spună vârsta.

— Șaizeci și șapte, șaizeci și cinci... nu știu!

— Hm! făcu doctorul, în timp ce Stănică se-nvârtea, frecându-și mâinile, în prada unei vizibile satisfacții. Ați suferit de vreo maladie infecțioasă intimă, soția dumitale a făcut avorturi?

Moș Costache se-ngălbeni, iar Pascalopol interveni:

— Domnule doctor, eu cred că la o consultație de amuzament nu e nevoie de întrebări nepotrivite, când sunt de față și domnișoare.

— De ce, de ce? sări țanțoș Stănică, domnul doctor trebuie să știe tot!

Doctorul nechemat așeză pe bolnavul fără voie pe un scaun, îi ciocni genunchii, așezați unul peste altul, spre a le controla reflexele, încercă cu un ac de gămălie sensibilitatea epidermei, privi pe Costache în pupilele ochilor, cu ajutorul unei

lumânări apropiate brusc, îl puse să scoată limba afară și s-o țină dreaptă, îl chestionă apoi într-un mod straniu: cât face $15 + 18$, în ce an se află, cine este rege. Moș Costache, așa de supus prin firea lui, se cam supără:

— Crezi c-am ajuns în ddoaga copilăriei?

— De câtă vreme aveți această dificultate la vorbire? întrebă doctorul, privind cu înțeles spre Stănică.

Iritat de îndrăzneala lui Vasiliad, moș Costache se bălbâi și mai rău:

— Uuunde vvvezi dum... dumneata că am dificultăți?

— Așa vorbește dumnealui totdeauna! asigură Stănică.

Felix, deși la începutul studiilor, din scurta lui experiență prin contactul cu colegii, prin lectura din proprie inițiativă a unei *patologii generale*, înțelese că Vasiliad umbla să descopere la moș Costache o atingere a sistemului nervos, vreo infecție localizată. Din felul cum examina doctorul, nu i se păru că are de-a face cu un practician bun.

— Domnule doctor, zise el, ceea ce bănuți dumneavoastră, examinând reflexele, nu poate exista în nici un caz în această casă.

— Dumneata ai noțiuni de medicină? întrebă Vasiliad, ostil.

— Domnul este student în medicină! comunică Stănică.

Doctorul se încruntă și deveni deodată servil.

— Daa? N-am știut! Firește că nu e nimic. Dar noi ne facem datoria.

— În cazul de față, mi se pare că vă amuzați pe socoteala lui papa, adăugă Otilia.

Pascalopol privi la cei doi tineri cu simpatie și bătu aprobativ pe Felix pe umăr.

Vasiliad începu acum să facă auscultăția plămânilor, ducându-și urechea deasupra spinării bătrânului.

— Spuneți treizeci și trei, comandă el.

— Cccum ?

— Spuneți tare: treizeci și trei. Așa. Tușiți. Din nou: treizeci și trei.

— Treizeci și trei. Treizeci și trei. Treizeci și trei.

Doctorul ridică capul.

— Ați suferit vreodată de vreo congestie la baza, stingă ?

— Nu-nu-nu! se apără Costache, puțin palid.

— Ați avut ceva: aud crepitațiuni.

— Domnule doctor, sări Pascalopol, lăsați omul în pace.

N-a avut nimic.

— Nu aveți din când în când sufocațiuni, palpitații ?

Moș Costache ezită, indispus.

— Am să vă dau un calmant foarte bun, insinuă doctorul !

— E vârsta, firește, comentă sinistru Stănică. Examinează și inima, Vasiliad.

— Se-nțelege, se-nțelege.

Vasiliad ordonă lui moș Costache să-și oprească respirația și-și puse urechea pe pieptul lui, în vreme ce cu mâna dreaptă îi lua pulsul.

— Oarecare oboseală, decretă el, nesolicitat, evident, îngroșarea vaselor. Sunteți cam sanguin, cam rumen la față. Trebuie să vă feriți de accidente. Mâncare mai puțină.

Doctorul se pregătea să continue examenul și în direcția nutriției, însă moș Costache începu să reziste. Își trăsese cămașa și se îmbrăca.

— Ajunge, ajunge, n-am nevoie, mulțumesc, bombăni el.

— Suntem grăbiți, domnule doctor, tăie scurt Pascalopol, ridicându-se, tocmai voiam să ieșim în oraș. La revedere. La revedere, domnule Stănică.

— Circulația dumneavoastră e singura chestie care trebuie

să vă preocupe, urmă doctorul, ca să dea o înfățișare onorabilă concedierii.

— Nu-i așa? Nu-i așa? exultă Stănică, nu se știa dacă de recomandarea doctorului, sau de știrea proastei sănătăți a examinatului.

Ca să scurteze comedia, Pascalopol trecuse în odaia alăturată, trăgând printr-un semn pe toți ceilalți ai casei. Moș Costache se duse supărat în odaia lui, să-și dreagă îmbrăcămintea, iar Otilia veni cu informația că Stănică și doctorul trecuse, prin stradă, în curtea Aglaei.

— Ceea ce face Stănică mi se pare foarte suspect, spuse Pascalopol către Felix și Otilia. Să fiți cu ochii în patru. Cu siguranță că doctorul a fost trimis de cocoana Aglae. Am impresia că am auzit de el, e unul dintre acei ratați ai meseriei, cu care se aranjează decese cu moșteniri importante, gata să dea orice mărturie.

— Dar ce rost are să vină aici, nu înțeleg, spuse Felix.

— Zici că îi făcea examenul sistemului nervos? urmă Pascalopol, apucând pe Felix prietenește de braț. Întreba de infecții, de avort, firește. Cu alte cuvinte, voia să vadă dacă nu cumva Costache e pe cale de a se scrânti, de a deveni iresponsabil. Un șnapan de asta, care are curajul să intre nepoftit în casa omului și să-l dezbrace, e în stare de orice. Poate să insinueze că a avut impresia că Costache era atins, că bălbăiala, pe care toată lumea i-o știe, e un fenomen suspect etcetera. Dacă cucoana Aglae ar fi întrebată, ca martoră, ce știe despre bălbăiala inofensivă a bietului Costache, ce credeți c-ar spune?

Cei doi erau nedumeriți.

— Ar fi în stare să spună că Costache n-a avut-o înainte și că numai de câțeva vreme i-a venit, că Costache a început să devină iritabil, c-o gonește pe ea, pe soră-sa. Lumea o crede, ca soră.

— Dar de ce? se chinuia mereu Felix cu întrebarea.

— Ești copil! O vezi pe fata asta? (Arată spre Otilia.) Fata asta n-are pe nimeni, decât pe moș Costache, care, să nu fim nedrepti, o iubește. Datoria lui este însă să-i lase un rost, fiindcă i-a mâncat averea bieteii maică-sa, sau s-o adopte, ca să-i asigure succesiunea. Dacă ar vrea (spuse el ca pentru sine), de mult n-ar mai interesa-o mizeriile astea. Dar, în sfârșit! Ei bine, cucoana Aglae, condusă de Stănică ăsta, care e un escroc (să nu te superi, domnișoară Otilia) și umblă după procopseală, e capabilă să declare că Costache s-a smintit și e iresponsabil, aducând mărturia doctorului. Pentru bani, capeți orice declarație. Costache pus sub interdicție înseamnă scoaterea din casă a domnișoarei Otilia.

— Vai! se înspăimântă Otilia de raționamentul dur al moșierului.

— Așa ceva n-are să se-ntâmples, nu-ți fie teamă, o mângâie Pascalopol, Costache e sănătos, trăiește mai mult decât noi toți; dar trebuie să fii prudentă. Spionajul e cam rușinos, dar uneori e sănătos. Domnul Felix merge des prin casa cocoanei Aglae, n-ar strica să tragă cu urechea. Trebuie să țină și el la dumneata (am văzut eu că ține, nuanță Pascalopol cu o ironie bonomă), cum țiiu și eu, și moș Costache... ca la o ființă gingașă, care merită ocrotirea, ca la o floare rară. (Felix privi pe moșier, aprobând, gata la devotamente.) Să fim preveniți, să nu-i facă lui moș Costache cine știe ce boroboacă. Stănică ăsta e îndrăzneț, nerușinat, știe, ca orice avocat, toate șicanele.

— Nu-mi vine să cred, mai rezistă conștiința Otiliei, că tanti Aglae ar fi în stare să ajungă până la mârșavia asta, măcar de rușinea lumii, fiindcă, altfel, este într-adevăr lipsită de orice sentimentalisme. De ce ar da de bănuț? O cred mai ipocrită.

— Dacă nu s-au gândit la asta, atunci au vrut să știe,

emise Pascalopol altă ipoteză, dacă Costache o mai duce mult. Să vadă cum merge inima, dacă n-are vreo racilă, să-l su-pravegheze de aproape. Știi de ce nu l-a lăsat pe Costache să se mute? Ca să nu scape de sub ochii ei. Dacă moș Costache ar fi mai de înțeles, de mult îl făceam să-și pună afacerile în regulă.

Moș Costache se întorsese îmbrăcat cu paltonul, dar cu fața întunecată.

— Aaasta nu-nu-nu-mi place... Să nu-mi mai vvvie pe-aci! protestă el, prea târziu.

Pascalopol îl luă de braț și-l împinse spre ieșire. Ceialți se pregăteau și ei sa-l urmeze, fiindcă moșierul îi invitase seara în oraș. Când trăsura se urni, Pascalopol spuse bătrânului, îmbietor:

— Măi Costache, fă-mi, mă rog, plăcerea și treci mâine dimineată pe la mine, am să-ți spun lucruri care te interesează.

Felix, așezat pe banchetă, avea privirea îndreptată înspre punctul de pornire. La poarta casei Tulea zări o îngrămădire de capete care priveau înspre trăsură cu expresii sumbre. Mai mult prin intuiție, distinse, pe lângă silueta doctorului, care pleca, pe acelea ale Aglaei, Aurichii, Olimpiei și a lui Stănică, iar mai în fund, cocoșa imbrobodită a lui Simion.

VIII

Felix își dădea prea bine seama că iubește pe Otilia, fără să poată determina conținutul acestui sentiment. Uneori îl urmăreau genunchii mici ai fetei, în poziția în care ea îi îmbrățișa. Erau niște genunchi caști și ștregari în același timp, cu o personalitate a lor proprie, și lor ar fi voit Felix să le comunice printr-un limbaj mut dragostea lui. Altă dată, părul căzut în bucle creștea în visele tânărului și-l inunda. Să-i spună Otiliei c-o iubește în față, Felix nu putea. Otilia era familiară, liberă în mișcări, și ceea ce cu altă față trebuia câștigat după îndelungi tactici, cu ea se câștiga dintr-o dată. Asta dezorienta pe Felix. Otilia îl lua de braț, Otilia îl mângâia matern cu degetele-i subțiri, Otilia-i vâra mâna făcută pieptene prin părul mare, zicându-i: “Trebuie să-ți mai tai pletele, parcă ești Samson”. Copleșit de aceste voluptăți, Felix nu era însă mulțumit, fiindcă nu era sigur că sunt un semn de dragoste. Odată voi să răspundă acestor familiarități, să iasă din starea de protejat, și la un mic serviciu al Otiliei făcu gestul de a-i săruta mâna. Otilia se depărtase prea repede, spre a-i îngădui omagiul, apoi băgase de seamă și se răzgândise.

— Vrei să-mi săruți mâna? întrebă ea simplu. Uite!

Și-i întinse mâna la gură. Cu astfel de purtări ale Otiliei, Felix nu putea face progresul cel mare, care, după el, trebuia să fie o mărturisire înflăcărată, urmată de îngenuncheri și efuziuni indicibile. Otilia s-ar fi uitat răsând la el și i-ar fi omorât vorbele pe buze, cum se mai întâmplase. Ședea într-o zi pe pat cu mâinile sub căpătâi și urmărea cu tot sufletul mișcărilor Otiliei, de alături. Îi spunea în gând tot ce nu

îndrăzneia să-i spună în față. Deodată, Otilia apăru în pragul ușii deschise:

— Ce faci tu aici, ziua nămiaza mare? La ce te gândești?

Se așezase pe marginea patului lui Felix, înainte ca acesta să fi avut vreme să sară jos:

— La ce te gândești? La ce te gândești?

Și-i tot răsucea un nasture al hainei. Felix își culese forțele.

— Aș vrea să-ți spun ceva odată, Otilia, mi-e frică însă...

— De atâtea ori mi-ai spus că vrei să-mi comunici ceva misterios. Spune odată, că nu te mănânc. Haide, că mă grăbesc. Vai, ce treabă am!

Lui Felix i se păru ridicul să facă o declarație în asemenea împrejurări. De aceea se obișnuise să le facă în șoaptă, când Otilia nu era de față. Se închidea în odaie cu o fotografie a fetei și se lăsa în voia visării. O cuprindea de mâini, o trăgea spre el, își apropia buzele de urechea ei și-i șoptea indefinit: “Te iubesc, te iubesc, te iubesc”. Nu mai putea dormi, dar căuta patul. Acolo, întins, intra în visul unic, enervat când era pe cale să-i scape. Încea să adoarmă de-a binelea, însă, pe dată ce imaginea Otiliei se amesteca și fugea, se trezea speriat și o aducea înapoi. Începuse să nu mai poată visa altceva și căpătase adevărate insomnii, care-i făcuse cearcăne la ochi. Ziua scria în caiete, caligrafic: “*Iubesc pe Otilia*”. Căuta, recurgând chiar la disimulații, gesturile de ocrotire ale Otiliei, care le oferea cu multă spontaneitate. De altfel, față de Otilia își exercita sentimentul filial, rămas nefolosit din pricina morții timpurii a mamei lui. Simțea nevoia să i se mărturisească, să se așeze sub protecția ei, să facă întocmai ce i se ordona.

— Felix, striga câteodată Otilia, cum ești de neatent! Îți cade nasturele de la haină. Vino încoace, să ți-l cos!

Atenția aceasta era cu atât mai hazlie, cu cât Otilia își

pierdea nasturii ei fără nici un regret, și mai degrabă arunca o rochie la gunoi, decât s-o repare. Felix venea supus și pregustând voluptatea apropierei. Otilia îl trăgea spre ea cu o dulce violență, țâțâia din gură nemulțumită, atârna un fir de ață în gura lui Felix, ca să nu uite (superstiție pe care o cultiva mult), și apoi cosea nasturele, în vreme ce Felix îi sorbea parfumul părului ei risipit sub chiar obrajii lui. De la o vreme, nasturii, fiind cusuți prea solid, nu mai cădeau, încât într-o zi Felix, simțind nevoia imperioasă de a sorbi respirația Otiliei, rupse un nasture și merse la ea.

— Mă mir, zise Otilia, doar ți l-am cusut bine deunăzi!

Nu-l bănuî, sau se prefăcu că nu-l bănuiește, ci numai se arată supărată de atâta neglijență. Căzut pe panta disinmulației, Felix se pretextă bolnav. Otilia, serioasă, îi vâra mâna prelungă de-a lungul gâtului, să vadă dacă n-are temperatură, îi făcea ceaiuri, ședea pe marginea patului, nedându-i voie să se dea jos din el. Deodată îi intră în cap că Felix nu se hrănește bine.

— Se-nțelege, Marina gătește dezordonat, eu nu mă ocup, ești subalimentat. Muncești și prea mult.

Supraalimentația impusă de Otilia se reducea, când își aducea aminte, la un baton de ciocolată sau la o prăjitură vărâtă cu sila în gura lui Felix, care se supunea cuminte, fiindcă putea mușca puțin și din degetul fetei. Toate maternitățile acestea durau atât cât Otilia era numai cu Felix, acasă. Pe dată ce apărea Pascalopol, sau o chema în oraș, Otilia redevenea distrată și nerăbdătoare de petreceri inedite. Atunci toate gingășiile ei față de Felix își pierdeau, spre ciuda acestuia, orice semnificație. Dacă Pascalopol intra în chiar clipa când Otilia cosea nasturele lui Felix (lucrul se-ntâmplă o dată), fata nu lăsa lucrul, nici nu-și schimba stilul familiar, dar ochii ei erau iluminați, și, pe dată ce sfârșea, alerga la moșier și

începea cu el obișnuitele calinerii. Felix rămânea astfel un copil inofensiv, care nu concurează pe oamenii mari. Din această cauză, el se umplu de o gelozie aprinsă și hotărî să lămurească cu orice chip situația. Neîndrăznind să înfrunte oral pe Otilia, se decise să-i scrie. Luă o foaie de hârtie și așternu pe ea lămurit aceste cuvinte:

“Otilia, nu stau aici decât pentru tine, fiindcă te iubesc. Altfel, aș fi plecat de mult. Te iubesc, tu n-ai văzut asta? Felix”

Întâi se gândi să trimită scrisoarea prin poștă, însă putea sosi când era și el de față, și asta nu-i convenea. Hotărî să i-o pună în cameră, dar și așa trebuia să fie prudent, ca nu cumva Marina, dereticând odăile, s-o arunce. Așteptă până ce Marina termină dereticatul într-o zi în care Otilia nu era acasă, și apoi depuse plicul cu indicația “Domnișoarei Otilia” pe pat, pândind neliniștit în odaia lui. La ora unu se auziră și pașii Otiliei, ușa trântită, pârâitul patului, în care se aruncase spre a se odihni puțin. Felix își comprimă palpitațiile grozave ale inimii.

— Felix, se auzi strigătul fetei de alături, Felix, tu ești acolo?

— Da, răspunse acesta cu glasul stins. Își închipuia că fata citise scrisoarea.

— Mi-e o foame nebună. Să mergem să mâncăm. Papa mi-a spus în oraș că nu vine la prânz. Dar vino încoace.

Felix trecu dincolo ca un criminal prins asupra faptului. Otilia era întinsă pe sofa, îmbrăcată așa cum venise din oraș. Până și umbrela de soare se afla lingă ea. Tânărul cercetă fugar suprafața sofalei, dar nu zări nimic. Văzu scrisoarea, în sfârșit, pe marginea mesei, nedesfăcută. Fata o luase deci de pe pat și o pusese pe masă, fără s-o citească. “Dar dacă n-o va citi deloc?” se-nspăimântă Felix. Îi venea să atragă atenția

Otiliei asupra scrisorii și apoi să fugă, fiindcă, în fond, lui îi era frică de a pronunța cuvintele de foc. Otilia se sculă și, luându-l de braț, îl îndreptă spre ușă. La masă, Otilia fu volubilă, îi spuse impresii de Conservator, îl întreabă despre activitatea lui universitară. Simțise că Felix era preocupat.

— Ce ai, Felix? Ești așa distrat! Te pomenești că ești îndrăgostit! Nu m-aș mira, cu atâtea colege...

Felix se simți dezamăgit de presupunerea Otiliei, și prin gând îi trecu toana de a smulge înapoi scrisoarea. Otilia îl ținu mult de vorbă, apoi trecu în odaia cu pianul și-i cântă anume fraze, apelând mereu la atenția lui, în sfârșit îl sfătui să se ducă să se odihnească, fiindcă părea obosit.

— Mă duc și eu, vreau să citesc ceva, de mult n-am mai pus mâna pe o carte.

Felix fugi înainte, ca să nu fie de față la găsirea scrisorii, și așteptă cu respirația încordată. După o îndelungă ciorovăială cu Marina, Otilia urcă scările. Se auzi când intră în odaie, dușumeaua pârâi ușor în câteva puncte greu de precizat, Felix bănuî că Otilia se oprise în fața mesei. Apoi urmară mici zgomote indistincte și... nimic. Felix se feri să dea ochii cu Otilia și rămase închis în odaie. Când, târziu, ieși, ca un hoț, ușa odăii fetei era deschisă, scrisoarea lipsea de pe masă, iar Otilia era în oraș. Se-ntoarse la masă cu Pascalopol și cu moș Costache, privi pe Felix degajat, se purta ca și când nimic nu se-ntâmplase. Contrariat, Felix deveni îndrăzneț și încercă să controleze efectul scrisorii. Făcu așa încât să se afle la un moment dat singur cu Otilia. Fata îl privi franc, îi spuse vorbe indiferente și nu păru nici intimidată, nici cu conștiința încărcată. Lui Felix îi încolți bănuiala că scrisoarea nu-i căzuse în mâini și făcu atunci ceea ce altă dată n-ar fi făcut. Profitând de faptul că Otilia era jos cu Pascalopol, intră în odaia ei, aruncă ochii pe pat și pe masă, pe dușumea, însă nu fu chip

să descopere nimic. Scrisoarea fusese luată de cineva, în orice caz.

A doua zi, la masă, Otilia fu tot atât de senină, seara nu veni deloc. O mâhnire mare cuprinse pe Felix, o silă de toate, și prin cap îi trecură idei extravagante. Se gândea să lase totul baltă, să fugă undeva în lume, ca fochist pe un vapor, își închipuia consternarea Otiliei, regretul ei de a-l fi făcut să sufere și să plece, o vedea plângând. Melodrama asta inexorabilă îi mișcă toate fibrele sufletului și prefăcu descurajarea într-o mare durere consolatoare. Își chinuia totuși mintea cu fel de fel de ipoteze: Otilia a găsit scrisoarea, dar n-a bănuțit de la cine este, și-a închipuit că e vreo glumă, vreo hârtie veche a lui Felix; a găsit-o și, distrată, a aruncat-o fără s-o desfacă; n-a găsit-o deloc, scrisoarea căzând undeva printre lucruri; a citit-o, dar nu-l iubește pe Felix. Ipoteza din urmă aprindea gelozia în inima lui Felix. Cum? Otilia are atâta putere de a se preface? Are atât de puțină inimă încât să nu vrea să-i spună o vorbă? E în stare să iubească pe bătrânul Pascalopol și să-l treacă cu vederea pe el? O undă de mânie trecu prin el și toate știrile rele despre Otilia se adunară peste capul lui într-un stol negru, înfricoșător. Nu, nu. Otilia se purtase cu el ca o soră. Nu putea să-l urască. Poate că a supărat-o prin gestul lui. Nu se cădea să-i scrie în chipul acela, care dovedea că pătrunsese în odaia ei (imprudență neiertată), ci să-i spună de-a dreptul, discret. Chinul lui Felix crescua cu trecerea zilelor, fiindcă răceala Otiliei, dacă ea era pricina, era definitivă, iar circulația scrisorii nu mai putea fi urmărită. În ziua când orice speranță păru pierdută, Felix fu atât de mâhnit, încât uită să se mai întoarcă acasă la prânz. Îl cuprinse o frenezie nebună de a umbla singur și merse pe jos, în frig, până la Băneasa. Vibra de amărăciunea de a fi înțeles și căuta înverșunat în minte o hotărâre care să fie

pentru Otilia un adio sublim. Obosit, la întoarcere se așează pe o bancă încărcată de zăpadă, și n-auzi nici huruitul unei trăsuri, nici scârțâitul unor pași. Îl deșteptă din toropeală o mână subțire care-i ridică bărbia în sus. Era Otilia.

— Felix, ce faci tu aici? De când te caut cu trăsura! Vai, ce fără minte ești, câte supărări îmi faci!

Otilia se lăsă pe banca înzăpezită, într-o descurajare amuzată. Era îmbrăcată într-o haină foarte pe talie, de astrahan, pe care Felix n-o mai văzuse.

— Și mai spui că mă iubești!

Felix tresări. Va să zică, Otilia citise scrisoarea. Fata îi ridică din nou bărbia, râzând:

— Felix, hai, spune-mi, de ce-ai fugit de-acasă? Ți-am făcut noi ceva?

Felix lăsă din nou capul în jos și răspunse, sfărâmat:

— Dar știi foarte bine... ți-am scris... nu mai pot așa.

— Tu mă iubești? îl întrebă Otilia serioasă ca și când l-ar fi întrebat dacă e bolnav.

Felix mărturisi cu capul.

— Ce copil ești! Ți-am citit scrisoarea, dar am uitat, știi că sunt o zăpăcită. De ce să fugi? Ți-am spus eu că nu te iubesc?

Felix tresari deodată înfocat.

— Otilia, e adevărat? Mă iubești?

— Ei, ei, nu ți-a spus nimeni că te urăște.

Felix fu iar dezamăgit. Luă mâinile Otiliei și începu să le sărute mărunt, și le așează pe obraz, le strânse, în vreme ce Otilia îl lăsă să facă, zâmbind. Încurajat, voi să capete o confirmare de altă natură și întinse gâtul să sărute pe Otilia. Aceasta privi puțin, examinând șoseaua pustie, apoi evitând, blând, gestul lui Felix, îl sărută ea însăși pe obraz, ușor, lângă ureche. Felix era amețit de fericire.

— Haide acasă, Felix, și fii cuminte, mai vorbim noi, altădată. Bietul papa e îngrijorat. Să nu-i spui nimic. O să-l mințim că ai avut lucrări la Universitate.

Ajunși acasă, Otilia conduse pe Felix sus, ca pe un arestat, evitând să întâlnească pe bătrân, și-l depuse în prag.

— Du-te acum și te încălzește. Am să-ți aduc ceai.

Felix, voind să se încredințeze că nu visa, prinse pe Otilia de mâini.

— Otilio, nu te juca cu mine, spune-mi, mă iubești?

— Nu-mi ești indiferent! dar acum am treabă, stai frumos.

Și, chicotind, Otilia se năpusti pe scări în jos. Felix petrecu o noapte paradisiacă, însă în zilele următoare, insatisfacția îl cuprinse din nou. Otilia era familiară ca întotdeauna, primea cu aceeași bucurie pe Pascalopol, nu se schimbase în fond nimic. Începu să se îndoiască de seriozitatea mărturisirii Otiliei, vru explicații. O pândi într-o seară târziu, până după miezul nopții, când ea se sui în odaia ei și, după o jumătate de ceas de îndoială, îi bătui în ușă, strigând ușor: „Otilia!”

— Ce vrei? se auzi glasul fetei în șoaptă, după ușă, sunt dezbrăcată!

— Vreau să-ți vorbesc neapărat, trebuie.

— Nu ești cuminte deloc, ai să-mi vorbești mâine.

— Acum, acum! insistă Felix, împingând ușa.

În întredeschizătură, Otilia apăru în cămașă lungă de noapte, tremurând de frig. Părul avea o desfoiere de inger, părea, cu picioarele ei subțiri și cămașa largă, ingerul vestitor. Scoase pe ușă numai o mână și mângăie ușor pe Felix.

— Fii cuminte, Felix, ce mi-ai promis? Poate să ne-audă cineva.

— Te iubesc! se tângui Felix și-i sărută mâna.

— Te iubesc și eu, ți-am spus, dar ăsta nu-i un motiv să faci prostii.

Felix împinse ușa mai tare, și Otilia, înfrigurată, nemai-putând păstra poziția, fugi în pat, unde se așeză turcește, îmbrățișându-și genunchii și tremurând dinadins, ca să se încălzească. Felix ingenunche la marginea patului și-și așeză capul lângă poalele ei.

— Te iubesc!

— Știu asta, răspunse fata, trecându-și ușor degetele prin părul lui. Cine iubește își ascunde sentimentele, nu face rău celuiilalt. Tu vrei să-mi faci rău?

— Să ne căsătorim, Otilia urmă Felix ideea lui să plecăm de aici. Avem cu ce trăi. Voi munci.

— Oh, ce nebun ești, Felix. Dar nu ești încă major. Și-apoi... tu ai o carieră grea de făcut, trebuie să fii liber, mâine am să-ți fiu o piedică.

— Niciodată.

— Nu e bine ca cei doi soți să aibă aceeași vârstă, urmă Otilia foarte serioasă, bărbații se plictisesc repede.

— Otilia, tu nu mă iubești.

— Ba da, ba da, Felix. Tocmai fiindcă te iubesc. Am visat pentru tine glorie, avere, îți căutam cu gândul mai târziu o fată drăguță, blândă. Nu m-am gândit că mă vei iubi pe mine, eu sunt o zăpăcită, nu știu ce vreau, eu sunt pentru oamenii blazați, care au nevoie de râsetele tinereții, ca Pascalopol.

Felix se simți vexat.

— Îl iubești pe Pascalopol, el e bogat, firește.

Otilia răspunse fără maliție, visătoare, continuând să-l mângâie:

— O, nu, bietul Pascalopol e și el un fel de victimă a mea, cum ar zice tanti Aglae. Un biet om singur, care simte nevoia unui glas prietenos. Nici nu știu dacă nu se-nșală. Eu cred că

mai degrabă ar voi să fiu fata lui. Nu-ți ascund că mi-e drag, în anume înțeles, îmi trebuie; în sfârșit, nu e ce crezi. Voi toți, bărbații, sunteți, bătrâni și tineri, niște copii.

Complexitatea sentimentelor care umflau pieptul lui Felix, fericirea, nesiguranța căutau o descărcare. Începuse să-i curgă lacrimi pe obraji.

— Otilia, nu se poate, nu se poate fără tine. Te aștept cât vrei tu, voi tăcea, voi face tot ce-mi spui tu, te voi apăra, dar lasă-mă să te iubesc.

Felix se ridicase și încercase să îmbrățișeze pe Otilia. Aceas-ta, sprintenă de obicei și ironică, pierduse orice îndrăzneală. Ochii i se catifelase, buzele îi tremurau și primea timidele sărutări ale lui Felix, pe tâmplă, cu un aer supus, pierdut, răspunzând automat cu câte o delicată sărutare, abia schițată, pe obraz.

— Vom tăcea, delira Felix, dar ne vom socoti logodiți și, când vom fi liberi, ne vom căsători. Voi deveni mare, bogat, pentru tine, și tu vei urma Conservatorul.

Otilia oftă.

— Ce visuri frumoase îmi spui! Nu prea cred în astrul meu. Aș dori din toată inima să fii fericit... cu mine.

Stătură așa pe pat câteva ore, vorbind de toate, sărind prin asociațiune de la un plan de viitor la impresiuni despre cunoscuți, uitară aproape cum se aflau acolo și se treziră în cântecul cocoșului.

— Felix, pentru Dumnezeu, fugi de aici! Marina e o far-fara, dacă ne vede, umple lumea de povești. Du-te, du-te.

Otilia sărută repede pe Felix pe un obraz, iar acesta îi sărută mâna și o lipi de obrazul lui. De acum încolo, cei doi se întâlneau adesea noaptea, când într-o odaie, când într-alta, și așa, pe întuneric, se pierdeau în reverii caste. Felix s-ar fi simțit dezonorat să facă un gest îndoielnic, oricât de

neînsemnat, și când, prin acea tiranie a subconștientului, o imagine senzuală năvălea în mintea lui și se ținea, chinuit încerca s-o alunge, se simțea miserabil, josnic. Era încredințat de puritatea Otiliei și pătruns de fericire la ideea unui devotament inocent. Viața i se păru plină de sens și se aruncă cu voluptate în studiu. Mergea din proprie inițiativă la spitale, făcându-se invitat de câțiva colegi înaintați, și, prin câteva observații aruncate în discuția profesională dintre mediculșef și interni, medicul fusese așa de surprins de cunoștințele premature ale tânărului, încât Felix devenise un musafir tolerat în chip excepțional să se amestece printre internii care asistau la vizită. Se putea prevesti de pe acum primirea ce avea să i se facă atunci când ar fi sosit epoca internatului. Vizita îndeosebi pe neurologi și psihiatri, pe doctorul Marinescu de la spitalul Colentina, savant căruia îi plăcea să fie înconjurat, și unde găsea gratis o bună instalație de baie, și pe blândul, hazliul doctor Obreja, care lăcrima pentru nebunii lui și-i chema pe rând, ca la o reprezentație.

Felix și Otilia se plimbau acum des la braț la șosea, sau se așteptau pe rând la ieșirea de la cursuri. Se întâmplă ca de vreo două ori, Pascalopol, venind cu trăsura, să n-o găsească pe Otilia. Și unul, și altul rămaseră gânditori, numai Felix privi lucrul nepăsător, egoist. El ruga stăruitor pe Otilia să rupă legăturile cu Pascalopol. Fata încerca să-l convingă de lipsa de rost a gestului.

— Te temi degeaba de Pascalopol, pot să zic chiar că ești ingrat. Pascalopol a pus totdeauna o vorbă bună pentru tine și, fără el, poate că nu te aflai aici. Vei vedea tu mai târziu. El este un om delicat, care ne poate fi de folos unor orfani, în definitiv, ca noi. Pe cine avem noi? Pe papa numai. Papa e bătrân, ascultă de tanti Aglae. Nu m-aș mira, deși ți-u la el, să mă lase pe drumuri. Nu sunt așa de orbită să nu-mi dau

seama ce pot aștepta și ce nu de la papa. Tu ești încă sub tutelă și n-ai pe nimeni mai de aproape încă vreun an. Papa poate să fie înșelat, să-ți incurce treburile, a început să fie cam zăpăcit. Nu te mira când îți spun că Pascalopol, așa, fără să te cunoască (spunea numai că ți-a cunoscut părinții), s-a interesat de tine, l-a ținut din scurt pe papa, care are o stimă grozavă pentru el. De altfel, i-a făcut și multe servicii. Papa e ciudat. Când mi-ai scris că vii, se-ncăpățâna mereu să stai acolo. Nici nu știu bine ce era în capul lui, dar dragostea pentru el n-o să mă împiedice să-ți spun că e cam avar. Ai văzut tu singur. El dădea zor că ai să-ți găsești o slujba din care să trăiești, acolo, la Iași, și că n-o să-i ceri nici un ban. O, nu, să nu crezi cumva că papa ar fi avut de gând să-ți ia veniturile tale, dar ar fi voit ca tu să faci ce-ar fi făcut el, adică să nu te atingi de bani. Venitul l-ar fi pus deoparte, însă cine poate ști cum stau socotelile lui papa? Eu trăiesc cu el în casă de când sunt mică, și nu știu precis ce are. Nu-i cunosc proprietățile, deși sunt oameni serioși care m-au asigurat că cutare casă e a lui. Tanti Aglae îl întreține în misterul ăsta, ca să poată pune mâna pe averea lui. Doamne, dacă mâine ar muri bietul papa, Aglae m-ar zvărli în stradă.

— Ești cu mine, Otilia, poți s-o disprețuiești, declară fanatic Felix.

— Știu, nu mă-ndoiesc. Și tu ai nevoie de un protector.

Otilia pleda cu atâta tărie cauza lui Pascalopol, încât Felix se îndupleca pentru o zi și se lăsa convins că moșierul vine numai să ocrotească dragostea dintre el și Otilia. Când însă Pascalopol sosea seara, întâmpinat de râsetele vioaie ale fetei, omagiat cu furtuni de execuții la pianoforte, mângâiat, răsplătit cu bucurii naive pentru cel mai mic dar, Felix se întuneca din nou de gelozie și-i ura moșierului o moarte repede. Într-o după-amiază, Otilia și Felix erau cufundați într-o convorbire

de aceasta fără sfârșit, rezemați unul de altul, mână-n mină, când se auzi clopoțelul. Otilia și uitase că aștepta pe Pascalopol. Felix se făcu roșu de ciudă la față.

— Spune-i că nu ești acasă!

Otilia se întristă. Căuta să-l convingă că e nedelicat, că-i este milă în definitiv, însă Felix, mai mult din încăpățănare, nu dădu înapoi. Otilia făcu o figură hotărâtă și zise serios:

— Uite, fac asta pentru tine.

Moș Costache, văzând că întârzie, venise după ea sus. O văzuse cu Felix, dar nu păruse indignat. Nimic din ce făcea Otilia nu-l mira, și dacă Felix ar fi sărutat-o fiind de față și el, și-ar fi frecat mâinile ca un notar care înregistrează un act.

— Papa, zise scurt Otilia, spune-i că nu sunt acasă. Îmi pare rău, dar nu vreau să-l mai primesc.

Moș Costache se sperie, privi pe Otilia rugător.

— De-de-dece... ce? Te-te-te-așteaptă cu trăsura. Zi-zice că mergeți la teatru!

Accentuă în așa fel ultimele cuvinte, ca și când Otilia ar fi trebuit să capituleze în fața acestui argument.

— Nu, papa, nu merg, sunt obosită, vreau să se termine vorbele.

Moș Costache plecă plin de stupefacție și era aproape cocoșat de uimire când ajunse în fața lui Pascalopol. Acesta, îmbrăcat într-un costum de seară, vărât într-un mare palton cu guler de astrahan, aștepta îngrijorat, ținând pe genunchii un baston cu mâner de argint, în chip de cap de ogar.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu-nu-nu vine, nu este acasă, nu-nu-nu mai poate, se zăpăci moș Costache.

Pascalopol păli.

—De ce nu mai poate? Ce s-a întâmplat?

— Zice că vorbește lumea! se dezvinovăți Costache. Apoi insinuă: Du-te dumneata sus!

Pascalopol zâmbi amar.

— E greu pentru un om de vârsta mea să biruiască, atunci când o femeie nu vrea să-l mai primească. Se plimbă în lungul și latul odăii.

— Dar, omule, implora el pe Costache, de ce s-o fi supărat domnișoara Otilia, ce s-a întâmplat?

Moș Costache, prin încovoierea lui, mărturisea nevinovăția și nedumerirea. În sfârșit, după o așteptare zadarnică, Pascalopol se îndreptă spre ușă, în prada celei mai mari mâhniri. Costache întinse spre el brațe de om care se scufundă definitiv în ocean. În zilele următoare, moș Costache, lipsit de prezența lui Pascalopol, care îi era necesară ca și aerul, încercă să spioneze sentimentele Otiliei.

— Acum poate să vină Pascalopol? Mai ești obosită?

Otilia se așeză o clipă pe genunchii lui, îl sărută pe frunte, și zise hotărât și blând:

— Nu, papa!

Pascalopol însuși trimise un om cu o carte de vizită, întrebând când putea să-și ia libertatea de a face o vizită, dar fu refuzat cu un pretext convențional. Lucru curios, în loc să fie satisfăcut de această victorie, Felix se simți vinovat. Avea sentimentul că a făcut o faptă rea, și-i lipsea numai curajul de a mărturisi. Începu să ghicească rațiunea Otiliei de a iubi pe Pascalopol. Lipsea un glas blând și vesel la ore fixe, omul care făcea cu voluptate bucuria tinerilor și se supunea capriciilor lor. Purtările lui Pascalopol îi apăroră inofensive și se rușină de a-l fi izgonit în chipul acela. Un val de respect pentru Pascalopol îi inundă sufletul. De altfel, nu-i fu greu să observe că Otilia nu era fericită. Veselia îi pierise, nu mai cânta la pian, nu mai ieșea în oraș, devenise nervoasă. Felix o

găsi odată scormonind sertarele, trăgându-le pe toate afară cu furie. Vorbea singură:

— N-am o mănușă ca lumea. Of, doamne!

Vindecat de întâiul delir al dragostei, Felix putu gândi mai bine. Știa că Otiliei îi place luxul, că era nefericită când n-avea un mărunțiș oarecare de modă, că ținea să se plimbe în trăsură. Colegii de universitate, care-l văzuseră la braț cu ea, îl bătuseră pe umăr.

— Hoțule, cum ai pus mâna? Este cea mai elegantă conservatoristă și mai mândră. Nu s-atinge nimeni de ea.

Spre a tăia bârfelile, Felix declarase o jumătate de adevăr.

— E verișoara mea!

Ca să-si satisfacă gusturile, Otilia avea nevoie de bani. Ei bine, cine putea să-i dea? Moș Costache? Acesta uita să dea bani și pentru coșniță. Lui, căruia îi datora în mod legal bani, nu-i dăduse până acum niciodată. Începu să ghicească rolul lui Pascalopol. De bună seamă că acesta întreținea larg pe Otilia și lăsa și pe moș Costache să ciugulească puțin. O nouă furie îl cuprinse la această idee.

De ce Otilia să se umilească? Îi va da el ce-i trebuie. Luă hotărâri eroice, să câștige, să facă daruri Otiliei. Curând își recunosc singur naivitatea. El însuși n-avea nici un ban, și, dacă nu l-ar fi ținut moș Costache, n-ar fi avut ce mânca. Tot ce căpătase, căpătase prin Otilia. Cu moș Costache, până la majorat, nu era chip de înțeles. Pipăi terenul în toate direcțiile. O slujbă ar fi putut căpăta, nici vorbă, dar renunțând la Universitate. Situație umilitoare, care îi repugna. Ar fi consimțit să dea lecțiuni particulare, însă mare lucru n-ar fi câștigat. Apoi Otilia îl ținea din scurt, îl întreba unde se duce, îi amintea mereu că un viitor strălucit îi așteaptă și că trebuie să muncească. O singură carte de medicină cumpărată de Otilia pentru el costa mai mult decât ar fi putut el câștiga într-o lună.

Otilia dispunea, când voia, de sume mari, putea să-și facă orice gust. Descurajarea înjumătăți mândria virilă a lui Felix, dar o împrejurare îi nimici și ultimul rest de gelozie. Aurica îl întrebă într-o zi, răutăcios:

— E adevărat că Pascalopol a părăsit-o pe Otilia?

— Nu știu nimic, zise mahmur Felix.

— Am aflat eu! stăruii cu o rea satisfacție Aurica. Nici nu se putea altfel. Un om distins ca Pascalopol trebuia să vadă în sfârșit că nu e nimic interesant într-o dezmațată ca Otilia. Să bagi numai de seamă să nu cazi dumneata în cursă. V-am văzut cam intimi.

Felix ar fi fost în stare să-i spună Aurichii: “Te înșeli, Pascalopol moare de dragul Otiliei și ai să vezi că are să se-ntoarcă!” Îl opri numai amorul propriu. Zise:

— Oricine ar fi fericit să se bucure de atenția Otiliei.

Aurica îl privi bănuitor, semnificativ. Felix l-ar fi adus el însuși pe Pascalopol, dacă nu l-ar fi oprit gelozia și mândria. Îi ajută întâmplarea să repare ceea ce i se părea un exces. O mână îl prinse cu putere de braț pe stradă. Era Pascalopol. Moșierul nici nu-l mai întrebă ce face, ci-i spuse blând:

— Te-aș ruga să vii puțin cu mine! Vreau să-ți vorbesc.

Lui Felix îi batu inima cu putere. Se miră el însuși de contrastele inimii omenești. Se temea de Pascalopol din gelozie, și totuși se bucură văzându-l, ca de un câine credincios pierdut și regăsit. Pascalopol îl conduse pe Felix, ținându-l mereu afectuos de braț (se întâlniseră pe Calea Victoriei), și în curând se aflară pe scaune, unul în fața altuia, în biroul moșierului. Acesta turnase în două păhărele un lichior verde. Pascalopol tuși de câteva ori ca un orator care are trac, se plimbă prin casă, iar Felix stătea cu inima puțin strânsă, ca un vinovat care se așteaptă la un rechizitoriu. Pascalopol, după ce bău două păhărele, repede, se hotărî:

— Iubite domnule Felix, nu știu dacă ai să mă crezi când îți voi spune că ții mult la dumneata și că am regretat că nu te-am putut vedea.

Felix lăsă capul în jos, jenat. Pascalopol părea emoționat.

— Domnule Felix, spune-mi drept, bărbătește, de ce nu mai vrea să mă primească domnișoara Otilia?

— Dar eu... eu nu știu... eu...

Felix se făcuse roșu la față. Pascalopol înfipse întrebarea drept ca un ac de injecție.

— O iubești pe domnișoara Otilia? Spune-mi ca unui părinte!

Felix, supus unei astfel de inchiziții, simți că nu era încă bărbat și se tulbură. Tăcerea lui era afirmativă.

— Va să zică, o iubești! trase Pascalopol încheierea. Nici nu se putea altfel. Ca bărbat sunt puțin indispus, dar ca prieten, te-nțeleg și te aprob. Domnișoara Otilia e o fată rară. Însă, dă-mi voie să adaug: ești sigur că o vei iubi mereu?

Felix făcu un gest de mică indignare. O va iubi, zicea el mutește, in veci.

— Știu, știu, urmă Pascalopol, acum o iubești înflăcărat, ca orice tânăr, însă poate să fie la mijloc un fenomen de tinerețe, de exuberanță. Și ești iarăși sigur că Otilia te va iubi totdeauna? Nu mă exprim bine. De iubit, te va iubi mereu, căci e o fată excelentă, dar zic, ești sigur că va fi mereu fericită? Otilia, o cunosc prea bine, e un temperament de artistă, care simte nevoia luxului, a schimbării. A o închide acum într-o căsătorie înseamnă să-i deformezi caracterul, să-i stingi avântul, grația. Eu, domnule Felix, dă-mi voie să mă mărturisesc dumitale ca unui prieten, n-am fost fericit în căsnicie. Întâia soție nu mi-a dat cinstea ce mi se cuvenea. În sufletul meu de moșier prozaic se ascunde puțin romantism. O cunosc pe Otilia de când era mică, și pot spune că a crescut sub ochii mei. Dacă Dumnezeu mi-ar fi dat libertatea să-mi

fac femeia cum vream eu, aş fi făcut-o ca pe domnişoara Otilia. O iubesc şi eu în felul meu, scumpe domnule Felix, pe Otilia, şi poate că nu mă-nşel când îţi afirm că şi ea mă iubeşte pe mine. Nici nu e greu, fiindcă un dezamăgit ca mine e un om fără pretenţii. Eu nu i-am cerut niciodată nimic domnişoarei Otilia şi n-am prea stat să disting ce e patern şi ce e viril în dragostea mea. Însă domnişoara Otilia mă înţelege, are nevoie de îngăduinţa mea şi de... ştiu, vei ironiza în sinea dumitale... şi de banii mei. Bani au mulţi, dar nu ştiu cum să-i dea. Eu nu i-am dat bani domnişoarei Otilia, n-am jignit-o, cumpărând-o, ci i-am făcut într-atât toate capriciile de când era mică, încât a i le refuza acum înseamnă să fiu un fel de tată denaturat. Da, domnule Felix, Otilia venea la mine simplu, ca o fiică, şi-mi cerea ceva. Ea nu a avut niciodată ideea că e curtezană, mă ierţi, care cere de la un bărbat. S-a format între noi o rudenie *sui generis*, şi acum, când dumneata vrei s-o distrugi, sufăr şi eu, suferă şi ea. Poate că n-ar trebui să-ţi spun, dar domnişoara Otilia a venit îngrijorată la mine şi mi-a arătat că moş Costache nu vrea să dea bani ca să te înscrii la universitate şi celelalte. Ei bine, i-am dat eu. Nu, nu trebuie să fii umilit. Am avut grijă să te scutesc de această situaţie şi am pus pe moş Costache să-mi restituie banii. Aşa că nu-mi datorezi nimic. N-aş putea să-ţi spun dacă iubesc pe domnişoara Otilia ca părinte sau ca bărbat, n-am voit să pun de-acum această gravă chestiune. Nici domnişoara Otilia nu ştie bine. Fapt este că avem nevoie unul de altul şi că ne înţelegem. Poate că domnişoara Otilia trece numai printr-o criză (asta este primejdia care ne pândeşte pe noi, oamenii în vârstă) şi-şi închipuie că te iubeşte (nu vreau să te jignesc), poate că te iubeşte cu adevărat, ceea ce n-ar fi de mirare. Eşti un tânăr de ispravă, frumos, inteligent. Dar a vă căsători acum e o nebunie, crede-mă. Sunteţi prea tineri şi nu vă

cunoașteți bine unul pe altul. Pe domnișoara Otilia eu o cunosc bine. E ca o rândunică: închisă în colivie, moare. Așteptați să fiți majori, să vă faceți cariera, să vă cunoașteți bine unul pe altul, și apoi... Eu, unul, vă ajut din toata inima, crede-mă... Aș fi fericit să vă știu fericiți. Pentru asta nu e nevoie să mă goniți (Pascalopol vorbea cu un gest de implorare, care mișcă pe Felix), sunt un om inofensiv. Ce primejdie pot reprezenta eu, om bătrân, față de tinerețea dumitale? Banii, ah, banii! Când o femeie iubește, ia banii de la cel bătrân și-i dă celui tânăr. Domnule Felix, mi-ai întunecat existența, îți spun drept, mi-ai stricat niște nevinovate tabieturi de celibatar. Am nevoie de domnișoara Otilia, ea e micul meu vițiu sentimental. Dacă nu pot fi un amant, rămân totdeauna un neprețuit prieten și părinte. Pentru voi amândoi. Așa să mă crezi.

Zicând acestea, Pascalopol își mască emoția bând un păhărel de lichior și se-ntoarse către Felix ca spre o persoană pe care nu vrei s-o mai reții. Felix strânse mâna călduros lui Pascalopol, acesta i-o strânse și mai tare și se despărțiră amândoi cu sufletul invadat de generozitate. Când tânărul ajunsese în capătul scării, Pascalopol îi strigă din ușă:

— Poate am să încerc să trec și eu mâine pe la dumneavoastră, dacă așa avea onoarea de a fi primit.

Ochii lui rugase.

— Știi, zise Felix Otiliei, m-am întâlnit cu Pascalopol. Părea mâhnit că nu-l primim. În definitiv, poate c-am fost nedrept. Dacă tu mă iubești, de ce m-aș teme de el? Nu-i așa? Otilia deschise ochii mari.

— Felix, știam eu că tu ești un băiat cuminte. Dar se-nțelege! Ce-ți face bietul Pascalopol? Nu te iubesc eu oare?

— Vine mâine la noi, eu zic să-l primim.

— Cum? făcu Otilia exaltată. Sărmanul Pascalopol! Ce dor mi-era de el!

Și zicând acestea, Otilia prinse capul lui Felix și-l sărută apăsător — pentru întâia dată — pe buze. Toată casa răsună timp de două zile de concerte nebune de pianoforte. Când Pascalopol se ivi din nou, buzele lui moș Costache tremurau de emoție, moșierul, după un moment de timiditate, se repezi și-i sărută Otiliei amândouă mâinile, iar aceasta, așezându-se pe genunchii lui, îl sărută ușor pe obraz și-i drese părul cu mâna. Pascalopol era în culmea fericirii. Felix privi scena fără să-și dea seama ce e cu el. Inima i se strângea de gelozie, și totdeodată i se dilata de un ciudat sentiment de simpatie față de moșier. În casa Aglaei, evenimentul consternă pe toți. Aurica pretinse că Otilia făcuse farmece lui Pascalopol, iar Stănică, foarte vehement în spatele oamenilor, dădu această interpretare, pe care Felix o află mai târziu:

— Tânărul (adică Felix) e pezevenghi, a prins mișcarea. Trăiește cu Otilia și stoarce bani de la moșier. Țsta ajunge departe, să vedeți. O să-l moștenească și pe moș Costache.

În timp ce în casa Giurgiuveanu se petreceau acestea, un alt eveniment luă naștere, evolua și se stinse cu repeziciune în casa Tulea. Actorul principal fusese tânărul Titi Tulea. Titi, după incidentul erotic cu Otilia, continuă să fie neliniștit și să caute, fără nici un acoperământ, o ființă de sex feminin mai puțin mândră. Lucrul era greu, deoarece Titi, timid, n-avea relații, și fetele pe care le putea întâlni la belle-arte nu-i dădeau nici o importanță. La belle-arte însă Titi făcu cunoștință cu un coleg cam de vârsta lui, gras, vorbăreț și bonom, un anume Sohațchi. Nici acesta nu avea vreo vocație deosebită, picta după modele și urmărea să devină maestru de desen și caligrafie. Urmase la același liceu ca și Titi, dar cu un an înainte, și astfel aveau un fond de experiență comun. Sohațchi

povestea și el despre profesori, cu răs zgomotos, și nu emitea niciodată nici o idee, mărgininu-și convorbirea în domeniul faptelor concrete. O anume deșteptăciune firească îi punea la îndemână un număr de locuri comune, care dădeau vorbirii sale o nuanță de civilizație uzuală. Era îndrăzneț, politicos cu afectare și tenace în urmărirea până la capăt a intereselor sale. Fugea de praful de cretă, deschidea geamurile din proprie inițiativă, ca să nu se sufoce de mirosul vopselelor de ulei, cerând învoirea prea târziu. Intra în vorbă neîntrebat, răspunzând la întrebările puse altora, avea totdeauna fel de fel de rețete practice și adrese utile, într-un cuvânt, Sohațchi era, dacă nu un om de talent, cel puțin un individ de treabă, care trezea un zâmbet de simpatie oricui. Sohațchi observase numaidecât în ce criză se afla Titi. Nu era de altfel greu, fiindcă Titi aducea vorba în chipul cel mai naiv de ceea ce-l preocupa, întrebarea lui stereotipă era, vorbind de femeie:

— Crezi că se pretează?

— Bre, îi zise într-o zi Sohațchi bonom, trebuie să te-nsurăm. Las' că-ți găsesc eu ție o fată. Ne-nsurăm odată, fiindcă și eu vreau să m-așez la casa mea.

Sohațchi încercă totuși mai întâi să pătrundă în casa lui Tulea, să-i cunoască familia, însă Titi nu-l invită deloc, obișnuit cum era de Aglae să nu primească pe nimeni acasă. Atunci colegul se mulțumi să-l cheme el acasă la el, și astfel, a doua zi de Crăciun, Titi se înfunda într-o stradă din dosul Gării de Nord. Casa la care se opri, după număr, era scundă și părea să fi fost înainte o prăvălie, ale cărei vitrine fuseseră astupate. Titi n-avea nici o idee de stiluri arhitectonice și valori sociale și intră în curte fără bănuieli, lătrat de doi mari dulăi. Sohațchi îl primi cu exclamații groase de veselie și-l păzi până ce-și scoase șoșonii în săliță. Dinăuntru se auzeau râsete puternice, convorbiri zgomotoase. Prins bine de braț de către

Sohațchi, Titi intră într-o odaie scundă și lungă, unde, așezați în șir pe o canapea înaltă ca un pat, câțiva bărbați ședea la o masă apropiată de aceasta. Era o odaie de burghezie, mică mai degrabă, curată, cu obișnuitele ornamente. Pe pereți atârnav, afară de tipicul *passe-partout* de sârmă cu fotografii, câteva tablouri de sticlă reprezentând scene din *Othello* și *Le mariage de Figaro*. Picturile fuseseră corecte, însă reproducerea de fabrică pe sticlă le dădea un aer vulgar. Pe sobă se coceau câteva mere, umplând aerul de miros. Un palmier fibros, uscat era înfipt într-un ghiveci umplut cu iarbă de mare, și într-un colț strălucea o combinație hidoasă de ghinde, conuri de brad și alte produse forestiere vopsite cu bronz. Lui Titi, interiorul îi plăcu prin ordinea lui. Doi bărbați erau relativ tineri, ceva mai în vârstă decât Sohațchi, unul voinic, pătrat, altul slab în aparență, din cauza osaturii, dar mușchiulos. O tăietură adâncă cioplea un obraz al acestuia. La un cap al mesei se afla un bărbat mai în vârstă, chel și cu mustățile răsucite în furculiță. Pe scaun, lângă sobă, ședea un bătrân cu barba tunsă, rumen. Lui Titi, după accent, i se păru a fi străin. O femeie bătrână, de înfățișare modestă, cu pantofi înciucurați în picioare, sta alături pe un scaun. Rezemată de sobă, privea spre ceilalți o fată voinică, mai degrabă doamnă, cu ochi îndrăzneți. Mai erau, în odaia astfel arhiplină, încă o doamnă în vârstă, cu pălărie plină de pene pe cap, și doi tineri. Sohațchi îl purtă pe Titi prin fața tuturor, și astfel, amețit puțin, acesta află că doi din bărbații de pe canapea erau frații lui, că fata îi era soră, iar bătrânii, părinți. Deși toți erau îmbrăcați civil, se vorbea de lucruri militare, și chiar intrase în odaie o ordonanță.

— Mă, zicea domnul cu mustața în furculiță, tu când pleci la regiment?

Se aduse vin fiert în boluri de curazao, care dădu curaj lui

Titi, și se începu, sau mai bine zis, urmă o conversație zgomotoasă. Un observator mai fin decât Titi și-ar fi dat seama că se află în casa unor oameni abia ieșiți din mahala prin ocupațiunile noii generații. Puteau fi funcționari, poate chiar profesori sau așa ceva. Vorbeau în locuri comune de gazetă, întrebându-se de una, de alta, amintind o întâmplare, indignându-se, dar fără să se prindă, ca și Sohațchi, de nici o idee. Asta liniști numaidecât pe Titi, căruia discuțiile îi displaceau. Sohațchi făcu pe scurt istoricul cunoștinței lui cu Titi, povesti întâmplări de la școală. Titi îndrăzni și el și adăugă altele, Sohațchi trecu în pantomimă, își puse pe cap șapca pe care o avusese la liceu, imită schioplenia unui profesor și fu un haz general. Fata râdea cu chicote exagerate, de o veselie ridiculă, ținându-și pieptul cu mâinile. Titi fu predat curând grupului de lângă sobă, care-l primi cu prăjituri, vin și întrebări. Fata cu râsul convulsiv avea nări largi, o ușoară mustață, pulpe groase, și, mai ales, o gesticulație liberă, familiară. Râse la cele mai mici nimicuri spuse de Titi, spre satisfacția acestuia, punându-i mâna când pe umăr, când pe genunchi și declară tare celor doi bătrâni, spre aprobarea lor, că domnul Titi îi place. Bătrâna în papuci cu ciucuri întrebă moale, dar stăruitor, pe Titi despre întreaga lui stare civilă: dacă părinții îi trăiesc, dacă mai are frați, câți ani au, ce avere au și așa mai departe. Titi nu găsi întrebările inoportune, nu fu în stare totuși, din timiditate, să răspundă mulțumitor la toate.

— Colonele, strigă fata, auzi că stă pe Antim, unde stă și ginerele dumitale.

— Ce spui? se miră omul cu mustața răsucită. Tulea, Tulea, parc-am auzit!

Era o gălăgie infernală, fiindcă toți își vorbeau de la distanță. Din capătul opus, Sohațchi strigă lui Titi:

— Te uiți pe pereți? Zugrăveala e făcută de mine.

Așa și era. Mai târziu îi arată și alte produse ale industriei sale, dulapuri, cufere. Sohațchi cultiva mai mult artele practice decât cele plastice. Susținea că nu poate mânca jumările de ouă decât făcute de el însuși și că numai el putea potrivi murăturile din sărătură.

Titi plecă amețit de băutură și încântat de Ana Sohațchi (acesta era numele fetei), care-l invitase insistent, punându-i familiar mâna pe umăr, să vie cât mai des. Ceea ce Titi și făcu, fără ca Aglae să suspecteze cumva întârzierile lui. Mai târziu se putu afla că Sohațchi luase personal informații asupra familiei lui Titi. Intrase curajos în curtea pe care o credea a Aglaei (de fapt, nimerise la Giurgiuveanu), hotărât să spună, dacă nu-i ieșea bine manevra, că a greșit adresa. Întâmplător, nimeri pe Marina, care îi debită, pentru o băncuță, veselă că poate vorbi atâta cu cineva, toată biografia și economia familiei Tulea. Cum s-au petrecut lucrurile între Titi și Ana, Titi n-a putut niciodată povesti lămurit, hotărât este că, după câteva vizite, în care ca prin farmec dispăruseră toți ceilalți ai casei, Ana dădu atâta curaj lui Titi, încât acesta putu să cunoască în sfârșit, cu ajutorul ei, misterul fiziologic care-i pricinuisese atâtea tulburări. Era foarte mândru de izbânda lui și, naiv, nu socotea că are vreo responsabilitate. După a treia sedință, pași grei și o bătaie fermă în ușă îl făcură să înghețe. Pe ușă apărură solemn, dar răsătoriți, Sohațchi și trei ofițeri, în care recunosc pe cei doi frați ai lui Sohațchi (unul căpitan, și altul locotenent) și pe domnul cu mustați răsucite, acum colonel.

— Iubite domnule Titi, luă cuvântul căpitanul, suntem fericiți că sora noastră ți-a plăcut. Ați dus lucrurile prea departe, după câte am aflat. Ce s-a făcut, s-a făcut, însă înțelegi că noi suntem o familie onorabilă, nu putem lăsa pe sora noastră așa, de răsul lumii. Trebuie să vă căsătoriți.

Titi înlemni.

— Dar eu, băigui el, trebuie să-ntreb pe mama, dacă vrea mama.

Locotenentul râse cu poftă.

— D-apoi când ai făcut isprava, amice, de ce n-ai întreat pe mama?

— Mama dumitale, zise împăciuitor și cam emfatic colonelul, tivindu-și mustața cu dosul mâinii, n-are de ce să nu-ți dea voie. Doar domnișoara Ana e fată frumoasă, cu zestre, e de familie onorabilă.

— Mă-ndoiesc, interveni Sohațchi, ca la un consiliu militar, fără să-l mai privească pe Titi, din informațiile pe care le-am cules eu, n-au să-i dea voie. Au mai avut ei o soră, care a fugit de acasă și s-a cununat abia pe urmă.

— Mama n-are să-mi dea voie, confirmă ingenuu Titi, ca și când astfel ar fi scăpat.

— Bată-te să te bată, râse căpitanul, dacă nu-ți dă voie madam Tulea, soră-mea o să rămână așa? Știi că ai haz? Ești major, ești liber, n-ai de dat socoteală nimănui. Câți ani ani?

— Douăzeci și trei, răspunse Titi, intimidat.

— Păi, vezi?

— Mă băieți, propuse colonelul, las', că domnul Titi e băiatul meu. Îl iau eu sub protecția mea. Știți ce? Eu vă cunun, eu vă fac totul. Nu spune nimic acasă, până ce se face nunta, în casă, bineînțeles, și pe urmă vorbesc eu cu doamna Tulea. Las' c-o să fie bine. Domnișoara Ana are ceva zestre, o căsuță, unde o să stați, îți fac eu dumitale o situație.

Lucrurile se petrecură întocmai. Lipsurile de acasă ale fiului ei, motivate în felurite moduri, nu alarmară pe Aglae, care credea orbește în cumințenia lui Titi. Acesta deveni mire și, ca să nu deștepte bănuiele, fu adus de întreaga lui familie, nu fără răsete, până în poarta casei. (Sohațchi privi chiar în

casă, pe fereastră.) Titi, puțin amețit, spuse că a petrecut cu niște prieteni, și dormi tun prima lui noapte de soț. Nevasta și restul nuntașilor chefură fără mire și făcură glume pe care Titi nu le află niciodată. Socoteala adevărată a acestei farse nu putu fi lămurită bine. E posibil ca Ana să fi făcut înainte o imprudență și să fi voit a o absolvi de ochii lumii, precum e cu putință ca să fi voit pur și simplu să se mărite măcar pentru scurt timp, ca sa nu i se scoată porecla de fată bătrână (avea atunci cam douăzeci și cinci de ani), însă anume zvonuri auzite de Stănică fac mai probabilă o altă ipoteză. Bătrânii Sohațchi, foști cârciumari, poloni de origine, aveau ceva avere în bani și în case. Imobilele prețuiau însă prea puțin, fiind vechi. Copiii, ofițeri, țineau să se facă împărțeala, având nevoie de bani, bătrânii nu voiau, până nu făceau un rost fetei. După un consiliu, frații ajunseră la încheierea că dacă Ana s-ar mărita cu un bărbat puțin pretențios, care să se mulțumească cu o parte din casă, bătrânii ar păstra restul și ei ar împărți banii. Sohațchi fu deci impresarul afacerii. Adevărul este că foaia de zestre a Anei cuprindea o locuință compusă din două camere și dependințe și că bătrânii își împărțiră banii băieților, care fură văzuți făcând un lux nebun.

Câteva săptămâni, Titi putu înșela vigilența Aglaei, șezând ziua aproape toată la soția lui și dormind noaptea acasă. În cele din urmă, Ana se plictisi și-i notifică iritată că ea nu-nțelege să se ascundă de ochii lumii. Sohațchi belletristul se oferă să destăinuie el chestia Aglaei, dar Titi se-nspăimântă. Făgădui că va vorbi el. N-avu totuși curajul să procedeze direct și, deși avusese neplăcutul conflict cu Otilia, se duse la ea și la Felix și le spuse toată pățania. Otilia nu se putu reține de a nu râde.

— Bată-te să te bată, Titi, ce năzdrăvăni faci!

Ea însă nu vorbea cu Aglae, așa că rolul de vestitor al

comediei căzu asupra lui Felix. Când acesta spuse că Titi s-a căsătorit, Aglae nu vru să creadă și i se păru că Felix face o glumă.

— Ce farse sunt astea? Așa faceți voi la Universitate?

A trebuit să fie adus Titi de față, ca Aglae să creadă. În loc să se indigneze, să țipe la Titi, Aglae începu să plângă, să mângâie pe băiat, acompaniată în chip iritant de Aurica.

— Dar cum ai putut să te lași tu, mamă, să-și bată joc escroaca de tine? Las', că merg eu la poliție, mă duc, la nevoie, până la prefect.

Aglae privea lucrurile simplu, ca o escrocherie pe care o respingi polițienește. Titi nu făcea haz de această interpretare și, cu toate că n-avea mijloace de expresie, se vedea că se simțea jignit de aprecierile la adresa Anei, că într-un cuvânt avea amor propriu de soț.

— Nu e escroacă, mamă, trebuie să stau acolo. Dacă vrei și dumneata să vii...

— Cum? Să viu eu acolo? S-a zăpăcit bietul băiat de tot, l-a amețit escroaca. Du-te, dragă, și te culcă, până-ți vii în fire. Am să vorbesc eu cu Stănică.

Într-adevăr, Stănică veni în curând. Când Aglae începu să-i spună pățania, el luă deodată o înfățișare tehnică și-o întrerupse:

— Stai, stai, stai, mă rog. Trebuie să luăm lucrurile metodic. Unde e Titi?

Titi fu adus, și Stănică îl supuse la un lung interogatoriu.

— Mă rog, eu vreau să știu, ai făcut vreo declarație cu martori sau i-ai dat vreo scrisoare în mână, din care rezultă că ai promis s-o iei de nevastă, înainte de a coabita cu ea?

Titi rămase încurcat de verbul "a coabita". Zise totuși:

— Nu!

Aurica sorbea cu nesaț toată această convorbire, și ochii îi străluceau de o stranie voluptate, ieșiți din orbitele vineții.

— Va să zică n-ai promis nimic, n-ai dat nici un document la mână. Perfect. Dar, mă rog, tu i-ai propus coabitățiunea, ori ea te-a provocat, te-a îmbrățișat, în sfârșit, te-a indus în eroare prin gesturi indecente?

Titii stătu la îndoială. Se vedea că ancheta îl supără, că Ana nu era pentru el o șantajoare, că, în sfârșit, dorise atât de mult să cunoască femeia, încât cinstea îl îndemna să nu numească inducere în eroare ceea ce-l făcea fericit. De altfel, nici nu prea înțelegea unde voia să ajungă Stănică, deoarece el ținea pur și simplu să îndeplinească dorința Anei de a vesti pe mamă-sa că e căsătorit.

— Nu m-a provocat, zise el ingenuu, am vrut amândoi.

Stănică își trecu mâna prin părul mare, ca un avocat contrariat de contrazicerile clientului său. Aglae sări furioasă:

— Ce-ascuți tu, Stănică, ce spune el? Nu vezi, săracul, în ce hal e? Nici vorbă că l-a atras în casă cu familia ei și l-au strâns cu ușa.

— Mă rog, mă rog, insistă Stănică, să ne lămurim. Membrii familiei, care au intrat în odaie, v-au găsit așa din întâmplare, sau ai avut impresia că pândesc de mult momentul ăsta? Te-au amenințat, ți-au intimidat conștiința?

— Mi-au spus, ocoli Titii punctul penibil, că sunt major și pot să fac ce vreau, dacă nu vrea mama.

— Așa, zise atinsă Aglae, dar cu reproșul îndreptat împotriva absenților, cred ei că, dacă ești major, eu te las să-și bată joc de tine orice stricată? Nu, băiete, ai să stai aici, si văd eu ce e de făcut.

Stănică era prea avocat ca să nu-și dea seama de adevărata stare a lucrurilor, și, de altfel, se amesteca în afacere din volubilitate, din plăcerea pentru situațiile patetice.

— Hei, dacă Titi ar face plângere că a fost atras în cursă, că i s-a dat, mă rog, a înțelege că are de-a face cu o femeie de moravuri ușoare, fiind apoi intimidat, ar fi un punct de plecare pentru intentarea divorțului. Însă asta trebuie s-o facă el, numai el, ca fiind major. Ei, ce zici, tinere, ceri divorțul?

Titi răspunse posomorât, dar hotărât:

— Eu nu divorțez.

Aglae își cuprinse capul cu mâinile și se lamentă desperată:

— Vai, vai, vai!

— Mamă, își dădu cu părerea Aurica, iluminată, de ce să divorțeze, poate sunt fericiți.

Aglae schiță un gest cu înțelesul de “prostii”.

— El face ce spun eu, dacă mă iubește și vrea să mă ocup de viitorul lui!

Și ca și când reproșul ar fi fost prea tare, iar consimțirea lui Titi sigură, Aglae adăugă:

— Nu fi trist, puiule, că te scap eu de aventurieră.

— Să zicem, continuă Stănică consultația, că Titi, insist, Titi cere divorț pe motivul de mai sus. Lucrul poate să aibă întorsături neplăcute. Frații sunt ofițeri, nu poți susține că sora lor e o prostituată. Te pot da în judecată pentru calomnie.

— Aș, ofițeri, zise disprețuitor Aglae, cine știe ce șnapani! S-au îmbrăcat în uniformă ca să-l sperie.

— Sunt ofițeri, mamă, lămuri mereu, ușor jignit, Titi, îi cunosc eu bine. Au și un unchi colonel, care m-a cununat.

— Precum vezi, urmă Stănică, chestia e dificilă. Cel mai bun lucru e să încercăm întâi prin bună învoială. În cazul cel mai rău, ce-a vrut fata? Să se mărite, de ochii lumii, să acopere probabil o greșeală...

— Nu e adevărat! protestă Titi.

— Odată “doamnă”, fata o să consimtă ușor să divorțeze.

O să-i spunem că părinții nu-și dau asentimentul și nu-i lasă avere. Cum Titi n-are nici o meserie, din ce-au să trăiască?

— A spus colonelul, mărturisi Titi, că are să-mi găsească.

— O să-ți găsească pe dracu, comentă Aglae. Ți-a spus așa, ca să te-ncănte.

În cele din urmă, căzura de acord să încerce calea blândă a convorbirii, și Stănică se delegă singur în această misiune. Era o zi neprevăzut de caldă, de la sfârșitul lui februarie, când Stănică, după prealabile examene, intră în curtea indicată. Fu cam încurcat de numărul mare de intrări, întrucât de o parte și alta a curții se întindeau apartamentele joase, cu câte o mică marchiză. Călare pe o scară, un om gras, ras, tânăr, cu chivără de hârtie în cap și cu halat medical pe el alterna fluierul cu vocalizările și se extazia înaintea propriei opere, care consta din aplicarea cu ajutorul unui șablon, confecționat, precât părea, de el însuși, a unui feston cu fructe sintetice în partea de sus a peretelui exterior. La întrebările lui Stănică, zugravul se recomandă ceremonios. Era Sohațchi. Se dadu repede jos, luă de braț pe Stănică și-l vâri în casă. O aduse numaidecât și pe Ana. Lui Stănică, agresoarea lui Titi îi făcu o impresie excelentă.

Trupul ei plin, aproape gras, ochii îndrăzneți, vocea sonoră, volubilă, cam vulgară, toate acestea îi plăcură. Ana nu se lăsă de loc intimidată și primi pe Stănică, după obiceiul ei de a se purta cu bărbații, cu o familiaritate zgomotoasă, indiscretă. Chemați înadins de Sohațchi, veniră, ca din întâmplare, și ceilalți doi frați. Toți afectară a înțelege vizita lui Stănică drept un început de apropiere între cele două familii și declarară că le-a părut rău că Titi nu și-a invitat părinții, pe care erau dornici să-i cunoască. Ana descoperi că Stănică îi era oarecum cunoscut, că, pe dată ce l-a zărit, nu-și dădea seama unde a mai văzut pe acest “domn simpatic”.

— Sunteți artist? întrebă ea pe Stănică.

— Nu, nu, răspuse încântat Stănică, m-am resemnat la avocatură!

Sohațchi dispăru și reapăru cu o damigeană de vin pe care o puse în mijlocul mesei, rest din vinul băut la nuntă, ca să-și facă și Stănică o idee de ce vin au avut. Bine dispus, Stănică crezu că trebuie să ia lucrurile cu delicatețe. Declară că totul vine dintr-o neînțelegere, dintr-un exces de timiditate din partea lui Titi, că părinții erau în dreptul lor să fie supărați de a nu ști că fiul lor s-a căsătorit. Toți îi dădură dreptate, ceea ce dezarmă pe Stănică.

— Eu i-am spus lui Titi, zise Ana, să vorbească acasă. Nici mie nu mi-a convenit să mă ascund de lume ca o ciu-mată. Eu cu sila nu mă țin de gâtul lui. Știi bine și dumneata că n-are nici un rost. Dacă nu-i place, din partea mea e liber.

Frații protestară, susținând că Titi e un băiat bun și că, fără îndoială, părinții lui se vor convinge, mulțumită mărturiei lui Stănică, cum că a intrat într-o familie onorabilă. În condiția aceasta, orice pledoarie devenea de prisos, și Stănică se pier-du încetul cu încetul într-o discuție cu totul independentă de misiunea lui, deși legată prin asociație. Exaltă amorul conju-gal, povesti primele lui tulburări sentimentale, laudă pe Olim-pia și făcu biografia îngerului ridicat la ceruri, Aurel. Ana se apropiase de el și-l ținea de braț.

— În definitiv, rămem rude, nu?

— Așa e! Suntem cumnați!

Stănică mai descoperi că cei doi ofițeri și unchiul colonel aveau trecere mare chiar la Cercul de recrutare, unde situația lui era foarte încurcată, ca unul ce nu făcuse serviciul mili-tar, slujindu-se de amânări insuficient motivate.

— Las', că te aranjăm noi, n-avea grijă, îl încredințară frații Sohațchi. Vom studia chestiunea. Dumneata fii gata cu

certIFICATE, ca să justifice neprezentarea. Să-ți găsești un doctor, care să te declare ofticos.

— Am! zise repede Stănică, cu gândul la Vasiliad. De altfel, sunt realmente bolnav.

Stănică, plin la față, era așa de congestionat de vin, încât toți râseră la ideea că ar fi tuberculos.

Aglaei, Stănică îi spuse că familia Sohațchi i s-a părut foarte de treabă, că el nu crede că Titi a fost constrâns, că, în definitiv, așa apare dragostea, dintr-o dată, el însuși fiind doar unul din aceia care, nemaiputând trăi fără femeia iubită, n-a mai vrut să știe de nimic pe lume și a fugit cu ea. Văzând și starea de spirit a lui Titi, Aglae se mai calmă.

— Bine, bine, zise ea, cu un rest de orgoliu, s-o vad și eu cine este, să vină, cum vin nurorile, să zică “bună ziua, eu sunt cutare”.

Aglae înțelegea misiunea de soacră într-un chip foarte oneros pentru noră. Nora trebuia să rămână într-o stare de dependență continuă, să sărute mâna socrilor, să fie “așezată”, să nu iasă din indicațiunile ei, să dovedească la tot pasul că știe să conserve sănătatea odraslei. Fiul, la rândul-i, în schimbul unei îngrijiri permanente din partea mamei, nu trebuia să iasă de sub tutela ei. În fond, Aglae nu era supărată că Titi s-a însurat (în conștiința ei lăuntrică era chiar satisfăcută), ci fiindcă i se răpise prilejul de a-i oferi ea o soție lui Titi sau măcar consimțământul. Ana se dovedi plină de tact. Adusă la braț de Stănică, sărută mâna Aglaei, pe aceea a lui Simion, care fu încântat, și pe amândoi obrazii pe Aurica.

— Nu știam că Titi are o soră așa de tânără și frumoasă! zise ea.

Aurica, măgulită, îi puse deoparte, când găsi un moment bun, întrebarea anxioasă:

— Dragă, ești fericită? Vai, ce fericiți trebuie să fiți!

Ana privi cu o atenție obsecvivoasă toată casa, admirând totul, lăudă tot ce i se servi și ascultă cu o atenție respectuoasă toate instrucțiunile Aglaei. Afectă a fi foarte îngrijorată că nu cunoaște bine preferințele lui Titi și o rugă pe “maman” să-i spună tot ce crede că e necesar să facă pentru menajarea lui. Fu veselă, fără cinism, și izbuti cu îndemănare să fie de acord în toate ideile cu Aglae. Titi părea foarte fericit și începuse să-i arate albumele sale cu desene, printre care copiile după gravurile din romanul necitit al lui Stendhal. Ana îl asculta cu docilitate, îi încerca în treacăt nasturii, îi strângea bine gulerul de la haină în jurul gâtului și-l întrerupea cu întrebări de felul acesta:

— Titi, mă ierți că te-ntrerup, parcă s-a răcorit, nu vrei să pun o haină pe tine? Nu vreau să răcești!

Sau:

— Am să-ți cumpăr mâine alt guler. Văd eu cum te strânge. Ai să capeți tic, tot sucind capul.

Aglae se informă amănunțit asupra familiei ei, punându-i chestiuni pe față, judecătorește: “Trăiesc părinții, cu ce se ocupă, frații unde-și au serviciul, ce școală a urmat, are ce-i trebuie în casă?” etc.

Ana răspunse la toate simplu, fără nici un semn de iritație, și făcu tuturor impresia că e foarte sinceră.

Rămânea de rezolvat o problemă gravă. Titi trebuia să locuiască în căminul conjugal. Firește, acasă nici n-ar fi avut loc, însă Aglae se întreba, în chipul cel mai legitim, cu ce va trăi, neavând nici un venit.

— Nu trebuia să se-nsoare până nu-și făcea un rost, dar acum, c-ați făcut-o de capul vostru, nu-nțeleg să stea pe spinarea altora.

Ana protestă atât cât să reiasă că Titi nu e o pacoste, dar nu zădărnici ghicitele intenții de asistență ale Aglaei.

— Cine știe? observă Aglae, după plecarea Anei, poate că o fi fată așezată, fiindcă nu-i nici prea crudă. Dacă-i place lui Titi, treaba lui. S-o vedem cum se poartă.

Aglae făcu în curând o descindere în locuința lui Titi. Ceea ce văzu o umplu de necaz și deznădejde. Își spuse impresia brutal, față de rudele nurorii:

— Bine, dar voi n-aveți de nici unele aici. La o fată de oameni așezați-i se dă trusou, nu așa.

— Am făcut și noi ce-am putut, în grabă, maică, zise blând cealaltă soacră.

Într-adevăr, cele două odăi, zugrăvite proaspăt și multicolor de Sohațchi, erau aproape goale. Frații le mobilase la repezeală cu ce găsisese prin odăile lor, după o listă alcătuită în consiliu. Un pat de fier cu tăblii, pictat cu îngeri șterși de vechime, fusese scos din pod. O canapea veche, desfundată slujise, drept pat de siestă, ordonanței. Lavaboul era lamentabil. Îl găsisese Sohațchi aruncat în magazie și-l vopsise în alb. O masă de brad era acoperită cu o combinație de petice și broderie. Șifonierul fusese scos din odaia bătrânilor și avea oglinda spartă. Titi însuși înlocuise oglinda printr-o bucată de satin galben, prinsă cu pioaneze. Într-un colț se vedea și o etajeră proastă, îmbrăcată în pluș, cu câte un bibelou improvizat: o sticlă goală de parfum, o ex-cutie de bomboane, o fotografie. Aglae, implacabilă, vru să vadă și bucătăria, care exista numai teoretic. Într-o magazie, o mașină șchioapă, ordinară ținea deasupra vreo două crățiți cârpite. Aglae se întoarse cam lividă în dormitor și se așeză pe pat ca să-i încerce moliciunea. O scândură căzu, desprinsă, trăgând după sine salteaua, numai de paie. Era un pat doar de formă, în care nu dormea nimeni.

— Ei, spuse Aglae, dezgustată, aici o să dormiți? Nici n-aveți loc! Și pe Titi n-o să-l tragă curentul de la ușă? Și

apoi, când se dă jos din pat, cum o să calce cu picioarele goale pe scândură? Trebuia să aveți un covoraș. Soba asta parcă bate la cap! Uite, așa se-ntâmplă când tinerii fac lucrurile de capul lor și nu-ntreabă pe cei bătrâni! Dacă îmi cereați consimțământul, de, cum spune buna-cuviință, discutam eu cu dumnealor (aci arunca ochii ironic înspre bătrâni) și făceam lucrurile cum se cade la niște oameni așezați.

Din ziua următoare, Aglae se ocupă de gospodăria lui Titi cu un zel extraordinar, dar care era îndreptat numai spre Titi și părea ostil față de Ana. Cumpără saltea, covor, aduse cearșafuri, perne, rufărie, puse șifonierul în ordine, ca acasă, împăturind bine cămășile lui Titi, largi, solide (“mai crește băiatul”) și aruncând ostentativ câteva lucruri mototolite și murdare ale Anei. Îi dădu acesteia instrucțiuni severe:

— Uite, cămașa asta să i-o dai când e mai frig. Să nu-l lași noaptea fără scufie, așa s-a obișnuit el, ar fi chiar bine, fiindcă văd că e curent aici, să-i dai să-și pună vată în urechi. Aici i-am adus flanelă, să poarte până în iunie, sub cămașă. Să nu-l lași fără nasturi la cămăși, că nu e frumos, și să-i dai să se primenească de două ori pe săptămână.

Aglae îi cumpără și haine lui Titi și puse să i le croiască după gustul ei, adică largi, îi cumpără ghete de box foarte mari, umplându-le vârful cu vată:

— Mai bine largi, să-i odihnească piciorul.

Aduse farfurii, crățiți, tacâmuri și, în sfârșit, trimise la fiecare două zile alimente pentru gătit, dând și indicații de bucatele ce trebuiau făcute. Ana își păstră cu o răbdare laudabilă ținuta onctuoasă. Aglae făcea dese inspecțiuni, scoțocea prin bufet și în bucătărie, să vadă mâncarea, întreba pe Titi dacă e îngrijit bine. Acesta răspundea totdeauna afirmativ. Plină de atenții infinite pentru fiul ei, Aglae nu venea niciodată cu mâna goală, aducând foarte adesea măcar

prăjituri. Ana, lacomă, se repezea și mușca din toate, până ce Aglae îi dădea peste nas:

— Lasă și pe bărbat să mănânce, că muncește mai mult. Asta cu frișcă i-am adus-o lui, că lui îi place.

Aglae merse cu interesul față de Titi până acolo încât să insinueze că o femeie trebuie să fie asiduă în chestiunile mai intime cu bărbatul, fiindcă altfel acesta devine nervos. Lui Titi îi dădu instrucțiuni limpezi:

— Ține-o din scurt, n-o lăsa să se zbenguie cu toata lumea, pe urmă își ia scutul la purtare.

Ce-i dreptul, Ana merita îndoielile Aglaei. Nu gătea mai niciodată și, dacă se hotăra să facă ceva, mergea în bucătărie îmbrăcată ca în oraș, apuca alimentele cu vârful degetelor, ca pe niște impurități. Frigea la repezeală ce-i trimitea Aglae (conservele, lucrurile mai greu de preparat le lăsa să se strice, le arunca la gunoi), dar apoi, gustând din propria-i mâncare, o mânca de-a binelea. Intra prin bucătăria bătrânilor, se apropia în picioare de masa fraților, ciugulea, de la toți, vorbind și râzând cu gura plină, și apoi, când sosea Titi, spunea candid:

— Dragă, ție ți-e foame, că eu n-am poftă deloc! Nici n-am gătit.

Titi își schimba adânc și domol apele ochilor, dar nu zicea nimic. Ana pleca mereu în oraș, alergând neostenită nu se știe unde, avidă de petrecere, invidioasă de orice lux. Titi se închidea în casă, făcând picturi după cărți poștale ilustrate, înrămându-le singur și bătându-le cu exactitate în perete. Lucra, cu o frenezie casnică tăcută, la fel de fel de mărunțisuri. Făcu abajururi de tul pe care le zugrăvi cu acuarelă, vopsi masa și scaunele, inventă *passe-partout*-uri de felurite forme și mărimi pentru fotografii. Ana îl lăsa în pace și se înfunda

la părinții ei sau pleca în oraș. Începuse de la o vreme să vină tot mai des și mai dezinvolt în purtări Stănică.

— Haide, frate, în oraș să mai luam aer, îndemna el.

— Titi, nu vrei să mergem? făcea Ana numaidecât.

Titi se întuneca și refuza cu o încăpățănare în care se ghicea o supărare ascunsă.

— Bine, rezolva Ana chestiunea foarte simplu, dacă tu nu mergi, mă duc eu cu domnul Rațiu.

Stănică primea cu jovialitate și plecau amândoi de braț. Titi refuza să meargă la cinematograful, la teatru, la berărie, având pentru toate aceste petreceri și o teorie. Ieși o singură dată, pe ger, și se obstină să asculte afară un concert militar gratuit, oferit întâmplător în parcul Carol, din zelul artistic al unui capel-maistru. Nu voi în ruptul capului să plece înainte de sfârșit, deși era vântat la față de frig. Ana îl lăsa și plecă, dar sosi acasă mai târziu decât el. Titi picta, se legăna lângă sobă, ședea nemișcat pe marginea patului, când era plictisit, și refuza orice abatere de la acest program, ascunzând prin posomorâre și încăpățănare antipatia față de spiritul independent al Anei, față de care încetase chiar de la început de a mai arăta tulburări erotice. Criza lui Titi fusese scurtă și se prefăcuse într-o placiditate ursuză și bănuitoare.

— Iubite domnule Titi, îl aviză Ana, eu sunt tânără, vreau să petrec cât mai am vreme. Dacă nu vrei să ieși nicăieri, stai acasă. Eu una nu pot.

Titi se împăca numai cu Sohațchi, cu care, când era bine dispus, vorbea îndelung despre colegii de la liceu și de la belle-arte. Stănică venea des, râdea și se zbenguia cu Ana, fără să se mai sinchisească de Titi. Într-o zi răsău în odaia alăturată, băură, după toate aparențele și mâncară ceva, și abia târziu Stănică deschise ușa, cu gura plină, și zise aproape indiferent:

— A! tu erai aici?

Titi începu să-și manifeste supărarea pasiv, nemaivorbind nimic ore îndelungate. Dar într-o bună zi și pentru întâia oară, când Ana veni noaptea târziu acasă condusă de Stănică, Titi izbucni, în chip surprinzător pentru ea, cu o brutalitate nemaipomenită:

— C...vă! Las', că mi-a spus mie mama, ce, eu nu văd?... Unde mergi dumneata toată ziua și toată noaptea?

Vreo dovadă împotriva Anei nu exista, ce-i drept. Frații veniră repede la locul scandalului și căpitanul muștră pe Titi cu destulă aroganță și un ton vădit trivial și iritant:

— Amice, trebuie să-ți supraveghezi expresiile, mă-nțelegi... Aici sunt părinții noștri, oameni bătrâni, sunt ordonanțele, care aud. Nu admit să ne insulti sora, așa, pe simple elucbrații de-ale dumitale. În definitiv, ce-i? S-a plimbat în oraș cu cumnatul dumitale. Dacă dumneata ești bolnav și nu suferi lumea, nu trebuie s-o silești și pe ea să se călugărească.

Titi se învineți la față și, reeditând furia subită a lui Simion, bătu cu pumnul în masă, înspumat la gură și țipă ca un descreierat:

— Să nu mă insultați, măgarilor, că vă spun la mama!

Toți îl priviră în liniște ca pe un pacient în criză și lui Titi i se păru că Ana lasă buza-n jos într-un gest de dispreț. Frații ieșiră din odaie fără să-l mai contrarieze și tocmai această indiferență înfurie și mai tare pe Titi.

— Lasă-l, mă, se auzi glasul locotenentului, nu vezi că e nebun?

— Ba o să-l dau în... spuse pe șleau căpitanul.

Titi puse mâna repede pe pălărie, își trase paltonul nervos până a se încurca în mâneci și ieși ca un glonț din casă și din curte. Din acea zi nu se mai întoarse în căminul lui. Aglae îi ordonă să divorțeze, Stănică fu și el de aceeași părere, "de

vreme ce nu vă înțelegeți”, dar se jură că Ana și cu el petrecuseră în chip nevinovat, nedându-și seama cum a trecut vremea. Lucru curios. Când auzi de divorț, Titi se întunecă. Nu voia.

— Să facă ce-o ști, zise el cu absurditate, nu mă privește. Eu n-o cunosc, și pace. N-are decât să dea divorț, eu nu mă duc pe la tribunale.

— Dar nici n-ai nevoie, omule, explică Stănică, aranjăm noi toate.

— Eu nu dau divorț.

Era această încăpățănare o modalitate primară de a-și mărturisi încă dragostea pentru Ana? E cu puțință. Sohațchi veni la Aglae și lămuri că ei n-au avut nici o intenție rea, că s-au certat cu toții cum se-ntâmplă, dar că situația surorii lor era intolerabilă și trebuia să fie rezolvată într-un fel, cel mai cuminte chip fiind acela ca Titi să se-ntoarcă acasă. Titi declară scurt:

— Eu acolo nu mai mă duc, cine vrea să vie, să vie aici.

Aglae, ca să nu-l supere, zise și ea:

— Domnule Sohațchi, eu nu pot să las pe băiatul meu să fie insultat. Ana să vie să stea aici cu el, că se găsește loc.

Într-adevăr, Ana veni, primită de Titi cu o tresărire de satisfacție, repede înăbușită de o uitătură posacă. Reînfipt în solul lui, Titi nu făcea decât să copieze note, să deseneze după ilustrate, să stea nemișcat. Aglae o înțepa pe Ana fără să vrea, punându-i întrebări supărătoare: “Tu nu știi să gătești? Tu stai așa îmbrăcată toată ziua? Tu n-ai decât o cămașă de noapte?”

Dar trebui să recunoască chiar ea că Titi era imposibil și o contrazicea pe Ana în cele mai legitime dorințe, cu o obstinație de asin. Ana aduse cinci bilete de teatru, cu o învederată mulțumire de a-i lua pe toți, dar Titi singur refuză.

— Eu nu mă duc la teatru. Nu ți-am spus eu să iei bilete. Mă duc la teatru când am dispoziție, nu așa, pe neașteptate. Și apoi cine ți-a dat banii? De unde știi eu?

— Titi, se irită chiar Aglae, mă agasezi!

Titi nu merse, tăcând însă cu perversitate voită sau involuntară până în preajma momentului de plecare, așa încât toți se îmbrăcară, crezând că i-a trecut rezistența. După-masă, Titi dispăru. Ceilalți își închipuiră că se-mbracă. Ieșiseră pe ușă să-l aștepte, dar Titi nu se vedea nicăieri. Aglae intră în odaia lui și-l găsi în pat, în plapumă.

— Dar ce faci aici, pentru Dumnezeu, nu mergi? De ce m-ai făcut să mă-mbrac?

— Ți-am spus că nu merg.

Și Titi se-ntoarse cu capul la perete. Supărată, Aglae se dezbracă și nu mai merse. A doua zi Ana fugi.

— Titi, insistă Aglae, termină odată. Nu vă înțelegeți, și pace. Ea e ușuratică, tu ești încăpățânat, nu-i nimic de făcut. Divorțați.

— Eu nu divorțez! se-ncăpățână Titi.

De altfel Ana era văzută de toți pe stradă cu feluriți inși, unii afirmau că avea legături certe cu unul sau cu altul. Curând nu mai fu nici o îndoială cel puțin că Ana iese la braț cu un funcționar superior dintr-un minister, om mai în vârstă, cu ceva avere, care afirmă, fiind și Stănică de fată, că dacă Ana e liberă, o ia de nevastă. Era o ocazie, susținu Stănică, de a se despărți fără scandal. Altfel Ana ar abuza de numele lui, cu profit pentru ea. Titi însă nu voia să divorțeze. Se vede totuși că Ana găsisse o bună combinație, fiindcă dezlegarea nodului veni tot de la ea. Într-o zi, două ordonanțe depuseseră în fața ușii de la intrare, fără să vrea să intre, o boccea enormă, în care Aglae găsi cu ciudă toate lucrurile lui Titi, cele mai multe murdare. Totul îi fusese restituit cu o

grijă afectată, fiindcă Titi regăsi și o pereche de pantofi rupți pe care îi aruncase la gunoi, precum și un cuțit, pe care forțându-l îl rupsese în două. Erau amândouă bucățile. Titi primi, în sfârșit, și o notificare că i se intentase acțiune de divorț din partea Anei. Cu greu Stănică putu să-l facă pe Titi să consimtă a da o declarație că se desparte de bunăvoie, pentru nepotrivire de caracter. Acum el voia să se judece, susținând între altele că nu se simte bine, că Ana i-a dat o boală. Lucrul era de domeniul fanteziei și dovedea numai, prin surmenarea spiritului, o recrudescență a hipocondriei lui latente, congenitale.

IX

În martie, Felix își făcea planuri mai nerăbdător ca oricând. Cu puțin înaintea Crăciunului împlinise douăzeci de ani. Mai avea deci câteva luni și devenea major. Se făcuse acum mai îndrăzneț, mai conștient de sine, însă lipsa de bani îl chinuia, jigneaua orgoliul lui. Ar fi vrut haine de primăvară, mănuși și ceva bani asupra-i. Când câte un coleg îl ducea de braț într-o cofetărie sau berărie, se simțea pus pe jeratic. N-avea nici un ban în buzunar și îi era rușine să mărturisească. Era gelos și de Pascalopol. Ar fi voit să fie și el în stare să facă Otiliei o cât de mică plăcere, s-o plimbe cu trăsura. Moș Costache nici nu se gândea măcar să-i dea vreun ban, ba-i propunea unele târguri dubioase. Venise într-o zi cu o serie întreagă de seringi "Record", aparținând probabil unui medicinist care nu plătitise chiria, și întreba acum pe Felix dacă nu cunoaște pe cineva sau dacă el însuși n-ar fi dispus "să le cumpere", I le încredințase "o persoană". Într-o duminică, Felix voi să iasă în oraș cu niște prieteni, însă, după câțiva pași făcuți pe stradă, se întoarse. Era o zi admirabilă și paltonul îl apăsa pe umeri. Să-l scoată și să rămână în haină era încă prematur. Cum Costache era singur acasă, Felix se duse de-a dreptul la el cu un curaj pe care i-l dădea supărarea. Spuse cam iritat că e acum om în toată firea, că-și închipuie că are destul venit ca să nu meargă mereu în oraș cu mâinile goale. Are nevoie de haine, de cărți, de o mulțime de lucruri și-i trebuie bani. În definitiv, vrea să știe odată care sunt drepturile lui. Moș Costache ascultă, infricoșat de această ieșire, căută să-l imblânzească, ținându-l mereu de mânecă, într-un chip co-

mic, dar nu scoase nici o vorbă încurajatoare, nici o explicație. În cele din urmă, cu tonul răgușit, cu ochii aplecați în jos, făcu această neașteptată propunere:

— Dacă ai nevoie de bani, de ce nu ieși cu împrumut vreo mie de lei de la cineva? Poate să găsec eu la un prieten, numai să nu spui la nimeni.

Suma izbi pe Felix, care, de bucurie, nu mai examină de loc ciudățenia propunerii din partea lui moș Costache. A doua zi, bătrânul veni misterios în odaia lui Felix și-i întinse un bilet la ordin, îndemnându-l să-l completeze cu suma de o mie de lei și să-l dateze 30 decembrie 1910. Felix voi să întrebe asupra rostului acestei simulații, dar Costache îi încântă urechea cu sunetul unui pumn de piese. Scadența biletului rămase în alb. După semnare, bătrânul înmână lui Felix două sute cincizeci de lei. Mirat, acesta întrebă cu ochii.

— Nu poate să dea acum tot, explică răgușitul, îți dau prin mine, în fiecare lună, câte două sute cincizeci de franci.

Felix era prea nerăbdător să aibă bani, ca să mai discute proveniența lor, însă rămase cu o îndoială, și la întâiul prilej consultă un prieten de la Drept, care-i cunoștea de altfel bine situația.

— Bătrânul te-a pus să datezi cambia în decembrie, fiindcă atunci ești major și deci responsabil. Eu cred că ți-a dat mia chiar din banii tăi, și tu i-o vei plăti tot din banii tăi, din primul venit liber. E dat dracului moșul!

Felix se adumbri și se-ntoarse dezgustat acasă. În lipsa Otiliei, începură să se strângă asupra-i și alte dezgusturi, să bănuiască pe fată de complicitate și să creadă în tot ce Aurica spunea despre ea. Pe dată însă ce Otilia reapăru cu ochii ei limpezi, plini de seninătate, se rușină de asemenea presupuneri și o socoti și pe ea o victimă a bătrânului. Voi cu mai multă putere decât oricând s-o scape de acolo, s-o ia el sub

protecția lui. Avea crize de sensibilitate și reverie. În vreme ce Otilia răscolea valurile pianului, el se plimba cu mâinile în buzunar, oprindu-se din când în când în fața oglinzii. Se privea sever, lăsând buzele în jos, într-o amărăciune patetică. Se simțea frumos. Singurătatea lui, faptul de a nu avea părinți, îl umplea de o exaltare vagă a destinului său propriu. Se întreba, inundat de frazele muzicale care veneau de jos, ce avea să devină: medic mare, savant, autor celebru, om politic? Se vedea trecând, în ritmul muzicii Otiliei, într-o trăsură deschisă, nemișcat, fără zâmbet, privind rece înaintea lui. Așa își închipuia purtarea omului mare. Alteori, dimpotrivă, reveria îi deștepta flăcări de dezinteresare. O vedea pe Otilia amenințată de bandiți, care aveau mai toți fizionomia lui Stănică. Ochind, flegmatic, de pe fereastră, doboră pe rând pe toți vrăjmașii, în vreme ce Otilia, tremurând, îl strângea cu brațele ei subțiri de gât. Sau fugea călare de dușmani neidentificați spre păduri care se îndoiu moale până la pământ, ținând în brațe pe Otilia. Generozitatea lui se-ntindea și asupra lui moș Costache, căruia, ruinat, îi oferea un azil, de dragul Otiliei, și chiar asupra lui Pascalopol, pe care-l visa bolnav, senil, readus la viață prin eforturile lui de medic. Cântând furtunos la pian și aruncându-și ochii asupra lui Felix, care uneori se rezema de capacul instrumentului, Otilia nu bănuia că e salvată de foc și înec cu atât devotament. Odată, după ce șezuse multă vreme alături de Otilia, care citea o carte, și visase treaz ca de obicei, copleșit de sentiment, își lăsa deodată capul în poalele ei. Otilia îi primi ofranda simplu, mângâindu-i ușor părul.

— Spune-mi ceva plin de primejdii, să fac pentru tine, zise Felix.

Otilia răspunse gânditoare:

— Va veni vremea când ai să ai acest prilej.

Relațiile sentimentale dintre cei doi erau din ce în ce mai aprinse. Felix o căuta pe Otilia cu oarecare imprudență, o ruga cu ochii și o săruta furtiv. Fata nu-l respingea, dar dădea gestului o candoare fraternă, făcea astfel încât orice abuz era înlăturat. Felix îi vorbea cu ochii la masă, se așeza alături de ea și o prindea de mâini, iar fata îl muștra cu blândețe. Moș Costache îi surprinse într-o zi sărutându-se, dar nu zise nimic. Păru chiar rușinat de lipsa lui de atenție și fugi repede cu capul în piept. Nu-i împiedică niciodată, nu le făcu nici cea mai mică aluzie. Încurajat de consimțirea Otiliei, îmbătat, Felix începu să fie ispitit de un gând insidios. Dacă Otilia îl iubește cu adevărat, ar trebui să aibă încredere în el și să-i dea de acum dovezi mai temeinice de dragoste. Senzualitatea firească a vârstei se lupta cu mistica erotică. Într-o noapte, neputând să doarmă, combătut de cele două porniri, Felix se sculă și se îmbracă. Nu voia să facă nimic rău și totuși inima îi bătea cu putere, ca simțindu-se vinovată. O forță mai mare decât voința lui îl trase pe ușă afară și-l împinse la ușa Otiliei. Bătu iarăși ușor, ca altădată. Auzi limpede săritura speriată a fetei și tropotul pașilor prin odaie. Capul zbârlit al Otiliei apăru în întredeschizătura ușii.

— Ce vrei, Felix? întrebă fata cu reproș.

Felix se zăpăci și declară prostește:

— Te... iubesc!

— Of, doamne, se văietă Otilia, iar nu ești deloc cuminte. Ți-am spus să nu mai vii.

Și cum Felix lăsase capul în jos iritat și rușinat totdeauna, Otilia ieși curajoasă afară și prinse pe tânăr cu brațele de gât, privindu-l în ochi.

— Felix, dacă mă iubești cu adevărat, dacă vrei ca mai târziu să fim prieteni, nu mai veni așa. Ai încredere în mine, cum am și eu în tine. Nu te îndoii, te iubesc.

Și trăgând capul lui Felix, îl sărută pe buze. Apoi fugi repede în odaie, închise ușa și întoarse cheia de două ori. De aci încolo, Felix reprimă cu religiozitate orice instinct impur (nu fără oarecare ciudă, uneori, și porniri de gelozie față de Pascalopol) și se mulțumi cu strângerea de mâini și sărutarea castă, alunecată spre ureche. Totuși și așa fură surprinși o dată în chip neplăcut. Otilia cosea un nasture la haina lui Felix, și acesta nu se putuse elibera de ispita de a o săruta, când Stănică intră dezinvolt pe ușă.

— Faceți, faceți, zise el protector, ca și când între Felix și Otilia erau legături indiscutabile, mărturisite.

Otilia îi aruncă o privire mâniașă și era gata aproape să-l dea afară pe ușă pentru indiscreție. Stănică pară lovitura mios, făcându-se că nu-nțelege.

— Așa e tinerețea, n-ai ce să-i faci. Eu, când eram îndrăgostit de Olimpia, o sărutam, mă-nțelegi, toată ziua și peste tot. Nu mai ne feream de nimeni. Așa că... nu vă jenați.

Felix făcu gestul de a pleca și avu chiar curajul de a prefera protocolar, făcând aluzie la nasturele cusut:

— Mulțumesc, domnișoară Otilia!

Stănică însă îl opri.

— Stai, frate, nu pleca, am vrut tocmai să vă-ntreb ceva. Pe dumneata, că faci medicina. Am un caz interesant. Un client al meu vrea să atace un act de donațiune, în sfârșit chestii de-ale noastre care ne privesc, făcut de un unchi al lui, bătrân. El pretinde că bătrânul nu-i în deplinătatea facultăților mintale. Evident, noi putem găsi un doctor care să-l examineze, însă aici trebuie o somitate, un profesor universitar, a cărui vorbă să fie lege... și să se preteze. Clientul plătește. Numai, înțelegi, bătrânul n-o să vrea să fie examinat. Doctorul o să vie așa, întâmplător, ca într-o vizită. De

pildă, aici. Sunt eu, Otilia, Pascalopol, moș Costache, vine și bătrânul în chestie, adus de mine cu un pretext oarecare, pe urmă doctorul. Nimeni nu bănuiește nimic. Asta am vrut să te-ntreb. Care profesor de la facultate, psihiatru, s-ar preta mai bine și cum am putea să-i propunem fără să riscăm nimic? Dacă omul e posac, mai rău ne-ncurcă socoteala. Poate cunoști pe asistent, poți să-i strecuri o vorbă.

Felix ascultă pe Stănică gânditor. Își aminti de vizita lui Vasiliad, de examinarea forțată a lui moș Costache. Afacerile lui Stănică i se părură curioase, cinice. Dar mai ales, de ce să vină cu doctorul în chiar casa bătrânului? O combinație preocupă în chip evident pe Stănică, în care era de trebuință un doctor complice. Fără să vrea, Felix raportă totul lui moș Costache însuși. Îl vedea din nou cercetat de profesorul universitar, chestionat, dezbrăcat. De ce? Bietul moș Costache, avar e drept, și cam fără obraz, nu făcea nici un rău nimănui și era banal de normal și vigilent în toate actele lui. Felix dădu informații foarte deprimante asupra severității proverbiale a profesorului de specialitate de la universitate. Era un savant pierdut în câmpul microscopului, incapabil de a se cobori la asemenea combinații, și de altfel bogat. Stănică deveni posac.

— Mă surprinde ce-mi spui. Poate nu-l cunoști încă bine. Cu bani, primește azi oricine. O să mai culeg informații.

— Comedia asta cu doctorii, observă Otilia după plecarea lui Stănică, mă pune pe gânduri. Pascalopol avea dreptate. În fond, voiesc să lovească în mine, știu bine.

— Cine să lovească-n tine? întrebă Felix.

— Ei, cine? îți poți închipui! Și-apoi, la ce să mai faci sânge rău lui papa? Un loc sub soare voi găsi eu pe lumea asta!

Felix făcu o mișcare ocrotitoare spre Otilia, care înțelese.

— Iar tu, dacă ai vrea să m-ascuți, dacă m-ai iubi, ai pleca după câteva luni, când vei fi major, și ai trăi singur, muncind ca să-ți faci o bună carieră.

— Prin urmare, vrei să plec, să te las, făcu Felix stins.

Otilia împreună mâinile, dezolată.

— Nu m-ai înțeles. Nu ești încă decât un copil.

Pascalopol, care urmărea cu interes manevrele lui Stănică, se hotărî, în sfârșit, să vorbească lui moș Costache, și într-o seară, venind mai devreme, se invită la masă, după ce adusesese o mulțime de pachetele cu lucruri delicate de mâncare. Masa decurse în chip obișnuit. La cafea însă, Pascalopol rugă din ochi pe Otilia, cu care părea înțeles, și pe Felix să-l lase singur cu bătrânul. Felix era acum atât de devotat cauzei Otiliei, pe care o înțelegea, încât, intuind situația, plecă fără să murmure, având aerul că se duce la treburile lui. Nu-l mai privea cu ochi răi pe Pascalopol. Moșierul intră în chestiune de-a dreptul:

— Costache, zise el, știi bine că țin la domnișoara Otilia cât și tine. Să fi fost cu zece ani mai tânăr, poate ți-o ceream de nevastă.

— Ia-o! imploră bătrânul răgușit.

— Nu, nu! se supără Pascalopol. Nu trebuie s-o constrângem. Nu vreau s-o fac nefericită. Dacă va voi vreodată, sunt gata să-i pun la picioare tot ce am. Însă e tânără, trebuie lăsată să guste viața, să-și cerceteze înclinările. În sfârșit, nu de asta vreau să-ți vorbesc acum. Mi-ai spus de atâtea ori că vrei s-o adoptezi. Ei bine, Costache, e timpul să faci asta. Fata crește, se face majoră, e ceva neplăcut în situația ei de fată străină în casa unui bărbat. Ești sănătos, vei trăi mai mult ca noi toți, dar gândește-te ce se face fata asta dacă ar rămânea singură. Eu, se-nțelege, sunt la dispoziția ei oricând, dar o fată e mândră, nu va apela la un bărbat pe care nu-l

voiește. Și apoi aud mereu cum o bârfește cocoana Aglae... Nu, nu, trebuie să faci lucrurile așa cum e bine. Ai fost cam neglijent până acum, totuși vremea nu-i pierdută.

Costache asculta morala lui Pascalopol cu ochii plecați pudic în ceașca de cafea, din care, după ce sorbise bine băutura, scotea acum drojdia cu degetul și o mânca.

— Ce zici, Costache? îl stimulează Pascalopol.

Moș Costache privi prudent în dreapta și-n stânga și apoi, ridicându-se puțin ca să vorbească mai aproape de urechea moșierului, șopti:

— Și Aglae ce-o să zică?

— Doamne, cum ești! se scandaliză blând Pascalopol. Ce-ți pasă ce-are să spună cocoana Aglae?! Ea n-are nici un drept să se amestece în afacerea asta, care n-o privește. Otilia este, sau nu fata nevestei tale? E adevărat, sau nu că i-ai folosit banii, fără nici o dovadă scrisă? Atunci trebuie să-i dai o reparație, ce Dumnezeu, doar o iubești!

— N-o las eu! declară evaziv Costache.

— Știu eu că n-o lași, dar în chestiuni de astea e totdeauna bine să faci acte în regula. Firește, poți să-i dai bani, poți să-i lași prin testament...,

Costache făcu un gest de eroare.

— Dar aici nu e vorba numai de bani, continuă Pascalopol demonstrația, testamentele se atacă, și poate Otilia nici n-are nevoie de banii tăi, om viguros, când vei binevoi tu să mori. Ei îi trebuie o pozițiune clară, onorabilă, de care vei fi mândru și tu.

— E bătaie de cap adopțiunea, trebuie să mergi pe la tribunal, cheltuală, nu prea sunt înlesnit. Mai târziu, nu zic nu.

— Nu fi meschin, Costache! Nu e nici o bătaie de cap! Uite, pun eu pe avocatul meu să se ocupe de chestiunea asta. Nu dai nici un ban. Îl plătesc cu anul.

— Așa? se bucură moș Costache.

— Se-nțelege! Ei, ce zici, să-l pun sa înceapă demersurile?

— Pune, pune! consimți Costache pe jumătate gură, privind iarăși în toate părțile. Deodată se făcu roșu la față. În pragul ușii dinspre intrarea principală, ușă puțin acoperită de soba înaltă, când stăteau la masă, înfipt în semiîntuneric, sedea Stănică. Văzându-se descoperit, acesta înaintă jovial:

— Credeam că e aici domnul Felix. Voiam să-i spun ceva. Dar v-am auzit de avocat, de adopțiune. Vreți să adoptați pe domnișoara Otilia? Perfect! Admirabil! Mă ocup eu! Discreție desăvârșită.

În vreme ce Costache se agăța desperat de privirile lui Pascalopol, acesta zise liniștit:

— Ai înțeles greșit. Vorbeam de altceva, de treburile mele de la moșie.

Stănică privi cu o neîncredere îndrăzneată și, prefăcându-se grăbit, ieși pe cealaltă ușă, care dădea spre apartamentul din fund. Descoperind pe Otilia (lui Felix n-avea nimic să-i spună), îi comunică misterios:

— Am auzit o veste bună. Moș Costache te adoptă.

— Ai auzit greșit!

— Eu? se miră cu demnitate Stănică. N-ai nici o grijă: discreție absolută.

Și într-adevăr, Stănică, deși își făcuse un obicei de a spiona casa lui Costache în profitul Aglaei, intrând ca din întâmplare pe o ușă și ieșind pe cealaltă, nu scoase câteva săptămâni nici o vorbă de această afacere. Felix, trimis de moș Costache să vadă cum se află Simion, care se văieta din nou că e bolnav, avu impresia că Aglae nu știa nimic de proiectul lui Pascalopol. “Poate își zicea el Aglae se dezinterează de această chestiune, în care, de fapt, nici n-are vreun drept să se amestece, ori, în sfârșit, este prea preocupată de boala lui Simion.”

Într-adevăr, bătrânul, trecând cu iuțea hipocondrică de

la o ipoteză la alta, părea totuși bolnav cu adevărat. Ochii îi erau injectați și ficși, și pantecele îi era balonat îngrozitor, încât părea o minge învelită cu broboadă. Se văieta de bătaie de inimă după masă și declara că inima lui bate din ce în ce mai tare, fără să se mai poată opri.

— Ești nebun, strigă Aglae, cu hipocondriile tale! Unde vezi că-ți bate inima?

Îi punea și ea mâna pe piept, dar trebui să recunoască într-adevăr că circulația lui Simion era în chip alarmant agitată. Simion mai era convins, observând unele fenomene ale digestiei lui, că trupul i se umflă de gaze care-l sufocă. Stănică aduse pe Vasiliad. Acesta, atât de atent mai mult din paradă la consultarea lui Costache, nu descoperi de data aceasta mare lucru. Nu găsea nimic hotărât și accepta cu bunăvoință ipotezele Aglaei și ale lui Stănică. Simion se dezbracă și se urcă în pat, unde șezu și ziua, și noaptea, observându-se cu anxietate. Nu mai mânca, nu mai broda și era ros de melancolie. El, atât de tăcut înainte, vorbea Aglaei, până ce aceasta se plictisea, mărturisindu-i că se simte pe moarte, spionând-o îngrijorat dacă avea să-l țină minte multă vreme, dându-i dispozițiuni testamentare. Simion pusese ochii pe Felix și îi dezvolta lui cu mai multă încredere temeale lui patetice:

— Mă duc, îi zicea el, am o boală gravă, neștiută de doctori. Uite, așa e viața! Am luptat pentru ideal, pentru artă, și acum trebuie să las totul. Să nu mă uiți, domnule Felix, să nu mă uiți.

Și dându-se jos din pat, Simion scotea din perete câteva tablouri și le punea pe brațele lui Felix. Acesta le lăsă de altfel în casă. Chiar Aglae se grăbea să i le smulgă, indignată.

— S-a prostit Simion ăsta de tot! Domnule Felix, nu te potrive. Vezi, poate-ți dă ceva, inel, bijuterie, bani, te rog să-mi spui.

— Se-nțelege! zicea, oarecum jignit, Felix.

Spre mai multă siguranță, Aglae despuie odaia lui Simion de tot ce acesta ar fi putut dărui în curiosul lui acces de dărnicie.

Totuși, Simion nu muri și continuă să-și cultive hipocondriile cu o neliniște destul de benignă. Aglae nici nu se mai ocupa de el, lăsându-l singur în odaia lui, Aurica își făcea obișnuitele plimbări circulare pe Calea Victoriei, Titi copia în ulei cărți poștale ilustrate.

Stănică, nelipsit din calea socrilor, găsi prilejul într-o zi să prindă pe Otilia singură.

— E foarte drept ce face moș Costache, îi zise el, cu aere de complicitate, ba e chiar dator. Îmi pare bine că-ți cunoști interesele. De ce să rămână atâta avere pe mâinile altora? Ești tânără, inteligentă. Fie vorba între noi, dai o lovitură. Bătrânul n-are cine știe cât de trăit. Ascultă-mă pe mine. Să-ți spun eu, când voi avea timp, câte proprietăți și afaceri are moșul. Nici gând n-ai. După ce ți-ai irosit atâția ani cu el, trebuie să te despăgubești. Ei, cum ne-am înțelege noi! Dumneata ai mult din caracterul meu! Ești liberă, independentă, lipsită de prejudecăți. Îți spun aici între patru ochi. Olimpia e bună, n-am nimic de zis, dar e o piedică pentru cariera mea. Moale, fără fler. Crezi că soacră-mea Aglae mi-e simpatică? Ce vrei să fac? Spune-mi o vorbă, și sunt gata. Olimpia nu rămâne pe drumuri, are părinți, avere. Nu mai e copil la mijloc să ne împiedice. Nu mă uit eu la trecut, fleacuri, nu-mi pasă ce-a fost. Ai fost tânără, ai făcut ce-ai vrut. Mă gândesc la o uniune de concepții, pe linii mari.

Otilia, care îl ascultase din ce în ce mai palidă de mânie, nu se putu stăpâni și zise deodată surd:

— Stănică, ieși afară...

Acesta se ridică fără grabă, alese o bomboană dintr-o cutie

a fetei și se ridică. După plecarea lui, Otilia rămase cu privirile în gol, își șterse cu o batistă niște lacrimi ce nu voiau să curgă, apoi se repezi ca o nebună pe scări și intră în odaia cu pianoforte, unde începu să cânte vijelios tot ce-i venea în minte.

— Lipsă de griji, mormăi Marina în bucătărie. Doar ce griji are?

Stănică trecu în curtea Aglaei și intră în sufragerie, unde toți se aflau la masă, chiar și Simion. La o parte, pe un scaun, ședea și Felix (acesta fusese prilejul pe care-l folosise Stănică), venit din însărcinarea lui Costache să ia știri despre Simion. De câteva zile, Simion se transfigurase, devenise optimist și chiar exaltat. Printr-un raționament simplu, ajunsese la încheierea că toate bolile sunt o sărăcie de substanțe a organismului și că deci mijlocul cel mai simplu de a se vindeca era să se supraalimenteze. Îl aprobăse chiar Aglae:

— Bine că ți-a venit mintea la cap! Firește că, dacă nu mănânci, te simți slăbit.

Așadar, Simion părăsise patul, și acum ședea la masă. Când intrase Stănică, îi explica tocmai lui Felix, căruia îi spunea cu încăpățănare mereu “domnule doctor”, ce bine se simte:

— Sunt un om renăscut, reîntors la viață. Am o putere mușchiulară cum n-am avut niciodată.

Simion își încordă brațul său subțire și făcu insistent semn lui Felix să i-l pipăie. Acesta îi făcu hatârul și rămase mirat dimpotrivă de lipsa de rezistență a lui Simion, al cărui braț de prea mult efort tremura cu violență.

— Nu te mai sforța așa, Simion, și fii serios, îl fulgeră Aglae.

— Am să vă spun o veste interesantă, zise Stănică, ceva ce

n-ați știut. Otilia se va numi în curând domnișoara Otilia Giurgiuveanu.

— Vai! făcu Aurica, așa ca în fața unei enormități detestabile.

Aglae deveni lividă, și după câteva clipe de amuțire izbucni către Stănică, ca și cum el ar fi fost vinovatul:

— Ce-ai zis? Costache vrea să adopte pe Otilia? Niciodată! Cât trăiesc eu, niciodată. Doar mai sunt legi în țara asta, mai sunt tribunale. Îl dau pe mâna parchetului pe Costache, asta-i fac. L-a amețit stricata asta. Cine știe ce-o fi între ei.

Stănică ciugulea cu o scobitoare, mefistofelic, câteva măsline. Felix, în schimb, se simți sfâșiat. Ar fi voit să strige, să protesteze împotriva insultelor, dar emoția îl pironise pe scaun. Simion îi făcea semn mereu să vină la masă, deși el voia să plece și ședea deoparte.

— Bine, zise Stănică, așezându-se de-a binelea să mănânce, să-mi spui, mă rog, ce poți să faci?

— Cum ce pot să fac? întrebă indignată Aglae.

— Asta te-ntreb și eu, zise calm Stănică, dar cu vădită intenție de a excita. Vrea s-o adopte, și pace. Legal nu e nici o piedică.

— Mâncați, îndemna Simion pe Aurica și pe Titi, mâncați, mâncarea este elixirul vieții! și el însuși înghițea cu lăcomie, vărând în gură bucăți mari de pâine și ștergând cu miez ultimele resturi de sos din farfurii.

— Dar eu nu pot să spun acolo unde trebuie că vor să pună mâna pe averea lui Costache?

— Nu poți să spui! Fata e fată vitregă, deci e firesc să fie adoptată. Te poate da în judecată pentru calomnie.

— Cine? Costache? se-nfurie Aglae.

Felix se ridicase, schimbat la față, să plece și, căutând o

intermitență în discuție ca să spună “bună seara”, se strecură pe ușă afară.

— Am vorbit ca nebunii, și băiatul ăsta era aici! se muștră Aglae.

— Nu mai e pâine? întrebă îngrijorat Simion. Mi-e o foame grozavă.

— Cum Dumnezeu? observă iritată Aglae. A fost pe masă un morman întreg de felii! Noi nici n-am apucat bine să mâncăm.

Se aduse pe masă un alt coș cu felii de pâine, din care Simion își luă repede una, mușcând-o ca aperitiv, și-și mai puse înainte două felii, și apoi, răzgândindu-se, patru. Apoi luă pâinea și dădu generos și celorlalți câte două felii, așa încât coșul se goli.

— Mai adu pâine! zise el către servitoare.

— Simioane, se răsti Aglae, ce comedii sunt astea? Este destulă pâine.

— Moș Costache e sfătuit bine, medită tare Stănică, are pe Pascalopol îndărăt, care urmărește, se vede, să pună mâna pe averea bătrânului după moartea lui.

— Nu cred asta, zise Aurica, domnul Pascalopol e un om nobil. L-a amețit Otilia.

— Unde sunt bani la mijloc, nu există noblețe! declară Aglae.

— Cum, mamă, adăugă Aurica, o fată de categoria Otiliei să intre în familia noastră? E-ngrozitor.

— Intră, dacă sunt oameni fără cap! mormăi posacă Aglae și căzu pe gânduri, mâncând fără gust. Simion întrerupse tăcerea:

— Am o poftă de mâncare admirabilă. Mă simt ca de douăzeci de ani. Ce bucate mai aveți?

Tot timpul înghițise lacom, nedând nici cea mai mică atenție discuției. Aglae îl privi distrată și cu un vădit dispreț.

— Afacerea asta, dacă vrei să mă înțelegi, urmă Stănică, se tratează cu tact. Moș Costache se teme de dumneata. Rău ai făcut că nu te-ai mai dus pe acolo. Dacă ai merge, l-ai lua cu binișorul...

— Niciodată! zise Aglae implacabilă. Nerușinata aproape m-a dat afară.

— Ai fost violentă. Acum trebuie să căutăm un mijloc. Nu prea văd.

Felix se întoarse acasă aproape pe furiș și se aruncă pe pat, fără să treacă prin sufrageria unde Otilia îl aștepta la masă. Era obosit moralmente, dar cu senzații fizice. Privi înainte prin întuneric razele sărace ce pătrundeau pe fereastră, prin perdea, de la lampa din coridor. Să-i spună Otiliei ce se vorbea despre ea, i se părea inutil și jignitor. Îl obosea, îl neliniștea această lume fără instinct de rudenie, aprigă, în care un om nu se putea încrede în nimeni și nu era sigur de ziua de mâine. Îi fură odioși toți, și Costache, și Aglae, și ceilalți, și un gând îi stăruia în minte: să fugă cât mai repede din această casă. Dar cum? Să plece fără știrea nimănui, era primejdios. Putea să-l aducă cu sila înapoi, fiind minor. Totuși era încredințat că moș Costache n-ar fi făcut așa ceva, ba dimpotrivă, ar fi fost în stare să se bucure. Inșă cu ce să trăiască până în iarnă? Poate că moș Costache ar fi consimțit să-i dea bani. Când își aduse aminte de poliță, văzu absurditatea ipotezei. Mai mult, o mândrie îl cuprinse și fu hotărât un moment să renunțe la ceilalți bani. Dar semnase totuși polița pentru o mie de lei, primiți sau neprimiți și moș Costache i-ar fi pretins, fără îndoială, la scadență pe toți. Oare nu era mai bine să-i primească, și cu acei bani să trăiască singur, ca atâția colegi săraci ai lui? Ideea de a lăsa pe Otilia

nu-i surâse. I se născu în suflet năzuința de a o “salva”, de a o scoate din casa lui Costache și de a o întreține dezinteresat, ca pe o “soră”. Nu i-ar fi ajuns însă banii. Atunci se gândi că ar putea da lecții. Chiar i se ceruseră cu treizeci de lei lunar. Cu două lecții lua o sumă satisfăcătoare. Însă lecțiile nu erau sigure. O familie cu fete îl invitasă pe un an întreg, oferindu-i pensiune. Acolo n-ar fi fost loc pentru Otilia. Gândul lui căzu și mai jos. În definitiv, ce-ar fi să renunțe la medicină? Și-ar găsi o funcție, la nevoie cerând chiar și concursul lui Pascalopol, și apoi ar urma altă facultate. Literele de pildă! Însă un astfel de sacrificiu desigur că Otilia nu l-ar fi acceptat. Otilia era o fată subțire, cu gusturi aristocratice, ar fi răs auzindu-l că se face “impiegat”. Nici lui, de altfel, nu-i surâdea această ipoteză. Crescuse în sentimentul carierelor mari, și medicina i se părea dintre acestea, prin educația primită de la tatăl său. Și apoi, n-avea mult de așteptat și ar fi fost pus în stăpânirea averii părintești. Atunci își aduse aminte de Iași. Dacă ar pleca la Iași și ar urma medicina la facultatea de acolo, locuind în odaia pe care și-o oprise în casele de pe Lăpușneanu? Dacă ar lua pe Otilia cu el? Însă și acolo ar fi fost nevoie de bani, și apoi Otilia nu era fată să stea în provincie. O văzu trecând mândră în trăsura trasă de cai lucioși, cu fluierele subțiri înfășurate în jambiere. Trăsura din viziune călcă crescând peste el, făcându-l să se zvârcolească în pat de contrarietăți. Ce să facă, ce să facă? Acum înțelese profund zbuiciul Otiliei, starea asta ciudată în care te simți străin pe lume și totuși pironit pe loc într-un mediu în aparență strălucit. Oftă profund și se răsuci în pat, când glasul Otiliei îl trezi din meditație:

— Felix, Felix, ești acolo?

Felix se repezi pe ușă, dregându-și hainele.

— De când te-aștept la masă! zise Otilia, auzindu-i pașii.

Când intră în sufragerie, Felix văzu pe Otilia, care se întorcea la scaunul său, pe care se suise ca pe o sofa turcească. Se zgribulea de frig. Moș Costache nu era la masă. Otilia nu mâncase, deși orele erau înaintate, ciugulise însă din unele mâncări reci de pe masă, și acuma nu mai voia să mănânce.

— Unde ai întârziat atâta? întrebă ea.

Lui Felix îi fu greu să mărturisească.

— Am trecut, când m-am întors de la facultate, pe alături, m-a trimis moș Costache să văd cum e Simion. S-a dat jos din pat și zice că e bine. Mi s-a părut însă ciudat de schimbat.

— Și, firește, c-a vorbit de mine!

— Nu! minți Felix.

— De altfel, mi-e indiferent, cum îmi este indiferent și ce vrea să facă papa. Îl iubesc, dar știu bine că sunt lucruri pe care nu are puterea să le facă, altfel le-ar fi făcut de mult. Intențiile lui Pascalopol sunt bune, însă îl zbuciumă pe papa degeaba. Acum trebuie să fie cu el, nici vorbă. Ce este pentru mine dacă mă cheamă Giurgiuveanu sau Mărculescu? La banii lui papa nici nu mă gândesc, nici nu-mi trece prin cap că are să moară vreodată. Și dacă s-ar întâmpla asta cândva, mă poți închipui pe mine stând aici, nas în nas cu tanti Aglae? Uuff! În cele din urmă, am să dezleg eu problema asta.

Otilia luă o prăjitură de pe masă, mușcă din ea, și apoi își scutură genunchii, care îi aungeau la bărbie, de fărâmituri.

— Ce-ai zice tu, Otilia, spuse Felix, dacă aș renunța deocamdată la facultate și mi-aș găsi un post?

— Și să vin și eu cu tine, nu?

— Da! mărturisii Felix.

— Aș zice că n-ai minte și că ești un zăpăcit. Pentru ce? Să-ți strici viitorul? Să devii un Titi oarecare? Papa te iubește în felul lui, și nu-ți pune nici o piedică. Ai nevoie de bani, de

altceva, pentru ce nu-mi spui, pentru ce rumegi în tine gânduri extravagante?

Felix se ridică în picioare și, mergând la scaunul Otiliei, îngenunche și o cuprinse în brațe cu scaun cu tot, punându-și obrazul lângă genunchii fetei. Otilia râse amuzată, nu însă atât încât să nu lase a i se vedea o emoție lăuntrică.

— Otilia, zise Felix, aprins, ești întâia fată pe care o cunosc și pe care o iubesc.

— Sunt întâia cucerire, comentă Otilia. Pe când a doua?

— Nu râde, Otilia, ești întâia și cea din urmă. Nu-mi mai place nici o fată, sunt la Universitate de o ursuzenie extraordinară. Nici eu nu știu cum te iubesc, ca pe o logodnică, ca pe o mamă așa zice, dacă n-ai fi mai tânără decât mine. Te iubesc, te iubesc!

— Te iubesc, te iubesc, parodie Otilia, încet, fără batjocură.

— Înțelegi că am găsit în tine tot ce mi-a lipsit în copilărie, că iubirea mea e un lucru serios, nu cum crezi tu. Te iubesc, Otilia, nu glumi, continuă și mai exaltat Felix, sărutând genunchii fetei ușor, nu vreau să cred că m-ai înșelat, că te-ai jucat numai cu mine. Vreau să fii a mea mai târziu, când vei porunci tu. Voi munci, voi răzbi în viață, dar cu tine și pentru tine. Tu te-ai jucat, Otilia, nu mă iubești cu adevărat!

— Nu, Felix, nu m-am jucat, te iubesc, dar și eu te iubesc în atâtea feluri, încât nu pot să analizez acum cât te iubesc ca frate și cât ca, cum să zic, iubită.

Felix fu puțin întristat de atenuarea frățească, pe care în fond n-o dorea din partea Otiliei. Aceasta ghicise.

— Felix, nu mă supăra cu figura asta. Te iubesc, iată, te iubesc, te iubesc, te iubesc, de câte ori vrei tu, dar tocmai pentru asta nu vreau să faci prostii. Să aștepti până atunci

când te vei convinge că mă iubești cu adevărat. Te autorizez să experimentezi, să-mi găsești concurențe.

— Otilia, tu mă jignești.

— Oh, Felix, ești un fanatic. N-aș zice că nu-mi placii. Dar ridică-te repede în picioare, că vine Marina, și ne vede în poziția asta patetică. Uf, mi-ai supt genunchii! În sfârșit, Felix, eu aș vrea să înțelegi că eu în tine caut mai mult decât un june frumos și un adorator, eu caut marele prieten, care să mă stimeze cum nu m-a stimat nimeni și să-mi iasă în cale atunci când voi fi nevoită să plec în lume. Căci, Felix, va veni o vreme când voi fi singură, îngrozitor de singură. Te iubesc și altfel, Felix, voi fi pentru tine odată altfel, dar acum fii pentru mine un frate. Spune-mi, pentru ce vrei să pleci acum?

— Pentru că nu mai pot suporta atmosfera asta care se țese în jurul tău, pentru că toată răutatea asta mă exasperează, mă face să urâsc oamenii.

— Cine știe ce prostii ți-au mai spus?! Ce trebuie să te tulburi?! Nu de acum sunt astea, Felix, ci de când eram mică. Tanti Aglae, văzându-mă că am instincte de lux, mă prigonea de moarte, profitând de zgârcenia bietului papa. Odată papa mi-a adus o rochie cu gulere de dantelă, pe care am recunoscut-o numaidecât, deși n-aveam decât vreo zece ani, că e veche. Avea o gaură mică de arsură, țesută. Nu știu unde mai văzusem stofa ei bej. Mașina de călcat îi dădea prea mult lustru, altminteri era pasabilă. Trebuia să mergem la Teatrul Național, papa, eu, tanti Aglae și Aurica. Ilustrul Titi era atunci într-un pension. Eu nu voiam să merg, fiindcă nu-mi plăcea rochia, dar papa, blând cum e, în loc să se irite, cum ar fi făcut altul, se plimba prin odaie de la un capăt la altul și-mi demonstra că-mi stă admirabil, că a cumpărat-o de la o croitoreasă etc. Mă tot răsucea, îi potrivea pliurile cu mâna, îmi venea să râd și să plâng. În sfârșit, am plecat. În

fumoarul teatrului nu știi ce mi s-a întâmplat! Aurica, înțepată cum a fost totdeauna, face pe supărata, bâzâindu-se pe nară:

— Mamă, de ce i-ai dat rochia mea Otiliei? Asta-i rochia mea!

Este întâia mare rușine pe care am suferit-o vreodată, fiindcă nimic nu mi s-a părut mai umilitor decât să te îmbraci cu hainele altuia. Cum am ajuns acasă, am tăiat, am tocat mărunț rochia cu foarfecele.

Aurica venea din propria ei inițiativă la școală la mine și se făcea că se interesează. Câte o colegă o întreba:

“Căutați pe verișoara dumneavoastră?”

“Mda, zicea mieros Aurica, dar nu mi-e verișoară. E o fată pe care o creștem de milă. Numai de-ar învăța!” Tu-ți dai seamă ce-nseamnă asta pentru o fată și mai ales la școală, unde colegele sunt așa de rele. Și de ce, mă rog? Am avut tată și mamă, și papa mi-era tată vitreg. Nu eram mai puțin onorabilă decât uscata Aurică. Însă tanti Aglae n-a putut-o suferi pe mama și n-ar fi voit ca moș Costache să se însoare, și încă cu o femeie cu copii din altă căsătorie. Papa ține grozav la copii, în felul lui, repet, și ei toți își puseseră nădejdea că va crește pe Titi et Co. și le va lăsa averea. N-are decât să le-o lase. În definitiv, numai să-mi dea mie pace. Tanti Aglae și cu Aurica mergeau cu perversitatea atât de departe, încât îmi spuneau mereu, față de lume:

“Degeaba îl lingusești pe Costache și te zbunguiești, Costache nu te iubeste. Eu să fiu, și nu te-aș iubi dacă n-ai fi copilul meu, din sângele meu.” Toate astea mi le spunea când aveam câțiva ani. Nu te mira atunci că mi-a plăcut Pascalopol. El mă cunoaște de mică. De atunci îl îmbrățișam și chiar îl sărutam. Și tu te uiți chiondorâș la mine când fac același lucru acum. E drept, Pascalopol e un om *chic*, mai târziu a început să-mi placă ca bărbat, și pot să spun că nici el

n-a făcut pe bunicul mereu. Of, cum te-ai posomorât... În sfârșit, am vrut să-ți spun că am băut tot paharul amărăciunii și m-am aruncat în râu. Și acum tu n-ai puțină răbdare, câteva luni! Nu te teme, Felix. Tanti Aglae mă iubește și ea în felul ei. Da, da. S-a obișnuit cu mine, s-a obișnuit să înțepe mereu pe cineva. Dacă aș pleca, s-ar neurasteniza și ar fi în stare să mă caute, ca să poată să mă fulgere. Felix! Dar ce faci?

Felix o strânsese puternic cu brațele și o sărutase apăsător în chip de consolare pentru necazurile ei.

— Ești nesuferit, nu mă lași să respir. Așa se sărută? Parcă ești ventuză! Se vede că n-ai fost la Conservator. Sărutarea nu trebuie să aibă brutalitatea asta alimentară, ci să fie ușoară, delicată. Uite-așa, domnule!

Otilia se ridică să-i arate și-l sărută foarte atent și superficial pe buze. Felix vru s-o strângă iar în brațe, dar Otilia îi puse mâna în piept bărbătește, prefăcându-se supărată.

— Ei, asta nu! Te rog să treci la locul tău la masă! Nici n-ai mâncat nimic. Mai bine sfârșește acolo, să-ți examinez palma. Am făcut rost de o carte de chiromanție. Uite, eu, de pildă, voi trăi numai treizeci de ani, ceea ce e destul, fiindcă nu vreau să devin mumie. Am linia inimii netedă, asta înseamnă că sunt o fată de inimă, capabilă de dragoste profundă (ce nostim!). Așa o au, zice în carte, eroinele Revoluției Franceze, madam Tallien, de exemplu. Crestăturile aici, pe muchia palmei sub degetul mic, indică numărul de copii, ia să vedem: unu, doi, trei, vai, e îngrozitor, Felix, voi face șapte copii. E oare cu puțință? Nu, nu. Nu-mi plac, sau mi-ar place numai unul, un băiețel. Dă-mi mâna ta, să văd, tu câți faci? E-ngrozitor! Și tu tot șapte faci!

— Eu îi fac? Asta-nseamnă că o să am șapte și îi vei face tu.

— Ești un prost! Tu n-ai voie să te căsătorești decât pe la douăzeci și șapte de ani, când îți vei fi terminat complet studiile. Pricepi că eu, murind la treizeci de ani, nu voi putea să-ți fac șapte copii. De altfel, te iubesc, însă în modul ăsta rodnic... o, Felix, nu! Liniile mint. Acum să lăsăm asta. Uită-te în ochii mei, Felix, și spune-mi drept: ce-a spus tanti Aglae despre mine?

— A spus că atâta vreme cât trăiește ea, moș Costache nu te va adopta.

— Și așa va fi.

X

Moș Costache primi peste câteva zile, prin poștă, o scrisoare închisă. Cum nu i se aducea corespondență mai niciodată lui personal, toți scriind Otiliei, chestiunile privitoare la afacerile lui îndrumându-se la alte adrese, tulburat ca în fața unei telegrame, își luă febril ochelarii și intră cu scrisoarea, al cărui plic îl tăiasă atent cu un ac, în salonul din față, unde o citi de două ori pe nerăsuflăte. Scrisoarea, scrisă cu calligrafie disimulată, perpendiculară, suna astfel:

“Stimate domnule Giurgiuveanu,

Sunt informat că intenționezi să adoptezi pe fiica dumitale vitregă, domnișoara Otilia. Dacă ai fi făcut asta când trăia soția dumitale, aș înțelege. Dar acum, când domnișoara are douăzeci de ani, lucrul e cel puțin curios. Îți comunic prietenește că foarte mulți cred că trăiești cu această nostimă fată și că vrei în felul acesta discret să-i lași averea. Treaba dumitale, deși mă-ntreb ce zice familia de această hotărâre senilă. Eu personal n-aș avea de ce să mă amestec în treburile dumitale, însă îți mărturisesc că sunt indignat și sunt hotărât să atrag atenția autorității în drept asupra acestui caz, așa, din umanitate și spirit de dreptate, fiindcă o cunosc pe această domnișoară foarte modernă și independentă și n-aș vrea s-o văd cum te toacă pe dumneata ca “tată”, ca să se zbunguiască pe drumuri cu junii de la Conservator. Caută-ți o femeie mai în vârstă pentru slăbiciunile erotice, iubite domnule, și nu mai “adopta” minore. Sper că acest preaviz îți va vârî mințile

în cap, și nu vei aștepta să spun surorii dumitale, doamna Aglae Tulea, tot ce știi despre aventurile galante ale iubitului său frate.

Un amic care-ți vrea binele”

Dacă cineva ar fi pălmuit pe moș Costache, el n-ar fi fost mai zguduit decât de această banală anonimă. Se îngălbeni, și fruntea i se acoperi de sudori reci. Începu să se plimbe pierdut prin odaie, bolborosind vorbe fără înțeles. Aruncă scrisoarea, o ridică din nou și o citi iar, întorcând-o pe toate părțile. Făcu gestul de a ieși din odaie, apoi se întoarse iarăși și începu să-și crispeze obrazul ca un chinuit de o durere mare care caută prin simularea plânsului să-și descarce nervii iritați. O frică nebună îl cuprinse. Temător de opinia altora și mai ales de a Aglaei, cu o repulsie bolnăvicioasă pentru orice contact cu autoritățile publice, se vedea arestat, dus la poliție, arătat cu degetul de lume. Scrisoarea i se părea un document teribil, de o autenticitate indiscutabilă. Moș Costache avusese totdeauna cultul lucrului scris de altul, ca unul ce nu lua condeiul în mână niciodată. Când odată, într-una din casele sale de raport, o chiriașă se sinucise, și numele lui apăru în gazetă cu simplul calificativ de proprietar, moș Costache stătu câteva zile închis în casă, cu teroarea că toată lumea îl va arăta cu degetul. Acum Costache tresărea la orice scârțâitură a porții, la orice huruit de trăsură, ca și când scrisoarea trebuia să aibă o urmare teribilă numaidecât. O singură clipă nu trecu prin capul lui întrebarea asupra provenienței anonimei și nici vreo cât de mică bănuială asupra adevăratului autor. Scrisoarea în sine era o realitate care-l înspăimânta ca o sentință de moarte și se întreba zbuciumat ce să facă. Un prim instinct de conservare îl îndemnă s-o ascundă și o îndesă bine în buzunar. Îndepărtând-o astfel, avea sentimentul că va

înlătura și primejdia. În orice caz, era hotărât în sinea lui să n-o arate la nimeni. Totuși nu se simțea sigur. În scrisoare se pomenea de Aglae, iar Aglae ședea alături. O dorință de fugă îl năvăli și-și aduse aminte că fusese rugat de Otilia să se mute din acest cartier. Făcu cu gândul mișcarea de a se deplasa din strada Antim în strada Știrbey-vodă, însă, ca o pisică, Aglae îl pironea și-l paraliza. Nu putea să se mute, fiindcă n-avea cum să explice Aglaei plecarea. Zăpăcit, moș Costache apelă mintal la Pascalopol. Pe el avea să-l implore să-l scape din încurcătură, fiindcă totul, de altfel, îi venea pe cap din pricina lui, fiindcă el îl îndemnase să facă adopțiunea. Inșă ar fi trebuit să-i arate scrisoarea. Lui Costache îi era în același timp rușine, și sentimentele lui față de Otilia le vedea crunt profanate. A releva cuiva scrisoarea era totuna pentru el cu faptul în sine de care vorbea scrisoarea. O împinse și mai tare în fundul buzunarului, cu intenția da a căuta un mijloc să se scape de ea.

Costache stătu atât de mult în salon, încât Otilia, plictisită că nu vine la masă, îl descoperi învăluit într-un nor des de fum de țigară.

— Papa, strigă ea, cu un reproș ce lui Costache, cu gândul la alt lucru, i se păru grozav, dar ce faci? Ai umplut de miros toată odaia. Haide la masă.

Otilia merse și deschise o fereastră dinspre stradă. Moș Costache se înspăimântă de această comunicare cu strada.

— Nu-nu-nu deschide geamul, Otilio, nu trebuie!

— Dar ce ai, papa, azi, de ce ești așa palid? De ce te-ai închis să fumezi tocmai aici? Ia te uită, ți-a căzut ceva pe jos, o scrisoare. Asta e scrisoarea pe care ai primit-o azi?

Otilia vorbea cu siguranța ei obișnuită, fără vreo intenție, dar cuvintele ei fură pumnale pentru Costache, care, privind aiurit dușumeaua, scotoci repede buzunarul și băgă de seamă

că fundul căptușelii era rupt și că plicul căzuse jos. Otilia luă scrisoarea, o răsuci, o scoase din plic și-și aruncă distrat ochii deasupra. Era în obiceiul ei de a-și satisface fără împotrivire din partea lui Costache orice curiozitate. Moș Costache scoase un apel gutural:

— Nu-nu-nu citi, e ceva care nu trebuie.

— Cum, papa? Tu ai început să ai taine față de mine? Mă faci curioasă! Cine e ăsta care scrie așa înțepat?

Costache căzu scăldat în sudori, iar Otilia sorbi repede întâile rânduri. Deodată se făcu serioasă, apoi liniile feței se lăsară obosite.

— Nici nu mi-aș fi închipuit altfel, papa.

Costache șopti umilit:

— Ticăloși mari! Auzi, tu, fetița mea.

— Și cine crezi tu că ți-a trimis scrisoarea asta?

Costache privi nedumerit, fără răspuns.

— Papa, mă prind că asta e opera lui Stănică. ăsta e scrisul lui, mai mult, stilul lui. Toate astea vin de la tanti Aglae.

— Nu se poate! protestă Costache.

— Ba da, ba da; însă nu trebuie să-ți faci sânge rău. Ce i-a venit în cap lui Pascalopol ideea asta cu adopțiunea? La ce folosesc formalitățile astea stupide și fără scop? Crede-mă, papa, așa sau altfel, pentru mine ești același. Nu mai te obosi cu nimicurile astea. Poate că așa, tanti Aglae și compania ne vor lăsa în pace.

Moș Costache ascultă aceste vorbe cu o smerenie crescândă. Fața, ochii, buzele i se înviorară treptat, un zâmbet fericit îi apăru pe obraz, și trăsăturile feței lui aprobau tremurând. Teroarea dispăruse, totul se încheiase în chipul cel mai fericit.

— Fetița mea, zise el, Otilica mea, tu știi că numai pe tine

te am. Ție îți las tot. Ai să fii ca o prințesă. Știam eu că tu înțelegi toate. Situația mea e grea, foarte grea. Aglae îmi bate capul mereu, dar eu nu mă uit la ce spune ea. Să fim cu tact, cu foarte mult tact! Nu-i așa? Ce-ți trebuie ție alt nume? Nu ești tu Otilica mea scumpă, nu-ți las eu ție tot ce am?

— Firește, papa, continuă Otilia rolul lui Costache, enigmatic de serioasă, să rămân mai departe Mărculescu, în fond fiind fata lui papa Giurgiuveanu.

— Așa, așa, aprobă Costache, neprinzând bine sensul.

— Papa, hai la masă, schimbă tonul Otilia, hai, că se răcește supa.

— Otilica, stărui Costache, vesel, ce-ai vrea să-ți cumpere tătucu, hai, o rochie frumoasă, o pălărie? Vrei să-ți dau o sută de franci?

— Dă-mi, papa, dacă vrei tu, răspunse Otilia mai mult curioasă decât veselă.

Costache vârî mâna în buzunarul de la piept al hainei și o ținu acolo indefinit.

— Fetițo, n-ar fi mai bine să te duci întâi să vezi ce-ți place? Îți alegi, și pe urmă îți dau cât vrei. Otilia îl luă de braț și-l scoase din salon.

— Cum vrei tu, papa!

— Otilica, reveni Costache, ajuns în sufragerie, asupra ideii, tu fixează-te asupra lucrului și spune să ți-l oprească. Dacă ai, plătește tu, și pe urmă te despăgubesc eu. Știi, până la sfârșitul lunii nu sunt așa înlesnit.

Când, în curând, Pascalopol veni să-l vestească pe moș Costache că avocatul pregătise hârțiile și că trebuia să se pună la dispoziția lui, Costache, în loc să răspundă, arătă cu capul îndărătnic spre Otilica.

— Ce s-a întâmplat? întrebă moșierul, intrigat.

— S-a întâmplat, zise Otilia, că eu nu vreau să mai pierdeți vremea pentru mine. Nu vreau să-mi schimb starea civilă.

— Dar, domnișoară Otilia, ce facem noi este în interesul dumitale.

— Nu vreau nici un fel de sacrificiu. Mă simt bine așa cum sunt. De ce să schimb un nume numai pentru un an, doi, când, măritându-mă, îl voi pierde din nou?!

— Dar nu e vorba de nume.

Otilia sări de gâtul lui Pascalopol.

— Știu că ești un om bun, dar eu și cu papa ne-am răzgândit. Nu e așa, papa?

Costache aprobă cu vioiciune, dar Pascalopol se înroși.

— Cum, Costache, și tu ești de părerea asta?

— Da, da, se-ncurcă Costache, dacă ea zice așa, poate are dreptate.

Pascalopol lăasă capul în jos și bătu cu degetele în masă, vădit rușinat de situație. Îi păru rău că se amestecase, dând poate impresia că avea vreun interes personal.

— Cum voiți, zise el, în sfârșit, n-am nici un drept să mă amestec. Am crezut că e dorința dumneavoastră.

Și, puțin atins, se ridică să plece. Otilia îl ținu de braț.

— Nu vrei să mă plimbi cu trăsura mâine seară? M-am plictisit într-un hal... Pascalopol redeveni omul plin de solici-tudine.

— Dar, domnișoară Otilia, sunt la ordinele dumitale. Măine la șase vin să te iau.

— Vii s-o iei pe Otilia! îi zise, zâmbind, fata. Ți-e indife-rent dacă Mărculescu sau Giurgiuveanu.

În seara următoare, Felix se întorcea cam posomorât de la Universitate. Trecuse cu niște colegi pe Calea Victoriei, și acolo fusese prins deodată de Aurelia, care mergea la braț cu Titi. Era o nouă invenție a ei, spre a se măguli că iese cu un

bărbat. Titi consimțea să se abată de la sedentaritatea lui obișnuită, fiind din nou în criză erotică și sperând o altă Ană, mai izbutită. Felix trebui să sufere, cu destulă repulsie, brațul domnișoarei, care își continuă mândră plimbarea între doi bărbați. Dar pe Felix îl supără mai mult conversația fetei.

— Știi, zise ea, că Titi a fost lăudat de profesori. Titi are să fie un pictor mare.

Aurica spunea asta cu un aer special, în maniera Aglaei, care jignise pe Felix, cu aerul de a face o comparație între geniul lui Titi și mediocritatea lui Felix.

— Ia spune tu, Titi, întrebă Aurica, ce-au spus profesorii?

Titi nu se lăsă rugat și începu să reconstituie narativ o scenă întreagă, din care înțelese că un profesor oarecare, cu nume obscur, de la belle-arte observase lui Titi că în privința desenului “merge”. Felix asculta distrat, preocupat să găsească un pretext de a fugi.

— Mi se pare că nu te bucuri cum trebuie de succesul lui Titi, îl muștră Aurica.

— Ba da, ba da, cum să nu? zise Felix, căutând cu ochii un coleg, ca să se prindă de el.

— Titi muncește foarte mult, își urmă Aurica elogiile, are și talent. Nu oricine se naște cu norocul ăsta. Eu, de pildă... Dar dumneata cum mergi cu facultatea? Îmi închipui, greu, învățatură multă; poate nu era nimerit pentru dumneata, așa debil, fără nimeni.

Felix se irită. Compătimirile acestea deplasate cu care-l înconjură din când în când familia Tulea și care se potriveau atât de puțin ambițiilor lui îl dezgustau. Avea încredințarea că se pricepe în artă și literatură și disprețuia în sinea lui profund pe Titi, pe care-l socotea un prostănac. Totuși, Felix nu s-ar fi încercat niciodată să scrie. Era așa de ambițios, încât nici nu putea să-și închipuie că n-ar ajunge a fi cel

dintâi dintr-o ramură de activitate. Însă își dădu seama că, în artă sau literatură, succesul e adesea chestiune de întâmplare. Având în sânge ceva din temperamentul pozitiv al tatălui său, Felix citea și știa toate, adică cu mult mai mult decât colegii lui artiști sau literați, dar n-avea stimă decât pentru cariera bizuită exclusiv pe studiu. Voia să ajungă un doctor mare, cu o cultură generală excepțională, și numai atât. Un risc în alt domeniu i se părea rușinos. Felix profită de o învălmășeală și se smulse brusc de la brațul Aurichii, rămânând îndărăt în spatele unui grup compact de pietoni. Aurica, consternată, îl căută desperată cu ochii și-și arată nemulțumirea față de Titi:

— Domnul Felix nu e deloc cavalier.

Felix alergă acasă pe drumul cel mai scurt. Găsi pe moș Costache la masă, făcându-și țigări cu tutun din chesea. Mâncase mai înainte și nu mai avea în fața lui decât firimituri de pâine și o farfurioară întinsă cu cojile unui măr. Bătrânul părea cam abătut. Felix se miră că la masă nu se mai afla decât un alt tacâm, acela în fața căruia se așeza de obicei. La locul obișnuit al Otiliei nu era nimic și nici vreo urmă că stătuse acolo cineva. Bătrânul sună, și Marina aduse mâncarea lui Felix. Și Marina avea mina schimbată. Era mai dezordonată, căsca și arăta plictiseală fără nici o pudoare. Cu Otilia nu și-ar fi îngăduit asta niciodată.

— Lași pe masă toate, adăugă, căscând tare, Marina, le-oi strânge eu mâine dimineață.

Felix și-aduse aminte atunci că Otilia rugase pe Pascalopol să vină s-o ia cu trăsura, își închipui deci că Otilia e în oraș cu moșierul. Un val de ciudă îl cuprinse, cu toată opunerea rațiunii. Se uită la ceas. Era nouă jumătate. Otilia pierdea într-adevăr nopțile, dar numai la ea acasă. Din oraș nu se întorcea niciodată mai târziu de nouă, și nici Pascalopol, care una galanteria cu paternitatea, nu o reținea la ore înaintate. Se gândi apoi că Otilia e supărată și s-a urcat în odaie.

— Dar domnișoara Otilia? întrebă el, fiind de față și Marina.

Moș Costache, înfundat în țigările lui, n-auzi bine, iar Marina, care tocmai ieșea pe ușă, răspunse enigmatic:

— Apoi, Otilia, cum e Otilia!

Lui Felix îi veni gust să bată cu pumnul în masă, înciudat de a nu putea afla neted un lucru așa de simplu. Își întoarse toată violența împotriva mărului putred, pe care îl ciopârți crunt. Costache făcea țigări și fuma mereu, înfășurând toată masa în cearșafuri de fum.

— Felix, zise el în sfârșit, seara noi n-o să mai gătim așa, oboeală zadarnică pentru Marina. Dacă vrei, îți face ție ceva ușor. Poți să te duci în oraș să mănânci, mai petreci, vii acasă când vrei, nu?

Felix nu înțelese bine. Să mănânce în oraș, unde, cu ce bani?

— Unde să mănânc?

— Unde vrei, la restaurant, îți dau bani. Și moș Costache scoase din buzunar un fișic cu monede.

— Uite încă două sute cincizeci de lei, știi, pentru care ai iscălit.

Ideea unui nou fel de viață, mai liber, umplu pe Felix de o oarecare satisfacție, dar nu putu să nu observe că moș Costache îl trimitea să mănânce în oraș cu propriii lui bani, și aceștia împrumutați din propriul lui fond. Eliberându-se de întâia impresie, fu mirat de noul program. De ce să mănânce în oraș? Fără Otilia? Voia bătrânul să-l gonească din casă? De ce însă numai seara?

— Dar dumneata, întrebă el, unde mănânci?

— Eu nu prea mănânc seara, apoi mai gust eu câte ceva în oraș.

— Dar Otilia?

— Păi, Otilia a plecat!

Felix îngheță.

— A plecat Otilia? Unde?

— A plecat la moșie la Pascalopol, zise moș Costache, vădit afectat.

— Dar de ce?

Moș Costache ridică din umeri.

— Nu se poartă bine lumea cu Otilia, e și ea supărată.

— Și când vine?

— Nu știu!

— Se... mărită cu Pascalopol? întrebă instinctiv Felix.

— Nu mi-a spus! Poate! Asta ar trebui să facă, ai dreptate.

Felix îl blestemă în gând pe moș Costache și se urcă amețit în odaia lui. Sufletul îi era combătut de sentimente contrare. Împărtășea supărarea Otiliei și-i înțelegea dorința de a pleca undeva departe, dar îl jignea totodată plecarea ei cu Pascalopol. Ea, o fată, să plece la moșia unui necunoscut, în definitiv, și pe timp îndelungat și fără să-i spună nimic! Otilia i se păru de o putere de disimulație infernală. În vreme, dar, ce-l încredința că-l iubește și-l săruta pe buze, ea medita cum să fugă la Pascalopol. Desigur că avea legături cu el, poate chiar se căsătorise. Felix fu din nou zdruncinat în cultul lui pentru Otilia, și toate bârfele Aurichii năvăliră cu putere în sufletul lui. Oricât de răi erau cei din familia Tulea, dar o cunoșteau de mult pe Otilia. Ceva adevărat trebuia să fi fost în vorbele lor. Felix se întinse pe pat, greu de oboseală nespusă. Totul i se păru urât, dezolant, fără sens, casa lui Costache, o ruină părăsită, el însuși, un om aruncat în lume, fără nici un căpătâi. Ce să facă în această pustie, lăsată în grija unei bătrâne slabe de minte? Și Otilia, care îl certase că nu e cuminte că vrea să plece! Otilia i se desfăcu din întuneric. Își aduse aminte de întâia noapte în care pășise în această casă, de glasul fetei din capul scării, de brațul subțire care i se agățase de al său, de

întrebarea Otiliei: “Ți-e foame?” și de prăjitura întinsă la gura lui. Se văzu sărutând genunchii Otiliei, sărutat delicat la rându-i de fată. Nu! Nu se putea. Nu așa se poartă o fată indiferentă. Iar dacă Otilia ar fi fost o stricată, nu s-ar fi împotrivit cu atâta putere la violențele lui și n-ar fi suferit atâta la bărfelile celorlalți. Felix sări în picioare fulgerat de o idee romanțioasă. Fără îndoială, Otilia, amărâtă de purtarea lui moș Costache, a fost nevoită să plece în pripă, dar i-a lăsat undeva o scrisoare de explicație, niște instrucțiuni. Puse mâna pe lampa cu picior de pe masă și ieșind în coridor se-ndreptă spre odaia Otiliei. Camera era în dezordine și se simțea plecarea grăbită a fetei. Rochii care nu fuseseră socotite utile erau aruncate morman, o carte era deschisă și îndoită acolo unde ajunsese cu lectura Otilia când o părăsise. Ușile de la garderob nu erau bine închise. Felix căută bine prin toată odaia, dar nu găsi nici o scrisoare, nici un semn. Se lăsă jos pe un fotoliu și privi cu tristețe odaia, cum ai privi o colivie din care a zburat un canar. În sofa se mai zărea cuibul făcut de trupul Otiliei, și în aer plutea adierea ei. Pe masă, Felix găsi un pieptene arcuit, pe care Otilia și-l punea în creștetul capului ca să alunge pletele peste urechi. Îl luă în mâini și îl răsuci, simțind în nări parfumul părului Otiliei. Așadar, Otilia nu-i lăsase nimic. De acum încolo avea să stea singur, exilat pe acest vast coridor, într-o curte mereu adormită, întâlnindu-se o dată sau de două ori pe zi cu un bătrân morocănos. Otilia îl trădase. Felix luă iarăși lampa în mână, vâri pieptenele în buzunar și se-ntoarse în odaia lui. Se dezbracă și se sui în pat, după ce suflă în lampă, rămânând numai la lumina focului. Deși era primăvară, zilele erau reci, și acuma se auzea vântul izbind în geamlâc și clătînând pomii neînfrunziți. Felix alergă cu gândul la moșia lui Pascalopol. Ce făcea oare Otilia acolo? Un clește de gelozie îl strânse din nou de

piept, amintindu-și familiaritățile pe care le surprinsese între Pascalopol și fată. Nu, nu mai era nici o nădejde. Otilia avea legături mai strânse cu moșierul, și toată gingășia ei față de el, Felix, nu fusese decât un chip fin de a-l înșela asupra adevărului. Ce însemnau aerele acelea materne, îngrijorarea de viitorul lui, dacă nu lipsa dragostei? Felix râse el însuși de romantismul său și găsi că pentru un viitor medic nu era tocmai pregătit sufletește. I se reproșase în glumă de către colegi. Trebuie să fie mai cinic, mai pozitiv. Femeile joacă comedii. Otilia făcuse pe pudica cu el, îi dăduse timidități serafice, și acum dormea în casa grasului Pascalopol, dacă nu alături de el. Mâniat, Felix dădu cu palma în aer, ca să sfâșie această viziune supărătoare. Sufletul i se încordă de hotărâri. Are să fie un cuceritor, un bărbat fără nici un scrupul, ca atâția alții. Era singurul mod de a fi prețuit de femei. Dacă Otilia ar fi fost acum acolo, ar fi știut el ce să facă. Zbuciumându-se în pat, Felix dădu pe întuneric cu mâna de pieptenele pe care îl pusese mai înainte lângă pernă. Capul Otiliei, încărcat de bucle date peste urechi, îi răsări din nou în minte, plin de inocență. Dacă exagera? Plecarea Otiliei era îndreptățită de mizeriile pe care le suferise în ultima vreme. Poate că Otilia a plecat la repezeală, după vreo ceartă cu bătrânul, și n-a avut vreme să-i lase vreo vorbă. Însă îi va scrie pe dată ce va ajunge. Acest gând puse din ce în ce mai multă stăpânire pe Felix, care în cele din urmă adormi, visând că Otilia îl săruta și-i citea propriile ei scrisori.

A doua zi, Felix așteptă nerăbdător toate cursele factorului, dar nu primi nici o scrisoare. Începu să facă o socoteală: Otilia sosise noaptea târziu și n-ar fi avut vreme să scrie decât a doua zi; într-o zi, scrisoarea nu va putea veni. A treia zi, nimic. Felix lărgi calculul în favoarea Otiliei. După o săptămână de concesi și explicații, Felix se descurajă și ajunse

din nou la încheierea de la început, că Otiliei nu-i păsa de el. Ieși în oraș din ce în ce mai des, mănă la restaurante, merse cu colegii la berării și se-ntoarse câteodată la ziuă, amețit de băutură. Nu-i cerea nimeni nici o socoteală, nici nu-l vedea. Acest fel de existență liberă începu să-i placă. Făcuse cunoștință cu câteva studente emancipate, de purtări îndoielnice, care luau parte la petreceri cot la cot cu studenții, și-și dezvoltă prin ele inițiativa personală. Una îl aduse până acasă și avu pretenția de a se sui sus la el, să vadă cum stă. Lui Felix i se păru că aduce o jignire Otiliei și refuză, spre indignarea domnișoarei, care-l acuză, abia acoperit, de repulsii bolnăvicioase. Începu să-și evite atunci colegii de petreceri și să se hazardeze singur în localuri, în fiecă zi altul. Acest chip de a descoperi mereu noi înfățișări ale vieții, noi oameni neprevăzuți îl distra o vreme și se lăsă în voia jocului, sub pretextul că unui medic i se cădea să cunoască toate umbrele societății. Într-o zi, pe seară, simți o mână viguroasă ce-l strângea de braț. Se-ntoarse și se găsi față în față cu Stănică, gras, bine îmbrăcat, cu o lavalieră fluturătoare la gât.

— Ce mai faci? îl întrebă Felix convențional, ca să-și ascundă neplăcerea întâlnirii.

— Mă-mpușc! zise zgomotos Stănică, fără umbră de deznădejde.

Felix îl întrebă din ochi asupra cauzei.

— Îmi trebuie, dragă, cel puțin două sute de franci numaidecât, și nu-i gălesc. Simion, socru-meu, e un fleac ramolit, n-are decât cartoane mângălite, moș Costache e cârpanos.

Bănuind că Stănică vrea să-i ceară bani lui, Felix făcu gestul de a se disculpa, de a regreta. Candidatul la sinucidere însă îl înțelese.

— Nu, dragă, nu te teme, parcă eu nu văd că nici dumneata n-ai? Birjar! Birjar!

Birjarul chemat opri în apropierea celor doi, și Stănică îl împinse pe Felix în trăsură, fără ca acesta să știe unde îl duce.

— Am o idee! explică Stănică în trăsură. Să văd.

Stănică se dădu jos într-o stradă din jurul Lipsanilor, în fața unui restaurant cu înfățișare modestă, înăuntru însă chelnerii erau în frac, o sală întinsă cu mese, cu îngrijire așezate, se sfârșea printr-un fel de scenă, pe care se vedeau instrumentele mai voluminoase ale unei orchestre. În sală nu era nimeni, deși erau orele opt. Stănică împinse pe Felix pe o ușă laterală, urmărit ceremonios de doi chelneri. Întrară într-odaie mică, pe loc iluminată electric de un chelner, în care se afla o masă, chiuvea pentru șampanie, o canapea și tablouri banale.

— Ei, zise Stănică, așa-i că-i bine? Local de noapte! Aici se fac afaceri strașnice. Unul de ăsta să am, și nu mi-ar mai trebui avocatura. Ce iei?

Stănică, aflând că Felix nu mâncase, comandă din proprie inițiativă un meniu și ceru vin, dând recomandații bogate asupra buchetului și temperaturii băuturilor. Chelnerii răspundeau nu numai cu sollicitudine, dar cu o clipire din ochi care dovedea că Stănică le era cunoscut:

— Se face, coane! Imediat!

— Ia ascultă, Jeane (uite, pe ăsta l-am scăpat eu de armată), zise Stănică, patronul e aici?

— Este! Să-l chem?

— Nu, nu, nu acum!

Stănică și Felix începură să mănânce, dar mai ales să bea, și vinul translucid, aburos și puțin amar amețise pe tânăr. Stănică vorbea de toate zgomotos, regreta trecutul, se bătea

în piept de pierderea unor mari șanse, își făgăduia onoruri viitoare și din când în când se împușca fictiv. Lui Felix, devenit fără voia lui volubil, îi scăpă vorba despre Otilia.

— Aha, sări Stănică, a fugit porumba! Nu ți-am spus eu?! Dragă, ești tânăr, n-ai experiența mea, dar, să știi, fete ca Otilia te duc la desperare, dacă nu te smulgi la vreme. Sigur! S-a dus iar la Pascalopol, satirul ăla bătrân. Are moșie, are parale bune, îi poate face toate gusturile. Nu fi copil! Nu te amări atât. Ah! ah! frumoasă e tinerețea. Unde mai vine o dată, că aș ști cum s-o trăiesc! Ca Otilia sunt sute. Numai să-ntinzi mâna. (Las', că-ți dau eu o fată faină!) Și cum îți spui de Otilia! Nostimă fată, delicioasă, de acord, dar ușuratică, cheltuitoare, e femeie care te ruinează. Pe ea nu poți conta. Azi cu unul, mâine cu altul. Știu, ți-a spus că te iubește, ți-a dat speranțe, poate ați mers și mai departe. (Ai? Spune-mi drept, că zău nu spun la nimeni! Ai avut-o! Nu? Serios? Tare ești inexpert!) În sfârșit! Și după aceea a zburat! Parcă mie nu mi-a făcut la fel?!

Felix rămase cu gura căscată, neînțelegând în începutul lui de ebrietate că Stănică inventează.

— Zău, se jură Stănică, știe toată lumea! Am vrut s-o iau de nevastă, s-o ridic până la mine, fără să mai întreb ce și cum, totul era gata, gustasem, ca omul, mă-nțelegi, din fericirile dragostei, și Otilia m-a plantat.

— Ai vrut să te căsătorești cu Otilia?

— Da, monșer, cum, nu știi?

Văzând însă că Felix se face mai alb la față, Stănică găsi prudent să deplaseze chestiunea.

— Așa-s femeile, dragă, nu trebuie să te ambalezi. Uite, Olimpia mea: o stimez, am adorat-o (are, îți spun aici între patru ochi, un corp superb, calități de curtezană excepționale),

dar mă plictisește. Îmi taie aripile inițiativei. Mie mi-ar trebui o femeie de lume, consumată, inteligentă.

Atunci intră pe ușă o domnișoară sprintenă, foarte elegantă, cu o mare blană în jurul gâtului.

— Hei, Georgeta, sări Stănică, bine te-am găsit! Ce mai faci?

În loc de orice răspuns, Georgeta se trânti pe un scaun în fața lui Felix, își rezemă bărbia într-o mână și, întinzând cu cealaltă un pahar ca să i se toarne vin, întrebă:

— Dar tânărul cine e?

— Nu știi? Mi-e rudă, prin alianță, băiat de viață, student în medicină!

— Da? făcu Georgeta dulceag, contemplându-l în largul ei pe Felix, spre jena acestuia.

Stănică recomandă pe fată în chipul acesta:

— Asta e Georgeta, fată faină!

Într-adevăr, Georgeta merita toate elogiile. Era plină la trup și la față până la marginea de unde ar fi devenit obeză, fără să pară totuși. Părul negru era creț și înfoiat ca al unei napolitane. Două mari gropițe în obraz păreau artificiale. Ceea ce uimea și colabora în chip armonios cu plasticitatea trupească era o finețe de marmură a incarnatului. Nici un por nu se zărea pe netezimea obrazului sau a buzelor. Măinile erau lucii ca sideful și unghiile subțiri și în migdală. Sprâncenele, genele erau înfipte ca-n carnea unei piersici nedede. Un fior trecu prin trupul lui Felix, privind numai această delicată anatomie. Când bea, buzele și dinții fetei se vedeau prin cristal, și Felix se putu încredința de sănătatea lor excepțională. Georgeta avea gesturi legănate, accente moi, dulcege, vorbea fără afectare și foarte liber, însă cu o perfectă decență. Lui Felix îi plăcu numaidecât, deși bănuia că meseria ei era foarte suspectă, nu fără să se mire că un exemplar de o frumusețe așa de rară putea cădea atât de jos.

Georgeta își schimbă brusc locul și se așază lângă Felix.

— Cum te cheamă? îl întrebă ea, școlărește.

— Felix.

— Felix și mai cum?

— Sima.

— Și urmezi medicina?

— Da.

— Ce nostim! Nu cunoșteam până acum un student în medicină.

Stănică făcu încă o dată încurajator cu ochiul către Felix și zise:

— Fată faină!

— Lasă-mă-n pace, frate, se supără Georgeta, ce-i tot dai zor cu “fată faină”?

— Divină! exclamă Stănică.

— Uf, ești agasant! Mai toarnă-mi puțin vin.

Stănică turnă, apoi pretextă necesitatea unei convorbiri cu cineva în local și ieși afară. Georgeta se așază mai bine lângă Felix, învăluindu-l într-un val de parfum fin. De afară se auzi deodată intrările unei orchestre masive.

— Dansezi? Îl întrebă ea pe Felix.

— Aproximativ! în fond, fata părea intimidată. Felix îi inspira un respect paralizant și se silea să iasă din frivolitățile obișnuite. Îl întrebă despre viața universitară, despre colege. Felix îi spuse despre toate amabil, dar, băgând de seamă că devine pedant, se opri. Voia să găsească un cuvânt galant.

— De ce nu-mi mai vorbești? Mă interesează! protestă Georgeta. Sunt fete frumoase la Universitate?

— Nu totdeauna urâte, dar îți închipui că fetele frumoase ca dumneata nu se duc să muncească atâția ani, ca să-și facă o carieră.

Acest stângaci compliment încântă totuși pe Georgeta.

— Crezi că sunt frumoasă? întrebă ea fără afectare.

— Foarte frumoasă!

— Sunt măgulită de ce-mi spui! Și dumneata ești simpatic.

Când Stănică reveni, însoțit de un bărbat gras în smoching și de chelner, rămase mirat de convorbirea pașnică și nevinovată dintre cei doi. Se așteptase la altceva.

— Eu plec, zise el, să ne facă plata. Dumneavoastră, dacă vreți, mai stați. Felix protestă din cap, iar Georgeta refuză și ea:

— Astă-seară mă simt obosită, mă duc să mă culc!

— Ce au dumnealor de plată? întrebă ceremonios omul gras.

Chelnerul îi arată lista, și când Stănică făcu gestul, pur decorativ, de a plăti, omul cu smochingul protestă:

— N-aveți nimic de plată!

— Să trăiești, coane Iorgule! mulțumi Stănică.

— Să nu mă uiți, zise Iorgu. Pune o vorbă bună pe lingă conu Costache, să-mi prelungească contractul.

— N-ai nici o grijă, zise Stănică, apropiindu-se de Iorgu, eu ce fac toată ziua? Însă am să te rog ceva. Știi, trebuie să-i bat capul mereu, să-l sperii cu procese posibile etc., să-mi neglijez afacerile. Sunt cam lefter acum, nu poți să-mi dai două sute de franci? îți garantez eu că-ți aduc contractele prelungite.

Iorgu își încruntă puțin sprâncenele, medită negustorește, apoi le readuse din nou la linia primitivă.

— S-a făcut!

— Ura! zise Stănică, să mai bem un pahar. Nici nu știi ce înseamnă să faci alt contract aici. Vad comercial! Al dracului moș!

— Care moș? întrebă, puțin cam intrigat de unele nume proprii, Felix.

— Ha, ha, ha, răsese Stănică, ce, nu știi? Localul ăsta e proprietatea lui moș Costache, și dumnealui e chiriaș. Coane Iorgule, îți prezint pe nepotul lui moș Costache.

Domnul Iorgu întinse mâna și se înclină foarte respectuos și comercial.

— Încântat, și vă rog să mai pofțiți!

După ce Stănică tapă cei două sute de franci, ieșiră câteșitrei din odaia separată, și Felix fu surprins să vadă că sala cea mare, sonoră de valsuri, era plină de lume bine îmbrăcată. Chiuveta cu șampanie frapată se afla mai la toate mesele. Toate privirile se-ndreptară spre Georgeta, și un bărbat îi făcu chiar un semn desperat, la care fata ridică indiferentă din umeri. Stănică chemă o trăsură și se urcară câteșitrei în ea.

Cât timp merse cu trăsura, Stănică înghionti pe Felix și-i făcu semne cu ochii, cu înțelesul: “Du-te cu ea, nu fi prost!”

Georgeta putea foarte bine observa manevrele lui Stănică, dar nu dădu nici un semn că le vede, ci privi numai din când în când cu simpatie la Felix. Stănică se dădu jos în centru, sub un motiv oarecare; iar fata ceru să fie dusă acasă. Ședea pe bulevardul Elisabeta, în preajma Cișmigiului. Felix nu mai avea nici un scrupul, și, puțin amețit de vin, nu s-ar fi dat înapoi de la o aventură nocturnă. Totuși nu era lămurit asupra calității sociale a fetei. Nu putea fi decât o curtezană, se înțelege, dar și aici sunt grade nesfârșite. Georgeta părea prea fină, ca să nu se teamă că face o grosolănie pretinzând să se urce la ea sus. Coborâră în fața unei case cu două caturi înalte, îndeajuns de elegantă. “Hotărât, își spuse Felix, fata nu e o profesionistă oarecare a dragostei.” Georgeta privi în sus spre etaj, și zise, fără precizuni:

— Aici stau!

O luptă scurtă se dete în sufletul lui Felix între scrupulele

sale și îndemnurile lui Stănică. Învinse timiditatea, și Felix zise:

— Mă ierți, dar eu trebuie să plec!

Georgeta îl privi galeș, însă atât de decent, încât teama lui Felix de a nu face o gafă crescuse.

— Când vrei să vii să mă vezi, vino, îl invită domnișoara, după-amiază sunt totdeauna acasă; stau la etajul doi.

Își întinseră mâna reciproc. Pentru Felix începu o nouă scurtă bătălie: să-i sărute, sau numai să-i strângă mâna? Privi în toate părțile pe bulevardul pustiu. Dacă fata era o pierdută, se făcea de râs sărutându-i mâna, dacă nu, nesărutându-i-o făcea un gest jignitor. Fata îl privi limpede în ochi, râzând, în vreme ce Felix îi strângea mâna cu putere, nehotărât. În cele din urmă, neputând rezolva problema, Felix luă mâna, o sărută și plecă precipitat. Fata, interpretând altfel gestul lui, îl privi puțin cum se depărtează și apoi intră în gang, fluierând ușor o șansonetă. “Nostim băiat”, fu gândul ei tot timpul cât urcă scările.

XI

Când se sculă, Felix află de la Marina că Simion făcea familiei din ce în ce mai multe neazuri. Plecase de acasă și numai cu greu fusese găsit. Nu ședea locului defel, și acum Aglae era hotărâtă să consulte un alt doctor, mai mare.

— Păcatele lui cele mari, zise Marina ca încheiere, Dumnezeu nu bate cu bățul!

Mai mult decât cazul bătrânului, îl impresionează pe Felix tonul rău, răzbunător cu care spusese Marina aceste vorbe. “Curioasă familie, gândi el. Nici unul nu are cea mai mică iubire pentru celălalt, toți se bârfesc și se urăsc.” O curiozitate amestecată și cu milă îl îndemna să se ducă să vadă pe Simion, dar amintirea ostilității cu care erau priviți acolo el și Otilia îl opri. Se întâmplau lucruri noi, într-adevăr, cu Simion; Aglae nu era totuși prea tulburată, fiindcă niciodată nu-i dăduse mare importanță. Era totuși cam plictisită. Simion mânca lupește, dar slăbea văzând cu ochii și căpătase o fixitate supărătoare în privire. Nu mai ședea locului, cuprins de o anxietate febrilă, ceea ce strica liniștea Aglaei.

— Omule, dar stai odată locului, că-mi iriți toți nervii. Odată brodai, pictai, nu te-ncurcai printre picioarele oamenilor. Un om cuminte se menajează, se odihnește. Uite cum ai slăbit!

Simion explica astfel agitația lui: aplicând metoda unei supraalimentații raționale, își întărise tot organismul. Acum avea o forță herculeană, colosală, și simțise cum pârâie scaunul și dușumelele. Casa și solul erau în primejdie. De aceea se plimba, ca să-și consume energiile și să-și subțieze până la normal mușchiulatura.

— De unde Dumnezeu ai mai scos și teoriile astea?! zise Aglae supărată, dar luându-l în serios, nu vezi că ești ca o umbră? O să chem un doctor să te vadă!

Stănică aduse un alt prieten al lui, tot atât de suspect, care îl examinează pe Simion cu o atenție exagerată și neîndemânică. Îi pipăi splina și ficatul, îl întrebă de felurite lucruri, de apetit, de emisiunea de urină. Simion dădu un răspuns foarte original:

— Când fac, înțelegi, văd cum ies un fel de flăcări care găuresc pământul.

Toți se uitară la Simion, interesați de fenomen, în care crezură, iar doctorul zise:

— Curios! Mănânci mult? Ti-e sete?

— Mănânc foarte puțin, atât cât trebuie ca să nu se stingă căldura spiritului!

— Ce ascuți la el, domnule doctor? rectifică Aglae, mănâncă ceva de speriat, și slăbește!

— Eu cred, își dădu cu părerea doctorul, că domnul... domnul... (Doctorul uitase numele și-l întreba din ochi.)

— Ovidiu! intercală Simion.

— Te-ai zăpăcit de tot, îl scrută cu dispreț Aglae. Îl cheamă Simion.

— Ei bine, continuă doctorul, eu cred că domnul Simion are diabet, desigur un început de diabet. Rămâne de văzut ce fel de tip de diabet, dacă e unul pancreatic, sau numai unul renal.

— Te-nșeli, protestă Simion, nu sunt bolnav deloc. Sunt sănătos tun. Cine se apropie de mine se molipsește de sănătate. Nu e așa, Despina? se adresează el Aurichii.

— Vezi dumneata, încercă să demonstreze răbdător medicul, pentru care erorile de nume ale lui Simion erau nule și neavenite, fiindcă nu cunoștea onomastica familiei, sunt boli insidioase care se încep cu o senzație de bunăstare, cu mină

bună, cum e de pildă diabetul. Dar nu trebuie să te sperii. E o boală perfect curabilă azi, și la o vârstă ca a dumitale — aproape inofensivă. Câți ani aveți?

— O sută cinci! zise Simion foarte serios, izbucnind apoi într-un râs zgomotos.

Doctorul râse și el de ceea ce luă drept o glumă.

— Nu este exclus să trăiești o sută de ani!

— Dar i-am trăit de mult. Am fost cel mai energic om!

— Ai dreptate, zise doctorul. Când ești tânăr, ți se pare că trăiești o sută de ani. Mă bucur, mă bucur foarte mult că ești bine dispus. Asta e o condiție *sine qua non* a restabilirii. În sfârșit, se ridică el, faceți o analiză pentru constatarea glicozuriei, și alta pentru determinarea glicemiei, vă fac o notă la un laborator, și apoi ne vom pronunța. Până atunci, alimentație rezonabilă, fără făinoase și zahăr.

— Ce are, doctore? întrebă Stănică, foarte interesat, afară, crezi că se curăță? Moștenim?

— Te cam grăbești. Bătrânul e jovial, destul de voinic. Poate fi o criză de glicozurie, se întâmplă la arteriosclerotici. Nu mi se pare grav.

— Uite, -ți jur pe amintirea mamei mele, zise Stănică, reintrat în casă, că mi-a spus doctorul că n-ai nimic. Doctor excelent, face minuni!

— Când îți spun eu că sunt sănătos tun! Dați-mi să mănânc.

— Asta nu, protestă Aglae, ai auzit că trebuie să ții dietă!

— Dobitoc! rânji Simion și începu să se plimbe mai repede prin oadaie.

— Dați-i, domnule, să mănânce, încurajă Stănică, convins că asta ar putea agrava starea socrului.

Aglae îl pierdu cu totul din vedere, incredințată de doctor că nu e nimic. Pentru ea boala era indiferentă, nu voia cazuri complicate, care să-i strice liniștea casei. Tratamentul lui Si-

mion se reducea la dietă, și asta era ușor de făcut. S-o urmeze și s-o lase-n pace.

— Nu știți o veste mare! anunță misterios Stănică. Felix...

— Ce-i cu domnul Felix? se umplu de curiozitate Aurica.

— Felix lucrează în stil mare, o să ajungă departe. După Otilia, a găsit acum o fată superbă, una Georgeta, curtezană de lux, întreținută de un general din elită. I-am văzut eu cu ochii mei, ce mai calea-valea, i-am dus eu cu trăsura. Fata s-a prins. Băiat fain Felix, nu cade la tristețe.

— Ce eroare! se dezgustă Aurica, vânăta de invidie în fond.

— Stricat, declară Aglae, nici ta-su n-a fost poamă mai bună. Barem să nu se amestece prea des cu Titi, să-l depraveze. Nici nu știu dacă în chestia aia cu frații Sohațchi n-a fost la mijloc și el.

— Și băiatul n-o să fie prost, adânci Stănică rana, să nu-ntoarcă foaia, dacă Otilia nu se mărită cu Pascalopol. Închide ochii, o ia de nevastă, moș Costache îi lasă toată averea, le mai dă ceva și Pascalopol pentru pagubele aduse, admirabil!

Aglae se învineți și se răsti la Stănică:

— Și mai taci odată din gură cu comediile tale! Ce mă privește? Cum o sa-i lase Costache averea? Doar adoptând-o, dacă o mai îndrăzni!

— Da? Așa crezi dumneata, iubită mamă? Dar testamente nu sunt? Ce zici de o coală păturită frumos, dictată de Pascalopol, în care moș Costache lasă toată averea iubitei Otilia?

— Lasă-mă în pace odată, strigă, ieșită din fire, Aglae, lasă-mă-n pace! Să-l facă și să se ducă dracului toți. Că eu n-am pe nimeni care să-mi apere interesele mele și ale copiilor. Simion? Se-nvârtește ca un trântor și mănâncă. Dumneata ești avocat, dar păcat de cartea pe care o învățați. Te laudai că faci și dregi. Cum? Averea părinților mei să cadă, din

cauza unui frate nebun, în mâinile unei venetice? Lege e asta?

— Stai, iubită mamă, stai, zise teatral și cu gesticulație studiată Stănică. Așa ar fi dacă n-am fi și noi pe aici. Dar ginerele dumitale ce face? Aleargă, săracul, câteodată fără un ban în buzunar (căci dumneata nu-l întrebi dacă are sau nu), aleargă, studiază, combină. Ce, crezi că eu stau cu mâinile în sân? Doar sunt direct interesat la parte. Costache al dumitale e șiret, trebuie luat subțire. N-a făcut adopțiunea nu de frica mea și a dumitale, ci fiindcă nu voia dinainte. Dacă s-ar fi măritat Otilia, ar fi trebuit să-i dea dotă! Așa? Nu știu, nu cunosc. Moș Costache nu lasă banul din mână viu, firește, dar mort poate să-l lase prin testament, aici e-aici.

— Și dacă lasă, nu putem să-l atacăm?

— Depinde. Dacă îți lasă ceva și dumitale, și copiilor, iar grosul Otiliei, înseamnă că era în toate mințile și s-a gândit la toți. E foarte firesc ca un om să-și lase averea fetei nevastei lui.

— Lăsați copiii să vie la mine! glumi Simion, fără nici o relațiune directă cu chestiunea. Nimeni nu-l băgă în seamă.

— Atunci, zise Aglae, ce vrei să spui? Că totul e pierdut?

— Ba nu! Umila mea părere este că e mai bine pentru noi ca moș Costache să nu facă nici un testament. Să nu-l înghiontească nimeni! Moare, doamne ferește! Dumneata, ca unică soră și rudă în linie colaterală, ascendenți și descendenți neexistând, iei toată averea. Otilia rămâne afară din chestie, nu ia nimic, săraca, afară de cazul când s-ar găsi vreun titlu de creanță din partea mume-sei. Deci nici un testament. Însă, firește, trebuie ca sub nici un chip moș Costache să nu adopteze pe Otilia. Mai e și aici o primejdie: darurile în bani. Ce poți ști ce-i dă moș Costache Otiliei?

— Arză-l-ar focul, Doamne, iartă-mă, că mi-e frate! blestemă Aglae.

— Idealul e ca toată averea lui moș Costache să fie imobilă, cum e acum. O casă nu poți s-o iei în palmă. Un viclean face și aci vânzări deghezate etc., dar lucrul se observă mai ușor. Greșeala dumitale fundamentală e că te-ai certat cu el și nu-i mai calci în casă, cum ți-am mai spus! Du-te, Otilia nu e aici!

— Aș, ce să mă duc?! Costache e încăpățânat, până nu se uită în ochii Otiliei, nu-și descleștează gura.

— Am să fac ce-am să pot cu mîntea pe care mi-a lăsat-o Dumnezeu, zise Stănică, cu modestie spirituală, dar dă-mi și dumneata ceva fonduri, uite, mi-ar trebui o sută de franci.

— Nu știu ce faceți voi cu banii, zău, se miră Aglae, când v-aud, n-aveți!

— Suntem tineri, lăsa capul în jos Stănică, ne iubim!

— Fleacuri de-ale voastre. Să vedem mâine dacă mai am bani.

Stănică se repezi și-i sărută afectat mâinile Aglaei, apoi o sărută și pe Aurica.

— Oh, strânse el mâinile la piept, mi-ai dat, Doamne, ce-am dorit: o soție sfântă cu familie afectuoasă și bună. Mamă, declamă el către Aglae, tu dezminți toate bârfelile împotriva soacrelor.

“Scârboasă femeie! medită Stănică, în drum spre casă. — Stănică era un om volubil și instabil, care însă trăia sincer o clipă toate sentimentele umane și le înțelegea. — Scârboasă femeie! Asta n-are nimic sfânt. Bărbat, frate, toți-s fleac pentru ea. Ambițioasă și veninoasă. Olimpia mea începe să se gălbejească la față, ca și ea. Otilia, ce mai fată! Bravo, Pas-calopol, bravo, Felix!”

Deși Felix se jurase de a nu mai pași în casa Aglaei, totuși își călcă cuvântul, și iată cum. Intrase de la început în grațiile profesorului de psihiatrie, savant blând și integru, căruia îi ceruse informațiuni bibliografice ce dovedeau o orientare afară

din comun. Când profesorul află că Felix era abia în anul întâi, fu mirat și amuzat totdeodată de atâta zel. La medicină, până la faza internatului, studentul e de obicei un auditor pasiv și anonim. Îl întrebă cum se numește și păru a-și aduce aminte de Sima, tată-său. Profesorul era încântat de asiduitatea tânărului, îi făcea un semn prietenesc când îl zărea la curs, care se făcea la un ospiciu, îi puneu mâna pe umăr când treceau în vizitele demonstrative, îl privea personal în ochi când explica un caz interesant. Felix, plin de mândrie și de ambiție, ceru într-o întrevvedere permisiunea de a studia unele probleme de amănunt clinic și obținuu nu numai aprobarea cordială și o temă de încredere, ci și inițiativa de a se folosi liber de biblioteca profesorului. Biblioteca se afla în sala de așteptare a profesorului și într-o odaie alăturată, încât Felix venea, fără să supere pe nimeni, în orele de consultație ale acestuia. O dispoziție a profesorului, care era și medic-șef al ospiciului, îi îngăduise să intre ziua în orice secție. Internii îl priviră cu mirare, cu falsă ridicare din umeri, apoi se supărară. Alături de ei era și medicul-secund, om mediocru, care îngreua oricărui cercetător observațiile, sub motiv că pacienții sunt tocmai în studiul lui, în realitate din invidie sterilă față de aceia care, publicând, se făceau cunoscuți și amenințau să pătrundă la Universitate.

— Ascultă, domnule, zise un intern într-o zi lui Felix, ce cotrobăiești dumneata pe aici? Eu nu pricep cine ți-a dat dumitale voie să vii în spital.

Internul, afectând suspiciuni mari, chemă servitorii, chemă portarul. Aceștia spuseră că au ordin de sus. Internul strâmbă din nas, dar nu se dădu bătut.

— Bine, bine, ți-o fi spus să vii o dată, așa, dar nu în fiecare zi. Eu am aici răspunderi, nu pot să las printre bolnavi persoane străine de serviciu, să-mi obosească pacienții, să-i sâcăie cu întrebări. Am să raportez cazul domnului profesor.

Internul, încurajat de medicul-secund, care nu voia să-și vâre mâinile direct în foc vorbi într-adevăr medicului-șef, prefăcându-se că nu-și dă seama cine a dat voie să se introducă în spital un student în anul întâi, care perturbază liniștea bolnavilor.

— Lasă-l, dragă, spuse profesorul, blajin, eu i-am dat voie. E un băiat de treabă, care învață. E bine să obișnuim pe studenți de la început cu observația directă.

Prudent, profesorul nu trăda intențiile mai savante ale lui Felix. Acum internul, dezarmat, căuta să demoralizeze pe Felix în alt chip.

— Și ce vrei dumneata să faci? Să studiezi un caz?

— Da!

— Eh, făcu internul, amar ca de lungi dezamăgiri, se vede că ești novice! Câte n-am vrut eu să fac?! Da' ce? Ai aici material interesant, ai laborator? Și crezi că maestrul o să te felicite? Nu cunoști oamenii, monșer! Poți să cazi jos de oboseală, și nu-ți recunoaște nimic.

— Dar eu nu mă gândesc să câștig recunoștința maestrului. Vreau să public!

Internul pufni în răs.

— Ce să faci? Să publici? Cu ce? Ai bani? Și așa crezi dumneata că se face un studiu? Stai, domnule, nu te grăbi, să-nveți carte întâi, să-ți iasă tuleiele, ce-o iei la goană?

— Nu vreau decât să fac mici observațiuni asupra unor cazuri de clinică mai interesante, sub supravegherea maestrului.

— Ha, ha, zi așa, domnule! Fă dumneata asta, dacă vrei, eu n-aș mai face, să mă tai! Le convine dumnealor. Tu să stai aici, să muncești zi și noapte, să-i observi cazurile, să i le expui frumos, iar ei, domnii profesori, să le ia de-a gata și să-și pună numele. Nu fi naiv, amice! N-am păr în cap câte comunicări am făcut eu “maestrului” (internul apăsă ironic), care acum fac parte din opera lui.

În scurt, după intern rezulta că eforturile științifice erau inutile, stându-i piedică escrocheria, banalitatea faptelor, sărăcia materială. Acțiunea de demoralizare a internului era așa de totală, încât Felix, spirit ardent și tânăr, nu se lăsă contaminat și nu izbuti să se convingă că e cu neputință să ajungi ceva. Își redactă articolul, îi puse în subsol un număr cam exagerat de referințe și-l prezentă profesorului. Acesta îl găsi foarte bun, dar sfătui blajin ("eu, din partea mea, aș face așa") pe Felix să mai extirpeze din note, arătându-i că, dacă era lăudabil pentru el personal că știe atâtea lucruri, pentru cititorul specialist, interesat de chestiune în sine, umflarea putea fi fastidioasă. Îl puse să traducă în franțuzește articolul și să i-l înapoieze cât mai curând. Vesel, Felix confecționează traducerea și o prezentă. Apoi nu mai auzi nimic vreo două luni de lucrare și se încredință în sinea lui că nu putea însemna mare lucru o observație făcută de un începător. Într-o zi, însă, profesorul îl chemă în biroul lui de la spital și-i înmână un număr din *Archives de neurologie* și câteva extrase.

— Uite, draguță, articolul duminică!

Felix își văzu numele tipărit în sumar în dreptul acestui titlu: *Un caz de asthenopie acută de origine histerică, studiat prin procedeele anaglyphelor*. O căldură îi năvăli în tot trupul, umplându-l de senzația unei moliciuni delicioase. Se încurcă în mulțumiri, pe care profesorul i le tăie repede:

— Uite, dragă, ce-aș vrea eu. A apărut o carte foarte interesantă în chestiunea asta (și-i cită un nume); aș vrea să-i faci o recenzie. Să cercetezi cu atenție literatura problemei și apoi să mai faci o observație înrudită. Avem aici un caz interesant, pe Frosă de la etajul 1, cu hemidiplopie monoculară. Dacă vrei, bineînțeles, să te specializezi în ramura asta. Îți spun drept, confidențial, n-am prea găsit până acum tineri entuziaști.

Toate demoralizările internului se spulberară în valul de sânge ambițios care circula în trupul lui Felix. Dedică mintal profesorului un devotament pe viață. Faptul că maestrul nu-și adăugase numele său îi dovedea strălucit că internul n-avea dreptate. Se hotărî să se apuce numaidecât de lucru (experiențele lui priveau tulburările atenției vizuale în marile astenii) și, ieșit de la profesor, se repezi pe scări să găsească bolnava. Era însă vremea mesei și nici un intern nu se vedea. Neavând cu cine sta de vorbă și cui să reverse din mulțumirea care-l umplea, fu nevoit să plece. Pe drum, își citi de câteva ori articolul (cu care ocazie observă mici rectificări din partea profesorului), îl privi de aproape și de departe. Era indiscutabil fericit, nu de articol în sine, a cărui puțină însemnătate i se părea evidentă, cât de semnificația lui. Atrăsese atenția profesorului, izbutise să fie publicat într-o revistă străină, prin urmare nimic nu-l împiedica să facă o mare carieră medicală dacă muncea. O sfortare atât de mică fusese răsplătită cu atâta bunăvoință! Dacă ar fi făcut lucrări mari, capitale, cu siguranță că ar fi ajuns la Universitate, mai devreme sau mai târziu. Internul bârfea, fiindcă era un mediocru. Lumea e bună, prețuiește munca. Oamenii de pe stradă i se părură deodată simpatici. Toți se uitau parcă la revista lui din mână, conștienți că el e autorul unui articol în limba franceză. Avea să ajungă un Vaschide, să devină o celebritate internațională, bineînțeles după sfortări pe care se gândea să le ducă la o margine nemaiatinsă. Felix Sima! Numele ăsta trebuia să fie curent, familiar oricui. În tramvai, Felix, abia așezat, oferi locul unui domn bătrân, răsă cu simpatie la spiritele îndoielnice ale unui pasager împotriva direcției tramvaielor. Pe stradă, mângâie o pisică abandonată, privi cu bunăvoință pe lucrătorii unei binale. În apropierea casei, invadat de criza de bunăvoință, uită jurământul și intră în curtea Aglaei, mințindu-se singur că vrea să vadă pe Simion. Găsi numai pe Aglae și pe Aurica.

Deși își dădea seama de excesul de vanitate, după câteva schimburi de cuvinte banale, nu putu să nu mânuiască revista în așa chip, încât s-o vadă Aurica.

— Dar ce-i acolo? Un roman nou? întrebă ea.

Felix își sili intonația la modestie:

— Este o revistă franceză, în care mi s-a publicat un articol medical.

Cu toate că Felix cunoștea ignoranța celor două femei și lipsa lor de cordialitate, totuși nu s-ar fi așteptat la o primire atât de nepăsătoare. Aurica zise simplu, aproape cu un ton de reproș:

— Ai timp să faci și lucrări suplimentare? Nu-ți ajung cursurile de la Universitate? Nu e bine să te obosești. La ce folosește? Pe Titi nu-l mai lăsăm să muncească atât. Și Titi e laudat, cum știi, de profesori pentru talentul lui, o să fie un pictor cu vază.

Aglae, care cosea nasturi la o rochie, înfipse și ea un ac în Felix:

— Și-ți plătește ceva pentru comediile alea?

— Nu!

— Apoi, fără bani cine mai face azi ceva?

Atât spuseră cele două femei și-și văzură de treabă cu o indiferență ostentativă. Felix, întors acasă, se muștră de exces de vanitate. Ce nevoie să se laude unor femei răuvoitoare și fără cultură serioasă?! Un om simplu nu are stimă decât pentru bunurile materiale, pentru autoritățile de toate zilele. Asta nu înseamnă că valoarea științifică rămâne nepremiată. Felix nu crezu totuși că făptuiește vreo crimă de îngâmfare dacă comunică publicarea articolului colegilor lui. Înainte de sosirea profesorului la curs, arată vecinilor săi revista.

— Ce e asta? zise unul și i-o lua din mână. Colegul privi revista fără curiozitate și întrebă indiferent:

— Țsta e de tine?

Apoi îi înapoie revista așa de repede, încât fascicula căzu jos pe dușumea, înainte ca Felix s-o poată prinde cu mâna. I-o luă de jos un intern mai în vârstă, care stătuse până atunci de vorbă cu medicul secundar. Acesta o răsfoi strâmbând din nas la fiecare titlu, se opri la paginile lui Felix, și fără a-l privi în față, întors către medic, exclamă, în legătură cu articolul:

— Domnule, asta, Ducos du Hauron, cu anaglyphele, spune niște prostii îngrozitoare. Am controlat o dată la un bolnav viziunea binoculară cu fotografiile stereoscopice suprapuse și am văzut că spune enormități.

Internul continuă imprecizia, îndepărtându-se cu revista în direcția medicului secundar. În vreme ce internul se îndigna, medicul îi luase revista din mână și o pipăia. În sfârșit, făcu și el această observație:

— Mizerabilă hârtie punăștia!

Apoi, neavând ce face cu revista, căută în juru-i un profesor, întrebând “a cui e asta”, și o aruncă repede pe o masă, tocmai când profesorul intra în sală. Sufletul lui Felix fu profund atins și toată ora fu distrat. El se aștepta să fie dacă nu ridicat în slava cerului, dar măcar remarcat, felicitat că poate publica într-o revista așa de importantă. A fi savant era după el suprema onoare. Toți colegii lui nu-i remarcău nici un merit, păreau insensibili. Nu urmăreau și ei aceleași scopuri, nu credeau, ca și el, în valoarea culturii? Sentimentul care se desprindea din indiferența lor era că a studia și a publica e o faptă rea, rușinoasă, în tot cazul inutilă. Măhnirea lui era cu atât mai mare, cu cât își închipuise când își văzuse articolul tipărit că cu acest eveniment simbolic începe pentru el o existență nouă, aceea de cercetător și autor. Reputația era oare o iluzie? Încetul cu încetul, ascultând cursul blajinului profesor, Felix se refăcu. Nu se poate să nu existe reputația, de vreme ce el stimează pe profesor ca pe o ființă deasupra comunului. De altfel, și ceilalți arătau cel puțin deferență pentru maestru. Prin urmare,

indiferența colegilor e simulată, e mai mult de formă, de invidie. Felix își strânse pumnii pe ascuns. Jură să lucreze și să studieze atât, încât la vârsta când unii își dau doctoratul el să aibă îndărătul lui o activitate publicistică remarcabilă. Și se hotărî totdeodată să-și reprime orice vanitate și să nu mai comunice nimic nimănui, să nu mai amintească de scopurile lui, să se poarte în sfârșit astfel, până când meritul lui va izbucni singur și indiscutabil peste câțiva ani. Urî în clipa aceea cu pasiune pe toți colegii lui, care i se părură bestiali și fără nici o sclipire de inteligență în ochi, și plecă acasă, evitând orice însoțire, mizantrop până în măduva oaselor.

Acasă masa nu era gata. Fiind cald afară, Felix se dădu jos în curte și începu să se plimbe. Iarba răsărise mai peste tot, împingând cu încăpățănare în sus pachete mari de frunze putrede. Felix ocoli chioșcul de câteva ori, se urcă în el, se dădu jos, privi pe Marina, care cotrobăia prin bucătărie, contemplă casa mucegăită de ploi și zăpezi, enorma ușă gotică de lemn mai umflată și mai râioasă ca oricând, și-și aminti de Otilia. Ce fată bizară! Plecase de atâta vreme și nu-i scrisese un rând! Tot ce visase împreună cu ea se spulberase, fusese numai o minciună. Visul ăsta trebuia alungat o dată pentru totdeauna. Otilia nu era poate ce spuneau ceilalți, dar nici ceea ce crezuse el. O amărăciune mare umplu sufletul lui Felix. Numai indiferență și dușmănie peste tot, nici un elan, nici o sinceritate. Îl năpădiră gânduri eremitice: să-și cumpere la majorat o casă și un loc la țară și să se dedice, pierdut din lume, agriculturii. Însă amărăciunea îi era atât de adâncă, încât se prefăcu într-un fel de ură generală împotriva oame- nilor. Nu, n-avea să fugă, ci să învingă. Avea să vadă Aglae și ceilalți ce energii se ascundeau în el, iar Otilia ar fi regretat mai târziu de a-i fi preferat un banal moșier. Era furios în sinea lui împotriva Facultății de medicină, care pretinde atâți ani de studiu și nu îngăduie luarea dintr-o dată a tuturor

examenelor. Astfel de gânduri chinuiau capul lui Felix, când cineva strigă din fund cu putere:

— Pavele, Pavele!

Glasul i se păru cunoscut lui Felix. Se-ntoarse spre fundul grădinii și zări pe Simion, care făcea semne cu mâna. Felix îl întrebă cu gestul dacă-l chema pe el, și acela confirmă repetând chemarea. Mirat, tânărul merse într-acolo, dar Simion sărise pe portiță cu gesturi de maimuță și se apropiase de el, agitând un caiet.

— Pavele, Pavele, am să-ti dau ceva de mare preț!

— Pe mine mă cheamă Felix, nu știi?

Bătrânul nu luă în seamă rectificarea și începu să vorbească volubil. Ochii îi erau injectați de sânge.

— Ți-am adus o operă însemnată, compusă de mine (Simion bătu cu cealaltă mână în caiet), ca să facem bine omenirii. Ssst! Să nu afle nimeni, să nu ne fure invenția. Aici e adunată toată înțelepciunea lumii. Cu asta m-am vindecat eu, când am fost bolnav. Știi cum eram. Ia te uită acum! (Simion făcu câteva mișcări gimnastice, în scopul de a arăta mușchii latura pulpelor și a brațelor.) Vreau să vindec, să vindec toată omenirea, să nu mai fie nici un bolnav pe lume, să nu mai moară nimeni pe lume. Știi, acum fac niște socoteli, nu le-am terminat, că sunt grele, să văd câți ani am de când aplic metoda. Numai pe dușman n-am să-l vindec. Vrei să fii ucenicul meu? Doar ești la medicină. Să studiezi întâi știința mea, și pe urmă să pornim.

— Simioane! se auzi glasul ascuțit al Aglaei.

— Ssst! făcu Simion către Felix, cu degetul la gură. Să ne ferim de dușmani. Pentru opera noastră, avem nevoie de capitaluri mari, ca să învingem orice rezistență. Însă am! Acolo, în grădină, am ascuns o comoară grozavă. Mi-e frică să nu mi-o scoată pomul. Dacă vrei bani, îți dau câți vrei!

Și Simion se scotoci prin buzunar, lăsând să-i cadă caietul jos. Strigătele Aglaei se auziră din nou.

— Du-te, zise energic Felix, te cheamă la masă tanti Aglae. Voi citi cu interes opera dumitale.

— Așa? se bucură Simion. Mă duc să mănânc, am nevoie de supraalimentație.

“Dar e nebun de-a binelea!” își zise Felix, după plecarea lui Simion, ridicând caietul de jos. N-avea însă dispoziția sufletească de a se gândi mai mult la el. Își închipui că așa era Simion, cu manii intermitente, de vreme ce toți vorbeau de el cu dispreț. De altfel, sosise din oraș și moș Costache, și puțin după el intrase și Stănică. “Acest Stănică, cugetă Felix, dă toată ziua târcoale prin părțile astea, ca și când n-ar avea casa lui. Cu siguranță, urmărește ceva.” Intră, dar, în sufragerie, unde-i găsi pe amândoi, Stănică afecta o mare oboseală și cerea să guste ceva, ca să-și vină în fire.

— Mi se pare c-o să pierd procesul! Asta o să fie!

— Ce proces? întrebă Costache.

— Mai bine nu mă mai întreba, răspunse Stănică.

Apoi izbucni în culmea indignării. Un proces limpede, luminos, în care și un copil ar ști cui să dea dreptate, și totuși am să-l pierd. Îl pierd fiindcă așa e lumea și fiindcă n-am sfinți. Talentul, documentarea n-ajung. Trebuie să intimidezi tribunalul, să-i arăți puterea politică! Domnule, vorbi Stănică lui Felix, te felicit c-ai făcut medicina. Aici tai, dai rețete, n-ai nevoie de nimeni.

— Da' ce fel de proces? insistă Costache, plin de curiozitate.

— Domnule, se aruncă atunci Stănică asupra lui, uite cum stă chestia. Cineva, persoană în vârstă și cu avere, fără rubezii apropiate, crește un copil fără să-l înfieze și-i lasă prin testament toată averea, neuitând să dea câte o mică sumă la toate rudele îndepărtate, ca să nu fie nici o discuție. Mă rog,

testamentul e în perfectă regulă. Eu te întreb: are, sau n-are dreptul un om să lase averea cui îi place?

— Aaaaare! se bălbâi moș Costache cu viu interes.

— Ei, iacă aici te-nșeli! Bunul-simț spune că are, dar experiența te contrazice. N-a apucat să moară bătrânul, și testamentul a fost atacat de o mulțime de indivizi care se dau drept rude de departe și care pretind că bătrânul nu era în deplinătatea facultăților mintale când a întocmit testamentul. Mai mult! Au obținut pe loc suspendarea executării lui, așa că copilul e pe drumuri. Eu l-am ajutat și i-am dat de mâncare, sperând să câștige procesul. Dar nu merge!

— Cum, se aprinse Costache, nu pot eu să las cui vreau averea mea?

— Nu! zise Stănică ostentativ de calm.

— Asta e o pungășie! se irită Costache.

— Așa e, ai dreptate, așa se-ntâmplă cu cine n-are cap. Și bătrânul de care-ți spun n-a avut minte, fiindcă nu m-a ascultat pe mine.

— Și ce trebuia să facă după dumneata? întrebă, aproape confidențial, moș Costache.

— Ce trebuia să facă? Eu îi dădeam acolo ceva din viață copilului, și gata! Nimeni nu-ți cere socoteală ce faci cu averea cât trăiești și n-ai familie.

— Firește! aprobă moș Costache.

— Așa, ce s-a întâmplat? Partea adversă a cumpărat slugile și pe doctorul curant și a smuls declarația că bătrânul dădea semne de alienație mintală cu mult înainte de facerea testamentului, că bătea servitoarele, gonea fără motiv rudele. Ba au adus și icoanele din casă, fiindcă bătrânul avea multe de tot moștenite de la părinți, și au insinuat că era căzut la mania religioasă și risipea banii cu acatistele.

— Ticăloși! spumegă moș Costache.

— Au mers până acolo încât au declarat că bătrânul nu

știa să scrie. Pricepi, testamentul e olograf! Ei, bine, culmea ghinionului! Deși l-am văzut eu cu ochii mei pe bătrân, când trăia, scriind, n-am putut să găsec nici o dovadă. Toate lucrurile din casă i-au fost furate, ei scrisorile lui nu le arată! Omul n-a fost funcționar, să știu de unde-l iau. Era negustor, venit de prin Macedonia. Câțiva cu care a avut legături n-au vrut să-mi spună nimic, de frică să nu fie aduși ca martori, ori fiind plătiți. Bătrânul nu prea scria, își făcea afacerile mai mult pe cuvânt. Ei, învață-mă acum ce să fac.

— Băiatul are dreptul lui, zise excitat Costache, are testamentul!

— Are pe naiba! se descurajă tactic Stănică. Nu face două parale, ai înțeles? Toată lumea declară că bătrânul nu știa să scrie, și eu n-am decât un singur document: testamentul. Nu mai e nimic de făcut. Dă-mi testamentul cel mai grozav, si-i fac opoziție.

Stănică urmă pe această temă, obținând indignarea lui moș Costache, bău câteva țuici, gustă două-trei măsline, apoi deodată își aduse aminte că e așteptat de Aglae și se repezi la ușă. Din prag strigă lui moș Costache:

— Să m-ascuți pe mine! Să nu faci cât ai trăi testament. Când o fi și-o fi, să mă chemi pe mine, să te-nvăț eu meșteșugurile noastre avocățești.

După-amiază, plictisit, Felix se hotărî să meargă la Georgeta. Urcă scările și sună. Dar după ce făcu gestul, se căi și rămase încurcat. Ce rost avea vizita lui, cum s-o îndreptățească? Își dădea bine seama că fata era un fel de curtezană, însă, judecând după luxul casei și după cartier, nu era dintre acelea la care să poți bate în ușă cu îndrăzneală. Ar fi voit să fugă pe scară înapoi, când ușa se întredeschise și Georgeta însăși scoase capul prudent:

— A! dumneata erai? Cum m-am speriat! Intră! Felix observă că fata era îmbrăcată foarte sumar, cu un *peignoir*

aruncat la rezezeală. Picioarele îi erau goale, și părul ciufulit. Georgeta lămuri că învoise servitoarea în oraș și că dormise mult, din cauză că venise la ziuă acasă. Invitat într-un mic salon, Felix remarcă decența apartamentului, mobilat în întregime de același tapițer. Fata se bucura deci de o bună întreținere.

— Știi, zise ea, încercând să-i pună mâna pe umăr, îmi pare foarte bine c-ai venit. Îmi vorbea tocmai Stănică de dumneata.

— Da? făcu Felix încruntându-se.

Intimidată, fata lăsă mâna în jos și lua o ținută protocolară.

— Nu te-a vorbit de rău. Dimpotrivă, spunea că ai să devii cel mai mare doctor, că de pe acum ești cunoscut la Paris, unde ai publicat o carte, sau așa ceva, că o să pleci în străinătate, trimis de Universitatea de aici.

Felix recunoscuse stilul bombastic al lui Stănică, totuși, după atâta indiferență, îi fu recunoscător de exagerare.

— Mi-a mai spus el și alte lucruri! răsese Georgeta, așezându-se la capătul opus al canapelei pe care stătu Felix.

— Ce-a mai spus?

— Mi-a mai spus că ești un mare cuceritor, că ai o iubită frumoasă, Otilia, pe care însă ai gonit-o fiindcă nu vrei să-ți strice cariera. De ce-ai făcut asta?

Felix se făcu roșu.

— Ce ticălos! Dar nu e adevărat. N-am nici o iubită! E verișoara mea și a plecat la moșie la... la un unchi.

— Pascalopol, nu? L-am cunoscut odată. E un bărbat foarte elegant și simpatic.

Felix lăsă capul în jos, nedându-și seama dacă Georgeta îl ironizează sau crede că Pascalopol îi e unchi, însă în sinea lui îl ocări cu toată violența pe Stănică...

— N-am vrut să te supăr, zise Georgeta, văzându-l întune-

cat. Ți-am spus ce mi-a spus și mie Stănică. Știu eu cât e de palavragiu.

Georgeta încercă din nou să se apropie de Felix. Îl prinse cu amândouă mâinile de reverurile hainei, îngrijată de netezimea lor, își revărsă părul pe sub nasul tânărului și-l întrebă confidențial:

— Spune-mi drept, e frumoasă domnișoara Otilia, o iubești mult?

Felix, neobișnuit cu astfel de confidențe, nu satisfăcu decât o parte a întrebării:

— E foarte frumoasă!

— Am auzit de ea la Conservator, zise Georgeta. Știi că și eu am urmat vreo doi ani. De altfel, cânt, așa, la reuniuni mai mult sau mai puțin nocturne. Ce vrei să fac?

Georgeta dădu din umeri în chip de scuză, intenția ei vădită era de a se apropia de Felix, de a-l dezgheța puțin, fiindcă nu se îndoia că venise cu gânduri mai mult sau mai puțin erotice.

— Ce tânăr ești! se miră ea și-l mângâie ușor pe obraz, dezvăluind în zâmbet un șirag de dinți de o strălucire de sedef.

Felix își aminti de Otilia și avu brusc sentimentul unei mari culpe. Duse instinctiv mâna înspre obraz ca spre a îndepărta mângâierea, ceea ce atinse puțin amorul propriu al Georgetei. Aceasta se osândi în gând de bănuiala că Felix venise cu intenții frivole, în vreme ce Felix însuși era nedumerit asupra atitudinii ce trebuia să ia. Fata îi plăcea, dar, cu toată purtarea ei liberă, era așa de distinsă în mișcări și vorbire, încât nu și-o putea închipui în ipostaza de curtezană. Ar fi vrut s-o cucerească, temându-se totuși să nu fie ridicul, fiindcă știa că Georgeta nu e altceva decât “o fată faină”, cum zisese Stănică. Amândoi erau încurcați de nesiguranță. Georgeta întrebă:

— Așa ești de timid cu femeile întotdeauna? Totuși îmi plăci, dar ai un nu știu ce care inspiră respect. Ai să fii un doctor impunător.

Georgeta râse, dar se simțea în chip serios intimidată. Își dresese repede părul, își strânse *peignoir*-ul pe ea și căută în minte un subiect de convorbire mai convenabil. Negăsindu-l, se duse să-i aducă lui Felix dulceață. N-avea deloc obiceiul acesta burghez de a primi invitați, dar acum crezu de datoria ei să-i arate tânărului că e o fată mai cumsecade decât pare. Sparse din neîndemânare un pahar în sufragerie, pică masa cu dulceață și aruncă afară tot conținutul unei cutii a bufetului, ca să găsească un șervețel mulțumitor. Își aruncă apoi în grabă o rochie pe ea și-și puse ciorapi fini de rețea. Când reapăru, Felix fu uimit de eleganța ei simplă. Rochia de catifea se încrețea ca o ie, la gât, și strângea tot bustul ca o lamă răsucită. Georgeta i se păru de o rară frumusețe și de o onestitate desăvârșită în privire. Era o Otilie plastică, mai placidă. Tenul, nefardat, era de o finețe superbă. Felix fu cuprins de un sentiment care-l făcu să vibreze. Îi plăcea mai mult prietenia fetelor decât a bărbaților și când întâlnea o fată frumoasă simțea nevoia confidenței, a legăturilor simple, familiare. Lipsit de surori, căuta în orice fată o soră, de care apoi, cum era cazul cu Otilia, se îndrăgostea.

— Ești foarte elegantă, dacă-mi îngădui să spun! zise el cu mâna serioasă.

— Nu numai că-ți îngădui, dar îmi face plăcere, deși exagerezi. Știi, când ai de-a face ca mine cu tot felul de secături care își închipuie că te dau gata debitându-ți complimente de fotograf, elogiul unui om serios ca dumneata încântă. Oh, de-ai ști ce plictisită sunt câteodată, ce descurajată!

O altă Otilie i se păru lui Felix că i se destăinuie, deși comparația o socotea jignitoare până la un punct, pentru cea dintâi. O întrebă cu fraternitate:

— De ce ești descurajată? Poate iei lucrurile în tragic!

— O, nu, deloc, crede-mă. Nu prea sunt cuminte, cred că-ți dai seama, sunt “o fată faină”, cum zice Stănică, dar să nu-ți închipui cine știe ce despre mine. Sunt poate mai nevinovată ca atâtea fete așa-zise oneste. Desigur, Stănică ți-o fi spus comedii.

— O, nu, nimic altceva decât că ești “o fata faină”!

— Sunt, într-un anume înțeles. De ce aș fi ipocrită și aș juca comedie? Am un individ bătrân care mă întreține, un general, om de treabă în fond. Nu e singurul meu păcat! Am mai făcut și poate am să mai fac, ca toate femeile. Câteodată sunt silită chiar de iubitul general să-i fiu infidelă, spre a proba prietenilor săi marile mele calități. Dar nu sunt o... cum să-ți spun... o fată de moravuri ușoare... oficial, sunt artistă. Crede-mă că sunt de o castitate surprinzătoare, generalul fiind mai mult un ambițios și un unchi decât un înflăcărat.

Felix rămase mișcat de sinceritatea glumeață și plină de grație cu care Georgeta își expunea cazul, roșind din când în când de ochii prea pătrunzători ai tânărului. Acesta se crezu îndatorat să-i dea încurajări morale:

— De ce nu renunți la această existență, ai dreptul să iubești...

— Oh, astea sunt idei romantice, pe care le am uneori, dar realitatea le contrazice. Îmi place să fiu pozitivă. Generalul e inofensiv și plin de fidelitate. E discret și delicat. Cu el, lumea mă respectă, fiindcă generalul mi-a promis (nu-ți vine să râzi?) că mă ia în căsătorie. Fără el, aș fi asaltată de toți, solicitată să-mi ofer grațiile cu bani și fără bani. N-ar fi decât o scăpare: să mă fac cu adevărat artistă. Știi, artistele își pot îngădui luxul de a fi puțin prostituate. Însă, vai, n-am talent. Am poate mai mult decât cutare din colegele mele, dar prea puțin pentru aspirațiile mele. În toate eu vreau absolutul. Prefer să rămân o protejată, fiindcă, îți mărturisesc,

îmi place luxul. Acesta-i și motivul dezorientării mele. Oh, am și eu mica mea dramă. Dar poate te plictisesc.

— Nu, nu, zise Felix, sinceritatea dumitale ma face să te stimez și să te iubesc.

Aceste vorbe stângace măguliră mult pe Georgeta, care strânse obrajii lui Felix în palmele ei de o netezime ce înfioră pe tânăr.

— Ești draguț de tot! *J'en suis ûmue!*

Felix lăsă capul în jos, combătut de sentimente contrare. Apropierea Georgetei îi procura o plăcere voluptoasă, deosebită de aceea a intimității cu Otilia, un sentiment de bărbăție, însă avea scrupulul de a nu trăda pe Otilia.

— Drama mea e simplă, povesti Georgeta. Tata a rămas văduv și s-a căsătorit din nou. Aveam oarecare stare. Mama mea vitregă era o femeie de o mare eleganță și de o cochetărie abia ascunsă. Cred că asta l-a amețit pe tata, care s-a simțit încântat să fie văzut la braț cu o femeie așa de elegantă. Atrăgea atenția bărbaților numai decît și-și făcea relații strălucite. Femeia aceasta m-a pervertit. M-a învățat de mică cu luxul, mă îmbrăca în mătăsuri, se servea de mine ca de o păpușă necesară apariției ei în lume. Mi se pare, așa am auzit, că fusese pe vremuri actriță. Avea pentru mine atenții nu de mamă, ci de mare croitoreasă. În liceu, înpăimântam pe profesoare prin lux. Rufăria fâșăia pe dedesubt și umpleam sala de miros de parfum scump. În special, o profesoară, fată bătrână, cu părul strâns într-un concî sărac pe vârful capului, era turbată de curiozitate. M-a pus într-o zi să mă dezbrac în fața fetelor, să vadă cum sunt îmbrăcată, și rezultatul a fost că toată clasa s-a strâns în jurul meu. Eram într-o combinație cu broderie superbă. Mama mă lăsa să stau până la orele târzii când avea musafiri și începuse să-mi placă a fi curtată. Toți bărbații îmi sărutau mâna, pe care le-o întin-

¹ Sunt mișcată! (fr.)

deam din proprie inițiativă, și flirtam. Am ajuns acolo că pentru mine a nu avea o rochie cumsecade la începutul unui sezon e o nenorocire. Aș fi în stare să mă omor. Îmi place muzica, citesc, vorbesc franțuzește (mama m-a dus un an și la Paris) și am înclinație pentru studiu. Mi-ar fi plăcut, de pildă, să fiu studentă la medicină. Dar aș înnebuni să stau prea multă vreme fără să ies, fără zgomot, lumină, mese fine. Nici noaptea nu pot să dorm. M-am dus la Conservator, să studiez canto. N-am stat însă mult, fiindcă prea era serios. Muncă, muncă și iar muncă. Viața mondenă mi-a intrat în sânge ca un vițiu, și asta din cauza iubitei mele mame vitrege. Și totuși, cum mi-ar plăcea să am un bărbat, un copil, să fac și eu ceva folositor! Nu sunt frivolă din naștere, nici stricată, am fost numai pervertită.

— Nu exagerezi? întrebă Felix, serios ca un medic. Te poți reeduca. Poți iubi!

— Nu cred. Mi s-a întâmplat un lucru prea teatral ca să nu devin cinică. Nu-ți poți închipui măcar. Mama îl înșela pe bietul tata, începusem să observ, căci eram mare, aveam șaisprezece-șaptesprezece ani. Tata se ruinase cu cheltuielile ei nebune, și acum ea o ducea mai departe pe același picior, dar cu contribuția altora, începuse să mă vadă cu ochi răi, eram prea frumoasă și-i făceam concurență — așa cel puțin credea ea. Nu-mi dădea bani pentru rochii, tatii nu mă-nduram să-i cer, și sufeream grozav. Atunci am luat o hotărâre eroică... prin banalitatea ei. O, să nu-ți închipui că sunt o *fille Elisa* ca a lui Goncourt, de o speță mai subțire. Sunt o burgheză luxoasă, care visează să se mărite. Ei bine, am vrut să mă mărit. Am cunoscut un tânăr ofițer, cam anost, cam înfumurat, cum sunt mulți, dar care atunci îmi plăcea. Mi s-a părut chiar că-l iubesc. L-am invitat acasă. Mama l-a primit entuziasmată, au început mesele până noaptea târziu. Logodnicul meu — așa se numea oficial — îmi dădea să beau vin, ciocnea cu mine *Bruderschaft*, mă strângea de talie în fața

tuturor, și într-o noapte, profitând de ameteala mea, a intrat la mine în odaie și, jurându-mi că mă iubește și că mă ia în căsătorie, că totul e o chestiune de formalități, a făcut ceea ce o fată prudentă nu îngăduie decât după nuntă. A doua zi, dezmeticită, am plâns, am mărturisit mamei, care a răs într-un mod foarte ciudat și, în sfârșit, stimatul logodnic a promis solemn tatii că mă ia de nevestă. Am făcut chiar verighete, trusou. Logodnicul se instalase aproape în casa noastră, din ce în ce mai intim cu mama. Și știi ce s-a întâmplat? Mama a dat divorț de tata, care, de supărare, s-a îmbolnăvit și a murit, și s-a măritat cu ofițerul meu, iar eu, eu, ești medicinist, deci pot să-ți spun, eu am făcut un avort. De atunci sunt “o fată faină”, greu de căpătat, aproape onestă, dar totuși mai mult sau mai puțin venală. Și totuși, curioasă moștenire, de la părinți se vede, aș vrea să mă mărit. L-aș lua pe general, dar e prea bătrân. Nu vreau să rămân așa de curând văduvă.

Felix rămase foarte impresionat de această autobiografie. Asemănarea dintre destinul Otiliei și al Georgetei îl izbi. În definitiv, și el se afla în aceleași condiții. Erau, toți, copii care nu se bucuraseră de o familie cordială. Întinse mâna și o puse în semn de simpatie mută pe o mână a Georgetei. Aceasta, recunoscătoare pentru gestul fratern, îl mângâie din nou pe obraz, gest care aruncă în fundul sufletului lui Felix o ușoară nemulțumire. De ce oare, își zicea, fetele îl mângâie așa, ca pe un copil mic? Nu inspira el nici o încredere virilă?

— Dar tu... ah, iartă-mă... dar dumneata ești tot cam așa, fără părinți. Te simți singur, nu? Și de Otilia am auzit că are tată vitreg. Spune-mi drept, ce fel de fată e Otilia asta? Mi se pare că o iubești. Cum se poartă? La vârsta asta, voi, tinerii, jucați tot sufletul pe o carte. Trebuie să fii mai blazat.

— Otilia e o fată admirabilă, o fată superioară, spuse

Felix, căpătând încredere și bucuros în fundul sufletului de a vorbi cu cineva despre problema care-l chinuia îndeosebi. E o fată admirabilă, dar n-o înțeleg.

Și începu să-i spună toate îndoielile lui despre Otilia, relațiile cu Pascalopol, plecarea la moșie, cu atâta aprindere confesională, încât o lacrimă gratuită, din exces de sensibilitate, se strânse într-un ochi, fără a fi avut deloc impulsivitatea de a plânge. Felix făcu gestul de a se freca la ochi și de a reacționa împotriva acestei false impresii, dar gestul fu atât de stângaci, încât ochii stimulați se umplură și mai mult de lacrimi. Georgeta crezu cu dinadinsul că Felix plânge.

— O, ce copil ești, zise ea cu o alintare în glas, care făcea și mai simpatică fața ei rotundă, de porțelan, ce copil ești! Dar nu trebuie să plângi! Poate și ea te iubește. Așa suntem noi, femeile, capricioase, bizare. Eu o înțeleg foarte bine. S-a plictisit de atâtea mizerii, n-a voit să-ți tulbure viitorul. Și eu dacă aș fi în locul ei aș fi făcut la fel. Te-aș fi cruțat. Ești așa de tânăr! De ce să vezi toate lucrurile în negru?

Deși nu plânsese, neputând să-și ascundă lacrimile venite din senin, Felix le lăsă să se rostogolească pe obraz. Aceste lacrimi fiziologice îi deșteptară însă un sentiment adevărat de consolare și se simți mulțumit ca un copil mângâiat. De teamă ca lucrul să nu se mai repete, se ridică să plece.

— Pleci? zise Georgeta. Îmi pare rău că te-am întreținut cu fleacuri. Un tânăr nu vine la o “fată faină” ca să asculte astfel de confesiuni. Ești simpatice, îți repet. Nu vreau să te seduc în paguba dragostei dumitale. Stimez pe Otilia numai prin felul cum îmi vorbești despre ea.

— Îți mulțumesc, zise Felix sărutându-i mâna îndelung.

— Însă poți fi credincios unei femei, chiar făcându-i mici infidelități cu o alta. E un fel de a o prețui prin comparație. Ți-am spus, sunt o fata cuminte până la un punct, dar nu sunt o sfântă. A păcătui cu un tânăr simpatice este acum

pentru mine, fără ipocrizie, singura distracție în viață. Îți dau voie să vii oricând ca să încerci să mă tragi pe calea pierzării.

Felix înțelese îndemnul spiritual al fetei, dar o sfială grozavă îi paraliza orice gest. Se simți stupid. Dorea din tot sufletul pe această fată simplă și grațioasă și-și dădea seama că răceala lui era jignitoare pentru o femeie care mersese atât de departe. Luă amândouă mâinile Georgetei și le sărută și pe o parte, și pe alta. Se afla lângă ușa de la intrare. Georgeta zâmbi.

— Ah, zise Georgeta, ești de o timiditate!

Și prinzându-i capul între mâini, îl sărută cu putere și prelung pe buze.

Felix ieși amețit pe ușă, fericit și totdeodată înciudat de stângăcia lui, de situația, deplorabilă pentru un bărbat, de a fi sedus de o femeie.

XII

Peste câteva zile, Felix primi o carte poștală ilustrată care-i făcu să-i tresară inima la-nceput, și-apoi îl cufundă în tristețe și mai mare. Pe o vedere de la Paris (eternul Turn Eiffel), recunoscu scrisul Otiliei. Fata îi trimitea scurte salutări din Franța, unde nu spunea cu cine se află, întreba de moș Costache și de el și-l ruga să-i scrie, dându-i un număr oarecare pe rue de la Michodière. Lucrul acesta nu l-ar fi bănuțit niciodată. Ce căuta Otilia la Paris, mai ales cu cine? Fără îndoială, cu Pascalopol. Sufletul i se umplu de amărăciune. Dacă Otilia s-ar fi dus la moșie, asta ar mai fi mers. Era un gest de plictiseală care se scuza, mai ales că moșia era un loc de delectare primăvara. Dar la Paris, era altceva. Otilia petrecea, se bucura, dormea poate în aceeași cameră cu Pascalopol, trecea drept soția lui, dacă nu era, legal sau nelegal. La Paris, Pascalopol înceta de a mai fi un simplu protector patern. Un om în vârstă, care duce minorele în străinătate, e un corupător. Felix îl urî. “Ce fată fără suflet, în orice caz, Otilia asta! se gândi el. Pleacă de atâta vreme de acasă și nu scrie un rând lui moș Costache, pe care spune că-l iubește.” Felix luă o fotografie a Otiliei și o privi îndelung. Ciudat, ochii limpezi ai fetei dezmințeau proastele lui opinii. Cine știe dacă nu erau și alte motive la mijloc în această familie ciudată, pe care n-o cunoștea îndeajuns?! Moș Costache nu se purtase în așa chip încât să merite recunoștința fetei. Felul cum îl tutela pe el, speculându-l, era o dovadă. Rămânea însă excesul de intimitate cu Pascalopol. Mărturisi că nu înțelegea nimic și se simți descurajat. O iubise pe Otilia, dar purtarea ei nu-i dădea nici o speranță. Era zadarnic să se mai înșele.

Felix comunică scrisoarea lui moș Costache, care o înregistrează cu un răgușit “Daaa?” lipsit de semnificație hotărâtă, pârând mai degrabă mândru de aventura fetei, acesta spuse vestea Marinei, și Marina o trecu mai departe. Aurica chemă palidă pe Felix la portiță.

— Domnule Felix, e adevărat că ai primit o scrisoare de la Otilia?

— Da, îmi scrie de la Paris.

Aurica rămase cu gura căscată. Apoi fugi iute în casă și, vânăta la față, vorbi cu glasul sugrumat cu care se vestesc catastrofele:

— Mamă, ai știut asta? Otilia e la Paris.

Aglae suferi și ea o scurtă convulsie a mușchilor feței, dar nu-și schimbă poziția pe scaun. După puțin timp, rezumă numai într-un cuvânt toată firea ei:

— Scârbă!

— Deșteaptă fată! comentă Stănică știrea, când o află. Știi că se descurcă-n viață!

— Dumneata numești deșteptăciune, zise Aurica, sa pleci fără rușine cu un bărbat în străinătate?

— Da! decretă Stănică. Numesc deșteaptă o femeie care sucește capul bărbaților. Țasta e rostul femeii.

Aurica privi țintă în dușumea, pătrunsă de argument. Suferința feței sale dovedea că în fond era de aceeași părere.

Felix, noros, se duse ca un om care vrea să se sinucidă la Georgeta și se purtă în așa chip, încât fata, inteligentă, înțelese tulburarea și dorința lui ascunsă și-i ușură cu îndemănare manifestarea. Felix se bucură din plin de darurile pe care i le putea oferi fata, dar, cu toată frumusețea excepțională a acesteia, îl uimi mai cu seamă simplitatea cinismului ei, grația firească cu care putea să treacă de la gesturile cele mai îndrăznețe la convorbirea prietenească. Simți pentru ea recunoștință, dar înțelese totdeodată că numai pe Otilia o

iubea. Pentru Otilia avea o spaimă mistică și nu și-ar fi închipuit-o niciodată în atitudini scabroase. Sufletul lui, capabil de exaltări, era puțin jignit de indiferența blazată cu care se oferise Georgeta, de lipsa de importanță pe care o dădea întâmplării. Ea îl privea cu simpatie și curiozitate, îndepărtându-i de pe ochi o suviță de păr, sărutându-l, însă cu acel aer de detașare profesională al femeilor care se amuză de orice nouă cucerire. Georgeta îl puse pe Felix pe programul ei:

— Îmi plăci foarte mult, îi zise, poți să vii când vrei să mă vezi, dar niciodată seara și nici sâmbăta. Nu trebuie să te întâlnești cu generalul meu.

Felix ședea totuși încurcat, și Georgetei i se păru că ghicește motivul luptei lui interioare.

— Te aleg ca pe un fel de logodnic simbolic. Vreau să cunosc și eu tulburările unei fete oneste. Să nu-mi faci nici un fel de cadou, că mă supăr. În schimb, uite, îți dau eu un ac de cravată, ca să nu mă uiți! Nu te teme! Proprietarul lui a murit. Trebuie să știi că sunt relativ, o! relativ, așa de onestă, încât poți fi într-adevăr mândru de cucerirea ta, și-ți dau voie să ți-o trâmbițezi la lume, fiindcă generalul meu nu crede nimic. Nu fi prost, adăugă ea, sărutând încă o dată pe Felix, pe fața căruia plutea o ușoară incredulitate, dacă auzi pe câte un tip spunând că vine la mine, că sunt așa și pe dincolo, să știi că se laudă. E paradoxal, dar așa e: nu sunt o... (Georgeta suflă cuvântul în urechea lui Felix). Însă, te rog, să nu te îndrăgostești de mine, nu vreau să te am pe conștiință. Am gânduri nebune matrimoniale, dar nu mi-aș ierta să te stric. În definitiv, e mai bine să te porți cu mine cum te-ai purta cu o... (și îi suflă din nou cuvântul în ureche).

La plecare, Georgeta își aduse aminte de ceva:

— Ascultă, zise, treci neapărat pe la Iorgu, la restaurant!

Vrea să-ți vorbească urgent, nu știi ce. Fă-mi negreșit acest serviciu, fiindcă Iorgu e un om de care noi, "artistele", avem nevoie.

Felix ieși de la Georgeta mai optimist, cu o încredere în viață mai solidă. O mândrie virilă liniștită îi regulariza bățile inimii. Georgeta era întâia femeie pe care o cunoștea carnal, lucru pe care se străduise să-l ascundă Georgetei însăși, din vanitate. Nu și-ar fi putut închipui că o cucerire poate fi atât de simplă, fiindcă nu se îndoia de sinceritatea Georgetei. Timiditatea de până acum i se vindecă aproape toată, dintr-o dată, și simți că cu altă femeie ar ști să se poarte de-acum încolo cu alt tact. Lucru curios! Otilia îi apărui din nou scuzabilă și se învinovăți de a fi avut bănuiele nedrepte asupra-i. Pascalopol era un om de un mare bun-simț și nu se putea ca el să fi fost așa de lipsit de respect față de moș Costache, încât să-i răpească fata ca pe o întreținută oarecare. Își refăcu fața Otiliei, bucele ei, aruncate peste urechi cu ajutorul pieptenului, răsul ei și simți că nimic nu era comun între ea și Georgeta, deși amândouă erau foarte inteligente și fine. Otilia era îndrăzneată, dar inocentă în toate vorbele ei, de o bruschețe de soră. Dacă ar fi avut-o din nou alături, ar fi îngenuncheat, și-ar fi pus capul în poalele ei, s-ar fi ferit să-i spună și cel mai neînsemnat cuvânt dubios. Otilia era de o ștrengărie atât de castă, că îndoielile lui, acum vedea, erau ridicule. El însuși observă acest lucru ciudat. În loc ca întâmplarea cu Georgeta să-i fi deșteptat cinismul viril, să-l fi făcut mai pozitiv în plăceri, dimpotrivă, îi limpezise spiritul, îl făcuse mai apt pentru dragoste. Se hotărî să scrie numaidecât Otiliei. Luă o hârtie și așternu aceste cuvinte:

"Dragă Otilia;

Plecarea ta neașteptată, hoțescă a zdruncinat în mine, la început, toate credințele. Aveam o rațiune în viață și îmi îndeplineam datoria cu sfințenie față de ea. Și tocmai tu m-ai

înșelat, așa cel puțin mi s-a părut. Mă iubești sau nu mă iubești, mi-e frică sa te mai întreb, după cum mi-e frică să-ți cer să-mi spui cu ce prilej ești la Paris și cum trebuie să te numesc eu de aci înainte. Însă cred iarăși în tine, și eu, din partea mea, mă voi ține de cuvânt, voi face adică așa încât să te fi meritat, dacă tu ai avut vreodată de gând să-ți arunci ochii asupra mea. Moș Costache e sănătos.

Felix”

Felix aruncă scrisoarea la cutie și se îndreptă spre restaurantul lui Iorgu. Acesta îl primi cu mare ceremonie. frecându-și mâinile, îl vâri într-un fel de birou, îl întrebă dacă dorea să consume ceva, și, la negațiunea timidă a lui Felix, comandă din proprie inițiativă siropuri, prăjituri, asigurându-l că sunt de cea mai bună calitate. Felix era curios să afle motivul chemării și nu izbutea să găsească o ipoteză oricât de puțin dificilă. Iorgu, cu multe găfâituri și frecături de mâini și o dificultate ieșită din dorința de a vorbi distins, își expuse cazul:

— Domnule Felix, te-am chemat, și să mă ierți c-am îndrăznit, te-am chemat fiindcă știu ce om de treabă sunteți și sunteți și rudă cu domnul Giurgiuveanu. (Iorgu amesteca persoana a doua singulară cu a doua plurală, după impresiile momentului.) Domnule Felix, dacă ai vrea să-mi faci un serviciu, ți-aș mulțumi ca la un frate. Noi am vârat capital mare în afacerea asta și nu zic că nu merge, nu vreau să supăr pe Dumnezeu (Iorgu se închină superstițios), dar e negoț delicat, din orice se strică. Aici totul e să ai vad, să știe lumea de unde să te ia. Dacă mă mut, sunt un om pierdut. Domnul Giurgiuveanu e proprietarul localului, cum știi și dumneata, și nu pot să mă plâng. Am plătit cinstit și am rămas. Dar acum am aflat că unchiul dumitale vinde casele. Îmi vin sam-sari mereu. Dacă vine alt proprietar, ce mă fac eu? Îmi mărește chiria, asta nici vorbă, așa da și mai mult, deși ș-așa e greu.

Dar umblă concurența. E cineva care vrea să mă scoată de aici și să deschidă el restaurant. Domnule Felix, nu te uita la noi că părem oameni cu stare, avem riscurile noastre. Uite, eu am copii mari, unul, să-mi trăiască, e ca dumneata, student la Drept, aș vrea să-l cunoști, ne face onoare mare. Eu trebuie neapărat să stau aici. (Iorgu împreună mâinile și vorbește lui Felix în așa chip, încât se părea că tratează cu el.) Domnule Felix, cumpărăm noi casa, dăm cât se cere, ne împrumutăm, în fine, facem ce facem, suntem negustori români, cinstiți, dumneata ai auzit de Iorgu. De ce s-o ia altul, când noi am lăsat atâția bani ca chirie?

— Eu, se apără ușor Felix, am toată bunăvoința, însă moș Costache nu prea vorbește de astea cu mine.

— Domnule Felix, urmă Iorgu, mai cu aprindere, nu-ți cer mare lucru. Să vezi cum stau lucrurile și te rog să nu te superi de ce-am să-ți spun. Eu am vorbit cu domnul Stănică de chestia asta, i-am dat și onorarii și mi-a făgăduit marea cu sarea. Da nu mi-a adus nici un răspuns, mă tot poartă cu vorba. Un chelner de la mine mi-a spus că l-a văzut cu amicul care mă sapă pe mine. Știi, să nu te superi, dar domnul Stănică e un om, cum să zic...

— Nu mă supăr, protestă Felix, zâmbind, însă ce trebuie să fac?

Iorgu se înveseli.

— Să-i vorbești domnului Giurgiuveanu, poate nu i-a spus nimic, așa bănuiesc eu, să-i spui că vreau eu să cumpăr, că dau cât cere, să mă cheme să stăm de vorbă. Eu aș fi venit, dar n-am vrut să mă văză lumea, am crezut în domnul Stănică.

Felix făgădui, și Iorgu, în culmea satisfacției, se repezi să-i ofere fel de fel de lucruri, îi strecură în buzunar țigări exotice, bomboane.

— Am să mă uit la dumneata ca la un tată, pardon, ca la un frate!

La colțul străzii, Stănică răsări ca din pământ.

— Ha, ha, tipule, te-ai dezghețat bine, frecvenzezi localurile de perdițiune! Bravo, te felicit. Dar ce cauți la ora asta? Te-am văzut cu Iorgu. Spune-mi drept, ce-ți spunea? Ești tânăr încă, naiv, ăsta e vulpe bătrână, își face treburile cu dumneata. Spune-mi drept (Stănică îl privi pe Felix în ochi), te sondează în chestia localului, ți-a spus ceva de contract, de vreo vânzare?

— Nu! minți Felix, devotat lui Iorgu, din instinct. Stănică se uită incredul.

— Zău? Dar e în stare! Să nu te uiți la el. ăsta e un pungaș care a făcut milioane, pe spinarea mea, a dumatiale, a cui vine să-și lase banii aici. Ce-ar vrea el? Să ia un local splendid pe nimic? Moș Costache nu vinde, mi-a spus mie, pe cuvântul meu de onoare. De ce să vândă? Să risipească averea? Ar fi o dobitocie. Tot ce are lasă Otiliei, ascultă-mă pe mine. (Stănică zgâlțâi pe Felix de haină.) E în interesul dumatiale. Ai s-o iei pe Otilia de nevastă, nu spune nu, doar nu vrei s-o iei goală. Nu fi prost! Interesul nostru e ca moș Costache să nu vândă nimic. Nici nu sufla vorbă bătrânului de asta, că se supără foc. Nu-i place să-i bați capul. Astea sunt escrocherii de-ale lui Iorgu, care-și închipuie că ar putea să dea o lovitură, și cu câteva chirii să devină proprietar. Să vrea să facă asta moș Costache, și dumneata, ca tânăr cinstit, viitor ginere, sa-i spui: Nu, moșule.

În timpul vorbirii, Stănică, zărind ceva în buzunarul lui Felix, vârâse mâna:

— Ia te uită, pezevenghiul! El ți-a dat astea? Astea-s țigări de contrabandă, eu i-am făcut afacerea.

Și Stănică vârî una în gură, lăsând pe celelalte în buzunarul lui Felix. Apoi se răzgândi.

— Parcă nu fumai!

— Nu!

— Atunci, dă-mi-le mie, nene, e păcat să te joci cu ele, ca copiii mici.

Felix îl asigură că va fi discret și dădu să plece, dar Stănică îl ținu de haină.

— Stai, frate, unde fugi așa? Ai mai fost pe la, Georgeta?

Acel “mai” familiar dovedi lui Felix că Stănică era în curent cu vizitele lui la fată. Nu putu să mintă.

— Am fost o dată, în trecut!

Stănică îl strânse tare de haină, cu amândouă mâinile, confidențial.

— Amice, sunt vinovat față de dumneata. Da, sunt vinovat! M-am purtat neleal. Eu ți-am făcut cunoștință cu Georgeta și te-am îndemnat, mă-nțelegi... Am făcut foarte rău. Am o răspundere cu dumneata. Te rog eu s-o ocolești pe fata asta. Îți spun în interesul reputației dumitale, al fericirii dumitale! Ce știi cine e asta? Am știri rele de tot despre ea. Mi-a spus cineva lucruri grozave, că ar fi ieșit dintr-un șantan de la Brăila, șantan de marinari. Azi să n-ai încredere în nimeni. Fata asta poate să-ți fie nefastă, poate să-ți transmită, pricepi... ești băiat inteligent, ce naiba, viitor doctor. Dumneata trebuie să te păstrezi ca un crin pentru Otilia. Las', că-ți găsesc eu altă fată, mai faină. Georgeta, îți spun între patru ochi, e o escroacă. Are un general, pe care-l toacă...

Uitând imaginea lilială de la început a Otiliei, Stănică adăugă:

— Fiindcă ai fost prost... Să fi fost eu în locul dumitale, azi Otilia era metresa mea, și așa fi stat eu cu ea acolo frumos în brațe, în locul lui Pascalopol.

Felix fugi fără să mai asculte, deși Stănică îl strigă, desperat:

— Stai, frate, am ceva să-ți mai spun.

Felix comunică seara lui moș Costache dorința lui Iorgu, făcându-i acestuia un portret din cele mai măgulitoare, așa,

din scrupul amical, deși nu-și făcea iluzii asupra prestigiului său pe lângă moș Costache. Bătrânul, bulbucă ochii mari.

— Ți-a spus el că cumpără? Auzi dumneata, și cât dă?

— Dă cât ceri. Vrea să discutați!

— Păi, nu mi-a trimis el vorbă prin Stănică zilele trecute, când l-am întrebat, că nu e amator? Spunea că a cumpărat în altă parte.

— Să știi că nu e adevărat. Domnul Iorgu l-a trimis pe Stănică la dumneata tocmai ca să te roage să-i vinzi casele, i-a dat și bani pentru asta. I-a dat și mai înainte două sute de franci de față cu mine, ca să-i prelungești contractul.

Moș Costache răguși brusc și ridică mâinile spre Felix, ca spre singurul vinovat.

— Pungaș, ticălos, să nu-l mai văd în casa mea! i-am dat cinci franci, înțelegi! i-am dat cinci franci pentru trăsură, să mi-l aducă pe Iorgu aici, și-l aștept de trei zile. Măgarul! Mă vinde dușmanilor! Hai acuma acolo! Să mergi cu mine acolo!

— Unde?

— La Iorgu!

Felix primi cu bucurie propunerea, satisfăcut să îndatoreze pe acela în care vedea un tată al Otiliei. Își puse alte haine, îndreptă cravata roasă a lui moș Costache și ieșiră. Fiind cam departe, întrebă pe bătrân dacă nu vrea să ia un tramvai sau o trăsură, Dar moș Costache protestă:

— Ești obosit? Pentru mine, nu! Mergem încet-încet.

Tot drumul, bătrânul bombăni, ocărând în surdină pe Stănică: pungăș, escroc etc. Ca să-i facă o plăcere lui Felix, găsi cu cale să cumpere de pe drum un fișic cu alune americane, pe care le ronțăi aproape numai el. Sosiți în fața restaurantului, moș Costache trimise pe Felix înainte, spre a preveni pe patron. Felix se strecură cam stingherit printre mese, fiindcă începuse să se strângă lumea (erau orele zece), căutând din ochi pe Stănică, pe care-l bănuia la pândă. Îl dibui pe

Iorgu, care, jubilând, se precipită spre ușă, urmărit de Felix, și găsi pe bătrân în marginea trotuarului, mâncând alune americane.

— Coane Costache, te voi binecuvânta toată viața pe dumneata și pe nepotul dumitale!

Restauratorul îi împinse într-un gang îngust și obscur și-i scoase, pe scări întortocheate și coridoare neașteptate, în birou. Dindărătul unei uși se auzi un râs ascuți de femeie și scârțâitul apăsător al unor ghete. Era un “separeu”. Moș Costache rumega alune și pipăia pereții, lemnăria, clanțele, mulțumit de ele.

— Am vârat o avere, coane, în reparații, îi zise Iorgu, ți-am îngrijit localul ca pe casa mea. Și acum s-o văd în mâinile dușmanilor?

Felix, ajuns în birou, fu cuprins de un scrupul. I se păru că e o indiscreție să asiste la dezbaterile celor doi, mai ales că-l vedea pe moș Costache cam stânjenit și-i zise chiar că nu-i de demnitatea lui să se amestece în astfel de lucruri. Îi era foame. Fugise acasă fără să mănânce, iar moș Costache îl luase prea repede. Domnul Iorgu, auzindu-i dorința, dădu ordine strașnice să i se întindă într-un separeu masa și să i se ofere tot ce va pofti, în contul lui. Doi chelneri explicară lui Felix, cu răbdare și vădită simpatie, calitățile tuturor mâncărilor, discutară între ei, se trimiseră, pe rând, unul pe altul la bucătărie și-l hrăniră pe tânăr cu ceea ce socotiră ei a fi cinstea casei, turnându-i, într-un batalion de pahare, felurite vinuri. Amețit, pătruns prin tot trupul de o senzație de bună stare, după acest chef de unul singur, Felix se gândi deodată la evenimentul de peste zi. Trăise azi o zi nouă în existența lui, cunoscuse plăcerile vieții. Fără să-și dea seama cum, se auzi întrebând:

— Dar domnișoara Georgeta nu e aici?

Chelnerul se repezi pe ușă și se-ntoarse curând cu știrea că

domnișoara tocmai venise și-și dregea coafura în odaia econoamei. Prin sufletul lui Felix trecură vanități de bărbat cu amante frumoase și cu avere. Î se spusese că domnișoara, auzind de el, trimisese vorbă că vine și ea, numaidecât. Ceea ce se și întâmplă. Georgeta intră într-o rochie de satin negru, inundând odaia de parfumuri, iar chelnerul ieși discret pe ușă.

— Tu, dragule, zise ea, dar ce s-a întâmplat? Tu începi să te strici? Vai, ce de vinuri!

Georgeta luă capul lui Felix între palme și-l privi serios în ochi. Apoi gustă din unele vinuri.

— Vinuri tari, observă ea. Ai să te-nveți rău! Eu credeam că tu dormi acum! Așa înveți tu carte? Sa știi că nu te mai iubesc, dacă te apuci de chefuri. Mi-a spus mie ceva Stănică.

Felix se cam supără de morală. Îl agasa aerul matern. Se simțea bărbat în toata firea. Îi explică Georgetei că venise cu moș Costache pentru niște treburi și că mâncase, pur și simplu.

— Așa? Ei, atunci, iartă-mă. Știam eu că ești băiat cu minte. Înțelegi că nu pot să am iluzia unei logodnice cu un stâlp de șantane. Nu știi însă ce rude ai! Stănică al tău e o perlă. De-abia am scăpat de el. Cum ai plecat de la mine, a venit și mi-a făcut o morală strașnică. Întâi mi-a spus că te stric, că el are răspunderi, că moș Costache te-a dat în paza lui. Apoi a întors foaia, văzând că râd. Mi-a spus că tu ești un stricat, că ai sedus pe Otilia, care din cauza ta și-a luat lumea în cap, și pe o cumnata a lui. Aurora, Aurica, așa ceva, pe care n-ai mai vrut s-o iei de nevastă, în sfârșit, că de la Iași te-a dat afară din școală pentru scandaluri amoroase. Înțeleg? Tu ai fi o vietate de apă, cum se zice în argoul nostru, care te dai numai la fete întreținute, ca să le toci banii. Otilia avea pe Pascalopol, iar eu pe general. Ce zici?

Lui Felix i se făcu un vârtej în cap și se ridică, împleticindu-se, de pe scaun.

— Domnișoară Georgeta, zise el, cu glasul tremurat de mânie, e adevărat că am dormit cu dumneata azi, dar eu te respect și te rog să mă respecti, la rândul dumitale.

Georgeta îi puse repede mâna alba și plină de inele la gură:

— Taci, pentru numele lui Dumnezeu, că te aude lumea! Uf! Ce emoții am! Sunt, în sfârșit, obiectul unor indignări romantice. Felix dragă, dar eu n-am vrut să te jignesc, eu nu cred nimic din toate astea, tu ești un băiat delicios. Eu îți spun vorbele lui Stănică, așa, ca să cunoști lumea.

Georgeta puse un obraz al ei pe obrazul lui Felix și, cuprinzându-l cu mâna de mijloc, îl legănă, îngânându-l ca pe un copil:

— Prost ce ești! Înțeleg de ce te iubea Otilia! Stănică e un tip rar, nu-l știu eu? Acum i-a intrat în cap că trebuie să divorțeze de nevastă-sa și să se însoare cu altă femeie, mai de lume. S-a oferit să mă ia de nevastă, propunându-mi să cer generalului să-mi facă o casă pe numele lui. Spune fel de fel de prostii: să mergem în Argentina, nu știu mai unde, în fine, aiurează. M-aș mărita cu oricine, bineînțeles nu cu un băiat ca tine, să-i stric rosturile, cu oricine, îți zic, așa, de ochii lumii, chit că apoi voi da divorț. Dar Stănică nu e serios, și apoi nu mi-aș ierta să fac să sufere o biată femeie. Ticăloși sunt bărbații, canalii!

Georgeta stăruie ca Felix să se ducă acasă, spre a nu fi pândit de Stănică, și, spre mai multă siguranță, îl duse în biroul lui Iorgu, unde moș Costache, foarte mulțumit, mânca alune dintr-o farfurie plină vârf. Iorgu părea în culmea satisfacției și arunca lui Felix priviri recunoscătoare. Cei doi plecară, însoțiți până în ușa gangului de Iorgu, care-i sui într-o trăsură, dând ordine birjarului cunoscut să-i ducă în contul lui.

— V-ați învoit? întrebă Felix.

— Hihî, mormăi Costache, ronțând din alunele cu care-și umpluse buzunarele. Apoi își dezvoltă gândul între două mestecări. “Dacă nu mai sunt legi în țara asta și nu poți să lași ce-i al tău cui poțtești, vând mai bine. Dau eu cui vreau, și dumnealor să ia vântul.”

Și bătrânul scuipe afară din trăsura o pieleță de alună și-și suflă apoi, zgomotos, nasul.

“Poate că bătrânul, medită Felix când fu în pat, nu e chiar așa de rău cum îmi închipui. Avariția lui e mai mult o manie, dar o iubește pe Otilia și se gândește mereu la ea.”

Luă un tratat, îl desfăcu și începu sa citească, gândurile însă îi zburau departe. Ducea o existență cam agitată, puțin potrivită studiului. Prea multe senzații tari încerca în vremea din urmă. Nu era un an de când picase aici dintr-un mediu provincial și monoton și cunoscuse dragostea spirituală și pe cea fizică, răutatea oamenilor, lăcomia, nepăsarea, invidia, ambiția. Era liber, și totuși neliniștit, lipsit de ocrotire. Se simțea mai degrabă singur pe lume, părăsit. Crezuse în Otilia, și Otilia îl trădase. Georgeta era “o fată faină”. Ea însăși îl sfătua să n-o ia în serios. De vreme ce nu avea nici o legătură aici, ar fi putut în anul următor, când devenea major, să plece în Franța și să-și urmeze acolo studiile. Cu ce ar fi scos din casa din Iași ar fi putut trăi. Felix ridică din nou cartea în fața ochilor, când deodată auzi glasuri feminine, printre care i se păru că distinge pe cel al Marinei, apoi un zdupăit pe scări. Un pumn lovi violent în ușă.

— Domnule Felix, domnule Felix, striga un glas subțire, în panică.

— Cine e?

— Sunt eu, Aurica. Moare tata! Vino, te rog, repede jos... Felix sări zăpăcit din pat, își aruncă o haină pe el

și-ntredeschise puțin ușa. Zări pe Aurica tremurând, cu un pardesiu aruncat peste cămașa de noapte.

— Vino, te rog, că i-a venit rău, am trimis pe Marina după doctor!

Felix începu să se-mbrace repede. Graba îl întârzia și mai rău. Pe când își dibuia lucrurile, dădu de caietul lui Simion și-l deschise în treacăt. Era plin de cuvinte fără legătură între ele, cele mai multe din domeniul Bibliei, scrise caligrafic, regulat, însă cu mari tremurături. Părea caietul de exerciții la caligrafie al unui școlar. Întâmplarea îl indispușe. Când se gândi că mai târziu, ca doctor, îl vor chema așa, în mijlocul nopții, cariera nu-i surâse deloc. Își zise că se va dedica cu totul științei. Se dădu, în sfârșit, jos. Costache ieșise și el în cămașă, cu un surtuc deasupra și cu un fes de lână pe cap. Era comic, în toată puterea cuvântului, încât Felix nu putu să nu zâmbească. Fuma și scotea fumuri groase pe întuneric, care dădeau aerului luciri albe.

— Du-te, zise moș Costache, du-te să vezi ce are bietul Simion!

Felix trecu în curtea cealaltă, intră în casă, și-n sufragerie, unde se vedeau încă vestigiile neștrânse ale mesei de seară, dădu de Stănică, care fuma, întors cu spatele și ochind prin dulapuri. “Omul acesta, gândi Felix, e inevitabil.” Când îl zări, Stănică îi făcu cu ochiul și-i spusese în șoaptă:

— E rău de tot, se curăță babalâcul. Apoplexie, cu siguranță. L-a lovit damblaua. Am stat aici cu el la masă până pe la unsprezece, pe urmă a plecat și am auzit pe Aurica strigând că-i vine moșului rău.

Aglae apăru și ea, încruntată, părând mai mult mânioasă decât speriată.

— Parcă și-a mai venit în fire, zise ea, l-am frecat cu oțet aromatic. A mâncat ca un bivol, asta e tot. Sunt moartă de oboeală. Omul ăsta o să mă bage în pământ. Și nu mai vine

toanta aia de Marina cu doctorul! Trebuia să se ducă Titi. Nici nu știu cui seamănă băiatul ăsta, așa de nesimțitor e. Nici n-a vrut să se scoale! Doarme dus.

— E chestie gravă, comentă Stănică, din plăcerea de a vorbi. La vârsta asta, pierderea de cunoștință ce poate să fie decât dambă? De trezit, se trezește el, dar e de văzut cum. Poate i s-a paralizat un braț, un picior, astea sunt accidente clasice.

— Ba să mă ferească Maica Domnului de așa pacoste. Decât așa, mai bine să-l ia Dumnezeu.

— Îl ducem la spital.

Aglae privi pe Stănică în ochi, încruntat.

— Că doar n-o să-l țin aici, unde sunt copii! Păcatele lui, el și le cunoaște.

Felix se căi că venise. Se auziră de afară pași, și un bărbat cu barbișon, înalt, grav intră înăuntru, călăuzit de Marina. Era plictisit, cu privirea fără interes, profesională, vădit contrariat că fusese sculat din somn.

— Unde e pacientul? întrebă el.

Aglae îl duse în dormitor, urmată de Stănică. Acesta făcu semn cu ochiul lui Felix, să intre și el. Marina închise convoiul, așezându-se în pragul ușii. Dormitorul, spațios, semi-obscur, avea între ferestre două paturi mari cu tăblii de nuc, cu voluminoase suluri de lemn. O lampă cu abajur strejuia pe o noptieră. Olimpia ședea pe marginea unui pat și ținea mâna bolnavului încă nevăzut. Aurica privea galbenă, spălată de dresuri, mai de departe. Un miros pătrunzător de oțet aromatic se amesteca cu o duhoare neplăcută de dormitor închis. Doctorul făcu semn să se deschidă un geam și se așeză pe marginea patului, pe locul părăsit de Olimpia, în vreme ce toți ceilalți, plini de curiozitate, făcuseră cerc în jurul patului. Acum, Simion se vedea răsturnat pe spate, cu ciocul în sus, răsufărând încet. Pieptul, descoperit, îi lăsa afară o perie de tuleie, un picior gol, vânos

ieșea din plapumă. Doctorul îl luă cu amândouă brațele și-l așeză bine pe pernă, îi desfăcu pleoapele și-i privi, ochii, apoi îi luă pulsul. În timp ce număra mintal, întrebă:

— Cum i-a venit?

— S-a sculat de la masă și s-a dus să se culce, și atunci a căzut jos. Eu nu l-am văzut. A mâncat prea mult. Mănâncă prea mult, domnule doctor. Cineva mi-a spus că ar avea diabet.

Doctorul nu dădu nici o importanță vorbelor Aglaei și-și pregăti o seringă.

— I-ați făcut analizele?

— S-a făcut, domnule doctor, sări Stănică.

Aglae întinse o hârtie, doctorul o examinează mahmur, apoi zise aspru:

— N-are nici un diabet.

Când acul se înfipse în una din fesele concave ale lui Simion, acesta gemu puțin, apoi începu să miște capul și să privească pe doctor pe sub gene.

— Cum te simți? întrebă acesta.

Simion îl scrută atent, dar nu răspunse.

— Nu poți să vorbești? strigă doctorul. Ia ridică-te.

Simion se ridică puțin, zâmbi prosteste, mișcă puțin buzele și tăcu.

— Probabil afazie, vorbi doctorul, ca pentru el.

— Ce este aia? întrebă Aglae.

Doctorul o privi cu dispreț și zise:

— Și-a pierdut graiul, deocamdată, așa cred.

— Cum așa? E grav? întrebă Aglae, scandalizată și plictisită.

— Depinde de cauză. Asta n-o putem ști acum. Să stea liniștit în pat și mai ales să-l păzească cineva, asta e esențial. Și să mă chemați.

Doctorul ceru să se spele pe mâini, făcu operația cu răceală,

aruncând pe sub pleoape ochiri în jurul lui, spre a vedea dacă i se aduce onorariul. Stănică o luă de braț pe Aglae și o duse în odaia vecină:

— Trebuie sa-i plătești doctorului vizita de noapte.

Dă-mi, că-i dau eu, un pol. De câte cinci, ca sa pară mai mult.

— Căât? se indignă Aglae.

— Doctor mare, motivă Stănică, nu primește mai puțin. Aglae scoase banii, bodogănind:

— L-a găsit acum să se-mbolnăvească, tocmai când sunt mai supărată cu copiii ăștia.

Stănică îi luă banii din mână, fără s-o mai asculte, și ieși în întâmpinarea doctorului, care se pregătea să plece. Îl luă ceremonios de braț și-l scoase pe ușă, într-un chip cam caraghios, căci gesticulația lui afectată contrasta cu afectarea cu care doctorul își păstra rigiditatea. Afară, Stănică strecură doctorului onorariul în mână și se crezu dator, ca de obicei, să ia informații.

— Domnule doctor, ne dăm seama foarte bine că e grav, dar suntem tari, pacientul e în vârstă, de acum încolo ne așteptăm la orice. Spuneți-mi verde, tăiați în carne vie, doar sunt bărbat, ce Dumnezeu!

Doctorul căută să scape de orice preciziune pășind repede spre poartă, în vreme ce vorbea, ceea ce jigni pe Stănică.

— Este un ictus, cu atac afazic, așa mi se pare, în aparență foarte ușor. Tocmai astea sunt primejdioase. Nu pot să mă pronunț până nu fac examenul amănunțit al bolnavului. Poate să fie și altceva. Nu pot să anticipez. Trebuie să-l supravegheați, să vedem cât durează criza.

— Atunci e grav, domnule doctor?

Doctorul ridică din umeri și, înălțându-și gulerul hainei, fiindcă sufla un vânt subțire, porni fără să răspundă.

“Pungași de doctori! Îți iau banii degeaba.”

În fond, Stănică era impresionat, și o tremurătură îi străbătu tot trupul. Va să zică, Simion putea să moară. O duioșie nespusă îi trecu prin suflet, de care fu, în același timp, mândru.

“Ce canalii sunt oamenii! gândi el. Aglae, soacră-mea, e o vrăjitoare, n-are inimă nici de un gram. Îi moare bărbatul, și se tocmește cu doctorul. Și e plină de bani. Iar Olimpia asta stă ca o dobitoacă, nu cere nimic, nu descoperă nimic, o să moară toți, și n-o să-i rămână nici un ac. Mi-am legat viața de o insensibilă. Firește, moare ta-su, și Titi se leagănă. Ce idiot!”

Până în casă, Stănică trecuse printr-un șir întreg de asociații, al căror punct de plecare îl uitase. Olimpia se pregătea să plece. La fel făcea și Felix. Simion adormise, și Aglae era de părere să-l “lase dracului în pace” că n-are nimic. Indigestie!

— Unde te duci? întrebă Stănică pe Olimpia.

— Acasă, unde să mă duc? Până când am să stau pe capul altora?

— Tocmai acum, când e tată-tău bolnav? N-ai auzit că trebuie supravegheat?

— Are cine să-l supravegheze, n-avea grijă. E Aurica, e Titi. M-am plictisit să tot fiu pe drumuri. De altfel, și dumneata să faci bine să mai stai pe acasă. Eu sunt femeie măritată, sau ce sunt?

— Dragă Olimpia, se încercă Stănică să-și împace nevasta, care privea în sus, marțial din cauza fălcilor prea pline, tu știi cum e un avocat, trebuie să alege, să fie pretutindeni. Dacă n-avem și noi avere ca alții! Nu e așa, domnule Felix?

— Ce ai cu domnul Felix? Eu vorbesc cu tine. Am să-l rog pe domnul Felix, care te întâlnește mai des, să te pună sub observație, să-mi spună cu ce femeie te întâlnești mereu, cine e Georgeta ceea de care tot aud.

— Poftim! se miră Stănică, privind pe Felix. Iată o femeie

care nu înțelege situațiile. Eu sunt ca un doctor, înțelegi? Eu am contact cu toate clasele sociale. Dacă o artistă îmi cere concursul, pot să-i întorc spatele?

— Ce artistă, ce artistă? îi tăie Olimpia vorba. E o...

Stănică se arată pudic și indignat:

— Iubito, niciodată n-ai fost așa nervoasă. E de față domnul Felix, avem un caz nenorocit în familie, acum te-ai găsit să-mi faci scene? Ai și tu dreptate, vom discuta acasă.

Cei trei ajunseră în curtea casei lui moș Costache, fiindcă Stănică ținuse să-l conducă pe Felix. În dreptul casei auziră un pârâit grozav și o șoaptă cavernoasă, care-i făcu să tresară:

— Ei! Ce s-a întâmplat?

Era moș Costache, care împinsese ușa gotică și întreba. Stănică intră numaidecât înăuntru, gata să se sustragă reproșurilor Olimpiei.

— Ce s-a întâmplat? I-a venit rău puțin, dar ce are, Dumnezeu știe!

— Doctorul ce-a zis? întrebă moș Costache.

— Doctorul! se supără Stănică. Un pungaș. Vine, te pipăie și spune că nu știe precis. Ți-ai ales meserie bună, amice! A spus că să vadă mai târziu. Icter, ictus, așa ceva.

— Ictus, confirmă Felix.

— Asta. Pentru asta cere douăzeci de lei. Îi dau proștii. I-am dat numai zece.

Stănică scoase din buzunar două piese de argint și le jucă puțin în mână, apoi le vârî în buzunar.

— Dă-le încoace! zise Olimpia, avidă.

— Lasă, acasă! protestă Stănică.

În sfârșit, cei doi plecară. Felix se întoarse în odaia lui și luă un tratat de *Patologie generală*, pe care îl avea de la tatăl său. Răsfoi prin el, în scopul de a găsi cazul lui Simion. Atacul afazic putea fi un aspect al unei simple congestii cere-

brale, dar putea fi și altceva. Acest altceva, Felix refuză să și-l închipuie măcar. Era cu neputință. Un molău ca Simion! Luă iar caietul bătrânului și privi cuvintele scrise în el. N-aveau nici o legătură logică între ele, totuși, un fir asociativ părea să le înlănțuie. Probabil că Simion făcuse exerciții de caligrafie, ca unul căruia îi plăceau lucrările manuale. Însă i-l dăduse ca o contribuție la binele omenirii. Greșise caietul, bătea câmpii? Otilia spusese despre Simion că fusese în tinerețe un om aventuros. Felix trebui să recunoască sincer că, dacă ceilalți n-ar fi afirmat că Simion se purta așa totdeauna, ar fi jurat că nu e în toate mințile. Această idee începu sa-l preocupe. Se dădu repede jos din pat, cu picioarele goale, și scoase din dulapul lavoarului un morman de fascicole cu cursul de psihiatrie al profesorului care-l remarcase. Nu era obligat să urmeze acest curs, totuși îl frecventase și-și cumpăraseră coalele litografiate. Începu sa citească lecțiile din primăvară, tocmai acelea în care se aflau elementele pe care le căuta, și o ipoteză începu să i se contureze. Avu satisfacții de detectiv. Se culcă târziu după miezul nopții, răpus de emoțiile zilei, și se deșteptă abia la prânz, când soarele era sus pe cer. Peste noapte visase că făcuse cu Otilia ceea ce i se întâmplase cu Georgeta și fu profund mâhnit. I se părea că profanase o imagine sfântă. Se spală ostentativ cu apă rece, încercă să înăbușe toate emanațiile răutăcioase ale visului. Să meargă în oraș, nu mai era vreme. Se dădu jos în curte, să se plimbe. Abia atunci își aduse aminte de Simion.

— Cum îi mai este bătrânului? întrebă el pe Marina.

— Eh, bătrânul! zise aceasta, disprețuitoare. Ai mai văzut dumneata drac mort? Uite-l, bătrânul se plimbă prin curte.

Felix rămase înmărmurit. Aruncă ochii peste gard și într-adevăr zări pe Simion, care se plimba cu mâinile la spate și cu capul în pământ, foarte agitat. Crezu de cuviință sa

treacă dincolo, să se intereseze de sănătatea lui. Simion îl văzu și sari spre el cu agilități de felină.

— Ai văzut? zise el, s-a întâmplat o mare minune! Mort am fost și-am înviat.

— Într-adevăr, observă Felix, ești foarte bine! În realitate, bătrânul, cu fața suptă și cu parul foarte albit, avea o privire fanatică, de-o fixitate supărătoare. Vorbele părură, totuși, tânărului rezonabile. Dar bătrânul continuă într-un chip cam sibilinic:

— Am înviat din nou. Asta nu s-a mai întâmplat de o mie nouă sute zece ani. Am să-ți spun o taină mare, ssst! să nu ne-o omoare cineva, am să-ți spun o taină mare, anume cine sunt eu...

Felix se prefăcu grăbit și dădu să intre în casă.

— Să vii să-ți dau talanții! îi strigă Simion de departe.

Ideea că bătrânul nu e în toate mințile se înfipse în capul lui Felix. Pusese în seara trecută un diagnostic și aștepta curios să vadă desfășurarea lucrurilor. Avea de gând, de altfel, să întrebe pe profesor. Aglae îi spuse nepăsătoare că Simion n-are nimic, că așa se maimuțărește el totdeauna. Când Felix căută sa-i strecoare bănuiala că ceva e schimbat în felul lui de a fi și că ar fi trebuit totuși să se cheme doctorul, Aglae râse disprețuitor:

— Dumneata nu-l cunoști pe Simion. Totdeauna a fost nițel scrântit. Dacă m-aș lua după doctori! I-a venit rău, și atâta tot.

Totuși purtarea lui Simion începu sa pună pe Aglae pe gânduri. Simion își examina hainele și le găsea prea scurte, dibuia prin toate dulapurile, scotea afară rufăria și hăinăria și se văita că dușmanii “omorară” hainele, le bat, le taie și le chinuie, persecutând astfel spiritul ascuns în ele.

— Ești nebun, striga Aglae, eu nu știu ce-o să mă fac cu

tine. Mi-ai pus toata casa cu josu-n sus. Nu ți-a scurtat nimeni nici o haină, așa au fost ele.

— Le chinuiți! se căină Simion.

Aglae era în fond singura plictisită, fiindcă Aurica își reîncepuse turneele pe Calea Victoriei, iar Titi, placid, privea neînțelegător, legănându-se cu spatele rezemat de sobă și cu mâinile împreunate catolic. Când scandalul devenea mai mare, Aglae îl îndemna să se ducă în odaia lui, ca să fie liniștit. Simion pomenea mereu de duhul sfânt, de Isus, de persecutarea lui Dumnezeu în lume și alte de acestea, însă nu ducea niciodată divagația până acolo, încât să fie prins în delirare. Convorbirea obișnuită era normală, și toate actele vieții îndeplinite cu o relativă regularitate. Mânca vârtos și dormea tun. Felix își puse în cap să-l descoase, din interes psihologic. Simion fu încântat de convorbire.

— De ce te vaieți mereu, întrebă el, cine te supără?

— N-ai văzut, scurtează hainele, bat lucrurile Domnului. Când le bate pe ele, pe mine mă bat!

— Cum se poate să crezi dumneata una ca asta, că lucrurile neînsuflețite suferă și-ți aduc dumitale vreo atingere?

Simion îl privi pe Felix serios și ca și mirat că acesta îl socotea așa de neînțelept, ceea ce intimidă pe tânăr.

— Ce-a zis Cristos apostolilor pe munte în Galileea? Iată, eu sunt cu voi, în toată ziua, până la sfârșitul veacului, amin. De atunci, Cristos e răspândit în toate, unde nu-l aștepți, dar lumea îl urmărește, și-l schingiuie, și-l răstignește. Așa mă răstignește pe mine și hainele mele!

Felix fu silit să recunoască o anume logică în panteismul extravagant al bătrânului. Cine știe? Era un maniac cu vechi teorii mistice, îl ispită mai departe:

— Atunci dumneata faci parte din Dumnezeu?

Simion păru nedumerit de subtilitate.

— Eu sunt purtătorul cuvântului dumnezeiesc, Isus etern,

care înviază mereu. Ieri am înviat. “E nebun, gândi Felix, nebun de legat.”

— Acum înțeleg eu, zise el tare, ești Isus Cristos.

Simion îl privi mirat, jignit, ca un om care e luat peste picior. Felix, deconcertat, crezu că s-a înșelat și a făcut o gafă.

— Drept cine mă iei, amice, he-he, ești șiret. Am fost Isus, toți am fost Isus, după ce duhul s-a răspândit din nou în lume. Dar, persecutat, a fugit de pe pământ și nu se mai întoarce decât la judecata de apoi. Acum toate sunt goale, moarte. Eu, hainele mele, iarba au rămas fără duh sfânt în ele.

Curios. Extravaganța dialectică a lui Simion încântă spiritul lui Felix. Desigur, Simion bătea câmpii, dar parcă era o logică în vorbele lui. Dumnezeu se revelase prin Isus, omenirea răstignise această ipostază a divinității, prin sacrificiul Mântuitorului, acesta se risipise în lume, făcând sa participe toata făptura la divinitate, însă omenirea ignorase caracterul divin al creației și izgonise cu totul spiritul din univers.

— Deci crezi că redempțiunea a fost zadarnică? E interesant!

— Ha? exclamă uluit Simion, neînțelegând. Mi-au omorât hainele, îmi fură toate vorbele.

“Hotărât, își zise Felix, e nebun.”

G. Călinescu
ENIGMA OTILIEI

Volumul I

Apărut: 1997. Format: 70x108¹/₃₂
Coli tipar: 11,90. Coli editoriale: 11,23. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B. P. Hasdeu nr. 2, Chișinău, MD 2005, Republica Moldova
Culegere și tehnoredactare: *Vitalie Eșanu*

Corector: *Nadina Marciuc*

Redactor: *Eugen Lungu*

Editor: *Anatol Vidrașcu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă nr. 35,
Chișinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți